

- Digitalisierte Fassung im Format PDF -

Frumentorum, leguminum, palustrium et aquatilium herbarum, ac eorum, quae eoèpèrtinent, historia

Rembert Dodoens

Die Digitalisierung dieses Werkes erfolgte im Rahmen des Projektes BioLib (www.BioLib.de).

Die Bilddateien wurden im Rahmen des Projektes Virtuelle Fachbibliothek Biologie (ViFaBio) durch die [Universitätsbibliothek Johann Christian Senckenberg \(Frankfurt am Main\)](http://Universitätsbibliothek Johann Christian Senckenberg (Frankfurt am Main)) in das Format PDF überführt, archiviert und zugänglich gemacht.

D. IV. c. 9.

FRUMENTORVM,
LEGVMINVM, PAL-
LIVSTRIVM ET AQUATILIVM
HERBARVM, ACEC-
RVM, QVAE EO
PERTINENT,
HISTORIA:

REMBERTO DODONÆO MECHLI-
nensi Medico auctore.

ADDITAE SVNT IMAGINES VIVAE,
*exactissima, iam recens non absque haud vul-
gari diligentia & fide artificiosissime expressæ,
quarum pleræque nouæ, & hactenus non editæ.*

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini,
M. D. LXVI.

CVM PRIVILEGIO.

16. 10. 90.
1. 9.

IV
—
2478

2

R E V E R E N D O E T
A M P L I S S . D O M I N O D .
V I G L I O Z V I C H E M O ,
S . B A V O N I S G A N D A V E N -
S I S P R A E P O S I T O , S V M M I
S E N A T V S B E L G I C I P R A E -
S I D I , E T O R D I N I S A V R E I
V E L L E R I S C A N C E L L A R I O ,

Remb. Dodonæus medicus

S. D. P.

 R I A S V N T R E V E R E N D E
& amplissime Præsul , in qui-
bus , & per quæ medendi ars
constat , curationesque mor-
borû perficiuntur : Morbus,
Ægrotus, & Medicus, non modò artis, sed
& naturæ minister : veluti Hippocrates
Cous medicorum omnium , omnium &
medicorum & philosophorû sententia &
iudicio princeps, sexto Epidemiorum libro
scriptum reliquit . Oppugnant se mutuo,
& inter se certât, medicus & morbus. Me-
dicus etenim laborat conaturque vt ægro-
tantem seruet , atque à morbo liberum fa-

ciat. Morbus verò in perniciem & cladem vergit ægrotantis. Ægrotus est, in quo certamen peragitur, qui si morbo quoque reluctetur, & medico audiens imperata fecerit exequaturq; , & ab inutilibus, parum conuenientibus ac noxijs abstinuerit : hoc est, si se oportuna facientem præbuerit, inq; nullo deliquerit, socius ac collega efficitur medico: morbo autem hostis. Duobus verò simul certantibus, ægrè inualescere morbus potest, & futuræ aduersus morbum victoriæ maxima spes est. Quemadmodum econtrà desperandum, si ægrotus quæ morbus dicat & appetit, exequens, medico aduersetur, atque ab eo desciscens vtilia opportunaq; neglexerit. A morbi namq; partibus stans, vires eius non parum auget, & seipsum in periculū ac vitæ suæ discrimen adducit: sibi in primis, deinde & medico, quem deserit, iniuriam faciens. Medicus autem, qui certamen cum morbo init, tribus vtitur instrumentis, quibus morbos ipsos aggreditur, ac superare nititur: victus videlicet ratione, medicamentis, aut manu. Præter enim hæc tria, nulla ei alia sunt veræ & legitimæ curationis instrumenta. Quæcunq; enim sunt appellata morborū
medica

medica remedia aut præsidia, ad aliquod horum trium referuntur; vel enim ad victus rationem pertinent: aut ex numero sunt medicamentorum: vel manus aliquod opus. Atque hinc etiam *θεραπευτική*, totius artis medicæ pars postrema, in tres partes distributa est: in *διαιτητικήν*, *φαρμακευτικήν* καὶ *χειρουργικήν*. Cheirurgice, artifice manu & opere aliquo externo, sanitati cõsulit: Pharmaceutice, medicamentis; quorum non vnum, sed varia sunt genera; morborum violentiæ resistit. Diæteticæ autem, idonea, bene constituta ac salubri victus ratione, omnibus corporis morbis & malis affectionibus succurrere docet. Inter has potior & præstantior diæteticæ est, utpote, quæ sæpe sola ad morborum curationem sufficiat, & sine qua vel cheirurgice, vel pharmaceutice commodè consistere non valent. Neutra enim harum ad scopum & finem suum, facile aut feliciter peruenire potest, absque benè & salubriter constituta victus ratione. Nam utcunque suo loco luxata, fracta, distorta, restituta sint: vitiones, sectiones rectè cesserint: deligaturæ optimæ, tamen nisi proba victus ratio accesserit, sæpe non modò non prodest artifex manus, sed

etiam non rarò in discrimen æger adducitur, vel in peius delabitur. Medicamenta etiam quantumuis efficacia, eam tamen, quam pollicentur opem præstare non possunt, si victus ratione aut non adiuuentur, aut conturbentur; sicuti Galenus ad Pampilianum libro de Theriaca scribit: vt sanè vel his de causis, diæteticæ reliquis duabus *Ἐραπειῶν* partibus sit præferenda, & victus ratio alijs instrumentis, quibus in morborum oppugnatione medicus vtitur, longè potior sit habenda. Iam est & diæteticæ tutissima, securissima, ac iucundissima medendi via, quam medicus, si quando morbi violentia, magnitudo, aut conditio patitur, reliquis remedijs anteferre debet. Est etenim & huius officij tutò & iucundè curare. Iucundius autè & tutius non potest, quàm per victus rationem, quæ omnis periculi exors est, nihilque ingrati secum adfert. Facit præterea diæteticæ, non solùm ad morborũ tutas, iucundasq; curationes, sed ad *ὑγίεινὴν* & sanitatis conseruationem, vnica & sola plurimum potest. Nec enim corporis aut humorum temperiem solam meliorem reddit, sed & eorũdem in æqualitate sua naturali temperiem conseruat.

Quæ

Quæ certè quanta diæteticæ inter omnes medicinæ partes præstantia sit, satis ostendunt, & nullo modo audiendos eos esse demonstrant, qui tam securâ, tutam, gratamque curandi viam negligunt, ac in solis aliquot pharmacis, nec satis tutis, nec sæpenumerò iucundis, sed crebrò ingratis, periculoq; frequentissimè non carentibus, curationis omnem spem temerè collocant: in paucis aliquot remediorum ac compositionum formulis (quæ secreta ipsi sua appellant, veriùs imposturas dixerint) totius artis summâ compræhensam perperam existimantes. Cuiusmodi sunt plerique indocti, & quotquot se ab Asclepiadarum rationali secta separantes, sola fallacia experimenta sequuntur. Qui quum nullam aut exiguam artis cognitionem habeant, veræ methodi imperiti, subinde litteraturæ omnis rudes, vel etiam prorsus ἀναφαλβήτοι, se se tamen pro medicis venditare, miserofq; homines in periculum adducere non pudefunt, artis huius professionem & impu-
nè quidem facientes. Artis dico, tam magnæ, tam multarum, propemodumq; infinitarum rerum cognitionem requirentis, ut ad integram & vniuersam cognoscen-

dam, hominis vnus vita non sufficiat; tantum abest vt paucis aliquot remedijs comprehendi queat. Sed hæc est artis medicæ fatalis quædam conditio, vt perpetuò sub ea lateant homines φιλαργύροι, & impostores audacissimi, qui non artis cognitionem affectēt, sed ex artis vmbra ac titulo solum lucrum & vnicū turpem quæstum venentur. Tales Hippocrates personatos medicos appellat, simillimosq; ijs ait, qui in Tragedijs introducuntur; quemadmodū enim hi figuram, habitū, ac personam eorū quos referūt habent, illi autē ipsi verè non sunt; sic & isti, fama quidem, titulo ac nomine, re autem & opere minimè sunt medici. Complures verò huiuscemodi, in omnibus vrbibus, & ciuitatibus, necnon in omnibus propemodum vicis reperiri, nec nouum nec admirandum est, quando nec illæ antiquissimæ Hippocratis & Galeni ætates, nec vllum posterius seculū à talibus Harpyijs fuerit vacuum, & in hac artium sola, quod Plinius scribit, eueniat, vt cuicumq; medicum se professo credatur. Verūm hæc parerga. Ad diæteticen redeo, omniū partium medicinæ securissimam, ac ægrotantibus iucundissimam, cuius inuentionem

tanti

tanti diuinus Hippocrates fecit, vt eum, qui primus ægrotantium victum à sanorū discreuit, & in morbis salubrem victus rationis modum ostendit, non minus de humano genere meritum existimet, quàm illum, qui agrestem, sordidum ac ferinum quondam hominibus victum, in elegantiorē, ac eum, quo nunc vtimur, commutauit. Non minoribus certè iste honoribus dignus est, quàm Ceres, quæ frumēti vsum hominibus monstrasse fertur, prius quernis glandibus vesci solitis, cui ea de causa diuinos honores gentilis antiquitas instituit. Neque enim ad alimentum subministrandum solum, verum & ad sanitatem & salutem reperta est. Victum siquidem & viuendi modum, ex quibus morbi & dolores fiunt, in salubriores permutare docet. Quod longè maius est, quàm sanis meliorem ac humanæ naturæ conuenientiorē victum monstrasse. Paulò autem prolixius de hac medicinæ parte egimus, quòd plurima & quæ præcipua in acutissimis & grauissimis morbis diæteticæ instrumenta sunt, liber contineat, quem ad te amplissime Præsul damus. Præter alia siquidem (quæ qua occasione accesserint,

in præfatione ad lectores scripsimus) frumentorum & eorum, quæ ex his præparantur ac confiunt, historias continet. Quorum vsus non modò in secunda valetudine, verùm & in aduersa & præcipuus quidẽ ac saluberrimus. Reperiuntur fanè multa & plæraq; etiã delictiora, nec non sumptuofiora alimẽta, vel ab animalibus desumpta, vel ex fruibibus arboribusue decerpta, vel ab alijs herbis collecta: at nulla equè hominũ vitæ ac salutis vtilia aut necessaria, vti frumẽtacea. Reliquis siquidẽ alimẽtis, nec semper, nec p̄petuò egemus, & aliquo tempore carere nõ solum possumus, verùm & ab ijs abstinere subinde expedit: absque frumentaceis autem hominis vita vix sustineri potest. Panis etenim est, qui cor & corpus hominis confirmat. Frumẽtacea etiam vt plurimum sunt, quibus in acutissimis & grauissimis morbis ægrotantium & vita sustinetur, robur seruatur, mala intemperies commutatur, morbi oppugnanturq; depellunturq;, atque sanitas reuocatur. veluti ex veterum medicorum scriptis, satis euidẽs. Hippocrates siquidem in ijs libris, quos de ratione victus in morbis acutis reliquit, ptisanam in ardentioribus febribus, & alijs

& alijs morbis acutis commendat, atq; reliquis omnibus edulij præfert: tantusque est in eius laudibus, vt plerique libri titulum commutantes eum, de ptisana appellarint. Alij veteres, Galenus, Archigenes, Oribasius, Aëtius, Aretæus, Paulus, nõ modò ptisana, sed & chondro, alica, trago, & subinde farre cum in his, tum in alijs morbis vtuntur, rebus ex frumentis factitijis. Quorum pleraque, quibus ignorantia tenebris immerfa, & paucis nostræ ætatis medicis cognita fuerint, quales item circa nõnulla frumentorum aut leguminum errores temporum infelicitate irrepsert, non fuerit operæ precium hîc referre. Nobis certè curæ fuit, historias omnium eorum quæ hoc libro describuntur, qua potuimus diligentia prosequi, & obscura quidem luce donare; erroribus verò implicata, ab ijs vindicare. Quid autem præstiterimus; eos malumus, qui hæc lecturi sunt, iudicare, quàm temerè multa de nostris lucubrationibus polliceri: affirmare tamè possumus, paradoxa pleraque, & à communi medicantium & aliorum opinione, à nobis scripta esse: sed veterum auctorũ testimonijs sic comprobata & defensa, vt nullum de
his

his dubitandi doctis locum superfuturum credamus. Hunc autem qualemcunque ocij & studiorum nostrorum tenuem fructum, & gratum tibi, reuerende Præful, & acceptum futurum omnino confido. Posteaquam enim me iam dudum, & ab eo tempore, quo vir clarissimus ac vndequaque doctissimus D. Ioachimus Hopperus, Regis consiliarius, cognatus meus, me tibi insinuaret, ac in amicitiam tuam perduceret, singulari semper beneuolentia prosequutus fueris, nostram quoque hanc frumentorum, leguminum, palustrium & aquatiliū herbarum historiam, fauore suo ac patrocínio apud te non carituram, sperare debeo, quam non alio studio, nisi ut meæ erga tuam reuerentiam obseruantię symbolum esset, tibi nuncupare consilij nostri fuit. Probante verò & hoc consilium nostrum, eodem D. Hoppero, summa tibi amicitia, omnibusque adeo officijs coniuncto, maiori etiam cum confidentia, hanc ipsam historiam sub clarissimi ac amplissimi nominis tui patrocínio in lucem emitto. Bene vale, Præful amplissime. Idibus Nouembris, A. M. D. LXV.

Remb.

13

REMB. DODONÆI AD
LECTORES PRÆFATIO.

ESTIRPIVM HISTORIA
commētarios, quos vulgari lingua
passus sum semel atque iterum in
vulgus venire, eos Latinè me datu-
rum & promisi & iam dudum ex-
hibere cogitavi. Sed me hoc cogi-
tantem multa sæpe remorata sunt, inter quæ nõ po-
strema est sed præcipua, artis ipsius medicæ exercita-
tio, siue uti vocāt *τεράξις*. Quæ subinde ita totū re-
quirit, occupat & detinet hominem, vt parum ocij,
temporisque exiguum, ad alia studia relinquat. Ac-
cessit & hæsitatio quædam de ipso scribendi ordi-
ne ac methodo, quæ & nonnullam quoque tardi-
tatem & cunctationem attulit. Nec etenim satis pe-
nes me statuere potueram, quam potissimùm ex
duabus viam sequerer, aut methodum amplecte-
rer: commentarer ne videlicet in stirpium histo-
rias, quæ apud Dioscoridem extāt, vt aliquando me
pollicitum memini: vel potius propositam & ince-
ptam rationem seruarem, ac nouam veluti ab inte-
gro historiam contexerem. Et subinde quidem in
Dioscoridem commentationes magis placebant,
vtpote quæ auctoritatis nõ parum ab ipso Diosco-
ridis opere, cui fuissent iungendæ, videbantur ac-
cepturæ, & studiosis ea de causa gratiores futuræ,
quàm seorsim conscriptæ historiæ. Dioscorides si-
quidem omnium perfectissimè, vt de eo Galenus
testatum reliquit, de materia medica tractatum cõ-
fecit, nec vllum, qui in ea quasi harena desudarunt,
parem

parem aut secundum habet . In eadem etiam opinione omnis post Galenum posteritas fuit , quæ semper plurimum Dioscoridi detulisse comperitur . Sed tamen quum multæ stirpes in posteritatis cognitionem venerint , quas prior & Dioscoridis ætas ignoravit : non pauca etiam apud Theophrastum , Plinium , ac subinde apud alios auctores reperiantur , à Dioscoride præterita ac omiſſa , quæ sensim innotescere cœperunt : melius ac vtilius videbatur , nostram qualemcunque methodum , nostrumque ordinem ac institutum prosequi , quàm in Dioscoridẽ commentarios cõscriptos dare . Neque enim tam commodè aut oportunè recentiores illæ aut posteriores stirpes , vel à Dioscoride præterita , commentarijs inferi potuissent , quàm in nostra historia suo ordine describi . Sunt & iam à Dioscoride non pauca descripta nostro seculo incognita , de quibus commentari nō admodum refert , quando earum amplior , aut dilucidior , vel formæ descriptio , vel virium explicatio exhiberi aut proponi nequeat ; ac de ijs præterea adferri queat nihil , quàm apud veteres scriptũ reperitur . Omitto apud Dioscoridem nō pauca esse loca corrupta , ac variis modis deprauata : quædam obscura : multarum stirpium descriptiones vel omiſſas , vel mutilas & imperfectas : quarundam verò accessione superfluatorum aliundè translatorum permixtione confusas . Iam & comparationes stirpium vel partium earum ad alias aliarumue partes , sæpe minùs proprias , veluti tussilaginis & cynocrambes foliorum , cum hederæ folijs comparatio , acanthi cum lactuce , cannabis cum fraxini , quinquefolij ad mē-

tham, hyoscyami cum smilacis, item & centaurij magni ac androsæmi capitulorum, cum papaueris capitibus, & si quæ aliæ dissimilium, non apposita, impropriæ vel ineptæ comparationes tales sunt. Quæ omnia corrigere, emendare, restituere, dilucidè explicare, aut notare, ocij quidem non exiguum, laboris verò plurimum requirerent, fructum tamen non admodum magnum studiosis allatura. Quorsum enim opus his corrigendis, restituendis, annotandis tempus laboremque impendere, quibus præteritis ac dissimulatis, singulorum historiæ plenè describi possunt? In commentarijs certè hæc dissimulari non possent, qui obscura explicari, mutila ac imperfecta suppleri, minus rectè aut propriè scripta emendari, errores corrigi, ac in accessoria, superflua, confusaque seueram animaduersionem omnino requirunt: si modò veri commentarij & non inconditi centones futuri sunt. In noua autem historia hæc leuiter attigisse, aut obiter notasse abundè, & plusquam satis fuerit. Relictis igitur & posthabitis tandem in stirpium historias, quæ apud Dioscoridem extant commentarijs (in quibus tamen aliquousq; progressus fueram) ad priorem methodum & à nobis attentatam rationem, his de causis, me conuerti: singularumque stirpium nouam, integram, plenam & perfectam, qua potui breuitate, historiam meditari cepi, omis- sis ac succisis superfluis, ac ijs quæ ad singularum historiam videbantur, non necessariò requiri, vel sine discrimine omitti posse; existimās me ita commodius, faciliùs, citiùs conatibus nostris colophonem supremamque manum (quod diu in nostris vo-

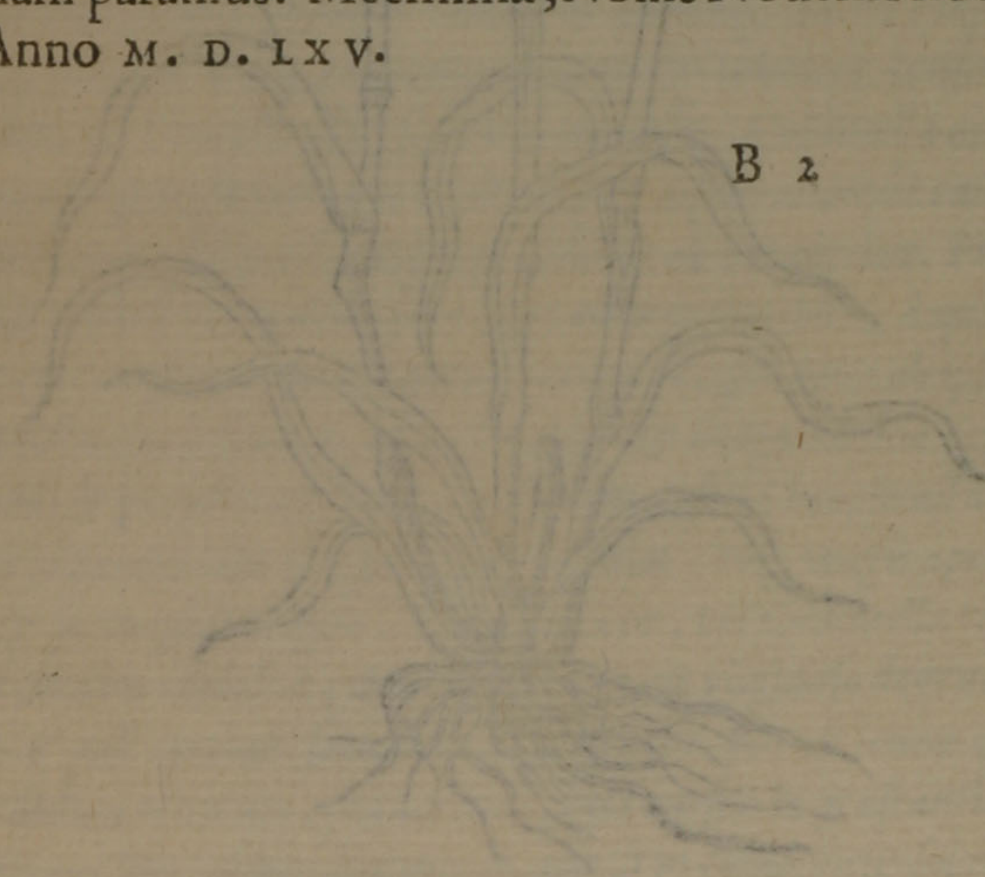
tis fuit) impositurum. Nam huiusmodi succinctæ
 & quodammodo in epitomen contractæ historiæ,
 minus ocij, minusque laboris requirunt, quam ab-
 soluti & quales animo conceperamus commenta-
 rij, qui breues esse, propter eas quas scripsimus cau-
 sas, non potuissent. Verumtamē & ne sic quidem
 voti compotem fieri datum fuit. Pluribus siqui-
 dem impendētibus, tam paucas omnino horas ne-
 gocijs succidere licuit, vt multis mensibus non alia
 historiarum pars, quàm quæ modò in lucem da-
 tur, à nobis conscribi potuerit; ita certè vt nisi plus
 ocij studijs nostris alicundè accesserit, non tam ci-
 tò, quàm vel nos optaremus, vel vos fortasse beni-
 gni lectores cuperetis, extrema supremaque illa
 manus operi nostro imponi poterit. Conabor ta-
 men nihilominus id ipsum succisuis horis, Deo
 annuente, valetudine permittente, & vita comite,
 ad absolutionem finemq; perducere, & si non in-
 tegrū opus simul, particulatim saltem, quod proxi-
 mum est, id ipsum edere. Quod & cum minori la-
 borum tædio à nobis fiet, & studiosis simplicium,
 spero non ingratum futurum. Fruentur enim in-
 terea operis aliqua parte, & minus ipsis molesta &
 nostra cunctatio, & absoluti operis expectatio ea
 de causa, futura est. Placuit certè hoc consilium
 nostrum, multis haud vulgaris eruditionis viris,
 cùm quos Belgium fouet ac habet nō paucis, tùm
 & exteris quibusdam: inter quos & sunt viri do-
 ctissimi Ioannes Buschius in Academia Ingolsta-
 diensi, medicinæ professor publicus, & Laurentius
 Hiel Saxonix ducis medicus, qui visa hac nostri
 operis parte, ad eius editionem me plurimum ad-
 hortati

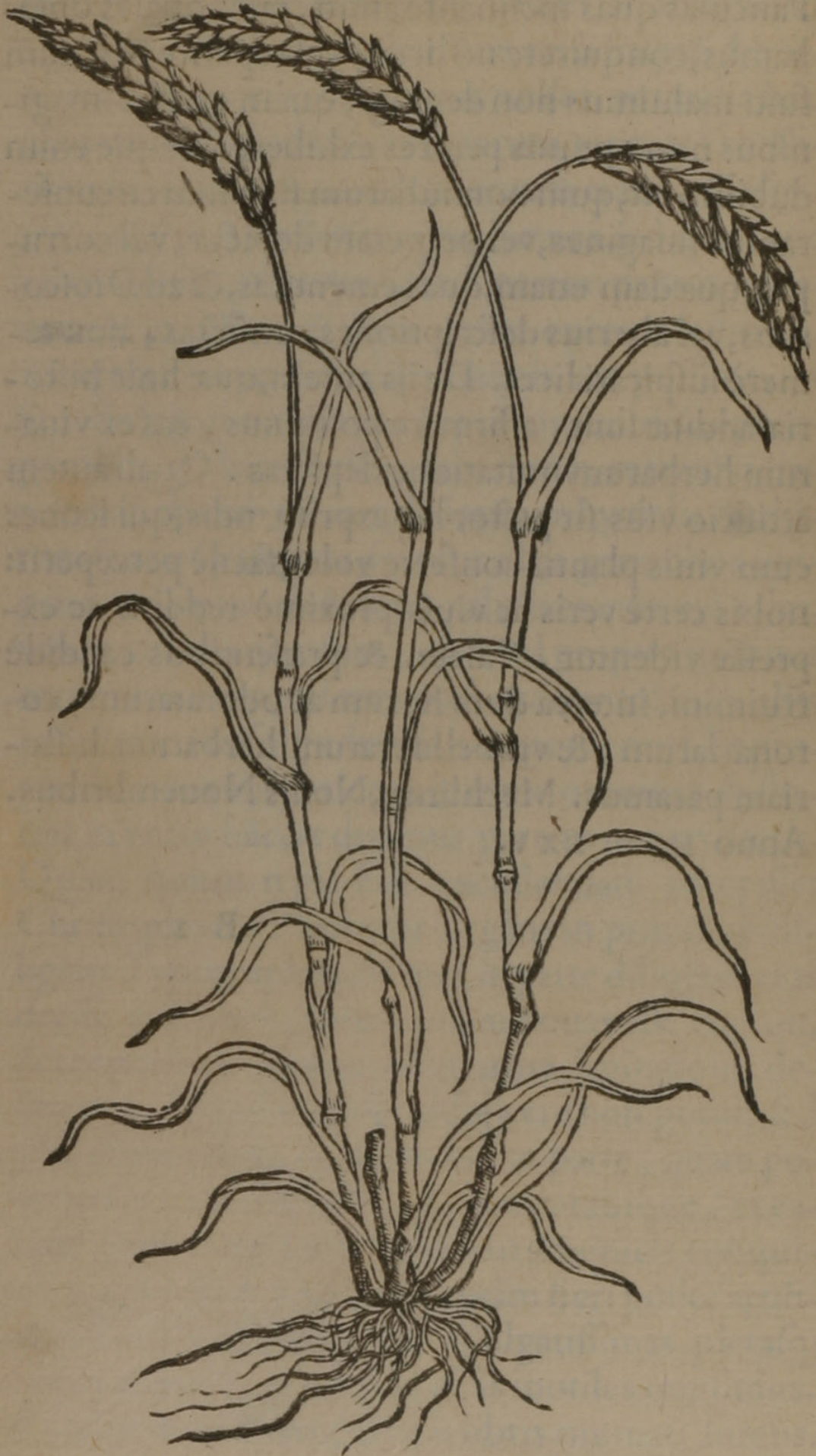
hortati sunt. Damus itaque nunc candidi lectores, hanc vnam nostrorum de stirpium historia librorum partem, & eam quidem quartam, sed multis modis, supra in vulgari lingua editione, & mutata & aucta. In qua frumentorum leguminumque; quae vno nomine Latinis quidem fruges & Cerealia semina, Graecis σιτήρα καὶ δημητρία σπέρματα appellantur, complexi sumus historias, & eorum quae eò pertinere, necnon stirpium earum, quae ipsis coniungi posse videbantur. Pertinent verò ad frugum harum historiam, omnia ex frumentis factitia, ut far, chondrus, alica, tragus, amyllum, ptisana, polenta, maza, βύνη, zythum, & si quae sunt alia eiusmodi. Faciunt eodem & alia multa semina à Theophrasto lib. octavo inter fruges, & tertio quidem loco, reposita, quae & à Galeno primo De facultatibus alimentorum libro, inter ἐσώσιμα siue edulia enumerantur, cuiusmodi sunt sesami, erysimi, lini, cannabis, fenogræci, & aliorum similium, veluti & fegopyri, quibus vel prior ætas in cibis vsa est, vel nostra hæc vititur. Iam & frugum vitia, tam ex ipsis frugibus degenerantibus, & per cæli aut soli inclementiam in peius mutatis enata, quam etiam inter eas exeuntia ipsis molesta, frugibus etiam opportunè succedunt: commodè saltem omitti, aut ab ijs seiungi non possunt. Cum quibus non inconcinnè nec præter institutum aruorum quoque ac pratorum pestes ac vitia, in hanc operis partem admittuntur. Additæ sunt palustrium multarum & aquatilium herbarum descriptiones, quia nulli nostri operis parti commodius quam huic coniungantur. Palustrium etenim plurimè iumentorum aliorumque;

pabula quadrupedum sunt, veluti & multarum frugū vitia, & ipsæ quoque non rarò fruges. Aquatiles autè paucas quidem, aut nullas, animalia hæc pascuntur, sed natalium locorum vicinitas ac affinitas, eas in palustrium consortium traxit. Descriptæ autem sunt palustres non omnes, sed quæ huic parti congruere magis visæ sunt; non paucas siquidem de industria & data etiam opera omisimus, quæ videlicet aptiùs alijs locis inseri possunt, vt sunt Polygonon fœmina, hippuris, scordiū, ophioglossum, orchies, bellis, & menthæ, marrubij, ranunculi, chelidonij, cotyledonis, tithymali, & aliarum species palustres, suis aut alijs generibus iungendæ. Sunt verò & inter palustres minimè tales, veluti trifolia quædam, quæ vel propter nominis communionem, vel terna cohærentia folia, ab alijs palustribus trifolijs diuelli non potuerunt. Et propter has maximè rationes horum omnium historias in vnam hæc, vt diximus, partem contraximus. Quam quum typis suis excudendam recepisset Christophorus Plantinus elegans in primis ac diligens Typographus, ne qua in parte diligētia eius deesse videretur, icones etiam nouas esse cupiuit, & recenter ex viuuarum plantarum imitatione delineatas. Quod vti mihi displicere non potuit, sed gratissimum fuit; ita etiam hac in parte, quam potui sollicitudinem adhibui, procurauique, vt earum, quæ colligi potuerunt, aut ab amicis conquiri, optima fide imagines, quàm fieri posset artificiosissimè depingerentur. Vulgatissimas plerasq; cuius non incognitas, aut aliàs inutiles omisimus. Anblatum ex Valerij Cordi libris mutuati sumus.

Pauculas quas inclinante anno, tales quales optabamus, conquirere nō licuit, vel reperire negatum fuit: maluimus non depingi, quā ex alijs imaginibus non optimis peiores exhibere. Neque enim dubium est, quin nonnullarum stirpium circumferantur imagines, vel perperam depictæ, vel corruptæ; quædam etiam, quas e mentitas, & ad Dioscoridis, vel alterius descriptiones confictas, non temerè suspicari licet. De ijs autem, quæ huic historiæ additæ sunt, affirmare possumus, eas ex viuuarum herbarum imitatione depictas. Quali autem artificio vsus sit pictor his exprimendis; qui icones cum viuis plantis conferre volet, facile perceperit: nobis certè veris ac viuis proximè redditæ ac expressæ videntur. Valete, & præsentibus candidè fruimini, interea dum florum ac odoratarum, coronariarum, & umbelliferarum herbarum historiam paramus. Mechliniæ, Nonis Nouembribus. Anno M. D. LXV.

B 2

REMBERTI DODONÆI
MECHLINIENSIS MEDICI HI-
storia frumentorum, leguminum, palu-
strium, & aquatiliū herbarum, ac eo-
rum, quæ eò pertinent.

DE TRITICO. CAP. I.

TRITICVM FOLIO EXIT SECA-
lis minori, in herba, quod autumno satum, per 1.
hyemem est, inde emollito celo culmis assurgit
plurimis, geniculatis, hordei altioribus, quorū
tertio aut quarto geniculo spica gignitur, vt plurimum mu-
tica; interdum tamen aristis nonnullis breuibus cincta, gra-
na proferens, colore flaua, è glumis ac folliculis suis facile
concidentia, quæ & exiguo aut nullo negotio in area exte-
runtur, radicibus firmatur multis ac tenuibus. Trimestre 3.
quod vere seritur, paucis radicibus paucisq; culmis consi-
stit; sursum enim continuo nititur & celeriter confir-
matur, vt Theophrastus scribit; eius vsus, Columella ait,
agricolis gratissimus: vbi enim propter aquas aliamue cau-
sam matura satio est omissa, præsidium ab hoc petitur. Pro-
uenit triticū in omnibus ferè culti orbis regionibus, à qui-
bus & complura eius notantur genera, cognomina ab ipsis
natalibus locis sortita, quæ & colore, & magnitudine, &
specie, & proprietate inter se differunt; testis Theophrastus.
Seri triticum leto pinguiq; solo postulat, eoq; magis apri-
co & sicco quàm riguo. Nam in sicco, vt Columella re-
fert, melius coalescit; in humido verò & vliginoso degene-
rat, ac post tertiam sationem in siliginem, hoc est leuius &
candidius triticum, conuertitur; quæ rursus in præstantius
triticum siue robum, biennio transit, si in conueniens solum

translata, grauiſſima eius grana ſerantur : auctor Plinius. Appellant Belgæ hoc frumētī genus vulgari lingua *terwe*, Germani *weyſſen*, Galli *bled* ou *fourment*, Itali *grano*, Græcis *πυρός*, Latinis *triticum* eſt. Significat autē *triticum* generaliter quidem omne frumentum, quod ex ſpiciſ tritum ac trituratione repurgatum eſt, in quo ſignificato Iuriſconſultus nōnunquam hac voce vtitur, vt ff. de verb. oblig. propriè tamen idem cum eo quod Græcis *πυρός* eſt.

- I. In tritici verò genere durum, ſolidumq̄, & quod rutilo colore non ſolum extrinſecus ſplendet, verùm etiam diſſiſſum eundem interius reſert, Columellæ *Robus* appellatur. Pondere hoc (quo maxime omne frumentum diſcernitur) & nitore præſtat. Aliud genus mollius, leuius, interiori medulla laxius, candidumq̄, quale quod laudatiſſimū in Belgio prouenit, *Siligo* à veteribus appellatur. Hanc Plinius propter candorem, ac in mandendo ſuauiſſimam commendat, ac tritici etiam delicias nuncupauit. *Siliginem* (inquit) propriè dixerim tritici delicias: candor eſt, ſine virtute & ſine pondere, conueniens humidis tractibus, quales Italiae ſunt & Gallie *Comata*: lib. xvij. cap. viij. Columella, eius quidem ſpeciem in pane præcipuam concedit, ſed tamen quia pondere deſicit, tritici vitium eſſe cenſet. Quod extrinſecus (inquit) albidum, intus etiam conſpicitur candidum, leue ac vanum intelligi debet: nec nos tanquam optabilis agricolis, fallat *ſiligo*. Nam hoc tritici vitium eſt, & quamuis candore præſtet, pondere tamen vincitur. Quod vere ſeritur, Galli, Ruellio auctore, *martium* vocant; noſtri *Somerterwe* / Græcis *τριμηνος πυρός καὶ σιτάνας*, Latinis *trimeſtre triticum* ac *ſetanium*. *Trimenon* autem ſiue *trimeſtre* dicitur, quòd tertio à ſatione menſe, Italiae matureſcat. A tritico ac ſiligine potiſſimum, cui candore leuitateq̄ ſimile eſt, eiusq̄ idcirco genus quoddam, ſolo ſatio-

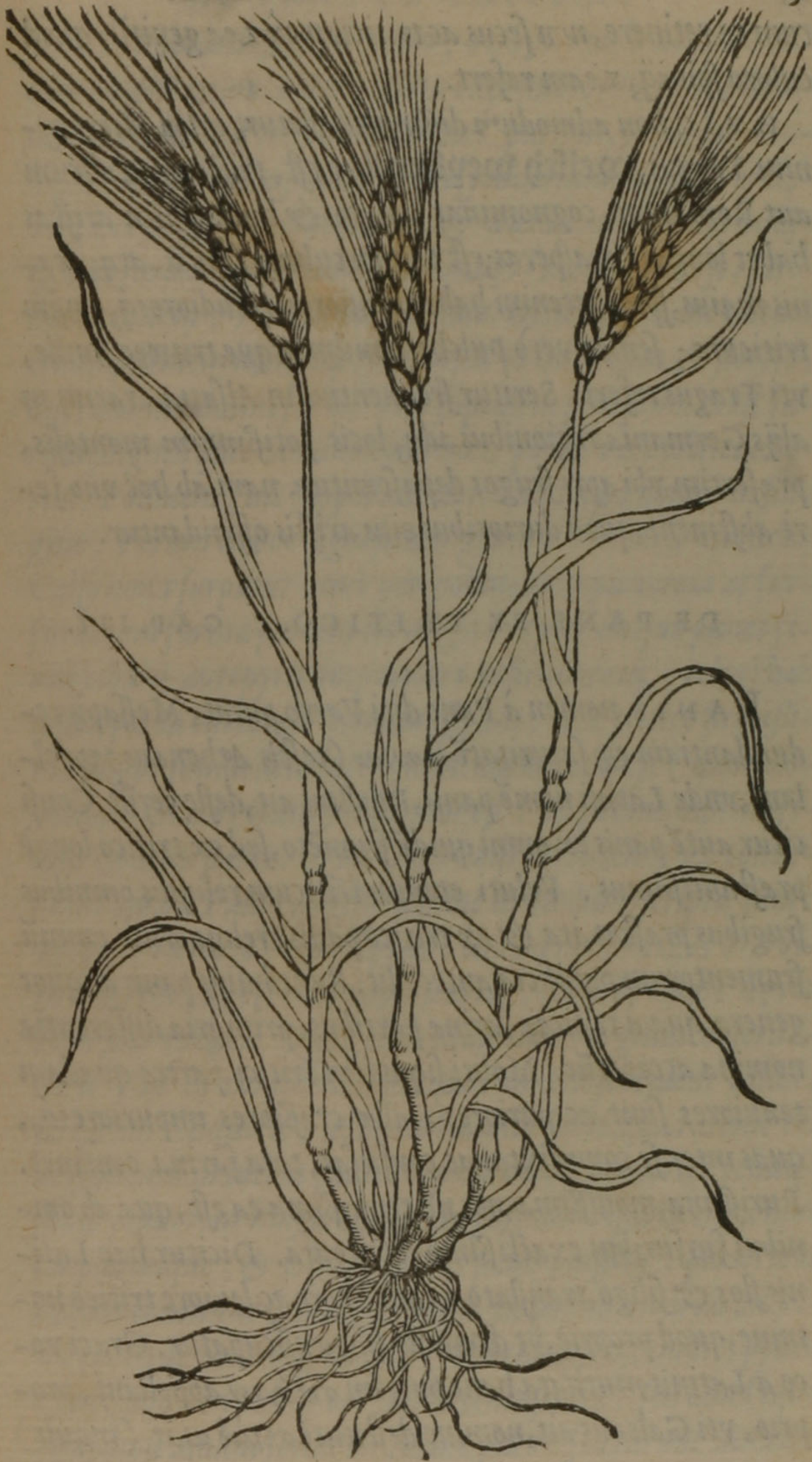
sationis tempore differt. Quod si enim maturius sereretur, commodius proueniret. Neque enim vllum natura trimestre triticum: quippe idem satum autumnno melius respondet: Columella.

TRITICVM autem, vt inquit Galenus, frequentissime ac summa cum vtilitate ab hominibus vsurpatur. Inter ea plurimum habet alimenti, quæ densa sunt, totamq; substantiam habent adeo compactam, vt dentibus vix diuidi queant. Talia enim exigua mole, corpora plurimum nutriunt; quæ verò ijs sunt contraria, quæq; dentibus facile franguntur, fractaq; rara & laxa apparent, magna mole exiguum reddunt alimentum. Vt medicamentum verò foris impositum, primi est ordinis excalescientium, non tamen nec resiccare, nec humectare manifestè potest. Habet etiam quiddam lentoris obstruentisq; naturæ. Tritica, Dioscorides ait, cruda in cibis teretes lumbricos gignunt: canum morsibus prosunt mansa & imposita. Farina cum hyoscyami succo imponitur aduersus neruorum rheumatismos: item contra interaneorum inflationes: lentiginis ex aceto mulso tollit. Setaniorum farina contra venenatos ictus cum aceto aut vino imposita prodest: eadem si decocta in glutini modum delingatur, cruentis excreationibus succurrit: contra tussim & exasperatas arterias, cum mentha & butyro decocta efficax est. Tritici yugus si ex aqua mulsa aut hydreleo decoquatur, omnem discutit inflammationem. Furfures autem in acri aceto decocti lepras remouent, & incipientibus omnibus inflammationibus comòdè imponuntur: cum ruta verò decocto cocti turgentes mammas cedant, viperarum ictibus auxiliantur, & torminosi prosunt. Siliginis grana, Plinius lib. XXI. combusta & trita in vino amineo, oculis illita, epiphoras sedat. Tritici verò combusta, ijs quæ frigus vsserit, presentaneo

sunt remedio. Farina ex aceto cocta, neruorum contractio-
nibus auxiliatur. Furfures tonsillis faucibusq; gargariza-
tione prosunt.

DE TRITICO TYPHINO. CAP. II.

REPERITVR verò & aliud frumenti quoddam ge-
nus, grano & culmis triticum referens, quod culmos qui-
dem habet breuiores ac tenuiores; spicam verò aristis lon-
gis & duris hordei similitudine munitam; granum autem
durum, densum, colore fuluū, tritico minus, quodq; facile è
glumis suis exeritur. Nascitur in quibusdam Hispaniæ, ac
insularum fortunatarum agris. Phalaridis enim semini,
quod illinc aduehitur, permixtum reperitur. Vnde collectū
atque in hortis satum, ea qua depictum est, forma prodijt.
Suspiciari quis posset semen hoc typham esse, cuius Theo-
phrastus & Galenus meminerunt. Sed quum typhæ gra-
num, multiplici folliculo inclusum, difficulter deglubatur,
huius autem facile, typha propriè esse non potest: licet ta-
men ex typha natum, & degeneratū esse possit; nam quod
ad reliquas notas attinet, ei simillimum est. Inter ea enim
quæ tritico ac zææ similia, leuissimum est, tenui ac simplici
culmo assurgit, vt de typha Theophrastus scribit. Semen
eius paruum quoque est, & exile, densum item & coactū,
atque colore quàm triticum magis ruffo, vt Galenus de ty-
pha scriptum prodidit. Iam & spica aristas habet longas
ac duras, quales typhæ esse ex veterum plerisq; locis mani-
festum est. Quæ omnia tam magnam huius frugis cum ty-
pha similitudinem ostendunt, vt planè non aliud quàm ex
typha triticum, ac typhinum quoddam triticum esse videa-
tur. Nam & typha, auctore Theophrasto, in triticum tran-
sit, si pista ac purgata, seratur. Rationi autem consentaneū
videtur triticum ex typha natum similitudinis plurimum

cum ea retinere, non secus ac triticum ex zea genitū, quod culmo spicaq; zeam refert.

Triticū Ro-
manum.

HVIC non admodum dissimile videtur, quod Hieronymus Tragus, *Welsh weyssen* hoc est, triticum Italicum aut Romanum cognominat: nam & huius spica aristas habet longas & asperas; est tamen culmis, spicis, atq; granis maius, spicas etenim habet pleniores, rotundioresq; quam triticum; semen verò pulcherrimum atque triticeo simile, uti Tragus refert. Seritur frequentius in Alsatia, rarius in alijs Germaniæ regionibus, idq; locis potissimum montosis, præsertim ubi apri fruges depascuntur, nam ab hoc vno ferè abstinent, quod durioribus eius aristis offendantur.

DE PANE EX TRITICO. CAP. III.

PANIS nomen à Pano dici Varro putat, Messapij redundantiam & saturitatē *πανάριον* (testis Athenæus) appellant, unde Latini nomē panis, Ruellius ait, deflexerūt. Confitur autē panis ex omni quidē frumēto, sed ex tritico longè præstantissimus. Veluti etenim triticum reliquis omnibus frugibus præstat, ita & ex tritico panis, reliquorum omnium frumentorum panificia antecellit. Sunt huius panis aliquot genera, quæ à triticeæ farinæ partibus, primaria differentia nomina acceperūt. Moliti siquidem tritici, partes quædam tenuiores sunt ac puriores, aliæ crassiores impurioresq; quas inter se commixtas ac confusas, tota farina continet. Purissima, mollissima, nec nō tenuissima ea est, quæ ab omnibus fursuribus exactissimè repurgata. Dicitur hæc Latinis flos & siligo, translato à candidiore ac leuiore tritico nomine, quod propriè, ut diximus, siligo nūcupatur. Greci voce à Latinis mutuata hanc partem *σιλικόν* appellant, proprio, uti Galenus ait, nomine destituti *σικιδάλις* (inquit)
Græcum

Flos.
Siligo.

Græcum nomen & antiquum; σιλίγυις verò neque Græcum, neque ipsam, aliter possum exprimere: lib. primo de aliment. facul. Alij tenuissimam hanc partem, γύρυν, ac παιπάλην appellari existimant. Hesychius tamen γυρύντην ἄρτον, αὐτόπυρον interpretatur, & παιπάλην, hordei milij-
 ῃ₃ non farina tenuissimū, sed ἄλευρον λεπτόν, hoc est, farinam tenuem. Plinius purissimam tritici farinam Latinè etiam pollinem nominat, sic tamen vt inter eum & florem, discriminis nō nihil faciat. Flos siquidem purissima ei est farina siliginis, siue candidioris tritici: pollen verò tritici alterius. Pollinem (ait) appellant in tritico, quod florem in siligine. Verùm in hoc significato pollinis nomen à Cornelio Celso non vsurpatur, qui per pollinem impuriorem ac fursuraceam farinae partem intelligit: vtpote ex quo panes fiunt cibarij autopyris impuriore infirmioresq̄₃, veluti hæc ipsius verba euidenter commonstrant. Ex tritico firmissima siligo: simila deinde: cui nihil ademptum est (quod αὐτόπυρον Græci vocant) infirmior est: ex polline infirmissimus cibarius panis. Quæ Cor. Celsi verba, cum ijs conueniunt, quæ à Paulo Aegineta hunc in modum scripta sunt: τροφιμώτατος δὲ τῶν ἄρτων ὁ σιλίγυις, ἐφεξῆς δὲ ὁ σερμιθαλίτης, καὶ τρίτος ὁ συγκόμιστος, ὁ δὲ ῥυπαρὸς ἄρτος ἧπλον μὲν τρέφει. Quod cum Marcellus Vergilius obserauerit, ac in commentarijs quos in Dioscoridem edidit, scriptum reliquerit, admirari animo subit, qua ratione vel argumento inductus pollinem existimare potuerit, tenuissimū puluerem magis esse quàm farinam, qualis circa molas plerunque, & loca in quibus panis pinsitur, parietibus hærens inuenitur. Nam si panis ex polline cibarius, ac ῥυπαρῶ Græcorum respondet, (vt ordo ipse ostendit) pollen Cor. Celso non puluis vel farina tenuissima, sed aliud nihil esse potest, quàm sordidior farinae pars, fursurum multum habens,

Pollen.

Marcelli error.

Similago.

habens, ex qua purissima mollissimaq³ farina excussa est. Ex polline siquidem panem, post αὐτοπύρους Celsus collocat, eodem videlicet loco, quo apud Græcos ῥύπαρος. Post florem siue siliginem, similago, quæ & similia est, à Græcis σεμίδαλις dicta, & tenuis quædam farinæ pars, sed siligine impurior, utpote ex qua non omnes excussi sunt furfures, sed crassiores tantum repurgati. Medium videlicet quoddam genus inter florem & farinam confusaneam. Laudavit hanc Martialis in Xenijs hoc disticho:

Nec dotes poteris similia numerare nec usus,
Pistori toties cum sit & apta coquo.

Ex crassioribus verò moliti tritici partibus, vna quidem impurior, quædam & furfuracea farina est, ex qua flos siue siligo, hoc est, tenuissima farinæ pars excussa est: altera verò, crassiorum partium furfures sunt. Priorem Cor. Celsus, ut diximus, pollinem appellat: vnde & excussoria, per quæ floris fit secretio, pollinaria Plinio dicuntur. Posteriores veteres Canicas, Græci πίτυρα nominant; Palladio cretura est: pleriq; vtriculos & exta tritici dici volunt: alij Græcè κυρίβια appellant, quæ tamen Galenus hordei purgamenta interpretatur, in expositione linguarum Hippocratis. In horum omnium medio farina est, omnes frumētī partes in se continens, cui nihil vel floris vel furfurum decessit, Latine farinam dixeris confusaneam, Græci communi nomine, ἄλευρον nuncupant. Ex hac panis coctus αὐτό-

αὐτόπυρο
ἄρτο.

Siligineus
panis.
Similagineus
panis.
Cibarius
panis.

πυρος nominatur, & συγκόμισος, quasi confusaneus, quoniam castratus nō sit, sed simul omnia ferat, item & ἀλευρίτης, ξεροπυρίτης, τύρινος, ac teste Hesychio γυρίτης. Sed ex purissima, mollissima nitidissimaq³ farina Siligineus ac similagineus dicitur. Ex similagine verò similagineus & σεμιδαλίτης. Qui autem ex polline siue furfuracea farina, coactus est, ῥύπαρος nuncupatur, ac Latine cibarius, gregarius,

garius, ac sordidus, pauperum ac seruatorum olim cibus:

Sed tener & niueus molliq³, siligine factus

Seruatur domino. Iuuenalis Sat. 5.

Pacuius sordidum panem canicaceum, Festus Pompeius acerosum nominat. Ex horum genere πυρσίας, hoc est, Furfuraceus panis, furfuraceus, qui fursuris plurimum recipit.

Parantur porrò omnes panes, aut cum sale & fermento, aut absque his: item aut in clibano furno^{ue} coquuntur, aut in craticula, aut sub cineribus, vel alio modo. Qui fermentum ac salem accepit, ζυμίτης & fermentatus; absq; ζυμίτης ἄρτο^ς. Azymus panis. fermento verò factus ἄζυμος, non fermentatus, & à Nicandro Colophonio δάρατος appellatur; testis Athenæus.

Κλιβαίτης ἢ κριβαίτης ac furnaceus, dicitur in furno coctus, idem Varroni testuaceus; nam κλίβανον testum nominat. Ex horum genere ἰπνίται quoque sunt, in minoribus furnis cocti. ἐσχάρτης super craticulam torretur. Huic similes sunt, super cineres calidos, ἐπαντρακίς Athenæo dicti, aut foci pavementum, assati. Escharitem, Athenæus ait, passo olim intingi solitum, ac sub finem mensæ inferri, multis rebus iucundis ac mollibus ita mistum, vt multã habeat ob delitias, ad vinum passum proportionem, sic vt ebrios quasi resipiscere faciat, ac rursus esurire eos, qui antea satis comederant. Εγκυφίας, siue ἐγκυπία, Latine subcineritius dicitur, qui cineribus obductus coquitur, qualis Iudeis olim familiaris. Est & διπυρίτης siue διέφτο biscoctus, qui ignem ac coctionem bis expertus est. Inter panes autem (vt Galenus in libr. de alimentorũ facultatibus scribit) siligineus plurimum alimenti præstat: post ipsum autem similagineus: tertio loco medius, qui & συγκομισὸς ἢ αὐτόπυρτος: quartum post hunc est ῥυπαρῶν siue sordidorum genus, in quibus πυρσίας, hoc est, furfuraceus; postremus est, minimumq³ omnium nutrit, & omnium

maximè

maximè per aluum secedit . Concoctu autem inter panes, sunt facillimi, qui plurimum sunt fermentati, & probissimè subacti, quiq; in clibano igne moderato cocti sunt . At qui super craticulam, aut cineres calidos, aut foci pavimentum assantur, pravi omnes sunt, vt qui inæqualiter se habeant; nam partes ipsorum extimæ supra modum sunt coctæ, interiores autem crudæ. Cæterum ijs, quos subcineritios nuncupant, propterea quòd cineribus tecti decoquantur, cineres ipsi prauitatem quandam aspergunt; quapropter omnium panum (si ipsis cætera omnia pariter adsuerint) quod ad assandi saltem modum attinet, propemodum sunt deterrimi. Panis cum melicrato coctus, (Dioscorides ait) & crudus inflammationes omnes impositus mitigat. Nam emollit & quadamtenus refrigerat, præsertim herbis succisue quibusdam permistis. Vetus panis, ac aridus, cum per seipsum, tum quibusdam admixtus, citam aluum cohibet . Recens autem muria maceratus & impositus, vetustas impetigines sanat. Quod ex pane fit cataplasma, vt Galen. libr. de facul. simplic. medicament. tradit, vim habet magis digerentem, quàm quod ex tritico: nimirum quum salem & fermentum panis adiuncta habeat. Fermentum etenim vim habet attrahendi, digerendiq; e a quæ in alto resident.

DE ZEA. CAP. IIII.

ZEA siue vt vulgò spelta, culmis spicaq; tritico similis; culmis enim assurgit numerosis, geniculatis, hordei altioribus; spicam profert inconditam, vt plurimum absq; aristis, grana multiplici folliculo, à quo non facile deglubuntur, inclusa, geminis vtriculis duo simul iunguntur, quæ repurgata & è glumis extrita, tritici granum referunt. Radix ei quoque, vt tritici, multiplex. Nascitur qualicumque solo
etiam

etiam humidiori, quoniam folliculum, ait Columella, quo continetur, firmum ac durabilem, aduersus longioris temporis humorem habet, leto tamen pinguiq; melius proficit. Mutatur atq; in triticum transit, si pista atq; purgata seratur, idq; non protinus, sed anno tertio; vt Theophrastus tradit. Spelta, vt diximus, vulgò nominatur, Germanis *Speltz* nonnullis verò *Tinkel* nostris *Spelte*, Gallis *es-peautre*, Itatorum plerisque *pirra farra*, Hetruscis *biada*, Insubribus *alga*, quasi *alica*. A Græcis ζέα ἢ ζεία nuncupatur. Zea autem genera Dioscorides duo facit, vnam εἰπὴν ἢν siue simplicem; alteram δίκοκκον, quæ in duobus putaminibus grana bina coniuncta fert. Est autem spelta Dioscoridis quidem dicoccos, quæ eadem est cum Theophrasti ac Galeni Zea. Antiquissimi ac prisca Latinorum, Zeam siue speltam, far nuncupauere, vt locupletissimus testis est Dionysius Halicarnassæus. Nominabant (inquit) prisca Romani sacras nuptias, vocabulo suo φαῖρακία, quia coniuges vescerentur eodem φαῖρός, quod nos Græci ζέαν dicimus. Idem affirmat Asclepiades apud Galenum, κατὰ τόπον lib. 9. ita scribens: φάρους δὲ καλοῦσι ζέαν. Appellatur verò far istud Latinis quoque ador, adoreum & semen Adoreum, ac à posterioribus propter frugis præstantiam, peculiari nomine, semen. Hòc populum Romanum tantum, è frumento ccc. annis vsus, Verrius tradit. Genera huius Columella quatuor scribit: far Clusinum candoris nitidi: far quod vocatur venniculum rutilum, atque alterum candidum, sed vtrumq; maioris ponderis, quam clusinum: semen trimestre quod dicitur halicastro, idq; pondere & bonitate præcipuum. Ex his cum halicastro conuenire spelta posset, si trimestris esset, ac vere sereretur, verum quum autumno seratur, venniculo albo magis similis esse videtur. Nam veluti venniculum, sic & spelta, pondere præstat

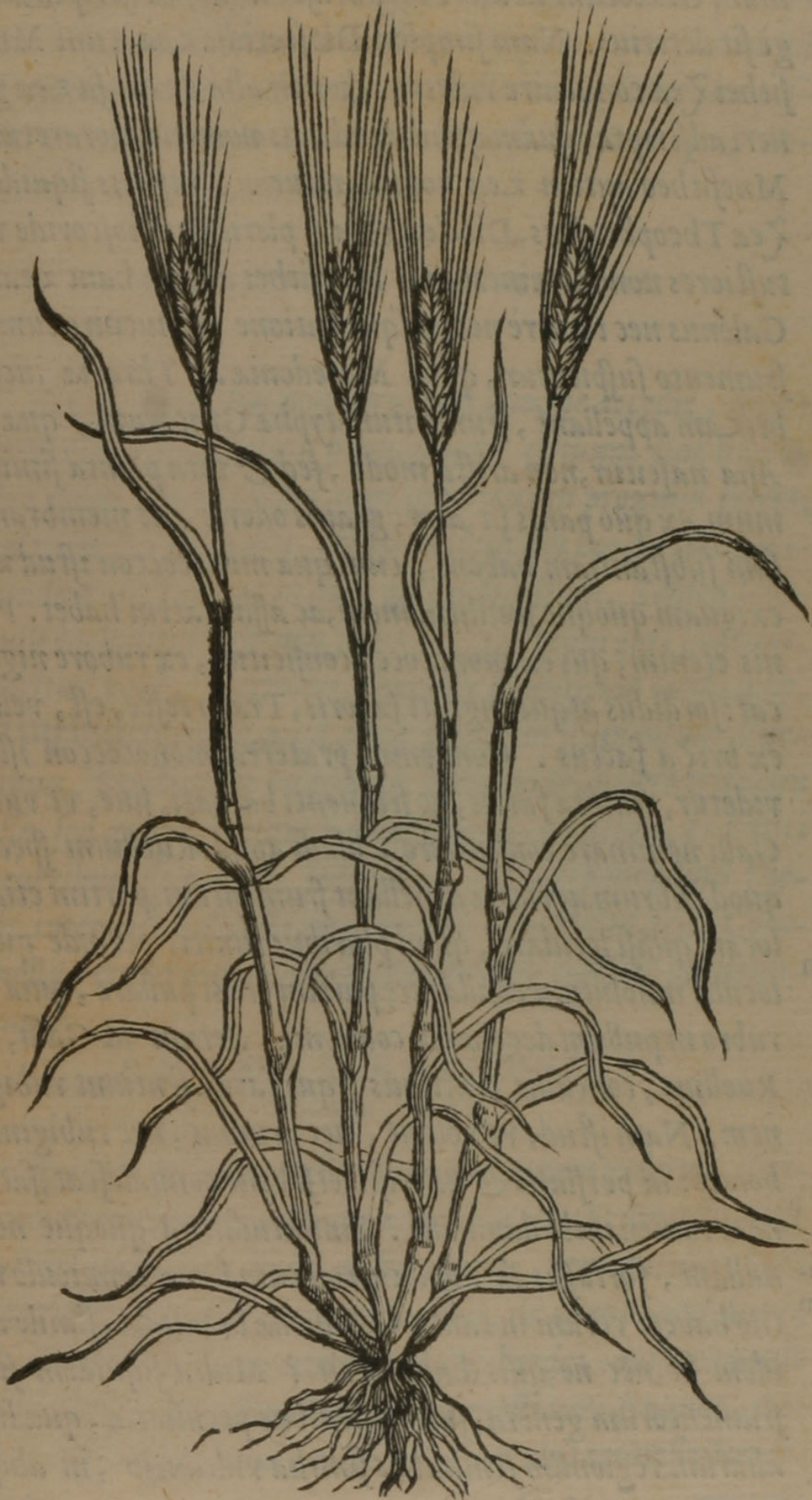
præstat ac candida est. Nutrit Zea hordeo, vt Dios. tradit, potentius, εὐσομ. & hoc est, ori grata est, (Galenus εὐσομα. χ. & hoc est, ventriculum iuuat, legit) panificia ex eo confecta minus quàm ex tritico nutriunt. Galenus Zeam vniuersa sua facultate, in medio quodammodo tritici & hordei esse, in lib. de simplicium medicamentorum facultatibus, scribit.

DE FRUMENTO MONOCOCCO.

CAP. V.

QVOD Germani **Einkorn** hoc est, monococcon, siue vnius grani appellant, ad Zeam recentiores quoque referunt, breuioribus est & tenuioribus quàm Zea culmis: spica in ordines quosdam veluti hordei digesta sunt, ac aristas habent asperas, semina parua sunt, Zea granis minorâ, singulis singula vtriculis contenta, à quibus nō in area, sed in mola, ac quo Zea modo, repurgantur. Culmis autem id, glumis, aristis, semineq; nigri ex rubore coloris esse, Tragus tradit. In Belgij tamen hortis satum, tritico aut hordeo colore satis simile enatum. Nascitur asperis & montosis plerisque Germaniæ locis. Autumno cum reliquis frugibus seritur, seriùs tamen ac subinde Septembri demum mēse maturescit. **Tinkel** ac **Dinkelkorn** à quibusdam etiam appellatur, ab alijs **Sant Peters Korn** id est, D. Petri frumentum, à nonnullis **Blicken** agro VVormatiensi **Einkorn**, quod monococcon sonat. Nostri temporis scriptores, vti iam diximus, ad Zeam referunt, ac εἰπλὴν siue simplicem Zeam Dioscoridis esse volunt, & nec temerè quidem. Potest verò idem, & Mnesithei Zea esse, quam ipse typha sua deteriore facit. Typha nimirum, quæ Theophrasto Zea est; Zeam autē, translatis & transpositis vocabulis, aliud omnino genus nominans, quod com-
muni

Zea Mnesithei.

muni Græcorum *zea*, à Theophrasto ac alijs descripta, longè sit deterius. Nam simplex Dioscoridis *zea*, cum Mnesitheï *zea* conuenire videtur, & non alia de causa *zea* generi adscripta, quàm quòd aliud eius nomen ignoraretur; à Mnesitheo autem *zea* nominaretur. Simplicis siquidem *zea* Theophrastus, Diocles, & alij plerique Dioscoride vetustiores non meminerunt. Mnesitheï autem hanc *zeam*, Galenus nec temerè nec absque ratione, conuenire cum eo frumento suspicatur, quod Macedonia ac Thracia incolæ *brizam* appellant, frumentum typhæ Græcorum, quæ in Asia nascitur, non arista modò, sed & tota planta simillimum, ex quo panis fit, ater, grauis odoris, ac membranosam substantiam habens, cum qua monococcon istud non exiguam quoque similitudinem, ac affinitatem habet. Panis etenim, qui ex monococco conficitur, ex rubore nigricat: sordidus atque ingrati saporis, Trago teste, est, veluti ex *briza* factus. Conuenire præterea monococcon istud videtur, cum ea farris, ac frumenti barbati, siue, vt vulgò Galli nominare consueuere, *bladi* apud Ruellium specie, quod rubrum agricolæ appellant frumentum; partim etiam *locar*, quasi *loculare*, quòd pluribus tunicis perinde quasi *loculis inuolutum* condatur; partim item *pullare*, quia ex rubro in *pullum* degeneret colorem. Serunt id Galli, ait Ruellius, *concauis tractibus*, qui facile sentiunt rubiginem. Nam istud, vt volunt, nec pruinas, nec rubiginem horret: in *perflatis* & *excelsis*, etsi bene conualescat, *sationem* tamen inibi damnant. Similitudinem quoque nonnullam, fortassis & monococcon cum *farre venniculo rutilo* habet: verum in tanta Columellæ breuitate, simile aut idem sit, nec ne, quis diuinauerit? Multa siquidem sunt frumentorum genera, suis regionibus peculiaria, quæ licet aliarum regionum seminibus similia videantur, in aliquo

Briza.

Frumentum
loculare.Far vennicu-
lum rutilum

tamen

tamen subinde differunt . idq; partim loci natura : partim cultus , atque humanae industriae occasione ; quæ ambo ad mutationem & seminum , & herbarum , plurimum possunt . Ex monococco autem panis confectus , ater est & hominibus ingratus , vti Tragus ait .

DE AMYLEO FRUMENTO.

CAP. VI.

ZEÆ generibus non perperam quoque accedit , Amyleum Germanis dictum frumentum , æstivum siue trimestre genus , quod culmo ac grano triticum proximè refert ; cæterum spicam habet , aristis quibusdam hordei ferè similitudine cinctam , ac in duos versus digestam . Semen folliculis includitur , & non secus ac Zea , repurgari postulat . Seritur vere . Germani , quia ex eo amyllum conficiunt , **Amelkorn** appellant , Latine Amyleum frumentum dixerimus . Existimant Tragus & Fuchsius trimestre triticum esse , sed quum granum habeat glumis conditum , ex tritici generibus esse nequit . Inter farras citius reponendum fuerit , inter quæ halicastrum forte erit . Hoc enim , teste Columella , vere seritur , & trimestre eam ob causam cognominatur .

Far halicastrum.

DE ORIZA GERMANICA.

CAP. VII.

AD zeam quoq; referre consentaneum videtur , Orizam Germanicam à Trago nuncupatam . Frumentum est culmis geniculatis , spicis , aristis asperis , atque acutis , hordeo simile , singulis tamen maioribus , & grano candidiore , quod vtriculis etiam continetur , ac hordei , aut zeæ modo deglubitur . Ex æstivarum siue trimestrium frugum , numero est . Apud Mediomatrices , cum alijs trimestribus seminibus

Santalum
Plinij.

Far clusinū.

minibus latissimis agris seritur. Nomen huic Orizæ Germanicæ à vulgari nomēclatura Hieronymus Tragus inuenit, qui & ipsam farris speciem, ac tragum cerealem esse existimat, in quo veritatem, nobis haud videtur assequutus. Nam tragus ille chondro asimilis, ex olyra aut consimili aliquo, res factitia est, vt Galenus testatur, tantum abest, vt frumentum aliquod naturale sit. Cæterum olyræ magis similis orizæ hæc Germanica est, quæ à Dioscoride Zeæ generi adscribitur; aut Plinij santalo, farris Gallici specie, nitidissimi grani, illic brance, ait Plinius, vocant: aut certè farri clusino, quod fortè idem cum Plinij santalo est. vtrumque enim candidum, & clusinum, à Clusio dici potuit, oppido transpadanæ Italiae, quæ aliàs togata Gallia nominatur. Si quid repugnet, quò minùs hæc orizæ, vel clusinum, vel olyra sit, sola vtique erit vernalis satio. Nam olyra & clusinum far, ex hybernis sementibus sunt, adeò certi, de plerisque frumentaceis, definiri nihil potest: cum propter veterum ipsorum breuitatem; tum frumentorum appellationes aut diuersas, aut sæpenumerò confusas, eandem rem alijs aliter subinde appellantibus. Ruellius farris Gallici, siue frumenti barbati genus quoddam esse ait, cuius granum candidius, ac spica minoribus aristis circumuallatur, quàm locularis, quod, inquit, clusinum putatur; istud autem an simile sit vel idem cum orizæ Germanicæ, expendendum est. Vtilis autem orizæ Germanicæ, ad multa culinæ opera; cibus admixta ori grata est: cum lacte orizæ modò decocta, probè alit.

DE ZEOPYRO. CAP. VIII.

ANNUMERATUR prætereà & Zeis, quod Germani Kern appellant. nascitur hoc, inquit Tragus, eodem quo spelta modo, nisi quod semen huius non perinde ac zeæ
sue

siue spelta & glumis ac folliculis inuoluatur, sed in area facile exteratur, veluti triticū, cui subluteo colore simile est. Seritur plerisque Germaniæ locis, ad pistrinarum & culinarum opera, in quibus hordei vsum præbet. ζεόπυρον quoddam esse videtur, vtriusque enim similitudinem ac naturam habet, ζείας videlicet ac πυροῦ siue tritici. Cum chondro aut alicis rebus factitijs (quod Tragus suspicatur) nullatenus conuenit. Zeopyron siquidem, vt Galenus in lib. de alimentorum facultatibus scribit, vtriusque naturam refert: ac sicuti nomē ex zea & pyro compositum, ita substantia eius inter vtrumque media quodammodo est, veluti si ex vtroque esset commixta.

DE OLYRA AC TYPHA, EX THEOPHRASTO, GALENO & ALIJS. CAP. IX.

OLYRAM ac typham Mnesitheus idem frumentum, vtroque nomine appellatum existimauit, sed eius opinionem Galenus reprobat, Diocli ac Theophrasto accedens: qui olyram à typha distinguunt. Olyram Dioscorides zea generi ascribit. Theophrastus olyram ac typham inter ea quæ maturè seruntur, ac tritico similia sunt, enumerat, & olyram quidem ait, zea ac bromo molliorem atque infirmiore; typham verò omnium leuissimam, nam simplici culmo assurgit, & solo tenui contenta est; nec, vti zea, pingue letumq; desiderat. Vtramque præterea scribit multiplici folliculo includi: ac typham vti zeam in triticum mutari solere, si pista seratur, idq; non protinus, sed tertio anno. Plinius olyram Latinis arincam dici affirmat. Ex arinca, inquit, dulcissimus panis: ipsa spissior quàm far, & maior spica, eadem ponderosior, raro modius grani non xv i. libras implet: exteritur in Gallia difficulter, ob id iumētis dari, ab Homero dicta; hæc est enim, quam ὄλυραν

vocant. Recentiores typham cognominant cerealem, ad differentiam nempe alterius typhæ, quæ in paludibus enascitur, de qua infra suo loco. Typhæ semen, Galenus ait, corticem extrinsecus veluti olyra ac hordeum habet. Quod verò ad colorem naturalem attinet, in hordeis quidem ac olyris est albus; in triticis verò subflauus: typhæ autem vel triticis sunt flauiores. Quin & harum corpus coactum est, ac densum, quod fortassis ad seminis paruitatem nonnihil adfert momēti. Est enim id tritico longè exilius, quāquam non desint, qui ipsum quoque in tritici numero ponant; velintq; id semen esse, cuius Homerus meminit, quum Hectorē equos suos alloquentem facit, his verbis:

Τὸ μὲν μὲν προτεροῖσι μελίφρουνα πυρὸν ἔθηκεν:

Hoc est, Triticum enim vobis primū prædulce ferebam. Aiunt enim typham paruum triticum esse, eamq; equos sine noxa mandere, verum autem triticum non absq; noxa. Nec absurdè certè typham quis exile triticum vocauerit, quum ei, & colore, & densitate, & caliditate sit æsimilis. Vtrumque autem semen olyræ videlicet ac typhæ in Asia est frequens, & potissimū in regione, quæ est supra Pergamum, adeò vt rustici ipsi panibus ex ijs factis semper vtantur, propterea quòd triticum omne in oppida comportent. Olyrini sanè, si modò ex bona olyra fiant, post triticeos saltem sunt præstantissimi: secundi autem ab his sunt typhini. Quòd si olyrini ex vitioso semine sunt facti, typhini non erunt eis inferiores. Calidi verò panes ex laudatissima typha facti, olyrinis longè sunt præstantiores; asseruati verò deteriores seipsis euadunt. Cū enim massa eorum sit tenax ac ductilis, densatur maiorem in modum; & maximè cū negligenter parati fuerint, adeò vt qui panem huiuscemodi, post vnum aut duos dies, ac multò magis sequentes aliquot, comederit, putaturus sit lutum ventriculo

triculo suo inesse. At calidus adhuc quum est, ab ipsis etiam urbanis expetitur, ipsumque cum caseo quodam mandunt, quem vernaculo nomine ὄξυγαλάκτινον appellant. Porro hunc quoque tenerum esse oportet, & ipsum panem calorem clibani adhuc retinere. Qui certe hunc in modum est paratus, non rusticis modo, sed urbanis quoque hominibus in delicijs habetur. Qui verò trium, quatuorue dierum est, vel ipsis rusticis manditur insuavius: præterea concoctus est difficilior, ac tardius per aluum subducitur, quæ calido minimè accidunt: qui tametsi ab hordeaceo, quod ad deiectionem attinet, multum relinquitur; non tamen in eo adeò, ut miliaceus, est vituperandus. Quin etiam corpus admodum, dum calidus est, nutrit, ut penè triticeo syncomisto par sit. Congeritur autem in panes typhæ semen repurgatum, omniq; usu accommodatur: nam & ex aqua manditur, haud aliter ac vocatum à rusticis ἀπόπερμον, hepsenate, quod alij σίπερον nominant, iniecto: nonnunquam etiam cum sale esitatur. Et de Zea atque ei similibus hætenus: nunc ex his factitia sequuntur, quæ apud veteres in usu esse solent, ut sunt: far, chondrus, halica, tragus, & similia.

DE FARRE FACTITIO. CAP. X.

FAR aliàs naturale frumentum, quod Græcis, uti ostendimus, ζέα ἢ ζεία appellatur; aliàs res factitia artisq; & non naturæ opus, de illo superioribus capitibus, de factitio verò nunc acturi. Fuisse autem istud apud veteres illos Romanos, quos pulte farracea non pane longo tempore vixisse Plinius scribit, ex farre frumento factum, nomen ipsum & frugi & rei factitiæ commune, indicat. Quod inde translatum est, ad cuiusvis frumenti granum, ab utriculis quibus conditur, eo modo, quo Archigenes far confici tra-

dit, repurgatum. atque in partes confractum. Nam & far hordei, Palladius vino conspersum, phasianorum pullis primis diebus dari præcipit: & Plinius in Aegypto ex olyra far confici scriptum reliquit. Modum autem conficiendi farri, Archigenes apud Aetium Sermone I X. ostendit σίτον, id est, frumentum, ait, modico tempore aqua madefacito, indeq; extractum ac in pilam coniectum, veluti ptisanam à cortice repurgato: vbi verò corticem exuerit, tollito atq; in sole siccato: deinde manibus tritum, donec penitus à cortice fuerit mundatum, crassissimè molito, ita vt granum vnum in quatuor aut quinque partes redigatur, & siccum asseruato. Porro factitium istud far, præsertim ex zea siue farre frumento, plerique nostræ ætatis idem cum chondro aut halica esse existimant, similitudine quadam eorum inducti. Chondro etenim simile est, non tamen idcirco idem, veluti ipse Archigenes ostendit, quando far chondri modò coqui scribit. Differentiam horum præparationis modus efficit. Chondro siquidem gypso harena addita (vt paulò post dicetur) purgatur. Far absq; his cum aqua sola. Differt etiam ab halica; far etenim antiquum, quo Romanorum vetustissimi vixerunt: halica verò, vt Plinius ait, res noua ætate Magni Pompei nondum cognita, cui non solùm aqua, sed & creta candorem teneritudinemq; confert. Differentiam præterea horum etiam ostendit Trallianus lib. & cap. VII I. vtrisque vti diuersis vtens, & eorum inter se comparationem faciens. Quòd autem Germani ac finitimi Frisij, Hollandi, Batauiq; ex hordeo & auena conficiunt, farri simillimum est, ac eius quoddam genus, Germani **Grupē** / Hollandi **gort** appellāt, & ex hordeo quidem **gerstene grupen** / **gerstcu gort** / ex auena verò **haberen grupen** / **haueren gort**. Cæterum far quod ex zea factum est, facultate chondro aut halicæ quodammodo simile

simile est, nutrit ea de causa valenter, sed tardiùs descendit ægriusq; concoquitur. Vñus tempore, vt Archigenes tradit, chondri modo coquitur, & à sanis in cibo sumitur. Pro ægris verò variè apparatus, & epithematis quoq; admiscetur. Ex hordeo autem vel auena far leuius est, minusq; alimenti adfert. Est & far apud Aëtium cognomento clusinum, non naturale aliquod far; verùm puls quadam Far clusinũ. farracea, de qua Martialis Epigrammaton lib. XIII.

Imbue plebeias Clusinis pultibus ollas;
Vt satur in vacuis, dulcia musta bibas.

DE CHONDRO ET HALICA.

CAP. XI.

CHONDROVS & ἀλῆξ ex factitiarum similiter rerum numero sunt. Fit autem vtraque ex ζea, & chondrus quidem ex zea dicocco, Dioscoride auctore. Theophrastus & ex hordeo syluestri bonum fieri chondrum tradit. Galenus chondrum ex tritici genere esse ait, quod nihil aliud sonat, quàm ex triticeo genere ipsum confici, non quòd tritici aut alterius frumenti aliquod genus sit, veluti nonnulli perperam sibi persuaferunt. Non enim frumenti aliquod genus, sed res planè, vt diximus, factitia. Galeni & aliorum Græcorum medicorum interpretes, chondrum Latinè halicam siue alicam, interpretantur, chondrum omnino idem cum halica esse putantes; qua in re, non parum à veritate recesserunt. Chondrus siquidem & halica differunt, veluti abunde vnus pro multis, Paulus Aegineta non vno ostendit loco: aut videlicet de vtrisque seorsim agens, & suas cuique vires ac facultates tribuens, vt libr. I. cap. LXXVIII: aut vnam alterius loco substituens, veluti cap. XIX. XXXIX. & LXII. libri tertij. Differunt au-

tem hæc inter se, non quidem toto genere, sed quodammo-
do, veluti genus & species, aut potius vt vnus generis due
species. Nam halica siue alica, Latinis ac Plinio genera-
lius est nomen, Græcorum cum χόνδρον, tum ἄλικα ipsis
peculiariter nominatam, sub se continens. Est enim vna
halica ex zea, quæ semen appellatur, propria quidem ac
genuina, quæ à Plinio, lib. XXI. res Romana esse fer-
tur, Magni Pompei tempore nondum in vsu. Hæc à Pau-
lo Aegineta Græcè ἀλιξ dicitur, & à χόνδρον ipso præpa-
rationis modo differt; non enim gypso & arena veluti hic
repurgatur, sed creta candorem perfectionemq; suam asse-
quitur. Est verò & altera halica, ex zea in Africa dege-
nerante, cognomento adulterina, Græcorū chondro similli-
ma. Gypso siquidem & arena, veluti chondrus perficitur:
licet tamen halica quidem ex degenerante; chondrus verò
ex dicocco zea, fiat. Nam præparandi ratio apud vtrasque
nationes consimilis, eandem esse rem prorsus ostendit, quem-
admodum & ea dissimilis res diuersas. Non enim tam spe-
cies frumenti, quam præparandi conficiendiq; ritus ac mo-
dus considerandus. Frumenti enim aliqua diuersitas, spe-
ciem rei factitiæ non videtur mutare, modo in præparandi
ratione nihil varietur. Siquidem ex zea & hordeo far: ex
zea & hordeo syluestri chondrus: ex hordeo & tritico pti-
sana confici possunt. Quæ autem ratione chondrus confi-
ciatur ac præparetur, in libris de agricultura, siue τῶν γεω-
πονικῶν, Constantino Imp. dicatis à Cassiano Basso, doce-
tur his verbis: Zea tunditur & in feruentem aquam inij-
citur, ac premitur; deinde gypsum album tusum cribratū,
& harenæ albißimæ ac subtilißimæ ad gypsum pars quar-
ta paulatim admiscetur, donec zea probè repurgetur.
Præparetur autem in canicularibus diebus ne acescat. Post-
quam verò rursus totus perpurgatus fuerit, per cribrum
densius

densius excutiatur. Optimus est chondrus, qui primùm excussus est: secundum locum habet, qui succedit: deterior autem tertius est. Halicarum verò præparationem Plinius lib. XVIII. tradit. Halica fit, inquit, ex Zea quam semen appellauimus: tunditur granum eius in pila lignea, nam lapidis duritia conteritur. Nobilius, vt notum est, pilo victorum pœnali opera, primori inest pyxis ferrea, excussis inde tunicis, iterum iisdem armamentis nudata conciditur medulla; ita fiunt halicæ tria genera, minimum, ac secundarium; grandissimum verò ἀφαίσημα appellant: nondum habent candorem suum, quo præcellunt, iam tamē Alexandria præferuntur. Postea, mirum dictu, admiscetur creta, quæ transit in corpus, coloremq; & teneritatem adfert. Deinde paulò infra: Halica adulterina fit maximè quidem ex Zea, quæ in Africa degenerat. Pinsunt cum harena, & sic quoq; difficulter conterunt vtriculos, fitq; dimidij modij mensura, posteaq; gypsi quarta pars inspergitur, atque vt cohesit farinario cribro subcernunt. Quæ in eo remansit, exceptitia appellatur, & grandissima est: rursus quæ transit, arctiori cernitur, & secundaria vocatur: item cribraria, quæ simili modo, in tertio remansit cribro angustissimo, & harenas tantùm transmittente. Et hætenus quidem Bassi, & Plinij verba: ex quibus manifestum est, ἀλικα à chondro differre, & chondrum cum secunda Plinij halica conuenire; vtramq; item rem factitiã esse, & non peculiaria frumentorum genera. Cæterum chondrus, vt Paulus libro primo tradit, egregiè nutrit & glutinosos parit humores; verùm puls ex eo confecta nocet, quoniã quàm primùm crassescens incocta permanet. Probatum magis χύλη & ipsius ex integro chondro benè decocto, expressus ptisanæ similis. ἀλιξ in cæteris chondro quidem respondet, sed aluum magis adstringit. Galenus chondrum valenter nutrit e,

χονδροπτιο
σάνη.

nutrire, ac succum lentum habere affirmat: siue in aqua duntaxat coctus, cum mulso, vino dulci, adstringentiue: siue cum oleo saleq₃ frixus sumatur. Atque eo modo, inquit, chondrum medici ptisanæ fuisse confectionem dictitant; quidam autem ex χονδροπτιοσάνης agrorum fuisse cibatum. Veterum verò nonnulli, vt Diocles & Philotimus πτιοσάνην πυρίνην, chondrum hoc modo apparatus appellat. Et vno quidem horum modorum eo videlicet qui prior est, halicam etiam coqui ac edi apud Romanos solitam, Martialis in Xenij hoc disticho ostendit:

Nos halicam, mulsum poterit tibi mittere diues,
Si tibi noluerit mittere diues, eme.

DE TRAGO. CAP. XII.

TRAGVS chondri, vt Dioscorides ait, similitudinem ac figuram gerit, res quoque factitia. Fieri eum, Galenus in libr. de alimentorum facultatibus, ex nobilissima olyra ait, quum, vt decet, fuerit excorticata: in commentarijs verò lib. primi de ratione victus in morbis acutis, ἐκ τῶν ζείων, hoc est, ex Zeis, quarum utique olyra species est. Cassianus Bassus tragum ex frumento conficit Alexandrino. Plinius lib. XVIII. ex tritici semine in Campania duntaxat & Aegypto fieri tradit. In Aegypto autem, cuius celeberrima ciuitas Alexandria, olyra facilis fertilisq₃: eiusdem lib. ca. x. A chondro & halica & materia, sed potissimum ipsa preparatione differt; chondrum siquidem, gypsum & harena perficiunt: halicam creta emundat; tragus sola aqua maceratus excorticatur. Eius conficiendi modum, Bassus tertio de agricultura lib. sic docet. Frumentum Alexandrinum appellatum, maceratur decorticaturq₃, & in sole calido siccatur; deinde idem rursus fit, donec ei pellicula & quicquid

quicquid fibrosum est, in frumento delabatur. Appellatur autem tragus iste, subinde cognomento frumentaceus, ad discrimen eiusdem nominis, & animalis, & herbae, non quòd naturale aliquod frumenti genus sit. Nam vt veterum auctorum testimonijs abundè constat, res factitia est. Oribasius ad Euporistum lib. IIII. tragum farrim appellat grossam, eum farris quandam speciem esse innuens: quod non absurdum, aut à veritate alienum videtur; farris enim tragus assimilis est, non in alio ab eo differens, quàm quòd non vt illud mola confringatur, sed integer repurgatus asseruetur; vt ex vtriusque preparandi formula satis patet; quam ob causam tragus farris grossa non improprie nominatur. Trago autem, Galeno auctore, plerique vtuntur, primùm eum in aqua decoquentes, deinde ea effusa è $\text{Ϝn-}\mu\alpha$, aut vinum dulce, aut mulsum infundentes, superiniijciunt & nuces pineas aqua præmaceratas, donec plurimùm intumuerint: multò tamen minus quàm zea, Dioscorides ait, nutrit.

DE AMYLO.

CAP. XIII.

AMYLVUM ex siligine fit, vt Cato scribit; item & ex zea: optimum verò ex setanio, auctore Dioscoride. Fit etiam in Germania hac etate ex ea, quod Amelkorn/ id est, amyleum frumentum nuncupatur, quod veluti zea quaedam trimestris ac halic astrum (vti scripsimus) est. Rationem conficiendi paucis complexus est Cato cap. LXXXVII. Dioscorides latiùs his verbis tradidit. Purgatum trimestre triticum madescit quinquies die, & si fieri potest nocte, quum emolliri ceperit, effundatur sensim, sine agitatione aquæ, quo minus quod utile est vnà effluat. Vbi mollissimùm factum fuerit, effusa aqua pedibus calcare oportet, deinde affusa aqua iterum calcare, tum enatates ibi furfures, cribro exci-

excipiendi, reliquumq; per colum traiectum, confestim in tegulis nouis sub ardentissimo sole siccandum. Nam si vel modicè humidum manserit, acorem contrahit. Amylum autem ex eo nomen habet, quod absque mola, Grecis μύλη dicta, fiat. Officinæ corrupta voce amydam appellant; Germani Ammel / kraftmeel; Brabanti Ameldonck / & quòd glutine inde facto, mulierum pepla inalbentur, ac firmentur, stijfel. Tritico, inquit Galenus, cum frigidius, tum siccus est: leuigandi exasperatas partes vim obtinet. Dioscorides sanguinis reiectiones potu cohibere, contraq; oculorum fluxiones, cœlotetas, pustulasq; efficax esse addit; quod verò ex Zea fit, nullius in medicina vsus esse, ad alia tamen conueniens. Galenus, lib. VII. κατὰ τόπους amyli loco, siligine, id est, purissima tritici farina vitur.

DE ATHERA ET ΚΟΛΛΑ, SIVE
GLVTINE. CAP. XIII.

ATHERA sorbitio est, inquit Dioscorides, ὡς περ πολτάριον ὑγρον, id est, veluti pulticula liquida. Fit ex Zea tenuissimè molita. Apud Belgas non ex Zea tantum, sed ex quauis etiam puriori farina coquitur; veluti secalis, hordei, frequentissimè autem tritici, cum tenui cereuisia, vel alio liquore permixta. Est autem edulium quod citò concoquitur, facileq; nutrit, infantibus idcirco & senibus conueniens, interiora tamen viscera nonnihil obstruens. Datur capite dolentibus, ex tenuissima secalis, vel hordei farina; dolorem enim sopit, & somnū clementer conciliat. Athera crassius & solidius est gluten, Grecis κόλλα, ex similagine & farina tritici, quo chartæ glutinantur. Quod propter eam quam habet obstruendi vim, sanguinis excretionibus prodest. In vtriusque medio πλτός, siue puls, est soli-

Κόλλα.

Πολτός.
Puls.

solidior quidem ac spissior athera; liquidior verò glutine, & minus glutine, plus autem quam athera viscera obstruens. Athera, aut potius pultis genus est, edulium, quod Galenus ex multa tritici farina lacti permixta fieri scribit, quo hac etate Belgium, ac vniuersa inferior Germania frequentissimè vtitur. Cibus boni succi & multi alimenti, sed eos qui ipso assiduè vtuntur, offendens. Nam in hepate obstructiones parit, & calculos in renibus gignit, auctore Galeno.

DE ROGGA SIVE SECALI.

CAP. XV.

*SECALE folio quum primùm prodit, rubescit; inde vt reliqua frumenta viret, numerosis culmis assurgit, tritici tenuioribus, longioribus, quatuor, vt plurimùm, genicula habentibus, spica in ordines & versus digesta, breuibus non acutis sed innocētioribus aristis cingitur: quæ quum floret, erecta est; semine verò prægnans, procumbit ac deorsum dependet. Granum oblongum, nigricans, gracile, ac nudum: quod è glumis facile concidit, ac sæpenumerò sponte exilit: radices multæ, tenues, fibrosæ. Nascitur cum in Germania ac apud alias nationes plurimas, præsertim Septentrioni subiectas, tum in Belgio omnibus ferè agris tam sterilibus quam letis, veluti in Brabantia Campania, quæ hoc frumentum, licet arida ac sterilis, feliciter progignit. Qualicumque enim solo prouenit, quantumnis rigenti, gracili, aut arido; facūdiore tamen ac latiori melius præstantiusq̄. Seritur autūno, quod & latius; item & vere, æstiuū, altero gracilius, paucioribus culmis, spica breuiori ac tenuiori, granoq̄ leuiori. Germani **rocken**/ Belgæ **rogge** appellant: Hispani centeno, Itali segala, Galli seigle, veteris latinæ nomenclaturæ vestigia retinentes. Plinio secale est,*
de quo

de quo lib. XVIII. cap. XVI. sic scribit : Rarum dictu,
 esse aliquid cui proffit negligentia; id autem, quod secale &
 farrago dicitur, occari tantum desiderat. Secale Taurini
 sub alpibus asiam vocant, deterrimum (sed veriùs aterri- Plinij locus
emendatus.
 mum) & tantum ad arcendam famem vtile, fecunda, sed
 gracili stipula, nigritia triste, sed pondere precipuum, &
 tamen sic quoque ingratisimum ventri est, nascitur qua-
 licumque solo cum centesimo grano, ipsumq; pro letamine
 est. Quæ Plinij verba frumentum **rocken** ac **rogge** di-
 ctum, cum secali conuenire satis commonstrant. Dicitur
 autem id, vt Plinius tradit, etiam farrago; verum non se-
 cus, quàm far, hordeum, auena, triticumue, subinde farra-
 gines nominantur, quando videlicet iumentorum, pecu-
 dumq; pabulo cedunt. Farrago siquidem, quam Græci Farrago.
 γράσιw appellant, generale nomen est, ad omnem viridem
 segetum herbam, quæ pabuli causa seratur. Seritur ea, ex
 recrementis farris prædensa, admixta aliquando & vicia:
 eadem in Africa fit, ex hordeo: Plinius, atque inde farrago,
 quod far sit ferro cæsum: aut quod primum in færracea se-
 gete seri cæptum, Varrone auctore, dicitur. Ex hordeo far-
 raginem facere docet Columella: farraginem, ait, in resti-
 bili sterco ratissimo loco, & altero sulco serere conuenit. Ea
 fit optima cum Cantherini hordei decem modijs iugerum
 obseritur, circa æquinoctium autumnale, sed impendenti-
 bus pluuijs, vt consita rigataq; imbribus, celeriter prodeat,
 & confirmetur ante hyemis violentiã. Nam frigoribus quã
 alia pabula defecerint, ea bubus cæterisq; pecudibus, opti-
 mè defecta præbetur: & si depascere sæpius voles, vsque in
 mensẽ Maium sufficit. Quod si etiam semen ex ea voles
 percipere, à calendis Martijs pecora depellenda, & ab omni
 noxa defendenda est, vt sit idonea frugibus. Similis satio
 auenæ, quæ autumnò sata, partim ceditur in fœnum, vel

pabulum, dum adhuc viret: partim semini custoditur. Iam & ex tritico farraginem fieri Plinius quoque testatur. Et in tritici, inquit, genere, pars aliqua pabuli est, quadrupedum causa sati: vt farrago. Absyrtus etiam $\pi\rho\sigma\acute{\iota}\nu\nu\ \gamma\rho\acute{\alpha}\sigma\iota\nu$, id est, triticeam farraginem, equulis maximè probat: ea si non adsit, $\alpha\rho\iota\delta\acute{\iota}\nu\nu$, quam Eumelus ijs refert, post trimatum dari solitã. Hoc modo & secale farraginis genus est, quando videlicet pecudum iumentorumq; per hyemem pabulum efficitur. Recentiores roggam siliginem ferè interpretantur, qua in re quantum hallucinentur, satis ex ijs, qua capite De tritico scripsimus, apertum est. Nam siligo candidius ac leuius triticum est, ac tritici, vt inquit Plinius, delitiæ, ex qua lautissimus panis & pistrinarum opera laudatissima fiunt, ac secale nigrum est, & ex eo panis ater, pauperum, non lautiorum, mensis ac cibis dicatus. In non dissimilem errorem lapsi videntur, qui **rocken** cum olyra conuenire autumant: olyra siquidem candida est, ac vtriculis multis continetur; secale verò præter quod nigrum est, glumis nullis implicatur. Ruellij coniectura plus verisimilitudinis habet, qui secalem à briza non longè dissidere credi scribit, atque inde putari nomē bizi panis in Gallia vulgus manasse. Panis siquidem ex secali fit grauis, firmus, coctu non facilis, qualem ex briza fieri Galenus tradit, & hunc nigrum ex secali panem; extrita litera r, pain biz Galli nuncupant: sic vt ab inuicem non dissidere existimari possint, nisi secalis granum nudum foret, brizæ verò glumis implicitum, quòd hæc inter se differre manifestè ostendit. Quòd verò brizæ semen glumis implicetur, ex his videtur colligendum: tum videlicet quòd eam typhæ persimilè Galenus scribat, quæ multiplici folliculo conditur: tum etiam quòd membranofam substantiam panis ex ea factus habeat, ex ipsorum nempe folliculorum admixtione, contra

planè

planè quàm secalinus, qui triticeo syncomisto mēbranas ac
 furfures vel pauciores vel non plures habere comperitur.
 Porrò secale proximum inter frumenta à tritico triticeisq₃
 seminibus locum habet : Panis ex eo factus, lentoris atque
 obstruentis naturæ nonnihil obtinet, difficulter conco-
 quitur, ac ventriculo grauis est, præsertim si furfurum
 expers fuerit. Nam confusaneus, qui simul omnia recipit,
 ac ex tota farina concinnatus est, si probè coctus beneq₃ fer-
 mentatus fuerit, minus lentus est, non admodum agrè con-
 ficitur, citòq₃ descendit, nondum tamen triticeo syncomisto
 par, quo grauior & concoctu difficilior etiamnum est. Ali-
 mentum autem corpori solidum, ac firmum præstat, nec
 mali succi, si ex bono frumento coctus fuerit; ex malo au-
 tem frumento & corrupto paratus, prauos & corruptos
 succos ingenerat, & diuturniores morbos procreat, veluti
 morbum, Germanis **scorbuick** aut **scoorbuyck** dictum.
 Admiscetur huic non rarò triticū, vt leuiorem gratioremq₃
 panem efficiat, qui secalino puro minus grauis ac lentus est,
 & teneritudinem suam triticeo diutius retinet. Secale au-
 tem vt medicamentum, tritico in calefaciendo ac digerendo
 potentius est. Panis ex hoc aut fermentum, promptius
 ac citius abscessus maturant & rumpunt, quàm ex tritico
 facta. Farina confusanea, diuturniores capitis dolores
 lenit, in linteo capiti circumligata.

CVLMO hordeum est, quàm triticum breuiori fra-
 gilioriq₃, pluribus articulis geniculato, folio in stipula la-
 tiori, scabrioreq₃, spica longarum, asperarum, mordaciumq₃
 aristarum vallo munitur, ac in versus striata, ordinibus
 constat, subinde binis, aliàs ternis quaternisue, vt plurimū,

vti Theophrastus ait, senis, sed, vt Tragus, etiam octonis. Spissior autem posituq₃ arctior est, quæ pluribus construitur. Granum tenui oblonga palea includitur, radices subsunt frequentes tenuesq₃. Hordeum autem (vt Plinius inquit) frugum omnium mollissimum, atque ex omni frumento minus calamitosum, quodq₃ celerrimè reddit fertilissimumq₃. Seritur (auctore Columella) soluta siccaq₃ terra, & vel prauialida vel exili. Nascitur passim, ac vniuersè familiare Europæ est: cum autumno, tum frequentius Martio, Aprili, Maioq₃ mensibus seritur. Græcis κριθὴ dicitur, Germani **gersten**/ Belgæ **gerste**/ Itali orzo, Galli orge nuncupant. In huius genere, quod pluribus versibus spicatur, πολυσίχον recentiores appellant, ac Germani **groß gersten**. Quod sex versuum ἐξασίχον: Cantherinum hoc Columellæ est. Aliud duorum versuum δισίχον, à Columella Galaticum, à Germanis futeer **gerstē** **klein gerst**, id est, exiguum ac paruum hordeum nominatur. Quod magnum & plenū, spicamq₃ gerit erectam, ἀχιλλαῖς κριθὴ, ab Hippocrate vocatur; ærugini id obnoxium est: quod verò incuruatur, ἐτερόκριτος; ab ærugine hoc minus infestatur. Ad hordei genus & reducendum, inquit Ruellius, putauerim, trimestre illud hordeum, quod Gallicè secour- Secourgeon dicitur, quòd rebus ad egestatem adductis, quum annonæ premit penuria, plebem alat, & à famis noxa vindicet. Seritur & in Gallia, quod mundum hordeum vocant, Ruellio eodem teste: huius granum nudum est, ac spontè gluma concidit, cætera hordeo simile, γυμνόκριτον ac nudum hordeū, tale à Galeno, in lib. de aliment. facult. appellatur. Cæterum hordeum, vt Galenus in lib. de aliment. facultat. non eandem cum tritico facultatem habet. Siquidem triticum palam calefacit: hordeum verò non modo nõ calefacit, sed quoquo modo ea vtare, siue panes ex eo fece-

ris, vim quandam refrigerandi habere cernitur. Dissidet præterea à tritico succi specie, quam vtrumque ipsorum gignere consuevit. Siquidem triticum crassum & lentum est: hordeum autem tenuem, & nonnihil deterforium succum in nobis gignit. Panes hordeacei triticeis multò minus alunt, qui tamen ex præstantissimo hordeo conficiuntur, minus à triticeis in eo superantur: qui verò ex laxo & leui, panibus fursuraceis respondent. Panes autem ex hordeo eiusmodi citissimè per aluum subducuntur, quod reliquis non minimum accidit, si triticeis eos contuleris. Sunt autem non modò triticeis, verùm etiam olyrinis, & multò magis typhinis, friabiliores, nihil in se lentoris, vt illi, habentes. Ex quo perspicuum est, quod exiguum corpori præbent alimentum, & potissimum si facti ex peiore hordeo fuerint, ex quo Hippocrates ne ptisanam quidem fieri voluit: neque enim dum coquitur, succum copiosum ex seipso emittit. Laudatissimum autem quod candidum, vbi pinsitum est, apparet, nonnihilq; densitatis ac ponderis (quantum hordeo datum est) habet. Porrò quod totum plenum est, & circumscriptionem externam habet tensam, melius eo est, quod gracile est, ac rugosum. Hordeum primi est ordinis in exiccando & refrigerando, ait Galenus in lib. de facultat. simplic. habet etiam paucillum abstersionis: paulò etiam plus desiccatur, quàm farina fabacea, cui non insunt cortices. Hordeum, Dioscorides inquit, abstergit, vrinam cit, inflationem parit, stomacho aduersatur, œdemata concoquit. Farina hordeacea in mulsa aqua cum ficu decocta, inflammationes & œdemata discutit: duritias, cum pice resina & fimo columbarum concoquit: cum meliloto autem & papaueris calice, dolores finit, qui latus excruciant: aduersus intestinorum inflationes, cum lini semine, feno-græco & ruta imposita iuuat: strumas cum pice liquida, cera,

cera, oleo, & impubis pueri vrina, ad concoctionem perducit: cum myrto verò aut lentisco, aut malicorio, aut sylvestribus pyris, aut rubo, alui profluvia sistit: podagricis inflammationibus cum cotoneis aut aceto prodest: decocta in acri aceto, modo quo ὠμὴ λύσις, & calida imposta, lepris ὠμὴ λύσις. medetur. Est autem ὠμὴ λύσις, Pelagonio auctore, mistura equalis, fenigræci, seminis lini, & farinæ hordeaceæ. Cremor verò farinæ hordei ex aqua, aut cum pice & oleo decoctus, puri mouendo est: cum aceto subactus, itidem & cum pice, contra articularum fluxiones prodest. Habet præterea & hordeum multiplicem usum, nam ex eo ptisana, polenta, μαζα, maltum & ceruisia conficiuntur, de quibus deinceps.

DE PTISANA. CAP. XVII.

PTISANA ἀπὸ τοῦ πλίσσειν dicitur, & nomen quidem commune omnium frumentorum à corticibus suis, διὰ τοῦ πλίσσειν, purgatorum, esse potest, sed propriè tamen & peculiariter non aliam, quàm hordeaceam ptisanam significat, quæ simpliciter ac citra adiectionem, πλίσσειν nuncupatur. Nam si hoc modo, frumentorum aliorum quorundam semina mundata, alicubi (quod tamè rarissimum) ptisanae nominentur, frumenti appellatio coniungitur. Ita Hippocrates lib. περὶ παθῶν, & Dioscor. περὶ ἰσθμῶν cap. πλίσσειν πύρινον, & ex ὀρίζῃ ptisanam Plinius, dixit: ad hordeaceam nempe ptisanam differentiam, propriè & simpliciter ptisanae nominata. Est autem ptisana hæc aliud nihil, quàm hordei granum à membranis & corticibus suis mundatum & excorticatum. πλίσσειν, id est, macerare, tundendoq; expurgare hoc oportet, ac in sole siccare, deinde rursus πλίσσειν, rursusq; ad solem siccare. Quod autem tenue ex eo

decussum est, ipsi inspergendum; hoc enim ipsam conseruat, vti Didymus in geoponicis. Humectat autem & refrigerat ptisana, eduliumq₃ est (Hippocrates ait περί διαίτης ὀξείων νοσημάτων) in acutis morbis, reliquis omnibus frumentaceis præferendum. Nam viscositas eius leuis, continua, iucunda, lubrica & mediocriter humida: sitim minime infert, & si quid ablui eget, probè abluit: non adstringit: non male turbat: nec in ventre intumescit, quum saltem, vt decet (Galenus addit) fuerit parata: hoc est, quãdo in coctione, quàm plurimum intumuerit, postea igne lento, per multũ ocium in chylum fuerit redacta, acetum tunc ei admiscetur, quum planè intumuerit: vbi verò cocta exactè fuerit, sub edendi tempus, salem tenuem iniicere oportet. Oleum autem si initio statim adieceris, coctioni nihil nocueris, aliud tamen nihil miscendum, nisi velis anethi aut porri quippiam, idq₃ initio statim admiscere: hæc Galenus. Nostro tempore rarò aut nunquam, horum aliquod additur, sed sacharum ferè, & aqua è rosis albis stillatitia ei admiscetur; & subinde amygdala aliqua amara, vt palato gratior fiat: aut seminum melonum vel cucumeris nonnihil, præsertim quando impensius refrigerandũ, aut somnus ea conciliandus est. Admiscetur ei & nonnunquam amygdalarum dulcium χύλ& , siue succus, (officinæ lac amygdalinum vocant) præsertim quum aluum liquidiorẽ cohibere vtile est. Fit item ex ptisana potus, quem officinæ ptisanam nominant, quum tamen nec ptisana, nec ptisanæ χύλ& siue cremor sit, sed eius tantum tenuius decoctum, ipsius substantiæ parum aut nihil retinens, quod ferè nõ ex sola ptisana, siue hordeo mundato, sed & ex glycyrrhiza, & vuis passis additis, decoquitur. Qua ratione parata potio utilis est ijs qui inflammatione pulmonis, partiumq₃ respirationi deseruentiũ, vel renum vesicæq₃ exulceratione

ceratione aut inflammatione laborant. Plus alimenti (inquit Dioscorides) ptisana ob cremorem in decoctione redditum præbet, quàm polenta ex hordeo facta. Contra acrimonias atque arteriæ asperitates, exulcerationesq; pollet.

DE POLENTA. CAP. XVIII.

POLENTA hordei frixi farina est, quam Græci propriè ἀλφιτον nominant, quãquam subinde τὸ ἀλφιτον nomen, de omni alia præsertim rudiori farina, sed impropriè, dicatur. Pluribus hæc, Plinius ait, fit modis: Græci persusum aqua hordeum siccant nocte vna, ac postero die frigunt, deinde molis frangunt. Sunt qui vehementius tostum, rursus exigua aqua aspergant, siccantq; prius quàm molant: alij verò virentibus spicis decussum hordeum, recens purgant, madidumq; in pila tundunt, atq; in corbibus eluunt, ac siccatum sole rursus tundunt, & purgatum molunt, Galenus ex recēti hordeo mediocriter frixo, laudatissimam fieri ait, atque ex hac μαζας præparari; deficienti autem recenti hordeo, nonnunquam & ex alijs ipsam confici, omnemq; rectè factam boni esse odoris, eam verò suaueolentissimã, quæ ex optimo & recenti hordeo, quod aristam nõdum habet siccam, est cõfecta. Exiguum autem corpori, vt Galenus quoq; tradit, polenta alimentũ dat, & priuatis quidẽ ac ab omni exercitatione abstinẽtib; satis multũ;ijs verò qui quoquo modo exercentur, minus quàm satis est. Desiccatur verò multò magis quàm hordeũ: aluum etiam (Dioscorides ait) cohibet, & inflammationes mitigat.

DE MAZA. CAP. XIX.

MAZA ex polenta humido aliquo permixta & subacta cõficitur. Et aliqua quidem, cum sola aqua subigitur;

alia verò, aut cum vino, aut cum oleo, aut cum melle, aut cum aliquot horū permixtis. Cum aqua autem eam subigi, præter quod ex libro Hippocratis de dieta secundo satis evidens sit, testis quoque est Xenophon sexto παιδίας Cyri, vbi hic concione conuocata, milites suos ad aquæ potionem adhortatur, & à consuetis non admodū recessuros ostendit. καὶ γὰρ ὄσις, φησὶ, ἀλφίτοπιεῖ, ὕδατι μεμυγμένην αἰεὶ τὴν μάζαν ἐσθίει· καὶ ὄσις ἀρτοσιτεῖ, ὕδατι δεδευμένον τὸν ἀρτον, id est, Etenim qui polenta victitat. mazam aqua permixtam edit; & qui pane utitur, panem aqua subactum. Subigi verò μάζαν, & cum vino, ex Hippocratis libro de internis affectionibus apparet, vbi in hepatico morbo, cui suffocatio accedit, & similiter in coxendicum dolore, eam, quæ vino dulci subacta est, nō edendam consulit. Idem mazam oleo & melle quàm maximè subactam, in typho quodam eodem libro exhibendam præcipit. Hesy chius verò μάζαν interpretatur, polentam aqua & oleo permixtam. Et à principio, Athenæus ait, popularem cibum ex alphis, mazam veteres vocarunt, ipsamq; preparare μαρτεῖν dicebant, postea verò necessarium victum, ob intemperantiam varietate distinguentes, studioseq; paulatim immutantes nomen ipsum mazæ in μαρτεῖαν commutarunt, ita appellantes omnē cibum magnificum; μαρτεῖαν verò ipsos cibos preparare dixerunt, atque inde fortasse, quæ ex amygdalis & sacharo placentæ conficiuntur, in officinis massapanes, hac ætate adhuc nominantur. Porrò maza, vt Galenus ait, panibus hordeaceis ægrius concoquitur, magisq; ventriculum flatu implet, in quo etiam si diutius manserit, turbationem excitat. Citius autem subducitur, si commixta diutius fuerit ac subacta. Quòd si mel quoque addatur, citius etiam ob id, ventrem ad excretionem incitabit.

CRIMNON, inquit Galenus in commentarijs libri secundi prædictionum Hippocratis, crassior polentæ pars appellatur, quæ grandiuscula effracto inuehitur hordeo, refugiens videlicet molæ exactiorem confractionem. Dioscorides, quem Galenus etiam in lib. de facultat. simplic. sequitur, non polentæ modo, sed & tritici, zea, ac olyræ siue antea tostorum, siue non tostorum crassiorem farinam κρινον appellat, crimni nomen ad rudiorē crassioremq; farinam, cuiusuis frumenti transferens. Solo molæ discrimine, ac tritura modo à farina siue ἀλεύρω differt. ἀλευ- ἀλεύρωσ.
 & enim dicitur, quando granum in tenuissimas partes quàm exactissimè contritum est; κρινον verò rudior farina, quæ fragmenta maiuscula ipsorum granorum continet. πύλον, id est, pulvem ex eo faciunt, inquit Dioscorides, quæ abundè alit, facile conficitur, & aluum vehementius astringit, si zea ex qua fit, prius torreatur.

DE MALTO SIVE BYNE.

CAP. XXI.

MALTVM à recentioribus nuncupatum, ex hordeo quoque fit. Nam ipsum hordei granum est, primùm donec intumuerit aqua maceratum, quod deinde germen emisit, ac postremò cum ipsis germinibus siue enatis ligulis, tostum ac resiccatum est. Nostri mout/Germani maltz/recentiores maltum voce à Germanis mutuata appellant. Aëtius Græcus medicus, hordeum hoc modo præparatum βύνη nominat. Ad beræ siue ceruisiæ decoctionem conficitur, & laudatissimum quidem Martio & Aprili mensibus. Qualitatem habet siccam quidem hordei intensiorem, frigidam verò multò remissiorem: nam ἐμψύγευμα quod illi

illi ab affatione diutinaq₃ tostione inheret, siccitatem eius intendit, ac frigidam non solum remittit, sed & qualitatem quandam calidam ei imprimat. Galenus lib. de aliment. facult. hordeum ait, quoquomodo quis eo utatur, siue ptisanam coxerit, siue polentam fecerit, vim quandam refrigerantem retinere. verum id de malto non videtur intelligendum, quod partim ipsa germinatione, partim diuturniore tostione, magis à natura sua recessit, quam polenta, quæ vel ex crudo nondumq₃ maturo hordeo, vel in aqua macerato tantum, vt diximus, conficitur. Abstergit præterea & maltum hordeo potentius; minus lentoris habet, cum quia farina minus, siliquarum verò plus habeat, quam crudum hordeum; tum ab inherente illi empyreumate, quod abstersionem coniunctam habet. Ventris torminibus alijsq₃ similibus ex frigida causa doloribus, maltum subuenit, tostū feruensq₃ in sacculo appositum. Cataplasma ex bynes farina tumoribus hydropicorū utiliter, Aëtio teste, imponitur.

DE BERA SIVE CERVISIA.

CAP. XXII.

BERA ex malto, & lupuli salictarij floribus modo, proportioneq₃ certis, aquæ dulci permixtis, coquitur: & simplicissima quidem ac propriissima talis est. Proxima, quæ triticū, Zeam, aliæque fruges, vnà cum malto hordeaceo admittit. Quæ verò præter fruges, herbas, semina, flores, aromata, aut alia huiusmodi caput implentia, ac ebrietatem inducentia, à frugum natura aliena permixta habent, compositæ quedã bera, siue ceruisia sunt, ac medicatæ, ab hordeacea triticeâue bera & sapore & qualitate dissidentes. Nominant autem huiusmodi ex frugibus potum cum Germani omnes, tum Britanni reliquæq₃ Septentrioni subia-

subiacentes gentes, communi quidem ac patria voce, **Biere** siue **Bere**/Latina autem passim ceruisiam. Veteres verò ex hordeo potum varijs nominibus appellarunt : & οἶνον quidem κείδιον, id est, vinum hordeaceum omnem ex hordeo compositum Græci. Eundem Aristoteles, Athenæo teste, πῖνον dixit: alij βρύτον: veluti Sophocles in Triptolemo, & Hecateus in Europæ periodo, vbi Pæonas, βρύτον ait bibere, ex hordeo; παραλίον verò ex milio & conyza. Hellenicus tamē non solum ex hordeo, sed & ex radicibus fieri βρύτον asserit: Bibunt, inquit, ex radicibus βρύτον, veluti Thraces ex hordeo. Aegyptij hordeaceā potionē, ζύδον siue ζῆδον, Theophrastus ait, appellant. Idem testatur Plinius lib. XXII. Ex frugibus, inquit, potus, zythum in Aegypto, celia & ceria in Hispania, ceruisia & plura genera in Gallia, alijsq; prouincijs. Quos lib. XIII. nominibus quidem alijs, sed ratione eadem confici tradit. Diodorus Siculus, zythū non in Aegypto solum, sed & in Galatia quoq; fieri affirmat. Tanta est (inquit de Galatia scribens) aëris frigiditas, vt neque vinum ea regio, neque oleum, producat; quare coacti homines potum sibi ex hordeo componunt, quem appellant Zythum. Dioscorides vnum hordeacei potus genus zythum: alterum curmi nominat. Simeon Zethij ex posterioris ætatis Græcis, huiusmodi potionem Arabico nomine, φούκας vocat, alij φοκάδιον, siue Φουκάδιον: Arabibus tamen, phoucas non ex hordeo tantum potus est, sed etiam, veluti Rhasis scriptum reliquit, ex pane heueri, hoc est, similagineo, mentha, ac apio compositus: ac, vt Hali Abbas testatur, quedam etiam phoucas, ex pigmentis, aut ex malorum punicorum succo conficitur. Hæc autem omnia siue similia sint genera, diuersis appellata nominibus, siue proprietate aliqua discrepantia, cum bera siue ceruisia nostra in eo conuenire possunt, quod ex hordeo, ac frugibus

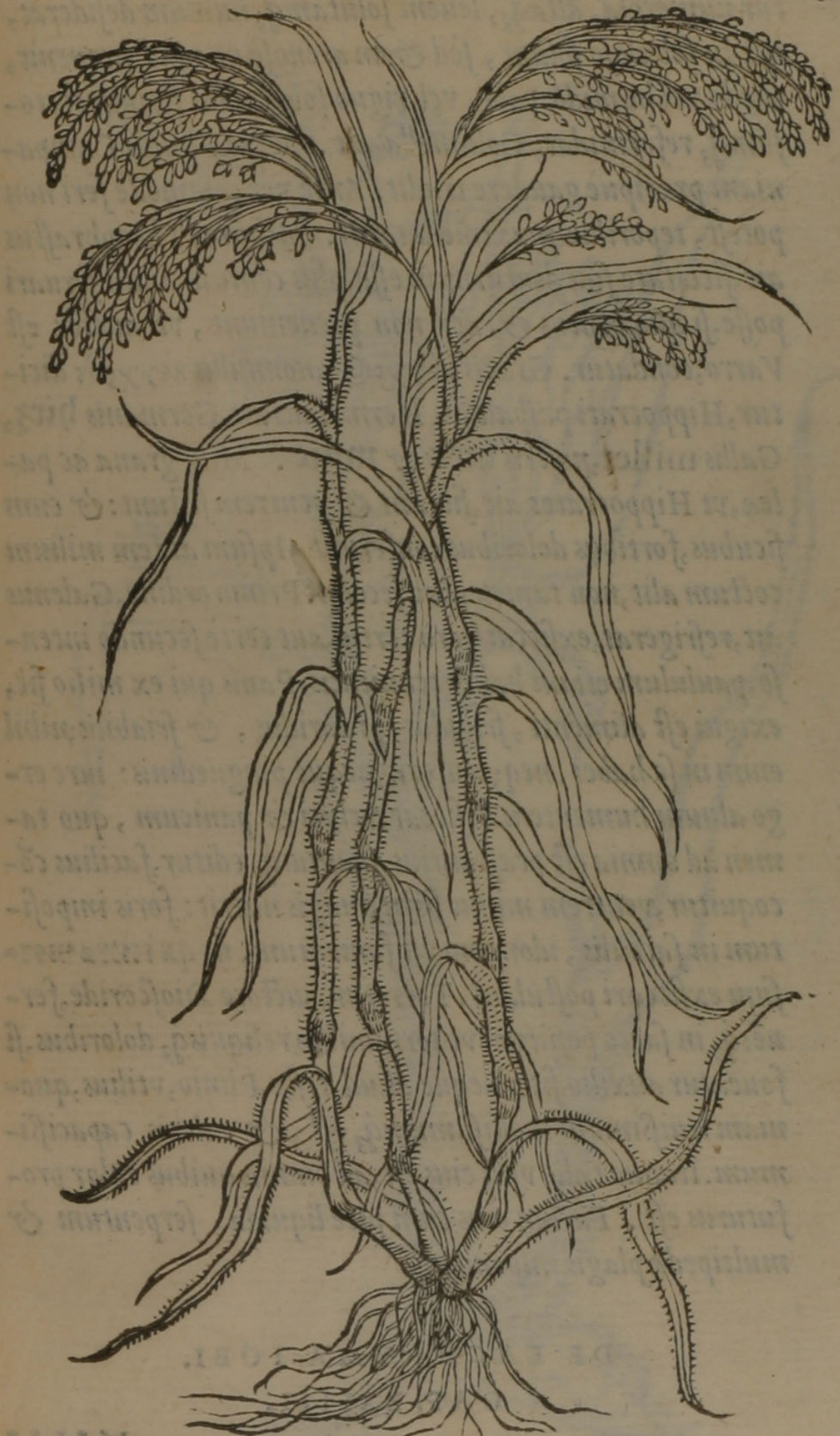
gibus componantur, preparationis tamen modo, vel alia qualitate aliqua ab ea fortasse differunt. Nam si zythum, vt Galenus ait, lib. de facultat. simplic. medicament. ex putredine proueniat, aut ex frugibus fiat aqua madefactis, donec resoluantur in liquorem vino similem, veluti Hermolaus Barbarus in corollarijs scribit: ac acre maliq³ succi sit: renes & neruos tentet, quæ à Dioscoride ac Galeno quoque ei attribuuntur, cum bera siue ceruisia nostra nequaquam conuenire potest. Nam bera ex fruge non fit putrescente, multò minus ex ea in liquorem resoluta, sed ex hordeaceo malto, vt diximus, coquitur, ab omni putredine asseruato. Est & bera per se suauis, dulcis; ac boni omnino succi. Quæ certè beram a zytho, cum conficiendi modo, tum facultate dissidere ostendunt. Sin autem zythum non eo, quo Galenus, aut Hermolaus tradunt, conficitur modo, sed ex hordeo ac tritico fiat leuiter tantum putrefactis, ac à natura sua commutatis, vt Theophrastus scribit, zythum & bera simillima sunt. Nam hordeum in maltum transiens, leuiter quodammodo computrescit & à natura sua recedit. Verùm tunc Galenus, Dioscorides, & qui deinceps eorum sententiam ac doctrinam insequuti sunt, minus rectè zythi facultates cognouisse videbuntur. Propter leuem hanc etenim putrefactionem siue mutationem, hordeum, aut ex eo potus, mali succi statim fieri non potest, non minus quàm polenta, quæ ex non recenti hordeo, sed ex maturo & sicco in aqua macerato conficitur. Siquidem & tunc leuiter quodammodo hordeum cõputrescit, humoremq³ alienum imbibit, veluti dum maltum futurum est. Polentam tamen hanc ob causam, neque Galenus ipse, neque veterum quisiquam, mali succi fore asseruit, sed contra omnem boni odoris, suaueolentemq³ esse, sicuti & maltum ritè confectum est: Zytum autem, siue ζῖθον, ex hordeo & tritico confici

fici leuiter putrefactis, Theophrastus lib. de causis sexto, vbi de saporibus agit, his verbis tradidit. Nonnulli verò, ait, naturam commutantes & leuiter putrefacientes, in succos cogimus, ad bibendum idoneos, veluti qui vinum ex hordeo ac tritico conficiunt, quod in Aegypto ζῆθος appellatur. Ceterū vt ad temperiem beræ veniamus, pendet ea ex qualitatibus eorum, ex quibus componitur. At materies eius, vt diximus, sunt, aqua, maltum hordeaceum, subinde triticū aut Zea, & lupuli salictarij flores. Aqua quidem simplex cuiusmodi ad beræ decoctionem sumitur, frigida est & humida: maltum cum exigua caliditate resiccat & abstergit: triticum ac Zea temperatè calida siccaq; sunt: lupuli flores secundo ordine calefaciunt, resiccantq;, caput tentant, vrinas mouent, abstergendi quoq;, ac aperiendi potentia præditi. Faciunt hi ad beræ cum saporem, tum diurnitatem; fruges verò alimenti materiam subministrant. Ex horum autem varia & inæquali mistura, diuersa berarum genera, dissimilibus qualitatibus prædita, fiūt. Tenues quædam, potentes aliæ, rubicundæ siue nigræ hæ, candidæ illæ, amaræ pleræque, dulciores nonnullæ. Quæ frugum plurimum admiserunt, potentiores sunt: quæ minus tenuiores: minimum tenuissimæ. Ex hordeaceo malto, diutius tosto, rubicundæ; & præsertim, si diuturnior decoctio accesserit: præcipua autem parte ex Zea ac tritico confectæ candidæ sunt, senescentesq;, tenue & aquosum vinum substantiæ tenuitate quodammodo referunt: amariores caputq;, citius tentantes, lupuli flores copiosius incocti efficiunt; dulciores eorum parsimonia. fruges enim ex se dulcedinem conferunt. Inter has tenuissima, frigida quidem est & humida superante in ea aquæ qualitate ac substantia, non tamen omnis caliditatis expers. Potentiores caloris plus habent, cuius etiam vi atque potentia, in vasa conditæ non secus ac mustum fluctuant

fluctuant ac efferuescunt, minus tamen quàm mediocre vinum calidæ, à quo non solum temperamenti caliditate, sed & tenuitate substantiæ superantur. Calefactio siquidem beræ clemens mitisq; est. Alimentum autem præstant illæ quidem exiguum, aut nullum; hæ verò copiosius; copiosissimum crassæ & rubicundæ: omnes probi succi, si ex bonis frugibus & benè decoctæ fuerint. Crassiores circa præcordia aliquantisper hærent, tardeq; descendunt: candidæ, tenuiores & citius digeruntur: amaræ, abstersione aluum leniunt: mediæ, medio se modo habent. Compositæ beræ, quæ videlicet præter fruges ac lupulum, & alias quasdam herbas, vel flores, semina, fructus, aromata, similiaue recipiunt, pro qualitate eorum quæ admiscentur, varias qualitates ac facultates obtinent, subinde etiam noxias. Recens bera quæ nondum subsedit, non secus ac mustum, vitia complura gignit: inflationem parit, aluum conturbat, calculum procreat, ac vrinæ sæpenumerò stillicidium excitat: foris tamen admota, neruosarum partium dolores sopit, si dulci calenteq; ea foueantur: præstat ad hoc recentissima & cui nondum lupulus incoctus est, ac inter omnes potentior. Acida neruos & renes tentat, ventriculum conturbat, ac vitiosum in corpore succū gignit. Acetum quod ex bera conficitur, vini aceto minus acre, minusq; potens est, nec partium adeò tenuium.

DE MILIO. CAP. XXIII.

MILIVM multiplici fruticat culmo, geniculato: folia habet ampla, harundinacea, summo caule, non spicam sed effusam promit iubam, siue φόλιν, deorsum reflexam, flauæ vt plurimum coloris, subinde nigricantem, in qua semen gignitur paruum, durum, splendensq; paucis tenuibus tunicis conuestitum, à quibus facillimè excidit: radice niti-

MILIVM

E

tur numerosa, altaq̄, leuem solutamq̄ humum desiderat, nec in sabuloso solum, sed & in arenoso quoque prouenit, modo vel humido celo, vel riguo solo: nam siccum cretosumq̄ reformidat, Columella ait. Milio Plinius Campaniam præcipuè gaudere tradit. Ante ver commodè feri non potest, teporibus maximè latatur. Milium, Theophrastus ait, siccitate sua diuturnum esse, plus centum annis seruari posse, si quo ventus & aër non perueniunt, vt auctor est Varro, condatur. Grecis κέγχρον, nonnullis κέγχρονς dicitur, Hippocrati passale, vt Hermolaus ait, Germanis hirs, Gallis millet, nostris hirs & milie. Milij grana ac paleæ, vt Hippocrates ait, siccant & ventrem sistunt: & cum ficibus, fortibus doloribus conferunt, Ipsum autem milium coctum alit, non tamen aluo secedit. Primo ordine, Galenus ait, refrigerat, exsiccatur verò tertio, aut certè secundo intenso, paululum etiam habet tenuitatis. Panis qui ex milio fit, exigui est alimenti, frigidus, præaridus, & friabilis, nihil enim in se habet, neq; lentoris, neque pinguedinis: iure ergo aluum humentem desiccatur, veluti & panicum, quo tamen ad omnia est præstantius, suauiusq̄ editur, facilius cõcoquitur, ventrem minus sistit, magis nutrit: foris impositum in sacculis, idoneum est fomentum, ijs qui in hunc modum sum exsiccari postulant. Torretur, auctore Dioscoride, feruēs q̄ in sacco ponitur, vt torminibus reliquisq̄ doloribus, si foueatur auxilio sit: neque aliud, teste Plinio, vtilius, quoniam leuissimum mollissimumq̄ est, & caloris capacissimum. Itaque talis vsus eius est, ad omnia quibus calor profuturus est. Farina eius cum pice liquida, serpentum & multipedæ plagis imponitur.

DE LACHRYMA IOBI.

CAP. XXIIII.

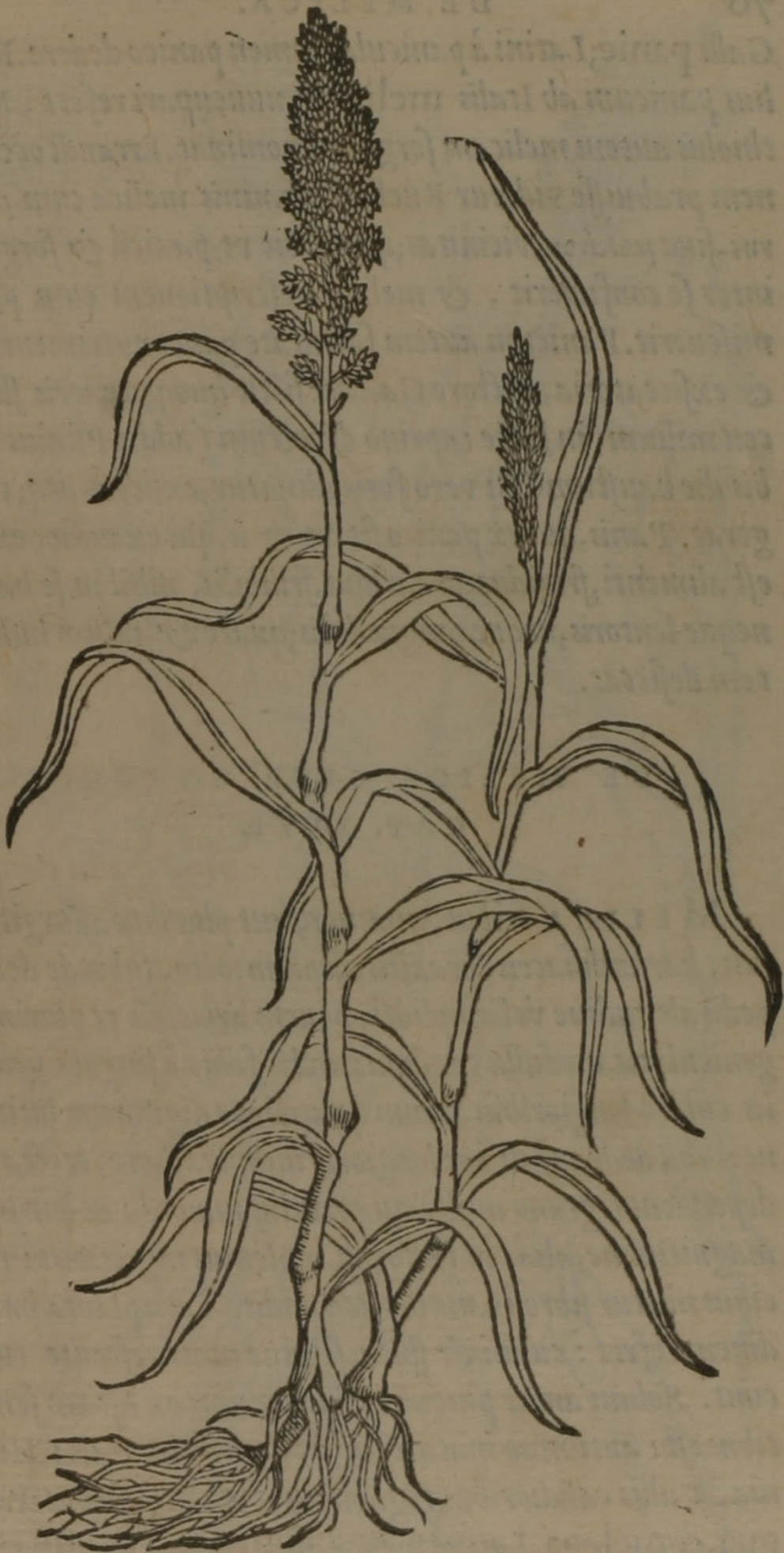
MILII

MILII generi ascribitur & quam lachrymam Iobi recentiores nominant, arundinacea quoque natura φύτον: folia habet longa, lata, & arundinacea; culmos crassos, geniculatos; ex quorum superioribus geniculis duo, tres, aut plures, exeunt pediculi, & in singulis semina singula, dura, rotunda, ochris maiora, à quibus dependent quaedam veluti spicae inanes & muticae: radices in fibras multas diuiduntur. In hortis Italiae, Galliae, ac subinde etiam Belgij seritur; peregrinum siquidem est, & aliunde illatum: nonnulli lithospermi speciem faciunt, propter seminis duritiem, toto tamē genere à Dioscoridis lithospermo differt. Itali lachrymam Iobi appellant: posset fortasse non ineptè arundo lithospermos nuncupari, vt Gesnerus ait: vsum habet nullū, nisi quod mulierculae, seminibus istis filo traiectis, sphaerulas precatorias inde conficiant.

DE PANICO. CAP. XXV.

PANICVM milij similitudine culmis prodit complurimis, intus farctis, multis articulis geniculatis, ac sensim extenuatis: folia ei arundinacea sunt, multò quàm tritici latiora: spicam siue paniculam fert oblongā, crassam, praedensam, ex multis coaceruatam & compactam granis rotundis, duris, splendentibus, folliculis quibusdam intectis, colore subluteis, milio similibus, sed minoribus. Radice nititur fibrosa & valida. Seritur simili, quo milium, solo: calidis & siccis regionibus libentius nascitur: ex vernalium frugum numero est, quae teporibus gaudent: nimia aquatione folium dimittit, vti & milium: sed validius, ait Theophrastus, milium, dulcius panicum ac infirminus: consummatur ceiterimè & reseruari egregiè potest. Graecis ἐλυμ & dicitur, nonnullis μελίον, aut μελίον &. Diocles medicus mel frugū appellauit. Germani heydelpfenich/ aut pfenich; Galli

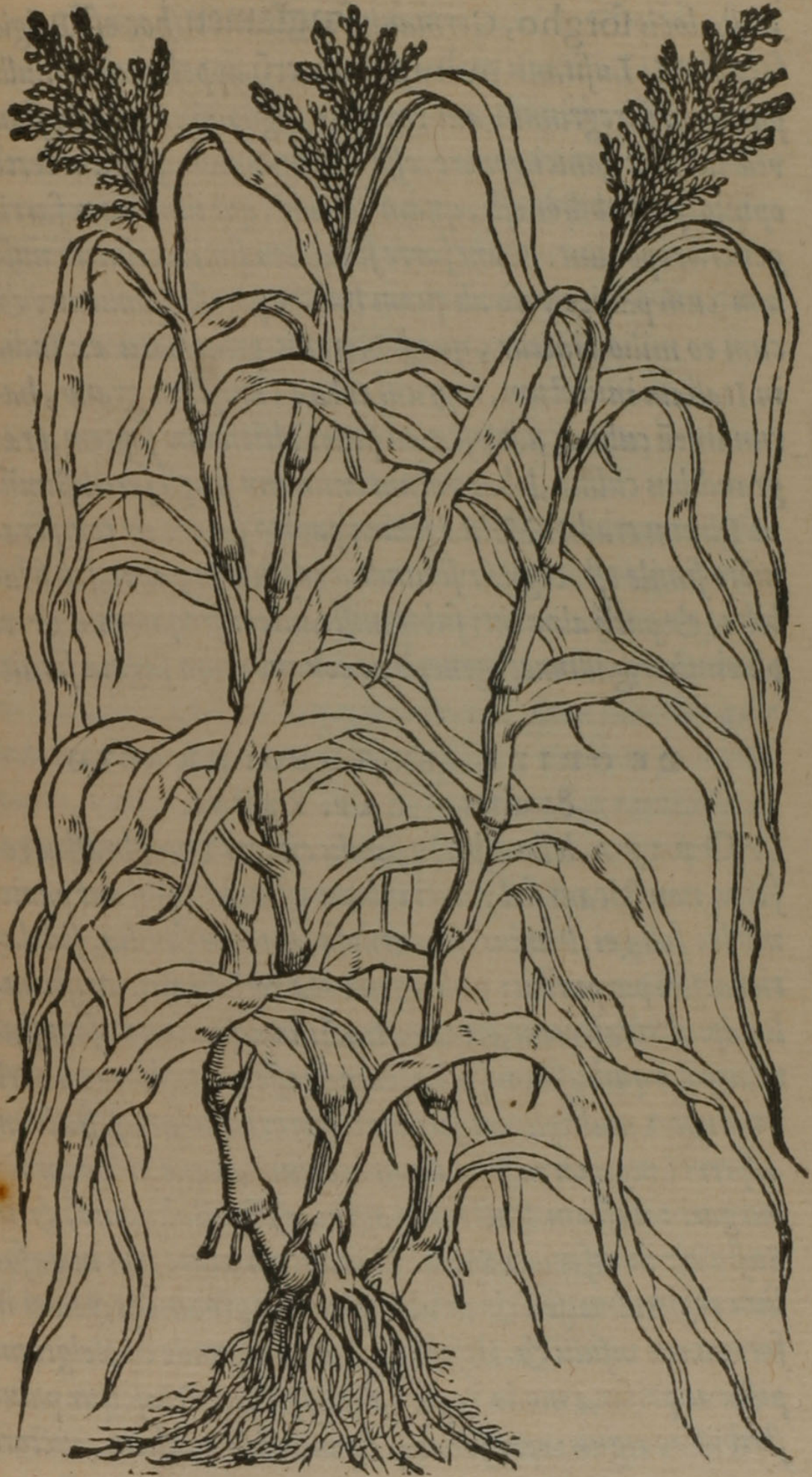

Galli panic; Latini à panicula, nomen panico dedere. Ruellius panicum ab Italis melicam nuncupari refert, Matthiolus autem melicam sorghum nominat. Errandi occasionem præbuisse videtur Ruellio, nominis melicæ cum μελί-
 vns, siue μελίου, vicinitas; quæ fecit vt panicū & sorghum inter se confuderit, & melicæ descriptionem cum panici miscuerit. Panicum autem facultate pauci nutrimenti est, & exsiccatoria, auctore Galeno: sistit quoq; ventris fluxus ceu milium, in lacte caprino decoctum (addit Plinius) & bis die haustum. Si verò foris illinatur, exsiccatur atq; refrigerat. Panis, qui ex panico fit, vt & is, qui ex milio, exigui est alimenti, frigidus, præaridus, friabilis, nihil in se habens neque lentoris, neque pinguedinis; quare & aluum humentem desiccatur.

DE MELICA SIVE SORGHO.

CAP. XXVI.

MELICA tribus, quatuor, aut pluribus assurgit culmis, harundinaceis, præaltis, septem, octo, subinde decem, pedū altitudine vel ampliori, nouem articulis vt plurimum geniculatis, medulla candida farctis; folijs è singulis geniculis cubito longioribus, trium quatuorue digitorum latitudine: iuba dodrantali aut longiori, milij crassiore, erecta, non dependente: grano multò quàm milij maiore, ac lentis ferè magnitudine, aliàs in ruffo, aliàs plenius nigricante: radicibus nititur fibrosis, multis ac validis. Tota planta harundinem refert: culmi & spica, semine maturescente rubescunt. Solum amat pingue & humidum, ex æstiuis sementibus est: autumnò maturescit: gignitur in Italia, Hispania, ac alijs calidioribus regionibus. Ab Insubribus melega, & melega, Latine melica, in Hetruria saggina, alijs
 Italiæ

Italiae locis sorgho, Germanis **sorghlamen**/hoc est Belgis **sorghlaet**/ Lusitanis milium saburrū appellatur: nonnulli panicum peregrinum, aut Indicum cognominant, id ipsum videlicet ex panici genere esse existimantes: quorum certe opinio probabilior est, quam eorum, qui illud inter farris genera reponunt. Cum farre siquidem similitudinem nullam, cum panico verò aliquam habere potest. Conuenire & cum eo milio videtur, quod Neronis principatu ex India in Italiam inuectum, nigrum colore, amplum grano, harundineū culmo, adolescit ad pedes altitudine septem, prægrandibus culmis, lobas vocant, omnium frugū fertilissimū, vt Plinius tradit. Melicæ semen panico sapore & temperamēto simile est: cogitur subinde à rusticis in panes, sed friabiles, & parū alimenti subministrantes: frequentius & vt plurimum, gallinacei generis ac columbarum saginæ seruit.

DE ORIZA, EX THEOPHRASTO
& alijs. CAP. XXVII.

ORIZA lolio aspectu similis est, vti Theophrastus refert, non spicam sed veluti iubam effundit milij aut panici modo: folia ei, Plinius ait, carnosæ, ac porro similia, sed latiora. flos purpureus: radix gemmæ rotunditatis. Aristobulus apud Strabonem, orizam tradit in aquis conclusam stare, areolis quibusdam factis: eamq; esse altitudine cubitorū quatuor: multiplicem spicam habere: copiosumq; fructum adferre: meti circa Pleiadum occasum, atque vt Zeam repurgari: nasci in Bactriano agro, & in Babylonio, & in Susio, & in inferiori Syria. Hac autem ætate non in ijs solum regionibus, sed & in alijs plurimis prouincijs, veluti in fortunatis insulis & Hispania prouenit, vnde in Belgium, pista ac ptisanæ modo repurgata adfertur. Nascitur palustribus ac riguis: vere seritur, & in India quidem, auctore

Eratosthene, quum aestuuis imbribus madet. Græci ὄρουζον, aut, vt Theophrastus, ὄρουζον appellant. Latini Græcam vocem retinent, Galli riz, Germani risz & rüs nominant. Semine hoc, inquit Galenus, omnes in sistenda aluo vtuntur, ipsum eodem modo, quo chondrum coquentes: difficilius tamen quàm chondrus conficitur, & minus alit. Belgæ orizam cum lacte coquunt, edulium parantes, quod mediocriter cum aluum adstringit, tum nutrit.

DE FRUMENTO TVRCICO,

CAP. XXVIII.

TVRCICO frumento culmus est arundinaceus, solidus, fungosa medulla refertus, multis articulis geniculatus, quinum senúmue pedum proceritate, inferiore parte crassus, ac subinde purpureus, superiori paulatim extenuatus: folia lata, longa, venosa, arūdinacea: spicæ summo caule dodrantales, iubæ ferè modo multiplices, muticæ, procumbentes, vacuæ, nullum semen gignentis, instar tamen secalis florescentes, flore aut candido, aut luteo, aut purpureo, prout videlicet fructus coloratus erit; fructum ferunt prægrandes veluti spicæ, quæ ex culmi geniculis, atque ab vno culmo tres quatuórue, alterno exeunt ordine, multis foliaceis ac membranosis tunicis, veluti vagina quadam, obuolutæ, è qua longi tenuesq; capilli prominent, singuli singulis granis adherentes. Semina magna sunt, eruiliæ magnitudine, qua mediastino hæret angulosa, superficie verò rotunda: colore aliàs candida, aliàs lutea, purpurea, aut rubra; sapore dulcia ac suauia: quæ in ordines ac versus octo aut decem digesta arctissimè coniuncta, nascuntur. Radicibus nititur hoc frumentum multis, fibrosis ac firmis. Seritur in hortis, idq; Martio aut Aprili: fructus autumno maturescit. Ex Asia, quæ Turcorum Imperatori paret, inuectū cre-

ditur, atque inde Turcico frumento nomen. Germani **Tur-
kisch korn** / Belgæ **Toye cozen** / Galli blé de Tur-
quie appellant. Valerius Cordus triticū nominat Bactria-
num, sed ratione aut occasione non optima: nam præter
quod cum tritico nostro similitudinem nullam habeat, cum
eo etiā, quod à Plinio in Bactris nasci proditur, nequaquā
conuenit. Scribit enim in Bactris Plinius grana tantæ ma-
gnitudinis fieri, vt singula spicas nostras æquent, à qua
magnitudine Turcici frumenti granum longissimè abest.
Extat etiam apud Strabonem, lib. xv. Bosmori mentio,
qui, Eratosthene teste, in Bactriano quoque ac Babylonio
agro, iisdem quibus oriza locis nascitur. Est hoc frumenti
genus, quod in veneratione esse, Onesicritus tradit, tritico
minus: inter annes prouenit, excussūq; areis protinus tor-
retur. Iureiurando etenim adiguntur messorum, non aspor-
taturos se inde, priusquam coxerint, ne semē in alias terras
exportari possit. Huic Bosmoro frumentū istud etiam pa-
rum simile, quum semen eius triticeo dissimile & maius sit.
Quam ob causam, quum duo hæc apud veteres solūm re-
periantur, quæ Bactriani tritici nomine appellari posse vi-
dentur, atq; his ipsis frumentum Turcicum dissimile sit, nō
triticū Bactrianum, sed nouo tritici Turcici nomine potius
nuncupandum, donec vetus eius nomen Oedipus aliquis
demonstrarit, qui à veteribus alicubi descriptum, aut cogni-
tum fuisse, persuadere queat. Cæterum in nutriendo fru-
mentū istud Turcicum, triticeis omnibus, ipsoq; non solūm
secali, sed & hordeo longè est inferius. Panis ex eo appara-
tus mediocriter quidem candidus est, absque surfuribus
coccinatus, sed durus ac siccus, veluti biscoctus, nihilq; len-
toris habēs. Concoctu eas ob causas difficilis, corporiq; nullū
aut omnino exiguum alimentū præbens: tardè descendens,
ac aluum constringens, veluti ex milio, aut panico factus.

Bactrianum
triticum.

Βώσμορος

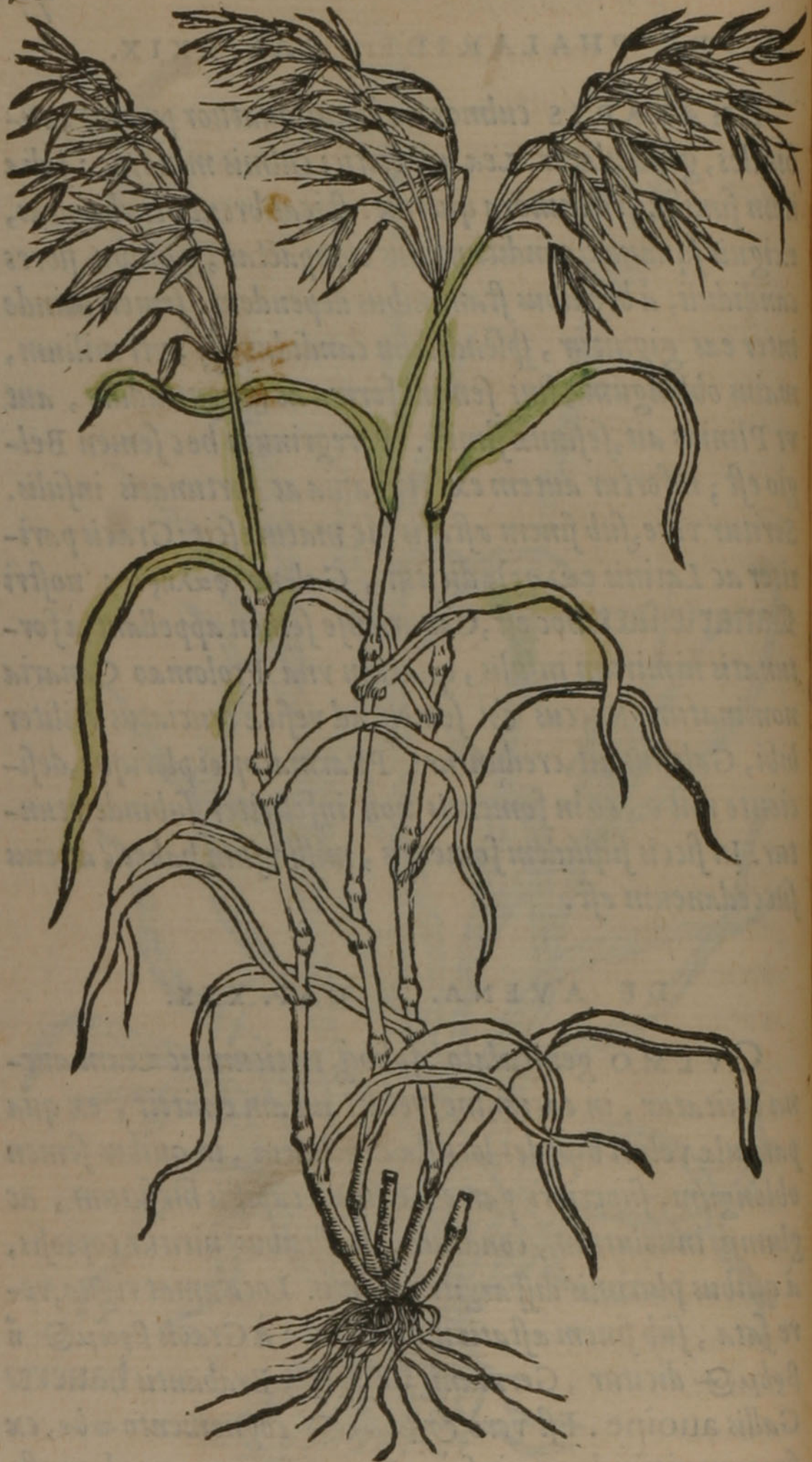

DE PHALARIDE. CAP. XXIX.

PHALARIS culmos tres, aut quatuor promit, cubitales, geniculatos, & æ aut tritici culmis minores: folia item similia, sed minora quoque: spicas breues turbinatas, exiguis squamis candicantibus compactas, è quibus flores candiduli, à breuibus staminibus dependent: semen deinde inter eas gignitur, splendidum candidumq̄, vti milium, maius oblongum, lini semini forma ac magnitudine, aut vt Plinius ait, sesamæ simile. Peregrinum hoc semen Belgio est; infertur autem ex Hispania ac fortunatis insulis. Seritur vere, sub finem æstatis hic maturescit: Græcis pariter ac Latinis φαλαρίς dicitur, Galeno φαληρίς: nostri **Canarie saet** / hoc est, Canariense semen appellant, à fortunatis nimirum insulis, quarum vna Ptolomæo Canaria nominatur. Succus & semen ad vesicæ cruciatus vtiliter bibi, Galenus ait, creduntur. Pharmacopæi plerique, deficiente milo, eo in fomentis non infeliciter subinde vtuntur. In siccis siquidem fomentis, milij vsum habet, ac eius succedaneum est.

DE AVENA. CAP. XXX.

CVLMO geniculato, folioq̄, triticum ac zeam auena imitatur, in cacumine veluti iubam emittit, ex qua paruula veluti bipedes locustæ dependent, in quibus semen oblongum, superiori parte, exiguis capillis hirsutum, ac glumis inuolutum, conditur. Radicibus nititur copiosis, à quibus plurimis dispargitur culmis. Loca amat rigua, vere sata, sub finem æstatis maturescit: à Græcis βρώμη & ἢ βρώμη & dicitur, Germanis **habern**, Brabantis **hauere** / Gallis auoine. Est verò & βρώμη & cognomento τ'όα, ex frugum vitij, de qua infra. Iam & auena quædam est,
cuius

cuius semen nudum nullis glumis implicatur, aliàs vulgari auena per omnia similis: nudam auenam quis nuncupauerit. Auena autem, vt Galenus ait, iumentorum est alimentum, non hominum: nisi vtique aliquando extrema fame, ad panes ex ea conficiendos compellantur. Panis qui ex ea fit est insuauis, non tamen aluum aut sistit aut proritat, sed, quod ad illud saltem pertinet, medium locum obtinet. Vt medicamentum verò, similem hordeo vim habet. nam cataplasmatibus modo imposita desiccatur, & mediocriter ac sine morfu digerit: temperiem autem habet paulò frigidiorē; nonnihil etiam astrictionis obtinet, vt ad ventris profluvia iuuat. Pulte huius, Dioscoride auctore, alius sistitur, & prodest eius in sorbitione tussientibus succus. Auena farinam, in aceto coctam, tollere nauos Plinius præterea tradit.

DE FEGOPYRO.

CAP. XXXI.

IN frumentaceorū numero fegopyrum quoq; esse videtur, subinde enim cogente necessitate, panis ex eo, aut cum eo conficitur: habet id culmos rotundos, leues, striatos, rubicundos: in plures alas diuisos: folia hederæ molliora minoraq; semper proxima: flores paruos, candidos, racemosos, semina sordido colore nigricantia, triangularia, smilacis nigrae (malococissum veteres nominant) similia, sed paululum maiora: radicibus nititur paruis, ac fibrosis. Nasctur qualicumque solo, neque vllum quantumuis aridum, macrumq; respuit; gaudet imbribus; citò prouenit; celeriter maturescit. Seritur Martio aut Aprili, ac non rarò autumno, pabuli causa. Plerisque Germaniæ locis & Brabanticæ Campaniæ vulgare, Italiæ etiam non incognitum. Tridentina rura formentone, Foroiuliensia saracino, vt testis Matthio-

FECOPYRON.

Matthiolus, nominat: Germani superiores **heydenkorn**, inferiores **bockweydt** aut **bueckenweydt**/ quæ hirci aut fagi triticum sonant, Græcè *τραγόπυρον* aut *φυγόπυρον*, Latine fagotriticum dixeris: à seminis figura, quod faginam glandem, forma triquetra & colore sordido, quodammodo refert, licet quantitate multò minus. Apud veteres nullum nomen habet: nam ocymum quidem non est, siue illud Dioscoridis, siue alterum Varronis & Columellæ. Ocymum siquidem Dioscoridis, aut vt plerique ozimon, herba est odorata, quam nostra ætas basilicum nominat. Et Varronis ac aliorum rei rusticæ Latinorum scriptorum ocymum, non alicuius herbæ genus, sed pabuli nomen est, ex segetibus videlicet, ac leguminibus, veluti Varro lib. II. cap. XXXI. de ocymo scribens, testatur. Id genus pabuli sunt, inquit, segetes virides sectæ antequam siliquas ferant. Item & Plinius lib. XVIII. cap. XVI. Apud antiquos, ait, erat pabuli genus, quod Cato ocymum vocat, quo cie-

Ocymum.

Plinij locus emendatus:

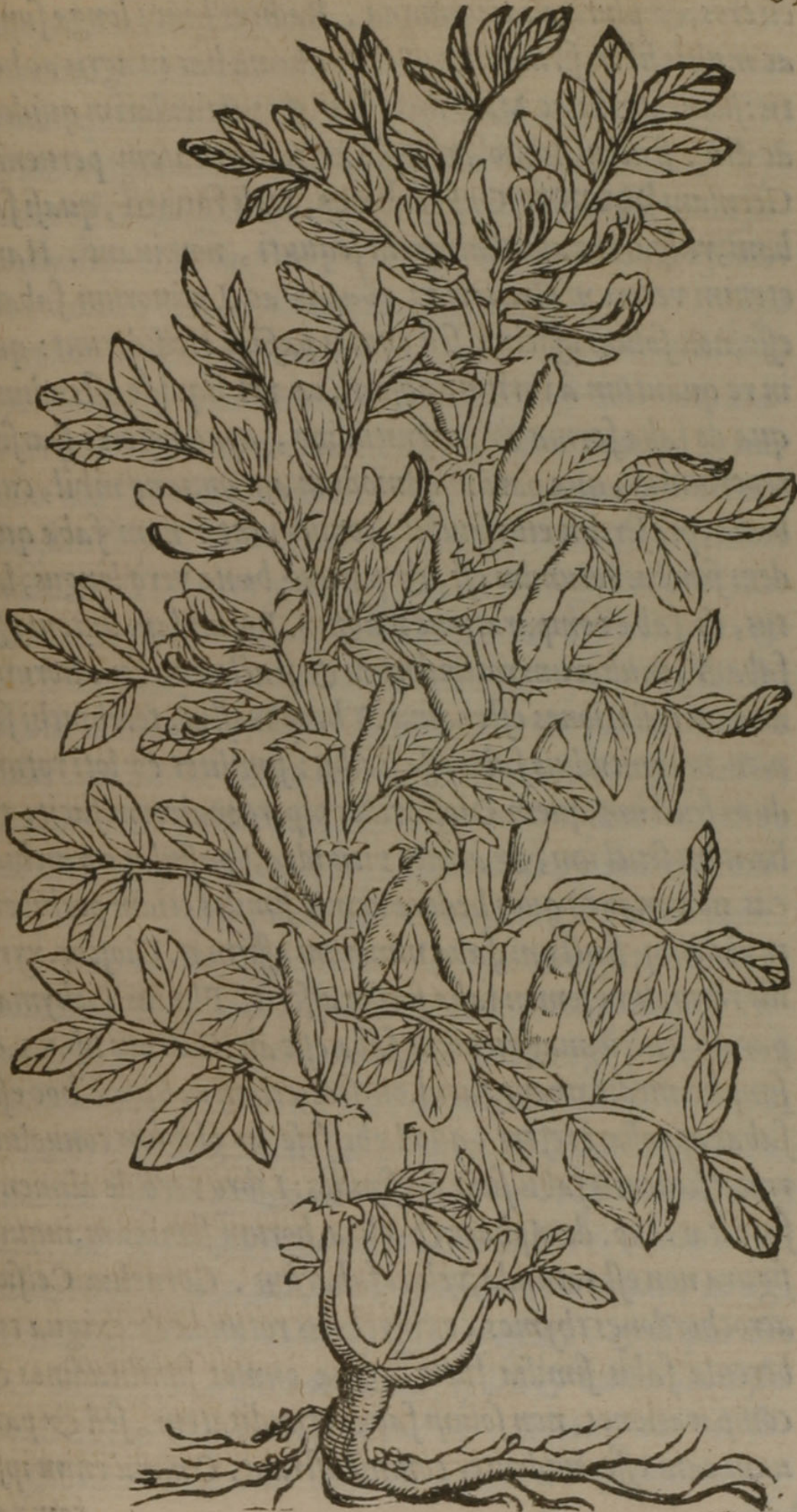
bant (exemplaria pleraque minus bene, sistebant, habent) aluum bubus, id erat è pabulis, segete viridi dissecta antequam gelaret. Sura Manilius id aliter interpretatur, & tradit fabæ modios decem, viciæ duos, tantundem & erui-liæ in iugero autũno misceri & seri solitos, melius & aue-na græca, cui nõ cadit semen admixta: hoc vocitatum ocymum, boũq; causa seri solitum, Varro appellatum à celeritate proueniendi ait. Ex quibus sanè euidentissimum est, fegopyron propriè ocymum non esse, sed frugem nouam, veteribus vel non cognitam, vel non vsitatam, vel neglectam. Cæterum fegopyron tritico quidem, secali ac hordeo minus nutrit, plus tamen quàm milium aut panicum. Pulmentaria ac placentæ quæ ex eius farina conficiuntur, facile concoquuntur, citò descendunt, alimentumq; corpori adferunt, exiguum quidem, non tamen malum aut vitiosum: Panis

qui ex eo aliquando, cogente annonæ penuria, coquitur, aut farinam eius admixtam habet, humidus est, citiusq; descendit, ac flatulenti plus obtinet, quam ex secale coctus. Herbam viridem priusquam semen maturuerit, boues iumentaq; pascuntur. Semine gallinaceum genus pastum citissime pinguescit.

DE BONA SIVE FASELO MAIORE.

CAP. XXXII.

MAIOR bona culmo siue scapo exit quadrangulari, glabro, inani, nullis geniculis intersepto, longo & erecto, qui vbi quidem dense seritur, pedamentis aut adminiculis quibus sustentetur non eget: vbi verò seorsim, facile in terram collabitur; folia ex interuallis promit oblonga, ex pluribus vni costæ siue pediculo adnatis composita, quorum singularia subpinguia sunt, venosa, glabra, rotundis longiora: flores spicati sunt, forma oblongi, colore aut candidi lituris nigris conspicui, aut ex purpura nigrescentes: hos succedunt siliquæ longæ, crassæ, carnosæ, inferiori parte tenuiores, interius quodam veluti candido tomento aut mollibus floccis lanosæ & hirsutæ, quæ ante maturitatem virent, post verò sicciore factæ, nigræ sunt ac duriusculæ, veluti & genistæ siliquæ, longiores tamen maioresq;. In quibus fructus tres, quatuor, aut quinque, rarò plures, oblongi, lati, compressi, humani ferè vnguis similitudine, magni & semidrachmæ sæpenumerò pondo, vt plurimum candidi, subinde ex rubicundo colore purpurascetes, qui superiori sua parte oblongum nigrum veluti umbilicum habent. Putamen huius densum est, interior pars resiccata dura solidaq;, in duas partes facile finditur, & ab vno latere germinationis principium evidens habet, veluti & ochri, pisa, ciceres,

ciceres, & plura alia legumina. Radices huius longæ sunt, ac multis fibris firmantur. Seritur bona hæc in agris ac hortis: floret Aprili ac Maio mensibus. & particulatim quidem ac diu: fructus Iunio ac Iulio ad maturitatem peruenit. Germani **boonen** Galli febues, Itali fauam, quasi fabam, vulgarem appellationem sequuti, nominant. Hanc etenim veterum Græcorum $\kappa\upsilon\acute{\alpha}\mu\omicron\nu$ ac Latinorum fabam esse, non solum officinæ, sed omnes passim crediderunt: quæ in re quantum à veritate absint, ea vel liquidò ostendunt, quæ de fabæ forma & magnitudine, apud veteres sparsim reperiuntur, quæ parum admodum aut omnino nihil, cum bona, præsertim eius fructu, conueniunt: nam fabæ quidem fructus rotundus est, & paruus; bona verò longus, latus, & fabæ comparatione magnus. Rotundam autem esse fabam, multorum rotundorum & fructuum & aliorum, ad eam collationes ostendunt. Theophrastus, terebinthi semen, magnitudine fabæ esse scribit: similiter & loti rotundum fructum, quem Dioscorides pipere maiorem facit: tiliæ item fructum, & acinos vitis idææ, (passulas corinthiacas nominant) quos hederæ acinis similes etiam perhibet: taxi deniq; fructum, faba minorem affirmat. Dioscor. xyridis rotundum semen fabæ simile asserit. Plinius Tithymali paraliij fructū, magnitudine fabæ esse ait. Galenus lib. xi. de simplic. medicament. facul. oniscos; etiam $\kappa\upsilon\acute{\alpha}\mu\omicron\nu\varsigma$, hoc est, fabas appellari refert, quod vbi sese in globum conuoluerint, esculentis fabis sunt persimiles: Libro verò de aliment. facultat. cap. de Aphace & vicia, horum seminum, inquit, figura non est rotunda, veluti fabarum. Cornelius Celsus, acrochordones thymos, exinyctidas rotunda & exigua tubercula fabis similia facit. Quæ omnes similitudines & comparationes, non solum fabæ rotunditatem, sed & paruum eam esse, euidenter commonstrant. Omnia enim ipsis
 compa-

comparata non solum rotunda, sed & exigua quoque sunt. Paruitatem porro earum, præter illa, & hoc similiter confirmat, quod Dioscorides Aegyptiam fabam, vulgarem Græcorum magnitudine superare tradat: quæ tamen & ipsa parua est, bonaq; longè minor. Pendet enim Aegyptia faba, auctore Galeno, semiobolum tantum. bona verò semi-drachmam (viti scripsimus) id est, obolos integros tres, sæpe complet. Idem ostendunt, quæ apud veteres nonnullis locis reperiuntur & alia, veluti apud Galenum & alios eius ætatis scriptores, huiuscemodi capituli alicuius titulus: Si calculus aut faba aut consimile quippiã in auditorium meatũ illapsus fuerit. Item quod Lucianus in ἐνυπνίῳ Mycillum adducat adijcientem gallo, quòd fabas sublegisset: ac in Icaromenippo formicam fingat fabæ tunicam apportãtem: & alia similia, passim occurrentia: sicuti & quod Aristoteles libro de animalium historia sexto, pullorum gallinaceorum oculos, decimo ab incubitu die, fabis maiores esse scribit, qui tamen in exclusis, non admodum magni sunt. Decimo iam die, inquit, pullus totus perspicuus est, & membra omnia patent: caput grandius toto corpore est: oculi capite grandiores herent, quippe qui fabis maiores per id tempus emineant. Ex quibus omnibus euidentissimum manifestissimumq; , veras fabas rotundas ac paruas esse; bonæ verò fructum longè maiorem, & ea de causa, ab ijs differentem, Ut interim prætereamus, fabam substantiã habere, vti Galenus ait, raram & laxam: bonam verò resiccata cornu modo solidam; iam & fabam, eodem auctore, minus alere, quàm ciceres, bonam autem ciceribus gratiorem, ac alimentum corpori humano copiosius præstare: & si quæ alia sunt huiusmodi argumenta, quæ fabarũ & bonarum dissimilitudinem aliquo modo ostendunt. Bona igitur non faba, sed omnino alterius nominis legumen. Quum autem

apud veteres nullum aliud reperitur, quod bona similis esse queat, quàm faselus, bonam eandem cū faselo esse consequi videtur: quem Græcorum complurimi φασίλον, Dioscorides φασίλον, Sineon Sethij φαρούλον nominavit. Habet enim in primis bona, fructum dolichis forma similem, at maiorem, quæ maior est, cuiusmodi faseli esse dolichus innuit, diminutiua voce, à similitudine faseli, φαέολ & nuncupatus. Iam & bona alta proceraq̄ est, qualem faselum esse Columella testatur lib. x.

Et grauis at triplici consurgit longa faselus.

Vulgarem item olim per Italiam fuisse faselum, ex libris Columellæ, Palladij, Vergilij notissimum est, sationis enim eius & tempus & modus in his docetur: bona verò hac ætate nihil familiarius. His accedit quod minoris bonæ fructus, sparti fruticis, siue spartij, lobum magnitudine, ac forma, & non raro colore, proximè referat: at spartij λοβούς ὡς περ φασίλους ἢ φασίλον, Dioscorides tradit, id est, lobos veluti phasiolos. Est autē spartum nō quæ genista appellatur, siue illa Italica dicta, aut alia quæuis, sed alia stirps, Hispaniæ familiaris, genistæ quidem Italicæ virgarum multitudine ac tenuitate quadamtenus similis, nullis aut omnino paucissimis ac minimis foliolis, quæ non siliquas veluti genista, aut legumen aliquod, sed lobos paruos, hoc est, exigua vndequaque conclusa capitula, in rotunditate oblonga & subcandida fert, bonis minoribus magnitudine formaq̄ equalia, & candidis earum, colore quoque similia, in quibus semen vnum, aut alterum, conditur nigrū, aliquantulum compressum, aphaces, à nobis descriptæ, fructum satis referens, Est verò & aliud spartum, quod à Plinio lib. xix. cap. ii. describitur, herba spontè nascens, iuncusq̄ propriè aridi soli, Carthaginensis Hispaniæ montes operiens, ex qua strata rusticis, calciamina pastorūq̄ vestes, Plinij ætate, nunc

Spartum
frutex.

Spartum
herba.

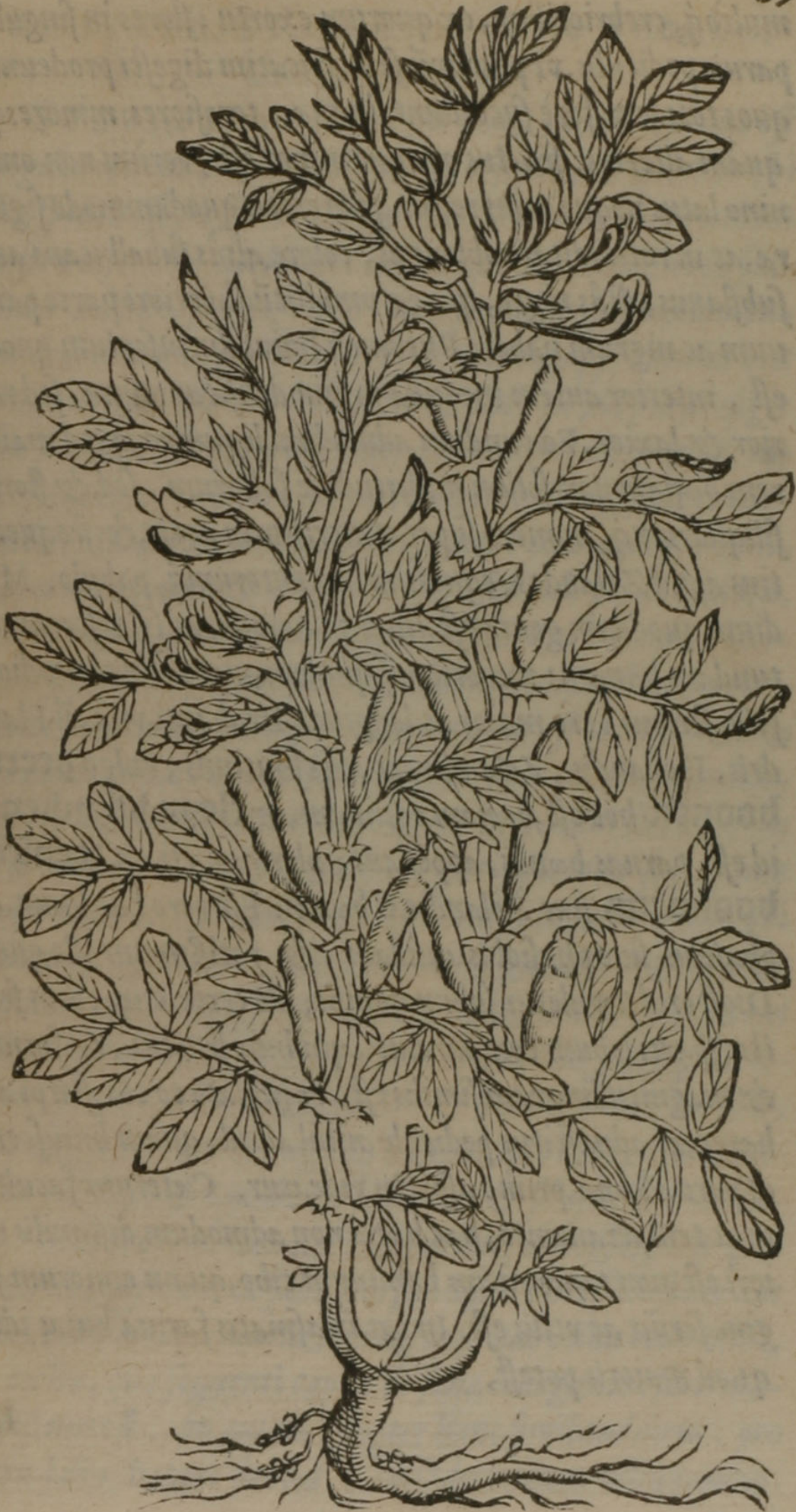
te, nunc & corbes in quibus vna passa & ficus arida conduntur, nec non alia texuntur: stirps certè nec alteri sparto (quod ad differentiam huius spartum frutex appositè nominatur) multò minus genistæ similis. Sed vt & genistæ spartum, & sparti lobi siliquæ sint (vt non dubium est quosdam sentire) nostræ nihil adhuc sententiæ repugnans fuerit, quum & ipsius genistæ siliqua, bona siliquis similior sit, non modò quam dolichi, sed etiam quam pisi aut consimilis alterius leguminis: nullius enim siliqua nigra est, vt genistæ: quam bonarum, quæ resiccata, veluti & genistæ, nigrae sunt. Neq; enim alio quam colore, genistæ siliqua phasiolorum similis esse potest, quum magnitudine ab his superetur, ac forma per omnia quoque non respondeat. Phasioli autem, quibus spartij lobi à Dioscoride similes perhibentur, ijdem sunt cum phaselis, à Galeno in lib. de aliment. facult. appellatis. Differentem etenim φασιόλον, à similace hortensi, qui aliàs δόλιχον, Dioscorides facit, tertium autem similis nomenclaturæ legumen, nusquam descriptum reperitur, quam ob rationem, quadrisyllabus φασιόλον per ἰώτα secūda syllaba, à trisyllabo φασήλον per ἦτα differre nequit. Duorum præterea bona est generum, candida videlicet & rubicunda, duplex quoque φασόυλον apud Simeonem Sethij: vnus candidus, rubens alter. φασόυλον autem nuncupat, quem alij φασήλον. Reperiuntur postremo in bona facultates eæ, quas φασιόλον Dioscorides tribuit: nam recens bona nondumq; matura esitata, & inflationem parit, & tam egrè difficulterq; concoquitur, vt sæpe vnà cum excrementis alui, non permutata descendat, aluum quoq; commouet ac non rarò cit, quæ Dioscorides phasiolo tribuit. Phasioli, inquit, inflant, flatus mouent, egrè concoquuntur, virides cibo aluum emolliunt, ad vomitiones autem idonei. Quæ omnia pariter ac simul, tam manifestè innuunt, osten-

dunt atque demonstrant, bonam Germanicè dictam, veterum Græcorum & Latinorum φασίλον, ac Dioscoridis φασίολον esse, vt dubitandi nullus locus superesse videatur: nihil enim de phaselo alicubi occurrit, quod non cum bona conueniat. Est autem bona, siue faselus, quod ad facultates eius attinet, in alimentorum numero nō postremo loco, arida vt cætera legumina, decocta & in cibis assumpta: nam recens quidem, inflat, & flatus, veluti mox scripsimus, gignit. At resiccata & arida, probèq; deinde cocta, minus aut parum admodum flatulenta est, corpori alimentum mediocre, & illud mediocriter confert: descendit autem cum putaminibus quidem, nec omnino facilè, nec omnino tardè; absq; his autē aluum constringit, & potentius quidem, quæ rubra est. Farina bonarum, cataplasmatibus præsertim resiccantibus, deficiente fabarum eius loco, hac ætate admiscetur, & non inutiliter quidem. Sicuti enim temperies eius parum à medio recessit, ita ad multa utilis est. Talia siquidem medicamenta, auctore Galeno, multis alijs miscentur, ceu materiæ quædam. Abstergendi autem facultatem fabacæ farine, bonarum non habet. Galenus lib. i. de aliment. facult. Phaselus, ait, medium quodammodo locum obtinet inter ea que succum bonum & prauum generant: inter concoctu facilia & difficilia: tardè & celeriter transeuntia: flatulenta & flatus expertia: parum & multum nutrientia. Nullam enim effectricem habet qualitatem instar quorundam, quæ acres, aut austeros, aut acerbos, aut salso, aut amaros, aut dulces habent sapes.

DE BONA SIVE FASELO MINORI.

CAP. XXXIII.

MINOR bona caule, folijs, floribus, ac siliquis, maiori similis est, singulis tamen minoribus, & folijs pluribus multoq;

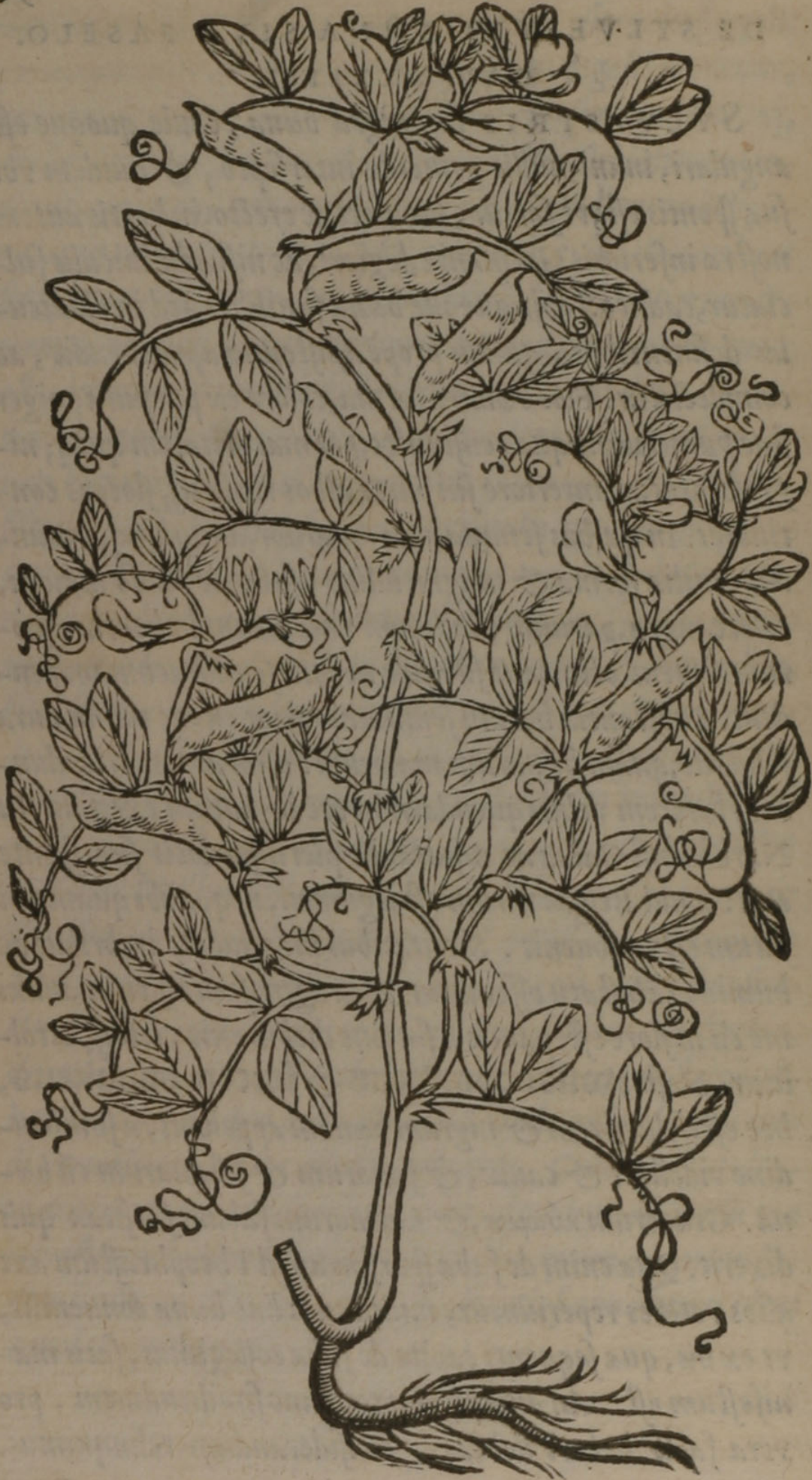
multòq; crebrioribus, ex quorum exortu, flores in singulis paruis pediculis, vt plurimū seni, spicatim digesti prodeunt, quos totidem ferè succedunt siliquæ, torosiores minoresq; quàm alterius: fructus quoque minor est, verum non omnino latus neque compressus, sed teretis quodammodo figuræ, ac in rotunditate oblongus, colore aliàs subalbicans aut subflauus, aliàs niger, qui & vmbilicū superiori parte paruum ac nigrum habet. Putamen huius duriusculum quoq; est, interior autem medulla minus densa aut dura, sed rarior & laxior. Fœcundum admodum legumen, quod maiorem bonam non solum multitudine foliorum, sed & florū, siliquarumq; numero superat. Seritur in agris, & frequentius apud Zelandos, equorum iumentorumq; pabulo. Medium quoddam genus est, inter maiorem, ac syluestrem rotundam bonam: maioribus siquidem, minor & rotundior, syluestribus verò maior ac longior. Brabanti vnà cū Flandris, Hollandis, Zelandis, ac alijs finitimis, vulgò **peerts boonen** hoc est, bonam equinam, & **cleyu boonkens** id est, paruas bonas, appellant; plerique etiam **zeeusche boonkens** siue Zelandicas bonas. Est vero hæc bona, & phaselus siue phasiolus quidam, & potissimum ille quem Dioscorides videtur solum nouisse; ille certè, cum cuius fructu sparti lobum comparauit, qui huic fructui, & forma, & magnitudine tam similis est, vt sublato eo cui stirpi adheret, ac adnascitur pediculo, nihil aliud, quàm huiuscemodi parua bona, primo aspectu videatur. Ceterum facultate ac temperamento, hæc bona non admodum dissimilis maiori est, non tamen, tam hominum cibo, quàm equorum sanguine seruit ac utilis est. In cataplasmatibus farina huius idem quod maioris potest.

DE SYLVESTRI BONA SIVE FASELO.

CAP. XXXIII.

SYLVESTRIS siue nigra bona, caule quoque est angulari, inani, nullis geniculis intersepto, & quidem ubi sua spontis est, ut fertur, breuiori ac erecto, in hortis autem nostrae inferioris Germaniae, longiori, ac nisi adminiculis fulciatur, caduco: folijs quoque bonae similibus, sed in clauiculas desinentibus, quibus propè assistentia apprehendit, ac complectitur. Flos bonarum forma, colore ex purpura, niger siue puniceus; siliquae consimiles, per maturitatem quoque nigrescentes, ac interiore sui parte albos mollesque floccos continentes. In quibus semina, tria, quatuor, aut quinque, rotunda, eruiliae forma & magnitudine, subinde paulò maiora, colore nigra, paruum candidum umbilicum habentia: quorum septem, octo, aut subinde nouem semidrachmam pendunt. Substantia horum seminum rarior est, ac minus dura solidaque, quam bonarum maiorum: dum autem manduntur, fetorem veluti quendam in ore ingratum excitant. In Narbonensi Gallia ac Aquitania plerisque locis sua sponte exit: apud Belgas rarum est legumen, neque, alibi quam ubi satum est, prouenit. Siccitatibus hinc gaudet: imbribus ac humido caeli statu offenditur, ac æruginosum efficitur, maxime cum in flore est; paucis à satione diebus exit, citòque attollitur. Nostri **wilde boonkens** & **swerte boonkens**, hoc est, syluestrem & nigram bonam appellant, à similitudine videlicet & caulis, & foliorum & siliquarum cum bona. Graecorum **κόκκον**, & Latinorum fabam forsitan quis dixerit. Quae enim de faba sparsim apud Theophrastum aut alios veteres reperiuntur, multa cum hac bona conueniunt, ut ex his, quae sequenti capite de faba collegimus, satis manifestum est. An autem propter hanc similitudinem, pro vera faba haberi debeat, considerandum relinquimus.

Porro

Porro vsum bona hæc nigra nullum apud nos habet, cum, ut diximus, rara sit, & in paucorum hortis, quos varietas & studium herbarum delectat, tantum seratur.

DE FABA, EX THEOPHRASTO
& alijs. CAP. XXXV.

FABA inter legumina sola potissimum, inquit Theophrastus, caule constat erecto, ac, ut Plinius tradit, vnico, eoq; geniculato (alias ἀρωνατωδῆ, hoc est, absque geniculis) & inani, quamobrem calamus appellatus est: folijs exit rotundis, multis: floret diutissimè, diebus quadraginta, & particulatim quidem, alio atque alio flore subinde prodeunte: fructus paruus, rotundus, & numerosus, (inuētus est enim, teste Plinio, scapus centum fabis onustus) siliquæ adheret, germinationis principium euident ostendit: putamen eius crassum: interior substantia rara laxaq;: in colore & sapore differentiam obtinet, candidior autem dulcior: est & nigra quædam. Nam apud Galenum lib. x. de medicamentis secundum loca, Asclepiadis pharmaco admiscetur, ἄλευρον ἐρεγμίνον τοῦ μέλαν, hoc est, nigra fabæ lomentum siue farina. Radice nititur faba parua, non numerosa: solum amat leue, terramq; solutam. Columella tamen fabæ, ait, pinguisissimus locus vel stercoratus destinatur; & si veruactum erit, in valle situm, quod à superiore parte succum accipit. Aquas fluentes his magis prodesse quàm caelestes affirmat Theophrastus. Solum in quo sata est latificat, stercoris vice, ideoq; circa Macedoniam & Thessaliam cum florere incipit, vertunt arua; Plinius. Ac Columella, sunt qui putent, inquit, in aruis hanc vice stercoris fungi, quod ego sic interpretor, non sationibus eius pinguescere humum, sed minus hanc quàm cætera semina vim terræ consumere.

Nasci-

Nascitur & sua sponte plerisque in locis, sicuti in Septentrionalis Oceani insulis, quas ob id fabarias Romani appellarunt. Item in Mauritania sylvestris passim, sed prædura & quæ percoqui non possit. Seri debet ante hyemem, maturæ imbecillitatis suæ causa, quo serenis diebus radices concipiat, quibus valenter frigori & tempestatibus hyemis possit resistere: si enim quum sata fuerit, imber plus æquo successerit, prouentu omnino difficilis redditur. Vergilius per ver eam seri iubet, Circūpadanæ Italiæ ritu, sed maior pars malunt fabalia maturæ sationis, quàm trimestrem fructum eius. Floret vere ortu Vergiliarum: apicula procedens fabam florere indicat, faba quæ florescens eam euocat. Solstitio autem metitur. Prodest fabæ imber cum floret, tunc enim præcipuè madefieri cupit, sed posteaquàm defloruerit, paruum omnino aquæ desiderat, imber quæ ei tunc nocet. Sentit faba inter legumina ἐρυσίδων, hoc est, rubiginem magis: tum quia folia vndique multa gerit, tum quia dense obseritur, tum etiam quia humorem maximè ad se trahit, suæ raritudinis causa, adde quia fructum terræ proximum gerit: putrescunt enim inferiora potissimum, quoniam minus perflantur. Fabam autem hanc Græcè κιάμων ἐλλινικὸν appellant, hoc est, fabam Græcam: item & πύανον, vnde πυανέψια Atheniensium festa, Apollini sacra, quibus πύανοι: id est, fabæ & legumina coquebantur, à quibus rursus mensis, quo hæc celebrabantur, πυανέψιων nuncupatus est, qui ferè cum Octobri conuenit. Nominantur porrò κιάμοι, etiam testiculi, quod sint, τοῦ κύειν αἰτιοί, hoc est, pariendi auctores, vel ἐἰς τὸ κύειν δεινοί, quod est, ferendo vtero valentes. Ab his κιάμοις abstinendum Pythagoram præcepisse plerique interpretantur, ac rei venereæ vsum, hoc symbolo, eum detestatum aiunt, non autem esculentarum fabarum. Farina fabarum lomentum, inquit Plinius, appellatur, Græcè ἐρεγμα

aut ἐριγμῶ, faba fresca aut fracta nominatur, & ἐπέγμυ-
 von ἄλευρον, fabæ fresæ farina. Flatulentus autem cibus (in-
 quit Galenus lib. De aliment. facult.) faba est, etiam si co-
 cta diutissimè fuerit, ac quouis modo parata. Habent verò
 substantiam non densam nec grauem, sed fungosam ac le-
 uem: quæ vim quandam habet detergendi. Apparet enim
 perspicuè, ipsarum farina sordes à cute detergere: ob quam
 sanè facultatem ventrem non cunctanter permeat. Quum
 autem fabarū puls sit flatulenta, multò adhuc magis erunt
 flatulentiæ, si quis integris ipsis coctis vtatur. Si tamen frixæ
 fuerint, flatum quidem deponunt, sed concoctu sunt diffici-
 liores, tardèq; prætereunt, & crassi succi alimentum corpo-
 ri exhibent. Quod si virides priusquam maturæ sint atque
 exsiccatae, edantur, idem eis accidet, quod fructibus omni-
 bus, quos ante perfectam maturitatem mandimus, humi-
 dius scilicet alimentum corpori præbebunt: obq; id excre-
 mentosius, non in intestinis modò, sed in toto etiam habitu:
 merito igitur fabæ eiusmodi minus quidem nutriunt, sed
 promptius deijciuntur. In lib. verò de simplic. medicament.
 facult. faba, ait, in vtroque medijs temperamenti proximè
 est in exsiccando & refrigerando. Caro eius paulum quoq;
 abstergentis facultatis continet, sicuti putamen nonihil ad-
 stringentis: idcirco medicorum nonnulli totam fabam cum
 oxycrato decoctam, dysentericis, coeliacis, ac vomentibus
 exhibuerunt. Excreationibus ex pectore & pulmone ido-
 nea est: foris imposita desiccatur innoxie in podagricis: easè-
 penumerò vsi sumus ex aqua cocta, & ita adipi suillo ad-
 mixta: ad neruorū tum contusiones, tum vulnerationes fa-
 rinam eius cum oxymelite imposuimus; ad eos quos ex ictu
 phlegmone occupauerat, cum polenta: sed & testium, &
 vberum aptum est cataplasma. Nam hæ partes quum in-
 flammatione tenentur, moderatè refrigerari amant, maximè
 quando

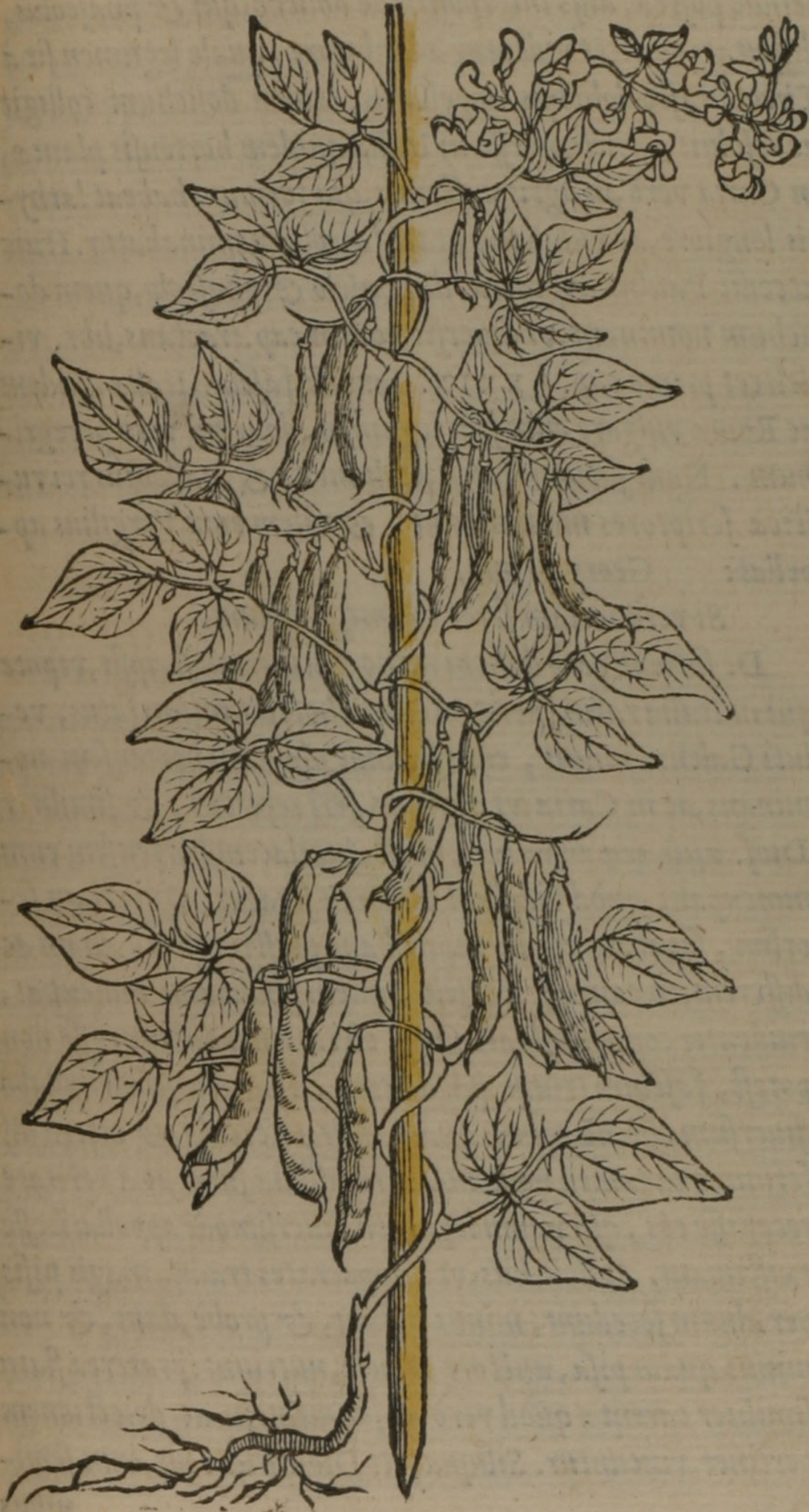
quando vbera ex lacte in ipsis concreto inflammationē patiuntur. Quin lac quoque ab eo cataplasmate extinguitur, sicuti puerorum pubes farina fabacea illita, plurimo tempore glabra permanet. Furunculos (addit præterea Dioscorides) sugillata parotidasq; cum fenigræci farina, & melle, lomentum eius discutit: cum rosa autem, thure, & oui candido oculorum procidentias, staphylomata & œdomata reprimat: subactum vino suffusionibus & ictibus oculorum medetur. Manducata sine cortice faba, ad sistendas fluxiones fronti imponitur: decocta in vino, testium inflammationem sanat: puerorū pubi ex ea cataplasma impositum, ipsos diu impuberes conseruat: alphas quoque abstergit. At cortices fabarum, capillis euulsis impositi, graciles & vt nō nutriantur eos conseruat: cum polenta scisso alumine, & vetere oleo impositi, strumas discutunt: decoctum illorum lanas inficit. Faba dempto cortice in duas illas partes diuisa, ex quibus natura coaluit, sanguinis fluxiones ab hirudinibus natas, imposita supprimit, si dimidia apponatur.

DE ÆGYPTIA FABÀ, EX THEOPHRASTO & alijs. CAP. XXXVI.

ÆGYPTIA faba, folia habet ampla, petasi similitudine, super aquas eminentia; caulem lignosissimum, quatuor cubitorum, (Dioscorides cubitalem tradit) digiti crassitudine, calamo molli, & nō geniculato similem, qui rimas intrinsecus habet, tendentes per totum, lilij modo: flos duplo maior, quàm papaueris, colore roseus, qui vbi defloruerit, caput profert fauo orbiculato vesparum simile, in cuius singulis cellulis, singule fabæ continētur, paululum & bullantis, vt Dioscorides, ampullæ modo supereminentes, multitudine, vt plurimum, triginta, quæ resiccata nigrescunt, & vulgares

vulgares Græcorum fabas magnitudine superant. In his amarum quoddam est, ex quo fit, inquit Theophrastus, ἡ πάλῳ. Radix crassissima harundine plenior, spinosa, rimas similiter ac caulis habet. nascitur faba hæc in Aegypto, vel sua sponte plurima, in paludibus ac stagnis. Seritur & in limo paleis admixtis, vt descendat, incorruptaq; maneat, sicq; fabeta, siue Græcè κιάμονας, faciunt. Si autem semel apprehenderit, perpetuò manet: radix enim valida est, nec harundinum radicibus dissimilis; cæterum spinas ferens. In Syria etiam & Ciliciæ lacubus reperitur, sed tractus ipsi nõ plenè conficiunt. Et circa Toranam agri Chalcidici quodam in lacu exit, magnitudine mediocri, vbi & percoquitur & perficitur, & in plenu fructificat. Fabam hanc Græci κιάμον ἀιγύπτιον, id est, fabam Aegyptiam appellant, nonnulli etiam κιάμον ποντικόν, vt Dioscorides refert. Fructum, inquit Galenus, incolæ κίθη ἢ κισώριον nominant. Item κισώριον, auctore Dioscoride, quasi scriniolum, aut arculam, quoniam seratur ipsa humenti glebæ mandata, & ita in aquam demissa. Radici κολοκασίνη nomen est, quæ & cruda & elixa & assa manditur, eoq; cibo qui paludes incolunt, vtuntur. Cæterum Aegyptia faba, vt Galenus lib. I. De aliment. facult. tradit, sicuti Græcorum magnitudine longe superat, ita & naturam habet humidiores, magisq; excrementitiam. Adstringendi facultatem obtinet, Dioscorides ait, & stomacho utilis est: dyssentericis, cœliacisq; prodest, in sparsa, polentæ vice, farina: datur quoque in pulte. At cortices in vino mulso decocti, si terni inde cyathi bibantur, magis efficaces sunt. Facit ad aurium dolores, quod in earũ medio viride spectatur, gustu amarũ, si tritũ & cum rosaceo coctum instilletur. Cornelius Celsus Aegyptiæ fabæ amarum cum rosis contritum, oculorum cum dolore inflammationibus adhibet.

DOLICHVS caules profert tenues, longos, ramosos, perticis ac vicinis fruticibus sese circumuoluentes: folia per interualla hederæ foliis maiora, asperioraq; tria vni pediculo hærentia: flores ex omnibus alis erumpunt numerosi, candidi, lutei, pallidi aut rubentes eruiliæ similes, siliquæ deorsum pendent, longæ, rotundis latiores, extrema parte in paruum veluti vnguiculum desinentes, in quibus continentur semina septem, octo, aut nouem, oblonga, in latitudinem compressa, paruis renibus, ac maioribus vulgaribus bonis siue faselis similia, sed minora, colore luteo, nigro, rubente, aut vario, sæpenumerò etiam candido, qui & reliquis paulo longiores sunt, & renum formam pressius referunt. Radices subsunt multæ, longæ ac duræ. Facile ac citò dolichus assurgit, ac in longitudinem maximam excrescit, longis pedamentis prope affixis, aut iuxta topiarias ac perticales scenas satus, quas ijs sese circumuoluens adumbrat: aliàs humi procumbit, tardè germinat, difficulter fructificat, vitiosus ac æruginosus, vt Theophrastus ait, redditur. Seritur vere, fructus sub finem æstatis maturescit. Hippocrates, Diocles, Theophrastus & plerique alij, δόλιχον appellant; nonnulli à siliquarum magnitudine λόβον ac λόβιον, Latine siliquam: à Dioscoride σμίλαξ κηπαία nominatur, quod smilacis similitudine conscendat, & vicina adminicula aut frutices apprehendat. Ab alijs φασέολοι dicitur voce diminutiua à φασήλω, cui fructum, vt diximus, similem, sed minorem gignit. Neque enim, vt quidam existimant, φάσηλοι ac φασέολοι idem sunt legumen diuersis nominibus appellatum, sed fructus diuersi ac differentes, veluti Galenus lib. I. de aliment. facult. satis ostendit, vbi de utroque agit. Nam primum quidem, de phaselis & ochris, deinde

deinde postea, alijs interpositis de dolicho, qui & phaseolus, disputat: & licet videatur addubitare, quale legumen sit à Theophrasto dolichus appellatus, tamen dolichum colligit ac resoluit, fructum esse in Italia quidem hortensis plantæ, in Caria verò, in agris nascentis, qui formam habeat lathyrus longiorē, ac vulgò sua ætate faseolus nominabatur. Huic accedit Paulus Aegineta; de phaselo & phaseolo, quem dolichum nominant, vt diuersis, eodem cap. tractans, libr. videlicet primo cap. LXXIX. Iam & faseolus, Italiæ quidem ac Romæ vulgare olim fuit legumen, dolichus verò peregrinum. Nam sationis faseoli, Columella & Palladius rei rusticæ scriptores meminerunt, & vilem eum Vergilius appellat: Georg. primo.

Si verò vitiam seres vilem q̄ faseolum.

De satione verò dolichi nemo Latinorum scripsit, vtpote qui in Italia rarus fuerit, atque in hortis tantum satus, veluti Galenus innuit, eum subinde plantam hortensem nominans, ac in Caria, vt diximus, seri referens: & similiter Dios. *σμύλακα κηπάϊαν*, id est, simulacem hortensem eum nuncupans, quòd videlicet in hortis seratur. Qui etiam seorsim, separato ac alio capite hanc perstringens, aliam ac differentem eam esse à faseolo, quem phasiolum nuncupat, euidenter commonstrat. Quas ob rationes dubium esse non potest, faseolum trium syllabarum, à faseolo quadrisyllabo diuersum esse, nō minus quàm cicer, cicercula, & cicera differunt, quæ tamen nomenclaturis affinia sunt: ac à veritate recessisse eos, qui vnum legumen diuersimodè appellatū esse existimant. At dolichus, vt Hippocrates tradit, magis pisis per aluum secedunt, minus inflant, & probè alunt, & non minus quàm pisa, auctore Diocle, nutriunt: præterea flatu similiter carent, quòd verò ad suauitatem ac deiectionem pertinet, vincuntur. Siliqua, vti Dioscorides ait, cum seminibus

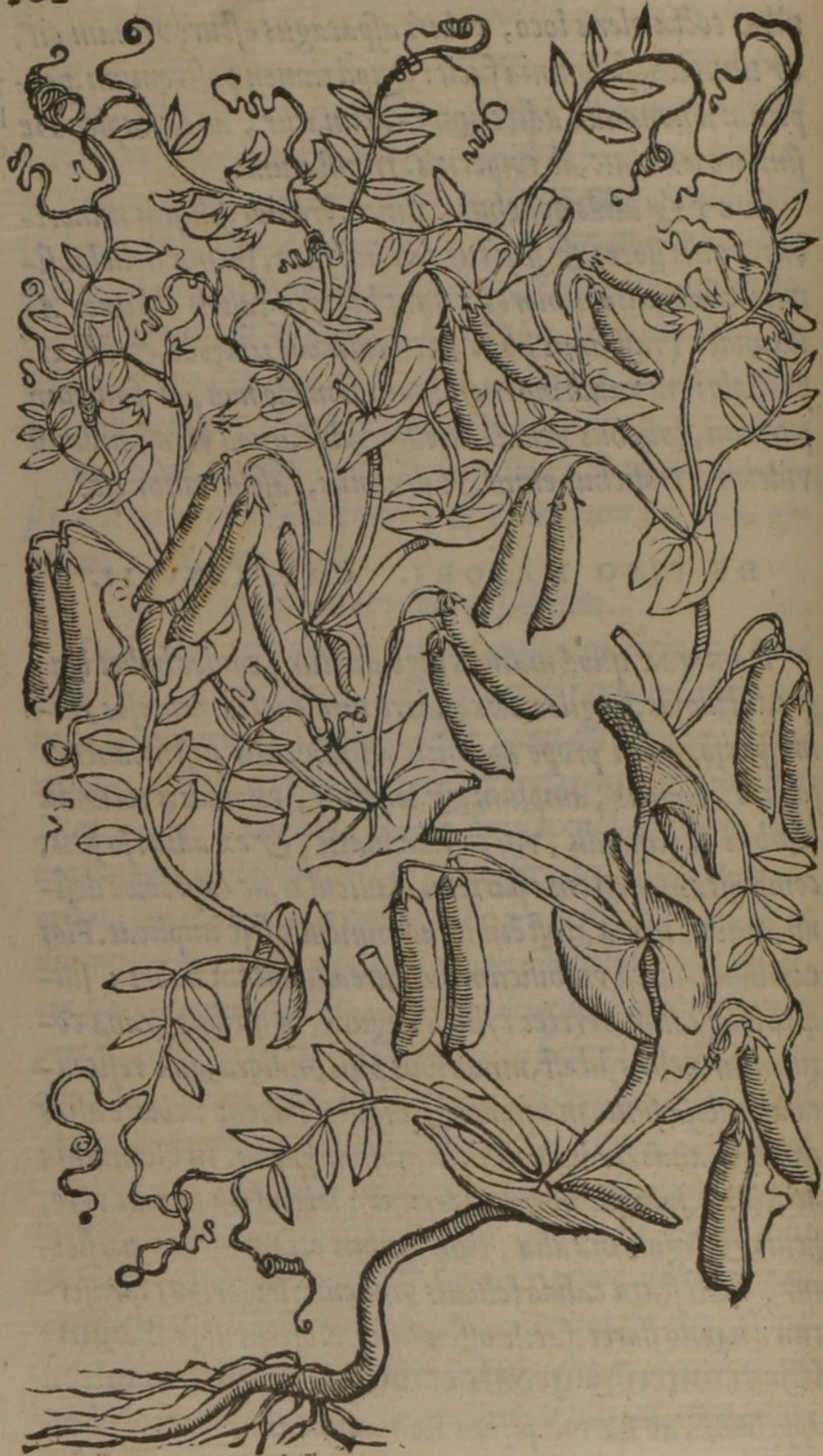
nibus cocta oleris loco, veluti asparagus estur; vrinam cit, & tumultuosa somnia facit: Quod tamen postremum, perperam à nonnullis adiectum existimatur, ac ex capite De smilace leui, huc, ab imperitis, translatum.

Dioscoridis
locus sus-
pectus.

EST & alius dolichus, minor, breuior, siliquis minori-
bus, cuius flores & fructus candidi sunt, forma dolichis si-
miles, sed multò minores. Sunt hi fortè fasioli illi quos A-
lexander Trallianus lib. VII. φασιόλους μικρούς, & lib. XI.
phasiolos Alexandrinos nominat, si modo non per fasiolum
paruum, dolichus veniat intelligendus, quod verosimillimū
videtur. Dolichus enim, vt diximus, faseo minor est.

DE PISO MAIORI. CAP. XXXVIII.

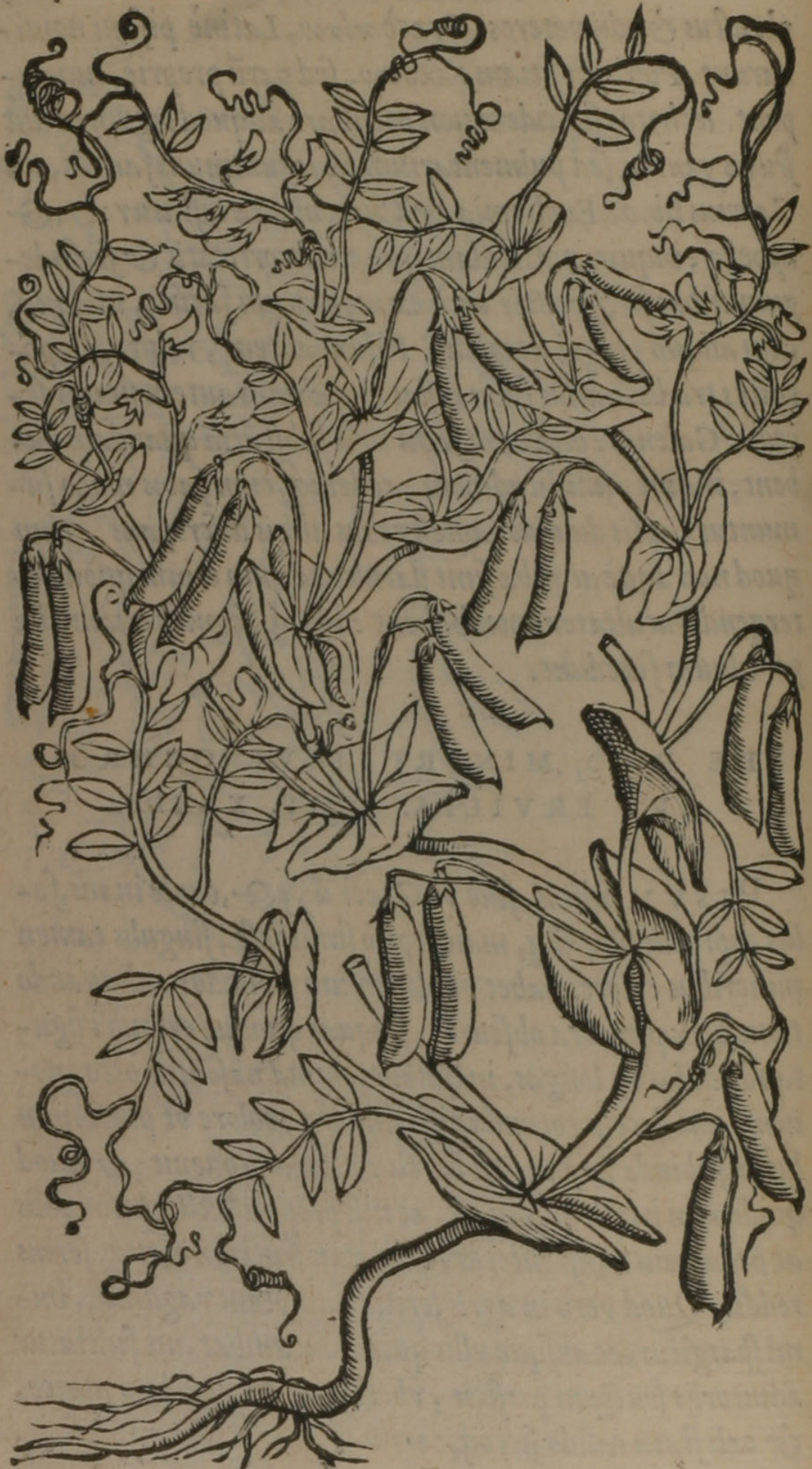
PISVM quod maius vulgò dicitur, caules habet lon-
gos, fistulosos, fragiles, ex candore virescentes, ramosos, hu-
mi sparsos, nisi propè appositis adminiculis sustineantur:
folium frequens, amplum, & longum, ex multis rotundis
laubus ac candidis, vni costæ adnatis, & ex aduerso sitis,
compositum, extrema parte in clauiculas, ac capreolos desi-
nit, quibus iuxta assistētibus adminiculis sese implicat. Flos
candidus, circa vmbilicum purpuream notam habet: sili-
quæ longæ sunt, teretes cylindri figura, in quibus grana cō-
tinentur, ochris, id est, minoribus pisis, maiora, quæ resicca-
ta angulosa sunt, inæqualesq; angulos habent: colore aliàs
candido, aliàs sordido: radices subsunt parvæ. In Germania
ac Belgio, subinde in hortis seritur: serendum autem vere,
sicuti & legumina alia, cum quibus etiam æstate perfici-
tur. Celi statu calido felicius prouenit: frigoribus, præser-
tim quando floret, facile offenditur. Nostri vulgò *Room-
sche erwiten* & *grooste erwiten* aut *stock erwiten*
appellant, ac Latine pisum Romanum aut maius. Theo-

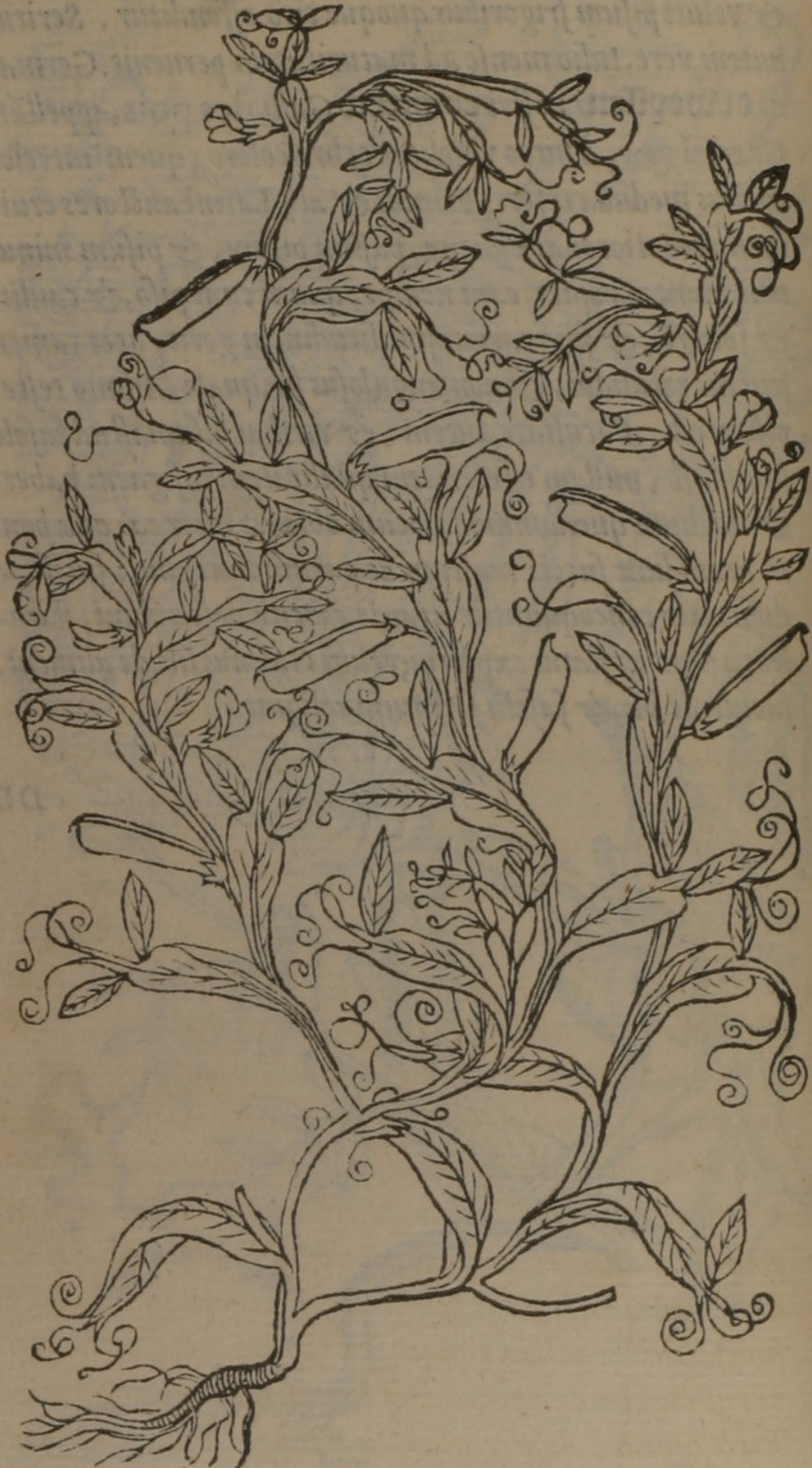
phrastus & alij veteres, Græcè πίσον, Latinè pisum nominarunt. Plerique etiam λέκυτον, sed parū propriè, nuncupant. lechytos siquidem non peculiare aliquod legumen aut frugis genus, sed pulmentarium ex leguminum farinis, vti Galenus lib. de Euchymia & Cacochymia testatur: ἔτυον & ἔτυον. appello, inquit, pulticulam quæ ex decorticatis & fressis leguminibus fit, λέκυτον verò ex molitorum farina, in aqua, λέκυθον. cum aliquo pingui decocta. Pisum autem, veluti Hippocrates tradit, minus fabis inflat, per aluum autem magis secedit. Galenus, pisa cum fabis tota substātia quandam habent, inquit, similitudinem, eodemq; cum fabis modo sumuntur. His duabus tamen rebus ab eis discrepant, tum quod non æquè ac fabæ sunt flatulenta, tum etiam quòd detergendi facultatem non habent: ideoq; segnius quàm ille per aluum secedunt.

DE PISO MINORI, SIVE OCHRO
AUT ERVILIA. CAP. XXXIX.

PISVM minus, siue vt Græci ὄχρον, caule inani, folijs capreolis siliquisq; maiori piso simile est, singulis tamen minoribus: flores habet vt plurimum candidos, aliquando tamen, ex purpura obscuros; siliquas quoque cylindri figura rotundas ac longas, in quibus semina nascuntur octo, nouem, aut decem rotunda pisis minora, colore vt plurimum luteo, subinde virenti. In hortis & agris prouenit; & quod quidem in hortis, maius est, ac nisi prope affixis adminiculis ac pedamentis sustentetur, exiguum fructum eumq; serius reddit. Quod verò in agris seritur, amplum vagumq;, humi spargitur, ac absque vllis quibus incumbat aut fulciatur adiutorijs fructum perficit, vberiore tamen loco aprico, & celi statu calido siccoq;: nam vliginosus parum proficit,

& veluti pisum frigoribus quoque citò offenditur. Seritur autem vere, Iulio mense ad maturitatem peruenit. Germani *erweyssen*/ nostri *erwiten*/ Galli *des pois*, appellāt. Græci *ὄχρον*, à luteo videlicet ochræ colore; quem interior fructus medulla refert; Plinius & alij Latini auctores *erui-liam*; recentiores ac officinæ, passim *pisum*, & *pisum minus* nominant: propter eam nempe, quam cum piso, & caulis, & foliorū, & siliquarum similitudinem gerit, licet tamen fructus rotundus, & non angulosus sit, quale, Plinio teste, *pisum* est. Facultate autem, & viribus *pisum* istud *faselo* simile est, nullam effectricem qualitatem insignem habet, & medium quodammodo locum obtinet inter ea, quæ boni ac pravi sunt succi: multum ac parum nutriunt: facile ac difficulter concoquuntur: tardè & citò descendunt, flatulenta sunt ac flatu expertia; veluti Galenus lib. de aliment. facult. de his, & *faselis* scriptum reliquit.

DE ERVILIA SIVE OCHRO SYL-
VESTRI. CAP. XL.

SYLVESTRIS ervilia, caules promit angulosos, lathyri quodammodo similes, sed latiores, infirmos atq; humi procumbentes, ex quibus per interualla folia exoriuntur, longa, lata, in capreolos desinentia, & inferius quidem singularia, altius verò in plura parua foliola diuisa. Flores candidi sunt; siliquæ lathyri similes, minores, in quibus rotunda semina ervilijs minora ac duriora, sapore subinde subamara: radix, vt aliorum leguminum, fibrosa est. Cau-
les foliaq; pisum, ochrum, ac lathyrum colore referunt. Rarum quidem & peregrinum legumen, quodq; à studiosis herbarum stirpiumq; tantum, ac rarò quidem in hortis seritur. Erviliam, siue Ochron syluestrem appellauimus, alio destituti nomine, propter eam, quam fructus cum ervilia similitudinem habet.

DE LATHYRO SIVE CICERCULA.

CAP. XLI.

LATHYRVS caules habet complures angulosos, vtrunque in membranosa latitudinem extensos, vagos, humi procumbentes: folia è caulium geniculis exeunt glabra, angusta, in mucronem desinentia, bina vni insistentia pediculo, inter quæ medius hæret capreolus, intortus, quo adminicula propè assistentia, ac proprios etiã cauliculos apprehendit: flores candidi sunt. Siliquæ erviliæ siliquis minores non cylindraceæ, sed latæ atque compressæ, colore similes; fructus in his gignuntur angulosi, floris candidi, intus lutei, sapore erviliæ: radix tenuis & fibrosa. Rarū Belgio legumen, quodq; in hortis tantum colitur, & eorum quidem,

quidem, quos varietas stirpium delectat : vnà cum alijs leguminibus & seritur, & colligitur. Græci λάρυγον, Latini cicerculam nominant. Substantiam ochris & faselis assemblabilem, vt Galenus scribit, habet, crassiorem tamen: obq; eam ipsam causam plus aliquantò quàm illa nutriunt.

DE ARACO, SIVE CICERA.

CAP. XLII.

SIMILIS lathyro aracus est, caule enim folijsq; eum omnino refert, flores habet ex rubra purpura in puniceum inclinantes; siliquas paulo minores: atque in his grana angulosa quoq; & lathyris similia, sed minora durioraq; minusq; compressa, colore obsoleta, nigroq; proxima. Rarum & hoc etiam legumen, quod neq; ab alijs quàm rei herbarie studiosis seritur. Galenus lib. de aliment. facult. ἀρακον appellari scribit, & posteriorem nominis syllabam, per κ, in Aristophanis Holcadibus, notatam iuueniri, ad differetiam videlicet alterius arachi, per χ, qui cerealium frugum vitium est, Latini ciceram nominant, quod videlicet cicercula similitudinem habeat, atque solo potissimum colore ab eo disteat. Cicera, inquit Columella, sapore nihil à cicercula differt, colore tantum discernitur: nam est obsoletior & nigro prior. Item, Palladius in Martio, nunc cicera seritur, quæ quæ distat à cicercula solo colore, quo sordet & nigrior est. Usus omnis araci, & facultas, inquit Galenus, lathyri facultati est assemblabilis, nisi quod araci sint duriores, minusq; facile elixantur: quæ causa etiam est, cur cicerculis concoctu sint difficiliores. Est porro & alius aracus, flore fructuq; candidis, cæterum magnitudine, & forma seminis, reliquisq; omnibus, priori similis, quem non aracum; sed lathyrum minorem esse, fortè quis dixerit.

DE LATHYRO SYLVESTRI.

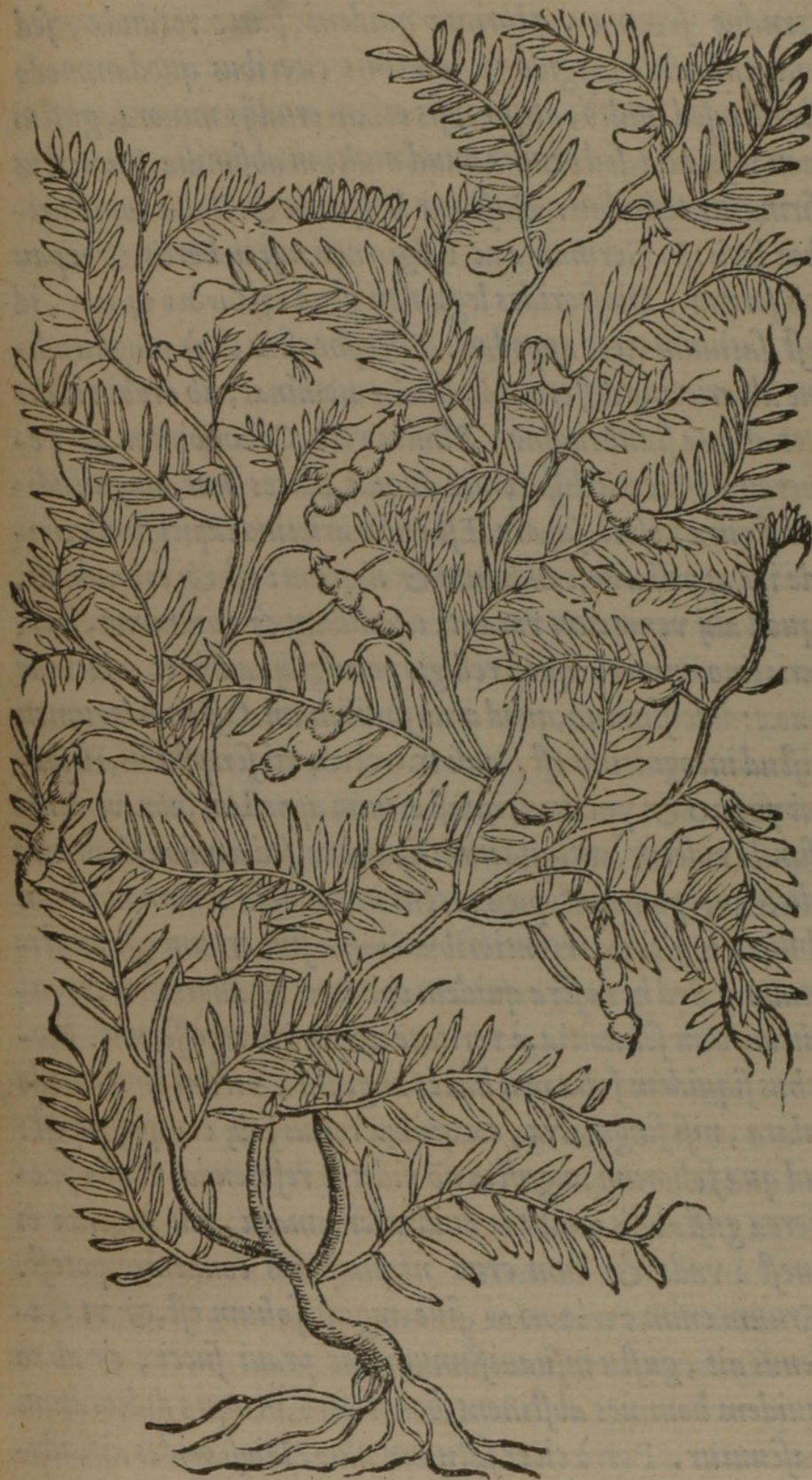
CAP. XLIII.

CUM lathyro & araco, similitudinem magnam, sylvestre quoddam legumen habet, quod plerisque Germaniæ ac Brabantie locis, sua sponte exit. Caules id promit, folia, capreolosq; lathyri longiores maioresq;, flores araci colore, siliquas deinde paruas, & angustas, in quibus semina parua, rotunda, duraq; continentur, craccæ, siue aracho rotundo similia. Radix huius magna, crassa, dura, lignosa, ac diuturna, singulis regerminat annis. Læto pinguiq; agro, circa eorundem margines, prope sepes, dumos ac senticeta enascitur, quæ capreolis suis apprehendens conscendit ac superat. Sylvestrem lathyrum, aliud eius nomen ignorantes, nuncupauimus, neque enim, vt plerique aliquando perperam crediderunt, eruum est. Eruum enim non viuiradice constat, sed veluti alia legumina, singulis annis seritur, & fruticosum, siue vt Theophrastus ait, *παραμόκαυλον* est, sponteq; sua assurgit, istud autem inualidum, & *ἐπιγειόκαυλον*, per terram spargitur, nisi prope nascentibus fulciatur.

DE MOCHO, SIVE CICERE

SATIVO. CAP. XLIIII.

LEGUMEN quod ab Italis mochus siue mocho appellatur, caulem habet duriusculum, non quidem erectum, nec tamen procumbentem, sed in latus vergentem, *παραμόκαυλον* siquidem (vt huiusmodi legumina Theophrastus nominat) est: folia lentis similitudine ex paruulis & angustis compluribus, vni pediculo, siue costæ aut *ῥάχι* vtrimque adnatis, & sibi inuicem oppositis, componuntur. Flores exigui sunt, subcandidi, post quos parua, oblonga, torosa, à seminibus intercepta, siliqua sequuntur, in quibus terna quaternæ

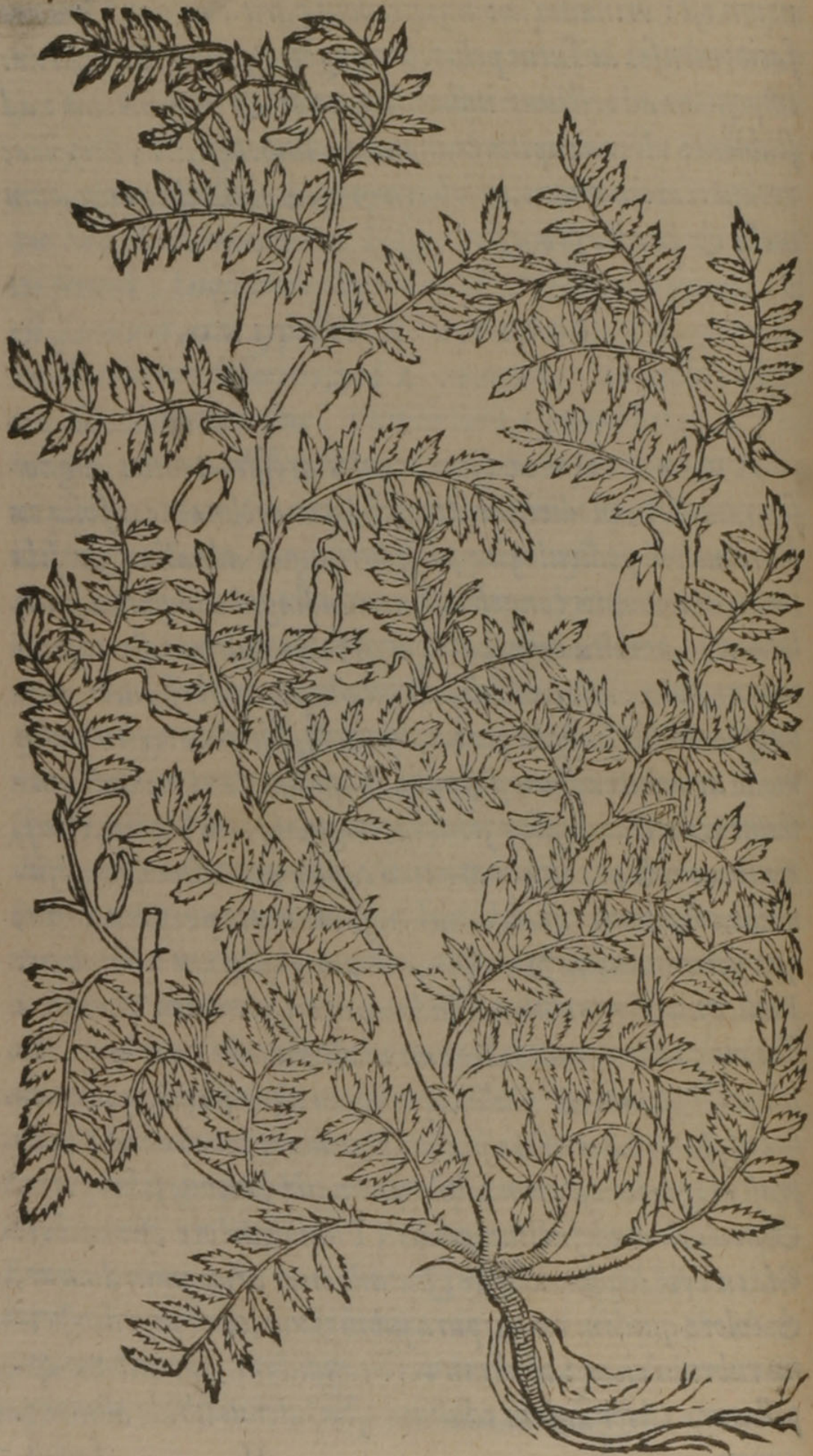
ternâue semina, plurima quidem parte rotunda, sed vno eminente angulo, arietinis ciceribus quodammodo similia, sed multò, atque ipsis etiam eruilijs minorâ, gustui non insuauia, sed eruiliâ haud multum absimilia. Radicibus firmatur tenuibus. Nascitur Hispaniâ & Italiâ compluribus locis: In Germania ac Belgio non nisi in hortis, & à paucis seritur. Dioscorides legumen istud ἐρέειν.δον ὕμερον, id est, satiuum cicer appellat. Theophrastus cicer magnitudine ab arietino differens ὀροβιαίων nominat, ab orobi videlicet aliqua similitudine. Plinius verò, Columbinum ac Venereum: Ciceris differentiâ, inquit, plures sunt, magnitudine, figura, colore, sapore. Est enim arietino capiti simile, vnde ita appellatur, candidum & nigrum: est & columbinũ, quod alij venereum vocant, candidum & rotundum, leue; arietino minus, quod relligio peruigilijs adhibet. Deinde mox: dulcissimum, quod eruo similimum. Officinis legumen istud incognitum est, Itali mocho, vti scripsimus, Hispani yeruo & yeruos, quasi eruum appellant, non, vt verosimile videtur, antiqua nuncupatione, sed à quibusdam medicis aut pharmacopœis recens introducta: nam mochum hunc, multi ex recentioribus ὀροβον siue eruum esse existimant. Sed hi nostra quidem opinione & aliorum rectè iudicantium sententia, à veritate nõ parum recesserunt. Mochus siquidem folia non habet angusta, verùm lentis modo alata, nisi singularia, ex quibus totius folij compositio est: ad quæ foliorum angustia nõ videtur referenda. Nulla præterea gustabilis qualitas euidenter amara, aut ingrata ei inest: vnde & cum eruo nequaquam conuenire potest. Eruum enim σευόφυλλον, siue angustifolium est, & vt Galenus ait, gustu insuauissimum, ac prauis succi, & ab eo quidem homines abstinent, boues verò, in aqua dulcoratum pascuntur. Porro cicer satiuum aluo, Dioscorides ait, idoneum

neum est : vrinam cit : inflationem parit : colorem bonum facit : menses ac fetus pellit : lac auget. Cum eruo decoctum imponitur ad testium inflammationes & myrmecias : ad scabiem : vlceris capitis manantia : impetigenes , λειχῆνας vocant : carcinomata, & vlcera quæ cacoëthe dicuntur, cum melle & hordeo prodest.

DE CICERE ARIETINO.

CAP. XLV.

ARIETINVM cicer, caules profert tenues, lignosos, ramosos, modicè hirsutos, in latus declinantes: folia ex pluribus vni pediculo siue ῥάχα vtrunque adnatis, & sibi inuicem appositis congesta, quorum singularia parua sunt, lata ac in ambitu crenata, teucryj folijs minorata: flores parui sunt, colore aut candidi, aut ex purpura rubescentes, quibus succedunt singule parua, breuesq; siliquæ, vtricolorum modo ac veluti à flatu distenta, in quibus duo, aut ad summum tria, clauduntur semina, angulosa, turbinata, vnoq; acuto angulo prædita, arietino capiti non admodum dissimilia, colore aut candida, aut ex subrubente purpura nigra, quæ germinationis principium haud obscurum ostendunt. Radice nititur gracili, candida, longaq; vt enim Theophrastus ait, radicem inter legumina altissimam cicer agit. In Italia, Hispania, & Gallia, passim in agris seritur: perutilis eiq; familiaris est falsilago. Natura enim eius, vt Theophrastus tradit, est cum falsilagine nasci, ideoq; solum vrit, & non nisi madefactum pridie, Plinio auctore, seri debet. Græcis ἐπέλιον & κπίον, Latinis cicer arietinum dicitur, & colore quidem ex purpura subnigrum, cicer nigrum, officinis rubrum cicer: alterum verò candidum, siue album appellatur. Cicer autem edulium est, Galenus lib. de aliment.

facult. scribit, non minus quàm faba flatulentum, sed valentius nutrit quàm illa. Ad Venerem autem incitat: creditumq₃ est, semen quoque generare, vnde quidam equis admissarijs ipsum exhibent. Inest præterea ciceribus, facultas abstergēdi maior, quàm fabis: adeò vt quidam ex ipsis calculos in renibus constantes manifestè comminuant, nigra autem sunt ea & exigua, arietinaq₃ ipsa nūcupant. Satius autem est, succum ipsorum in aqua coctorum bibere. Dioscorides, arietinum vtrumque, inquit, vrinas cit, dato cum rore marino, hydropicis aut regio morbo laborantibus eorum decocto. Lædunt autem ea exulceratam vesicam & renes.

DE SYLVESTRI CICERE, EX
Dioscoride, CAP. XLVI.

SYLVESTRE cicer, folijs satiuo simile est, odore acri, sed semine discrepat: idem quod satiuum præstat. Galenus agreste cicer ad omnia, efficacius satiuo, ait, & eo tum calidius, tum siccus, quanto & acrius & amarior.

DE LENTE. CAP. XLVII.

LENS tenuibus exit cauliculis, duriusculis ac obliquis foliolis, ab vtraque, medijs pediculi parte, multis & angustis, vicia similibus, sed angustioribus et minoribus: flores exigui sunt, colore purpurascens: siliquæ parua latæ, semina in his, tria, aut quatuor, parua, rotunda, plana, compressaq₃: radicibus firmatur paruis. Solum amat tenue, caliq₃ temperiem siccam. Græcis φακὸς ἢ φακὴ, Latinis lens & lentacula, Germanis *linsen*, Gallis *lentille*, Italis *lenticchia* nominatur. Tenent autem lentes, vt Galenus ait, medium caliditatis & frigiditatis, desiccant tamen secundo

ordine, corticem habent adstringentem, & quæ ipsorum est veluti caro, crassi est succi, ac terrei, austeram qualitatem habens exiguam, cuius cortex multæ est particeps. Succus porro in ipsis est, adstringenti contrarius. Quocirca si quis in aqua ipsas coxerit, & deinde aquam sale & garo, aut cum ipsis oleo condiens sumpserit, potus is aluum deijcit. At si ex biscoctis lentibus, lens apparatus, facultatem habet succo contrariam, vt quæ ventris fluxus siccet, stomachum, intestina, & totum denique ventrem corroboret. Quam ob rem celiacis, & dysentericis, cibus est accommodus. Lens verò decorticata, vt illam adstringendi vehementiam, & ea quæ ipsam consequuntur, amittit, ita magis nutrit, quam quæ cortice spoliata non est; succum crassum prauumq; gignit: tardeq; comeat; non tamen alui fluxus desiccet, vt ea cui cortex non est ademptus. Iure igitur, qui largius hoc edulio vtuntur, elephantiasin, & caneros incurrunt. Siquidem crassa siccaq; cibaria, succo melancholico generando sunt idonea. Quare ijs duntaxat, quibus aquea in carnibus est *ναρξία*, lens in cibo vtiliter præbetur: aridis verò & squalentibus admodum damnosè. Eandem ob causam visum integrum & inculpatum hebetat, ipsum immoderatè exsiccans: ei verò, qui contrario modo se habet, confert. Ad menstruas autem purgationes nō est accommoda: crassum enim & tardissimum sanguinem reddit: at muliebri profluvio est vtilissima. Somnia tumultuosa (vt Dioscorides præter hæc scribit) excitat, capiti, neruis & pulmone inutilis. Contra alui fluxiones, melius suo fungitur officio, addito cum aceto, intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut mirty baccis, aut putamine punici, aut rosis aridis, aut mespilis, aut sorbis, aut pyris Thebanis, aut malis cotoneis, aut cichorio, aut arnoglossio, aut gallis integris, quæ post decoctionem abijciuntur, aut rhoë, quæ obsonijs insparguntur: ve-

verum acetum cum eo diligenter percoqui debet, aliàs aluum conturbat. Contra subuersionem stomachi, triginta grana lentis decorticata, deuorari proderit: decocta cum polenta, & illita podagras lenit: sinus cum melle glutinat: crustas rumpit: vlcera purgat: decocta in aceto duritias & strumas discutit: cum cotoneo malo aut meliloto medetur inflammationibus oculorum, sedisq; addito rosaceo, verum in maioribus sedis inflammationibus & magnis sinibus, cum putamine mali punici, ac siccis rosis adiecto melle decoquitur: & similiter ad nomas gangrenicas, adiecta maris aqua: Pustulis item & herpetibus, ac erysipelatis, pernionibusq;, vt dictum est. Contra mammas verò in quibus lac in grumos coijt, & que lactis nimiam redundantiam non ferunt, cocta in aqua maris, & imposita auxiliatur.

DE ERVO, EX THEOPHRASTO

& alijs. CAP. XLVIII.

ERVVM ex leguminibus est, quorum in latus caulis tendit, vt Theophrastus ait, siue, vt Dioscorides, frutex, paruus est, tenuis, angustis folijs: floris eius productio diuturnissima est, veluti ciceris. *περυσία*, id est, exigua semina, in siliquis cylindraccis se inuicem contingunt, arachis, Galeno teste, maiora, ethiopidis verò, dorycnijs, ac lythospermi similia, lathyridis autem, auctore Dioscoride, minora, sapore insuauissima: que sapore & colore differentiam obtinent, & dulciora quidem, ac minus medicamentosa candida sunt, ijs, que ad flauitiem, siue *πρὸς τὸ ξανθὸν*, aut ad ochrea colorem accedunt. Latatur solo, ait Columella, macro; mature ac serò seritur, sed si vere seratur, facile graturnq; exit, non graue veluti autumnò satum. Seritur inter brassicas, contra papiliones. Græci ὄρορον nominant,

officinae Germaniae orobi nomen retinuerunt, rem autem ignorantem, pro eo viciam perperam substituerunt. Neotericorum plerique, eruum esse existimant, quod ab Italis mocho nominatur, verum quam parum cum eruo conueniat, cum ex capite de mocho siue cicere satiuo, tum ex praesenti erui descriptione, facile animaduerti potest. Eruo similis videtur, syluestre quoddam legumen, quod subsequenti capite, pro eruo syluestri ac catanance descriptum est, quamquam nec ipsum verum aut legitimum sit. Nam *σενόφυλλον* quidem est, ac *παριόκαυλον*, siliquasque habet cylindraceas, & forma modoque loquendi Dioscoridis, opportunissime *δαμνισκοί*. *δαμνισκόν* ipsum quis dixerit, nullis enim pedamentis, aut propere assistentibus adminiculis eget, sponteque sua erigitur, & in altum assurgit: cuiusmodi stirpes, Dioscoridem *δάμνου* & *δαμνισκός* aliquando appellare, *πλιγόναν* abunde ostendit, quod ipse *δάμνον* facit, non alia de causa, quam quod ab humo sursum sponte sua assurgat. Sed quum semen proferat aracho non maius, & durum, colore nigrum, sapore non amarum, non ingratum, pro vero eruo haberi non potest, nisi forte & nigrum quoddam eruum sit, quod in has inferioris, ac maritimae Germaniae regiones translatum, insuauitatem suam deponat, quod verisimile non est. Ceterum ab eruo, ut Galenus lib. 1. de aliment. facultat. tradit, homines prorsus abstinent, est enim insuauissimum & prauis succi; boues vero tum in Asia, tum apud alias plerasque gentes in aqua dulcoratum pascuntur. In magna tamen fame, quemadmodum Hippocrates quoque scripsit, necessitate coacti ad ipsum nonnunquam accedunt. Nos vero ad eundem modum, quo lupinos preparantes, orobis cum melle utimur, ceu medicamentis crassos thoracis ac pulmonis humores expurgantibus. Porro inter orobos, albi minus sunt medicamentosi ijs, qui ad flauitiam aut ochreae colorem accedunt.

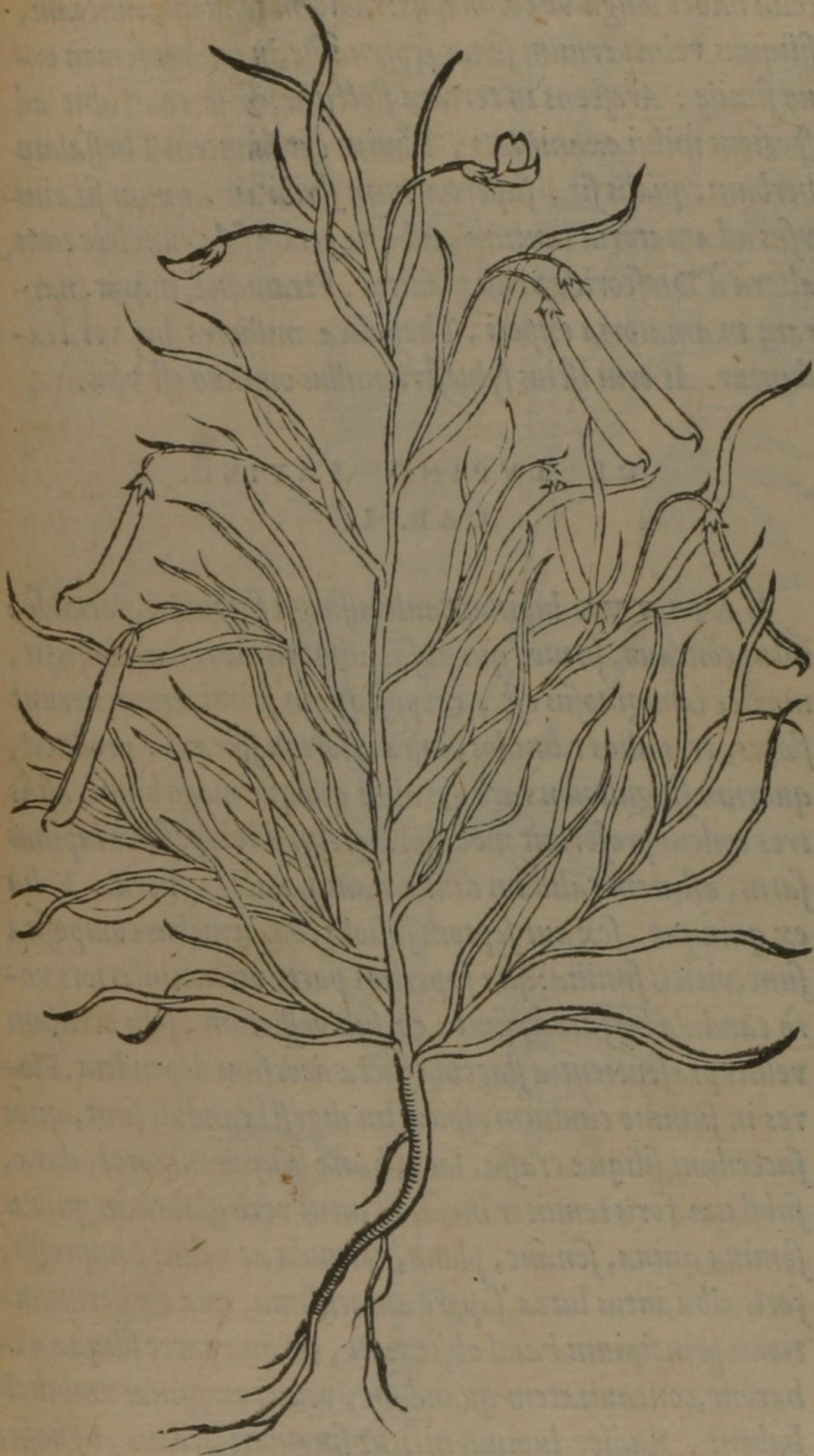
dunt. Qui verò cocti bis fuerint, & in aqua identidem dulcorati, insuauitatem quidem deponunt, sed vnà cum ea abstergendi etiam & incidendi facultatem, vt sola in eo relinquatur terrestris substantia, quæ alimentum fit: quod citra insignem amarorem, desiccandi vim habet. In libris verò de simplic. medicament. facult. desiccatur, ait, orobus excessu secundo intenso, calefacit verò primo: porrò quatenus amaritudinis est particeps, eatenus incidit, extergit, obstructiones expedit: cæterum si sumatur copiosè, sanguinem per vrinas euocat. Dioscorides, capituli, inquit, eruuum grauitatem efficit: aluum esu turbat, & sanguinem per vrinam extrahit: elixio tamen boues saginantur apposito. Fit è seminibus farina, quam ὀρόβεινον ἄλευρον, id est, formam eruuinam nominant, ad medendi vsus conueniens. Parandæ eius ratio hæc est: Vberiora grana candidaq; deliguntur, permiscendoq; aqua resperguntur, & donec sufficienter cõbiberint, sinuntur, postea torrentur, vsque dũ cortex disrumpatur, deinde mola trita, farinario cribro incernuntur, farinaq; reconditur. Hæc aluo utilis est: vrinam cit: meliorem colorem efficit: frequenter in cibo aut potu sanguinem cum torminibus per aluum, & vesicam ducit: vlcera cum melle purgat, lentigenes, item, ephelidas & maculas, quas σπίλους vocant, totumq; corpus emundat: nomas, σκληρώματα, & gangrenas serpere non patitur: mammarum durities emollit: vlcera fera, quæ θησιώδη vocant, carbunculos, fauosq; emarginat ac rumpit: cum vino subacta morsibus canum, hominum, viperarumq; illita medetur: vrinæ difficultates, tormina, tenesmosq; ex aceto mitigat. Prodest etiam ijs, qui alimentum à cibo non sentiunt, frixa & ad nucis magnitudinem melle excepta sumptaq;. Decoctum eius fouendo, perniones & pruritus in toto corpore sanat.

ὀρόβεινον
ἄλευρον.

DE ERVO SYLVESTRI SIVE CATA-
NANCE PRIMA. CAP. XLIX.

SYLVESTRE istud à nobis nuncupatum eruum, cauliculos profert pedales aut longiores, rotundos, erectos, nonnihil ad latus inclinantes, in exiguos quosdam ramusculos diuisos: folia tenuia, oblonga, angusta, graminis folijs multo & minora & angustiora: flores tenuibus pediculis, ex foliorum alarumque sinibus exortis herent, parui luteoli, siliqua deinde suboriuntur paruula, forma oblonga, tereti & angusta, in quibus semina nouem aut decem vel plura, rotunda, dura, nigra, splendentia, arachis aut exiguis eruis similia, gustu non insuauia, Floret magna estatis parte, exorientibus subinde nouis, prioribus marcessentibus flosculis. Nascitur sua sponte plerisque in aruis, & iuxta scrobes fossasque, reperitur etiam locis quibusdam non procul à mari, quod siliquas non rotundas, sed latiusculas progignere fertur. Herbarum studiosi subinde apud Belgas in hortis serunt. Syluestre quoddam eruum videtur, cum descriptione enim eius, excepto solo semine, vt superiori capite diximus, conuenit. Videtur etiam Dioscoridis prima catanance, tamen si etiam semen non in capitulis, sed in siliquis ferat, κεφάλαις etenim in quibus semen hanc catanancem ferre Diocorides scribit, non capitula, sed siliquas hoc loco interpretari debere, quod cum eo coniungitur, ostendit: nam catananchen κεφάλαις veluti orobum habere, Dioscorides ait: at orobus non capitula gerit, sed siliquas. Verba autem Dioscoridis de priore catanance hæc, in veteri exemplari, sunt: ἢ μὲν τις αὐτῆς ἔχει φύλλα μακρὰ, ὡς κορωνόπουδου, ῥίζαν λεπτήν, σχοινώδη, κεφαλὰς δὲ ὡς ὀροβου, ἢ ζ', ἐν αἷς καρπὸς ὁμοίου ὀροβου: κάμπτεται δὲ ξηραίνόμενον ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἰκτίνου ὄνυξιν ὁμοιοῦται νεκροῦ, id est, vna quidem folia

Dioscoridis
locus expo-
situs.

foliæ habet longa vt coronopus: radicem tenuem, iunceam, siliquas veluti eruum senas septenasue, in quibus semen eruo simile: Arescens in terram flectitur, & se contrahit ad speciem milui exanimati, Plinius catanancem Thessalam herbam, qualis sit, superuacuum scribi ait, quum sit eius vsus ad amatoria tantum, ad quæ etiam sola cum hæc tum altera à Dioscoride utilis traditur. Vtramque, inquit, narrant in amatoria expeti, Thessalicæ mulieres his vti traduntur. At erui istius syluestris nullus omnino est vsus.

DE LUPINO SATIVO.

CAP. I.

SATIVVS lupinus caule assurgit singulari, rotundo, intus concauo, firmo, qui absq; adminiculo rectus consistit, modicè lanuginosus est, & postquam primi emarcuerunt flores, tres alios ramulos, infra ipsorum spicam, producit, quorum singuli non rarè & alios quoque modo binos, aliàs tres eodem proferunt modo, præsertim si tempestiuè lupinus satus, æstatem calidam diuturnamq; nactus fuerit. Folia ex quinque, sex aut septem foliolis coherentibus composita sunt, viticis similia: quæ superiori parte virent, inferiori verò candida hirsutaq; sunt, & sub vesperam, solis occasum veluti præsentientia flaccida facta deorsum dependent. Flores in summo caulium, spicatum digesti candidi sunt, quos succedunt siliquæ crassæ, latæ, bonæ siliquis minores, duræ, subflauæ, foris tenuiter hirsutæ, intus verò glabræ, in quibus semina quina, senasue, plana, rotunda ac veluti compressa, foris alba, intus lutea, sapore amarissima, quæ & germinationis principium haud obscurum, & qua parte siliquæ adherent, concauitatem quandam, veluti exiguum vmbilicū habent. Radice lupinus nititur singulari, tenui, lignosa, paucis

paucis capillamentis fibrata . Poscit, inquit Theophrastus, solum arenosum ac vitiosum, cultis agrè prouenit, natura sua syluestris. Floret in Belgio, primùm quidem, sub finem Maij, deinde Iunio, aut initio Iulij secundo, tertio verò Iulio aut Augusto mensibus, si anni tempestas calida siccaq₃ fuerit . Fructus duo priores saepe ad maturitatem perueniunt, tertius in inferiori Germania rarius . Græci hoc legumen $\delta\epsilon\rho\rho\mu\omicron\nu$ ἢ $\mu\epsilon\rho\rho\mu\omicron\nu$, Latini lupinum, & lupinum satiuum nominant, Germani feigbonen/ Itali lupino domestico, Hispani entramocos, Brabanti $\text{v\ddot{u}chboonen}$ & lupinien/ Galli lupins . Lupini semen $\omega\omicron\lambda\acute{\upsilon}\chi\rho\eta\sigma\omicron\nu$, hoc est, frequentis multiq₃ vsus est, Galenus in lib. de aliment. facult. ait: elixus enim, deinde in aqua dulci maceratus, tantisper donec in ea omnem sibi ingenitam exuerit insuauitatem, ita demum manditur cū garo aut oxygaro, vel etiam sine his, sale mediocri conditus . Lupini dura & terrestris est substantia: quocirca ipse concoctu sit difficilis, siccumq₃ crassum gignat est necesse, ex quo non probè in venis confecto, crudus propriè appellatus succus aceruatur . Cæterum quum inter parandum quicquid habuit amaritudinis deponat, τοῖς ἀποίοις, id est, qualitatis quæ sensu deprehendatur expertibus, similis euadit, & ita preparatus, vt in lib. de medicament. simplic. ait, ex genere est emplasticorum . At vbi natiua etiamdum manet amaritas, extergendi digerendiq₃ vim obtinet: interficit lumbricos, tū illitus, tum addito melle linctus, tum ex posca epotus . Quin & decoctum eius lumbricos eijcere potest: tum etiam foris identidem persusum vitiligines, achoras, exanthemata, psoras, gangrenas, vlcera maligna iuuat, partim extergēdo, partim citra mordacitatem digerendo siccandoq₃ . Expurgat iecur & lienem cum ruta & pipere suauitatis gratia, assumptū: elicit menses ac fetum, cum myrrha & melle impositum . Porro lupi-

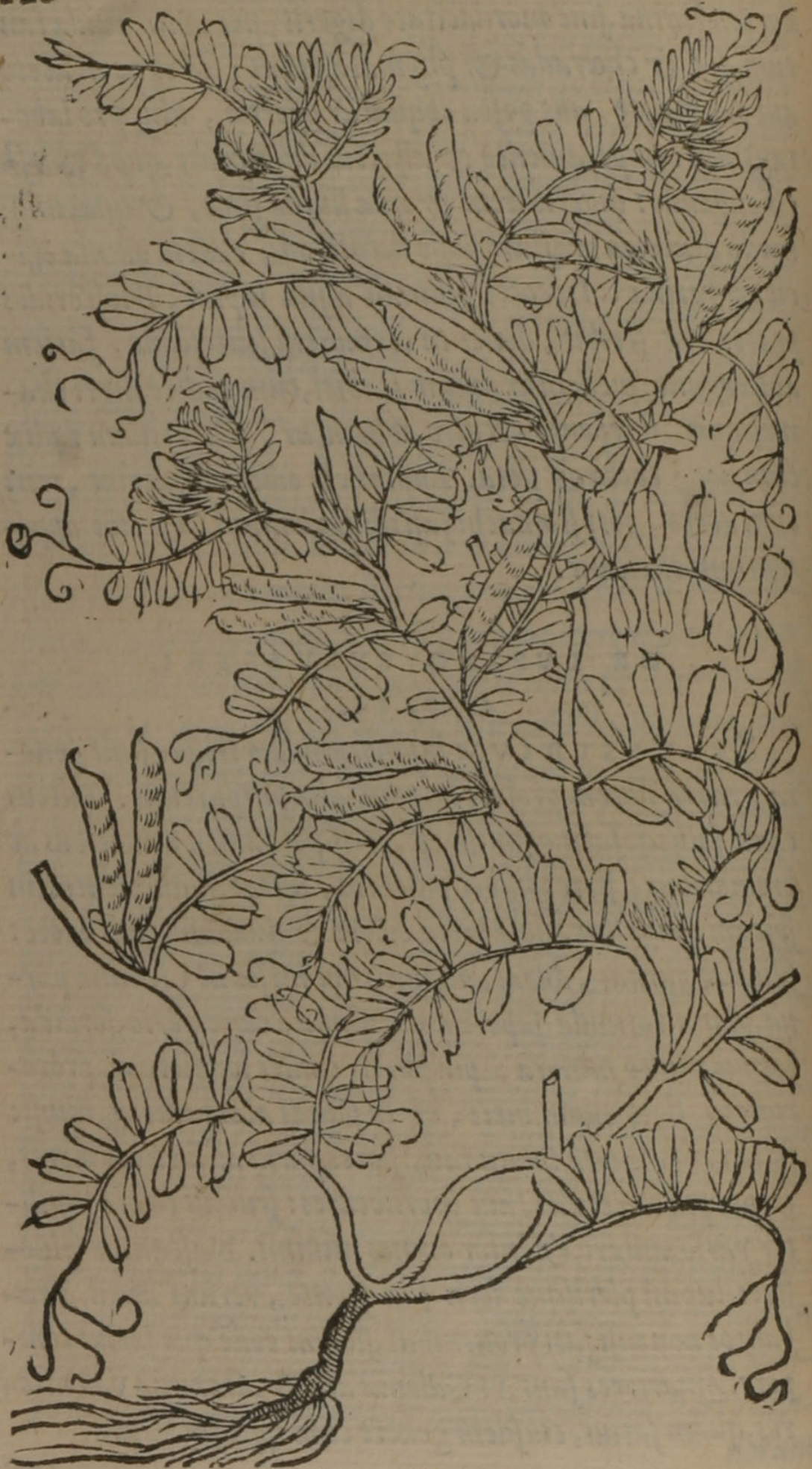
norum

porum farina, sine mordacitate digerit, nec enim liuida tantum, sed & chæradas & phymata curat; sed tunc in aceto aut oxymelite, aut posca coquatur oportet, idq̄ pro laborantium temperamento & affectus diuersitate, quod ex vsu est eligendo: digerit item & quæ liuida sunt, & quæcunq; modo diximus præstare posse decoctum, eadem omnia efficit & farina. Decocti pluuiali aqua lupini, Dioscorides præter hæc scribit, donec in cremorem lentescant, faciem abstergant: medentur ouium scabiei, cum radice nigri chamaeleonis, si tepente decocto abluantur. Cit vrinam radix cum aqua cocta & pota. Lupini vbi edulcati fuerint, triticum aceto, poti stomachi fastidium leniunt, & cibi appetentiam excitant.

DE LVPINO SYLVESTRIS.

CAP. LI.

SYLVESTRIVM lupinorum duo triaue sunt genera, vnum florem profert luteum: alia purpureum. Luteus caule folijsq̄ satiuo similis est, vtrisque tamen minoribus ac breuioribus; flores habet pulchros, luteos, suaueolentes, in spicam congestos, violæ luteæ colore & quadamtenus odore: siliquas paruas, duras, aliquatenus hirsutas: semina parua, plana, rotunda, sapore amarissima, colore vario, sordida, satius multo minora: purpurei, caules longioresq̄ procerioresq̄ sunt quàm lutei, & in plures alas ramosq̄ diuisi: folia verò minora tenuioraq̄: flores parui ac luteis minores, ex purpurea cerulei, aut subrubentes: fructus colore similiter vario, amari, & inter omnes minimi. Nascuntur sylvestres lupini plerisque locis sua sponte, verum apud Brabantos non nisi sati proueniunt, florent eodẽ quo satiuu tempore. Amariore sunt, vt Galenus ait, & ad omnia valentiores, quàm satiuu, eiusdem genere cum ipsis facultatis.

VICIA caules habet tenues, quadrangulares, trium ferè pedum altitudine: folia longa in clauiculas desinentia, lentis similitudine, ex pluribus vni costa siue neruo adnatis composita, quorum singularia maiora, latiora, crassioraq; sunt, quàm lentis: flores bona siue faseo similes, colore ex purpura nigros: siliquas latas, atque in singulis grana quina senaue non globosa, sed lenticulae instar propemodum compressa, colore nigra, gustu insuauia. Seritur quocunque solo, cultu facillimo. Latinis vicia, à vinciendo, vt Varroni placet, dicitur, quòd item capreolos, inquit, habet vt vitis, quibus sursum versus serpit, ad scapum lupini, aliùmue calamum, ad quem vt hereat, eum solet vincire. Galenus in Asia Pergami Βίχιον, ab Atticis verò σάρακον aut κνάμον nominari ait. Germani *wicken*/ Brabanti *vitsen*/ Galli vesce nominant: officinae pleraque perperam ὄροσον ac eruuum: multum enim eruuum à vicia differt. Theophrastus lib. V I I I. aphaces, cuiusdam leguminis meminit, cuius siliquae latae, & fructus celeriter perit: hæc an cum vicia nostra conueniat, considerandum est. Porrò viciam, cum ipsis siliquis atque integra planta rustici reponunt, vt brutis pecudibusq; sit pabulo. Per famem tamen noui, Galenus ait, qui hanc quoq; comederint, potissimum vere, quum etiamnum viret: quemadmodum fabas & ciceres esitare consueuerunt. Est autem non insuavis modò, sed concoctu etiam difficilis, aluumq; inhibet. Perspicuum ergo est, quòd quum natura sit huiusmodi, alimentum, quod ex ipsa distribuitur, habeat, haudquaquam boni succi, sed crassum & ad succum melancholicum gignendum idoneum.

Aphace legumen.

DE SESAMO, EX THEOPHRASTO,
Plinio, & alijs. CAP. LIII.

SESAMO caulis siue culmus est ferulaceus, altus, crassior multipliciorq³ quam milio. Seminis ferax & fecundum est, quod oleosum ac pingue & vasculis continetur, candidumq³, vti Plinius: Theophrastus, genus eius quoddam candidum, inquit, radici singulari cohaeret. Viride sesamum nullum mandit animal, propter amaritudinem & grauitatem saporis: sed siccatus, acceptior euadit frutex eius, & suaue semen efficitur, ciboq³ idoneum. Nascitur cum in Aegypto, tum in India. Ab Indis, Plinius ait, sesama venit, ex eo oleum conficiunt. Ex aestiuis sementibus est, & quae ante Vergiliarum exortum, Plinio auctore, seruntur. Columella tamen, sesama, scribit, ab aequinoctio autumnali serenda sunt, in Idus Octob. Putre solum, quod Campani pululum vocant, plerūque desiderant: non deterius tamen etiam pinguibus harenis, vel congestitia humo proueniunt. Sed hoc quidem semen Ciliciae Syriae q³ regionibus ipse vidi mense Iunio & Iulio conseri, & per autumnū quum permaturuerit tolli. Palladius in Septembri, nunc sesama, inquit, seritur, putri solo vel pinguibus harenis, vel terra congestitia. Quadraginta diebus à flore, Plinius ait, maturatur, magna tamen cali terrae q³ differentia. Molestissimum terrae sesamum, plurimū eam posse extenuare putatur; diuturnum est: optimè reponitur, quia pingue. Hanc frugem Graeci σήσαμον, Latini quoq; sesamum ac sisamum, nonnunquam foeminino genere, sesamam nominant: officinis Germania incognitum est. Semen eius, vt Galenus lib. de aliment. facult. ait, pingue est, ideoq³ repositum celerrimè fit oleosum: quamobrem eos, qui ipso vescuntur, celeriter implet, stomachūq³ subuertit, ac tardè cōcoquitur, pingueq³ corpori praebet

bet alimentum. Liquet ergo quod ventriculi partibus vigorem ac robur addere nequit, quemadmodum nec aliud quoduis pingue. Est autem crassi succi, ideoque non properè peruadit. Ipso autem solo non admodum vescuntur, sed cum melle crudo, quas *σισαμίδας* vocant effingentes. Panibus etiam inspergitur, temperamēto est calidum, ob eamque causam sitim etiam excitat. In libris verò de facult. simplic. sesamon non parum in se continet, ait, viscosum & pingue, quare emplasticum est, & emolliens, ac modicè calidum. Eiusdem facultatis est, quod conficitur oleum, & herba quoque decoctum similem vim obtinet. Dioscorides: Sesamum, scribit, stomacho aduersatur: oris graueolentiam facit, quoties inter mandendum, commissuris dentium inhaesit: neruorum crassitiem impositum discutit: medetur aurium contusionibus, inflammationibus, ambustionibus, artuum doloribus & cerastæ morfibus: capitis dolores, qui ab aestuatione oriuntur, ex rosaceo lenit: eadem efficit herba decocta in vino: praesertim autem inflammationibus doloribusque oculorum prodest. Ex ea fit oleum, quo Aegyptij vtuntur, quod auribus, Plinio teste, vtile est.

DE CAMELINA, SIVE THEOPHRASTI
Eryfimo, & Myagrìo Dioscoridis.

CAP. LIIII.

CAMELINA surculosa est herba, caule recto, rotundo, in alas diuiso, duos aut tres pedes longo: folia oblonga, angusta, in acutum desinunt, singularibus rubiae folijs haud dissimilia: flores secundum cauliculos, exigui: semen orbiculatis vtriculis, lini vasculis propemodum similibus, sed compressioribus continetur, minutum fanogræco minus, pingue & oleosum. Plerisque Galliae locis, vt apud Suefiones, bene

subactis & stercoratis agris, vt Ruellius scriptum reliquit, feritur: feritur & in agro Leodiensi, apud Zelandos, & alijs Belgij locis: in Germania nõ nusquam sua sponte, exire fertur, atque vnà cum lino enasci, cuius vitium existimatur. Germani *flachdottern* & *leyndottern* nomināt, Galli camelinae, quo etiam nomine Belgis innotuit: officinae pleræque sesamum appellant, oleoq; huius pro sesamino vtuntur. Est autem camelina hæc, cereale illud erysimum, quod à Galeno lib. I. de aliment. facult. ac à Theophrasto ἐρύσιμον appellatur, quodq; inter fruges vnà cum sesamo refertur. Siccum id, vt inquit Theophrastus, cibo idoneum est, quia quantum in eo amaritudinis difficultatisq; solis opera percoctum excretumq; est. Viride verò à nullo animali tangi videtur, propter amaritudinem, & grauitatem saporis. Est tamen & aliud ἐρύσιμον, à Dioscoride lib. II. descriptum, cuius lib. de simplic. medicament. facult. VI. Galenus meminit, ab hoc Theophrasti erysimo multū differens: nam presentem frugem Dioscorides non ἐρύσιμον, sed *μυάριον* nominat, quod aliqui, inquit, *μελάμπυρον* vocant, à similitudine fortè foliorum, quam cum altero Theophrasti ac Galeni melampyro, à myagrion differente, habet. Plinius frugem sesamo similem Latinis irionem, Græcis ἐρύσιμον, Gallis velarum appellari, lib. XXI. cap. XXV. scribit. Libro autem XV. cap. X. inter irionem & ἐρύσιμον distinctionem facit, huic (scilicet sesamo) simile, ait, in Asia Græciq; ἐρύσιμον, idemq; erat, nisi pinguius esset, quod apud nos vocant irionem. Porro quemadmodum, Galenus inquit, milio panicum, ad simile quidem quodammodo est, verum vndequaue deterius: ad eundem modum & sesamo erysimum, corporis substantia quodam pacto est affine: sed in cibo est insuauius, corporiq; alimentum parcius exhibet, prædictoq; omnino est deterius. Temperamento autem, ca-

lidum quoque vti sesamum est, sitimq³ etiam excitat. Seminis oleosa pinguitudine corporis asperitates levigari atq; expoliri, Dioscorides ait, creditur. Ulceribus oris herbam succo suo mederi: oleo pauperes in epulis, diuites in lucernis vti, Ruellius auctor est.

DE LINO. CAP. LV.

TENVIBVS ac rotundis culmis siue virgis linum assurgit, folia ei oblonga, angusta, acuminata: flores in summis virgis speciosi, colore cerulei, quos parua, rotunda, orbiculata capitula, siue vascula succedunt, in quibus semen, figura aliquatenus oblonga, leue, glabrum, splendens, ex fuluo colore punicans: radicibus nititur exilibus. Pingui letoq³ solo, locis humilioribus nõ sitientibus, feliciter prouenit. Pinguisimum enim, vt Columella ait, locum & modicè humidum poscit. Aliqui, inquit Palladius, macro solo spissum serunt, ita assequuntur vt linum subtile nascatur. Plinius scribit seri sabulosis, maximè vno sulco, nec magis festinare aliud, vrereq³ agrum, & deteriore ipsam facere, quod & Vergilius in Georgicis attestatur:

Vrit lini campum seges, vrit auenæ

Vrunt letheo perfusa papauera somno.

Seritur linum vere, Maio & Iunio mensibus floret, post messem (Plinius lib. XIX. cap. I.) virgæ ipsæ merguntur in aquam, solibus tepesactam, pondere aliquo depressa, maceratas indicio est membrana laxior: iterumq³ inuersa, vt prius, sole siccantur: mox arefacta in saxo tunduntur stupario malleo. Quod proximum cortici fuit, stupa appellatur, deterioris lini, lucernarum ferè luminibus aptior. Græci λίνον pariter vt Latini nominant, Germani flachs, Itali & Hispani lino, Galli du lin, Belgæ vlas. Hoc semine, Galenus

Galenus lib. 1. de aliment. facult. ait, nonnulli quidem frixo
 vti obsonio cum garo, non secus ac factitio sale, vtuntur:
 Vtuntur autem & melli permiscentes: quidam panibus &
 ipsum quoque aspergunt. Stomacho autem noxium & con-
 coctu difficile, exiguumq; alimentum corpori exhibet. Quod
 verò ad ventris deiectionem pertinet, ipsum nec probaueris
 nec vituperaueris: exiguam tamen vrinæ mouendæ habet
 facultatem, quæ magis apparet cum frixum sumitur. Tunc
 autem aluum quoque magis sistit. Rustici autem homines,
 eo vtuntur sæpenumerò, frixo tusoq; mel admiscentes. In li-
 bris verò de simplic. medicament. facult. lini semen esum
 flatuosum est, inquit, etiam si frigatur: adeò sanè recre-
 mentitia humiditate plenum est. Est verò etiam in primo
 ordine quodammodo calidum, at humiditatis & siccitatis
 quodammodo in medio est situm. Lini semen, vt Dioscori-
 des memoriæ prodidit, easdem quas fenumgræcum vires
 obtinet: discutit & emollit, omnem intus forisq; inflamma-
 tionē, cū melle, oleo, exiguaq; aqua decoctū, aut melle cocto
 exceptum: cutis in facie vitia, quas ἐφίλεις vocant, cru-
 dum, & varos cum nitro & ficibus impositum tollit: cum
 lixiuio verò parotidas duritiasq; discutit: herpetas fauosq;
 cum vino decoctum expurgat: vngues scabros eximit, cum
 pari modo nasturtij & mellis: quæ in pectore vitiosa edu-
 cit, cum melle eclegmatis modo acceptum, & tuſsim lenit:
 Venerem exstimulat, si pipere & melle exceptū, pro placen-
 ta largius assumatur. Huius decoctum ad interaneorum
 vuluæq; erosiones immittitur, & alui excrementa educen-
 da: inſessu ad vteri inflammationes, veluti fenumgræcum,
 perquam vtile est. Oleum quod ex semine eius exprimitur,
 multiplicem vsum habet, nec enim à pictoribus aut statua-
 rijis aliisue artificibus expetitur solum, vel ad lucernas tan-
 tum vtile est, sed etiam medico vsui seruit. Nam & durities

omnes mollit: neruorum tensiones, contractionesq₃ laxat; dolores illitum sopit. Sunt etiam, qui bibendum exhibeant lateris aut coli dolore laborantibus, verum recens sit oportet, rancidum enim factum & nauseam excitat, & plus quam par est calefacit.

DE CANNABE. CAP. LVI.

CANNABIS caules profert rotundos, erectos, inanes, quinque aut sex pedes altos, alis compluribus luxuriantes; quando videlicet, sua sponte syluestris exit: vbi verò in agris seritur, ramis nullis, aut omnino paucissimis: folia ei dura sunt, aspera, subnigra, & si confricentur graueolentia, ex sex, septem, aut pluribus alijs, simul hærentibus coaceruata, quorum singularia angusta, oblonga, acuminata, & per oras serrata: semen ex alarum & foliorum sinibus exit rotundum, duriusculum, medulla refertum candida. Radices multas fibras habent. Est in huius genere quoddam sterile, flores tamen proferens paruos, herbaceos, racematim cohærentes, sed inutiles & vanescentes: aliud verò seminis fœcundum, cuius flos non est conspicuus. Est & syluestris quædam Dioscoridi cannabis, eadem & maluæ syluestris, siue alceæ species, de qua in olerum historia inter maluas. Solum autem cannabis, vt Columella scribit, pingue stercoreatumq₃ & riguum, vel planum atque humidum, & altè subactum deposcit. In quadratum pedem seruntur grana sex seminis Arcturo exoriente, quod est vltimo mense Februario, circa sextum, aut quintum calendas Martias, nec tamen vsque in æquinoctium, si sit pluuius cæli status, improbè seretur. Apud Belgas, hac ætate Arcturus ἀργονυχὸς exoritur circa Martij diem, & cannabis Martio seritur ac Aprili. Græci κάνναβιν ἢ ἀσίγειον nominant, itē σχοινὸς πόρον.

Latini

Latini cannabem, officinæ nomē retinent, Germanis **zamerhanff**/ Italis canape, Hispanis canamo, Gallis chanure, Brabantis **kemp** dicitur. Semen cannabis, Galenus in lib. de alimentorum facultatibus prodidit, concoctu est difficile, stomacho ac capiti nocet, prauig₃ est succi. Sunt tamen, qui eo frixo cum alijs tragematis vescantur, *τραγήματα* autem voco, ait, quæ post cenam, voluptatis, inter bibendum excitandæ gratia, eduntur. Multum autem calefacit, ideoq₃ sumptum paulò largius, caput ferit, vaporē sursum ad ipsum mittēs calidū simul ac medicamentosum. Flatus autem extinguit, vt lib. de medicament. facult. adeoq₃ desiccat, vt si plusculum edatur, genituram exsiccet. Succus ex recenti herba conuenienter aurium doloribus, Dioscorides ait, instillatur, ab obstructione, vt mihi videtur, Galenus addit, natis. Rustici in Belgio seminis contusi medullam, ac liquido aliquo expressam, ictero laborantibus initio ipsius mali, exhibent, & crebro non absque præsidio, si quando ex sola obstructione, citraq₃ febrim exoritur. Aperit enim fellis meatum, & bilis per corpus digestionem promouet. Gallinas Matthiolus, hoc semine, ait, ouiferaciores reddi.

DE FÆNOGRÆCO. CAP. LVII.

CAULEM fenumgræcum emittit singularem, tenuem, virentem, intus concavum, in alas ramosq₃ diuisum: folia pratensi trifolio similia, rotundiora tamen ac minora, quæ superiori parte virent, inferiori verò ad cineritium inclinant: flores in summis virgis exiguos candicantes, lupini floribus minores: siliquas longas, graciles, angustas, instar corniculorum recuruas, in quibus semina non magna, forma oblonga, angulosa, flavescentia, quæ resiccata cum grauitate

uitate quadam iucundè olent : radice nititur tenui & candida. Seritur in Belgio in hortis medicinae causa, & quidem vere, olim in agris serebatur. Latum poscit solū, tenui enim, vt Theophrastus ait, inarescit. Duo tempora sationum habet, auctor Columella, quorum alterum Septembris mensis, quum pabuli causa seritur, iisdem diebus quibus vicia, circa æquinoctium: alterum mensis Ianuarij vltimo, vel Februarij primo, quum in messem seminatur. Græcis τήλις appellatur, item κάρπ & , siue, vt Pliniana exemplaria, κάρφ & : & βούκερωσ, ἀιγύκερωσ, κεραίτις, λώτον, Latini fænumgræcum, rustici siliquam, Columella ait, appellant. In Plinio silicia legitur, apud Varronem verò silicula, Germanis **huckshorn oder kuhorn** Italis fiengreco, Hispanis alfornas & alholuas, Gallis fenegrec, nostris **fenigrieck** dicitur. Semen fænigræci inter manifesto calfacientia, Galenus in lib. de aliment. facult. tradit, censetur, eundemq; hominibus in cibo vsum præstat, quem lupini. Sumitur enim ipsum cum garo, alui subducendæ gratia: estq; huic rei multò quàm lupini accommodatius, quum nihil ex propria substantia habeat, quod transitum remoretur. Manditur autem & cum aceto & garo, sicut lupini. Multi præterea & fænumgræcum & lupinos ex vino, garo, & oleo sumunt: alij etiam panem addunt, eoq; obsonio sunt contenti, quod vt ventrem minus subducatur, caput certè (cei nonnullis fænumgræcum ex garo facere solet) non ferit: præterea stomachum non subuertit: nam id quoque fænumgræcum in quibusdam efficit. Vescuntur autem nonnulli fænogræco, prius quàm planta ipsius semen produxerit, aceto & garo intingentes: quidam autem oleum affundentes, eo obsonij vice, cum pane vtuntur: sunt qui cum aceto quoque & garo ipsum mandunt. Caput autem, hoc quoque sumptum copiosius ferit: quod faciet impensius, si quis ipsum sine pane sum-

pferit: quibusdam item stomachum subuertit. Succus autem elixi fænigræci, cum melle sumptus, ad omnes prauos humores, qui in intestinis habentur, subducendos est accommodus, suo quidem lentore leniens, calore autem dolorem mitigans. Quod autem abstersoria facultatis quoque sit participes, intestina etiam ad excretionem instigat, sed parcius mel ei est admiscendum, ne mordacitas exuperet. In diuturnis verò thoracis citra febrem adfectibus, pingues cum eo palmulas elixare quidem oportet, vbi autē succum ipsum expressum, copioso melli miscueris, ac rursum super carbones ad mediocrem crassitiem coxeris, tum demum longè ante cibum vti. In lib. de simplic. medicament. facultat. fænigræcum, ait, calidum est, secūdi ordinis, desiccatur primò: proinde feruentes phlegmonas irritat acerbaturq;: quæ verò minus sunt calidæ & magis duræ, eas digerendo curat. Fænigræci farina, Dioscorides tradit, vim habet emolliendi discutiendiq;: cum melicrato decocta & imposita, facit ad inflammationes, tam internas, quàm externas; lienem cum aceto & nitro subacta, & imposita extenuat. Decoctū eius in seffu, ad muliebria mala, quæcunque ex inflammatione, aut præclusionione consistunt, vtile est. Expressus in aqua decocti succus, capillos, fursures & manantia capitis vlcera, ἀχόπας vocant, purgat: cum anserino adipe pesti vice subiectum, locos circa vterum dilatatur & emollit. Viride cum aceto debilibus locis, & exulceratis prodest. Decoctum eius aduersus tenesmos, & grauius olentia dysentericorum excrementa confert. Oleum quod ex eo exprimitur, capillos & in genitalibus cicatrices abstergit.

DE SPERGULA. CAP. LVIII.

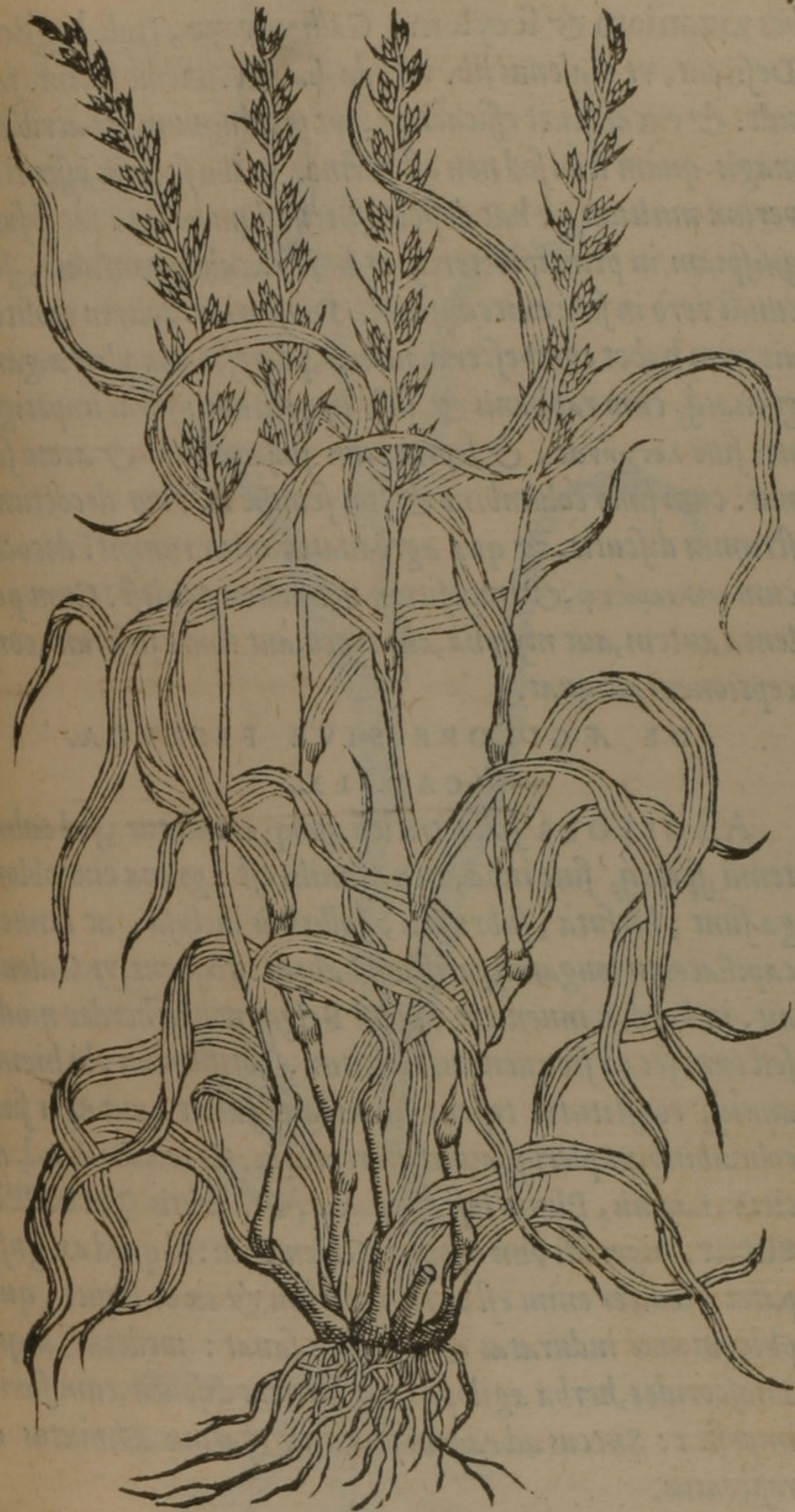
SPERGULA cauliculis exit tenuibus, rotundis, geniculatisq;, dodrantem aut pedem altis: foliola circa genicula

cula radiantis stellæ modo, in orbem disponuntur, parua, tenuia, & angusta: flores in summo cauliculorum candiduli, alsines persimiles, emicant: parua deinde rotunda ac orbiculata vascula, lini capitulis similia, in quibus semen conditur, paruum, rotundum, nigrum, rari semine minus. Radix tenuis est. Seritur in aruis, & potissimum quidem autumno, vt hyeme, ac primo vere, quum alia pabula defecerint, bubus præbeatur. Vulgò in Brabantia *spuerie* appellatur, atque inde Latinè *spergula*. Nonnulli *polygalum* nominant, quòd lactis abundantiam bubus promoueat. Non est tamen Dioscoridis *πολύγαλον*, quòd multum ab hac differt. Pabuli, vt diximus, causa seritur, nec alium vsum, quòd sciam, habet. Semen vomitione pituitosos humores educere plerique referunt, estur tamen à gallinis, quæ nõ solum citra noxam id ipsum sublegunt, verumetiam, hoc pasta, & oua plura, & citius excludere creduntur.

DE LOLIO. CAP. LIX.

DE frugibus huc vsq; egimus, nunc ad earum vitia, pabulorumq; reliqua genera, & si quæ quoque ipsarum vitia, ac ad alias consimiles transire consentaneum est, primum autem inter vitia locum lolio concessimus: gerit id folia culmosq; tritici aut hordei, hirsutiora tamen; spicam longam veluti ex multis paruulis *παράλληλως* ac alterno ordine digestis, compositam, quorum singulæ bina ternæue grana continent, triticeis minora, quæ nullis quoque aut exiguis glutinis includuntur, & facillimè similiter exteruntur. Nasctur in aruis cum tritico ac hordeo, seminibus ipsorum corruptis ac in deterius, vt Galenus ait, permutatis, & solo quidem, præsertim vliginoso, per cæli, mensibus potissimum hybernis, tempestatem humidam. Græci *αίραρον* nominant, Arabes

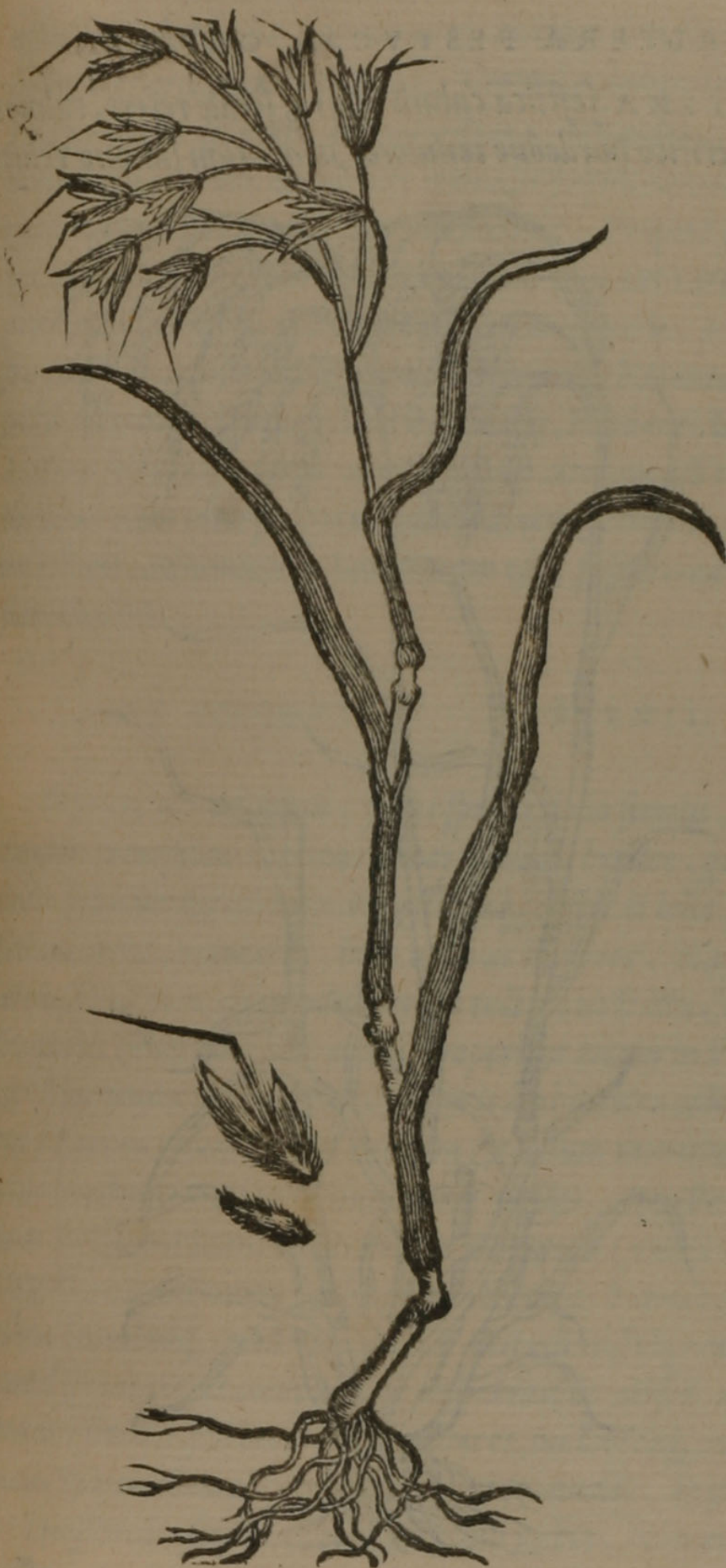

bes zizaniam & sceylem, Galli yuraye, Itali loglio. Desiccatur, ut Galenus lib. VI. de simplic. medicament. facult. & excalescit efficaciter, ut propinquum sit acribus, magis quam iris: sed non est perinde ut illa subtilis essentia, verum multum ab hac deficit. Secundum hoc, ponat ipsum quispiam in principio tertij ordinis excalescentium, secundi vero in fine exiccantium. Dioscorides, lolium molitum, ait, vim habet compescendi nomas, putrescentia ulcera, gangrenasque cum raphanis & sale impositum: feras impetiginas siue λειχῆνας, & lepras cum sulfure viuo & aceto sanat: cum fimo columbino & lini semine in vino decoctum, strumas discutit, & quae aegre maturantur rumpit: decoctum cum μελικράτω, & impositum ischiadicis prodest. Cum polenta autem, aut myrrha, aut croco, aut thure suffitum, conceptionem adiuuat.

DE ÆGILOPE SIVE FESTUCA.

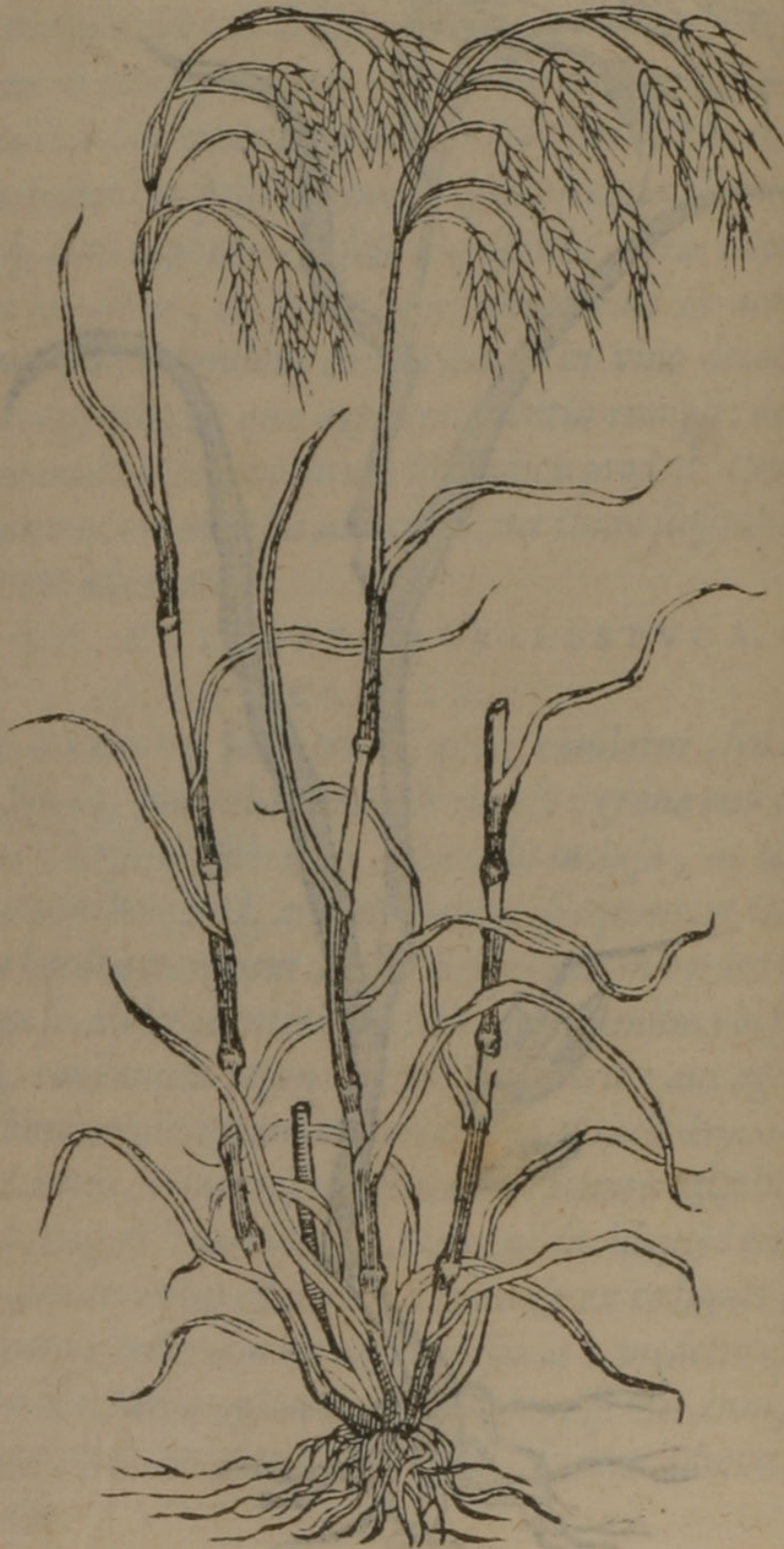
CAP. LX.

ÆGILOPS folio triticum quoque æmulatur, sed culmo tenui, spicaque siue iuba auenae similis est: grana eius oblonga sunt, hirsuta, subrubra, folliculis inclusa, ac tenuem capillaceam longamque aristam habent: frequens, ut Galenus ait, in hordeis inuenitur, apud Belgas non in hordeo modo, sed cum secali frequentius nascitur, potissimum ubi hiemis anni que constitutio tepens humidaque fuerit: aut ager fimo columbino, ut plerique aiunt, stercoratus. Graecis ἀγίλωπος dicitur, Latinis, Plinio teste, festuca, Brabantis **ghebaerde** **euene**. Digerendi vim obtinet, Galenus ait: id quod ex gustu patet, leuiter enim est acris: verum & ex eo liquet, quod phlegmonas induratas & ægilopas sanat: medetur, inquit Dioscorides, herba ægilopijs & duritias discutit, cum farina imposita: Succus ad eadem seruatur, farinae admixtus & resiccatus.

DE ALTERA FESTUCA. CAP. LXI.

ALTERA festuca culmis folijsq₃ secale refert, culmos
obtinet tritico hordeoue tenuiores, in quorum summo veluti

effusa pendent iuba, auenae propemodum similitudine, sed breuiore arctiusq; coniuncta. Semina oblonga sunt, longitudine grani secalini, sed angustiora, tenuiora, leuioraq; multo, quae membranulis siue vtriculis paruis continentur, è quibus quum in area teritur, concidunt. Propriè secalis est vitium, cum alijs enim frumentis, aut non aut rarissimè reperitur: succrescit, veluti & alia huius generis, per imbres frequentes: anni hyemisq; constitutionem clementem ac tepidam. Germani **Dort** & **lulch** appellat, Brabanti **Drauick**/ Latine festucam etiam, aut festucam alteram, non male quis dixerit: nam inter frugum similitudinem gerentia, quae illas infestant, minimum ac leuissimum est, festucis ea de causa simillimum.

DE PHOENICE. CAP. LXII.

PHOENIX culmis, folijs spicisq; lolio similis, singulis tamen minoribus: culmos habet multos, breues, geniculatos: folia hordei minora angustioraq;: spicas lolio similes, sed minores, tenuiores, breuiore ac rariores. Nascitur in aruis, secus vias, & in aedificiorum tectis: in Italia & Gallia frequens & vbiq; ferè obuia: reperitur etiam in Vbiorum & Eburonum finibus. **κοίviξ** Graecis à phoeniceo colore dicitur, Latinis etiam lolium rubrum & lolium murinum: Plinius hordeum murinum nuncupari scribit. Appellatur autem Belgis hordeum aut triticum murinum (vulgò **muysecoren**) aliud omnino herbae genus, breue ac humile, frequentibus breuibsq; culmis, dodrantis altitudine, folijs angustis, quod spicas gignit complures, frequentibus aristis cinctas, hordeo similes, sed breuiore, tenuiore, mollioreq;: nascitur secus vias: nullius planè vsus ac omnino inutilis. At phoenix, vt Dioscorides scriptum reliquit, vim habet, vt in vino ai-

Triticum murinum.

stero pota diarrhoeam, sanguinis ex utero profluvium, & copiosorem urine fluxum sistat. Sunt etiam qui sanguinem eam suppressere prodant, phœnicæ lanæ inuolutam & corpori alligatam.

DE BROMO HERBA.

CAP. LXIII.

BROMVS herba auenæ & ægilopi similis est, habituq; ipso sylvestris quadam auena, multiplicibus enim geniculatisq; culmis, folijsq; eam refert, licet utrisque tenerioribus: iubar arrior, aristas asperiores, longioresq; habet: radice firmatur copiosa ac tenui: herba natura sua in totum sylvestris, æstate secus vias & agrorum margines reperitur. Nominant eam Græci βρωμων ἄβαν, id est, bromum herbam, ad differentiam auenæ, quæ Græcis quoq; βρωμῶν aut βρόμῶν dicitur. Exiccatoriam, Dioscorides inquit, vim habet. Decoquitur cum sua radice in aqua ad tertias, colatur, deinde mellis tantundem admiscetur, rursusq; decoquitur, ad liquidi mellis spissitudinem: facit ad narium orenas & fetida ulcera, linteo eo humore imbuto naribus indito: aliqui tritam aloen addunt, & eo modo utuntur: facit & cum rosis siccis in vino decocta, ad oris graueolentiam.

DE ALOPECURO. CAP. LXIII.

ALOPECUROS geniculatis culmis folijsq₃, frumentaceis similis est, culmos tamen habet breuiiores, foliaq₃ minora & angustiora. Spica eius nec acuta nec aristata est, sed mollis, hirsuta, densaq₃ lanugine constans, haud multum dissimilis vulpium caudis, vnde & nomen obtinet. Nascitur in aruis vnà cum frugibus aestate, reperitur in pluribus Gallia, praesertim Narbonēsis, agris. ἀλωπέκουρον Graecè Theophrastus nominat, Latinè caudam vulpinam dixeris, Gallicè queue de renard, nostrate idiomate **vossen steert**. Nulius, quod scitur, est vsus; de viribus enim eius, Theophrastus vel Plinius, nihil scriptum reliquere.

DE TRITICO VACCINO, SIVE MELAMPYRO. CAP. LXV.

VACCINVM triticum, caulem gerit cubitalem aut minorem, in alas diuisum: folia oblonga, acuminata, nigricantia, per oras serrata: spicas in summo caulium latas, crassas, aspectu pulchras: foliorum florumq₃ purpureorum plenas, quae, posteaquam defloruerunt, virent, ac complures folliculos latos proferunt, in quibus bina vt plurimum semina, triticeis similia, sed minora nigrioraq₃: exit in aruis vnà cum tritico ac secali, & leto potissimum pingui ac restibili agro. Theophrastus ex tritico, aut hordeo corruptis nasci ait: vnà cum frugibus floret, & ad maturitatem peruenit. Germani **kuweyssen**/hoc est, triticum vaccinum aut bouinū, nonnulli **braun fleischblumen**/ Brabanti **peerts bloemen** nominant. Galenus Graecis μελάμυρον dici ait, quasi dicas, nigrum triticum; & ex tritici quoque mutatione generari, sed prauitate quàm plurimum à lolio relinqui.

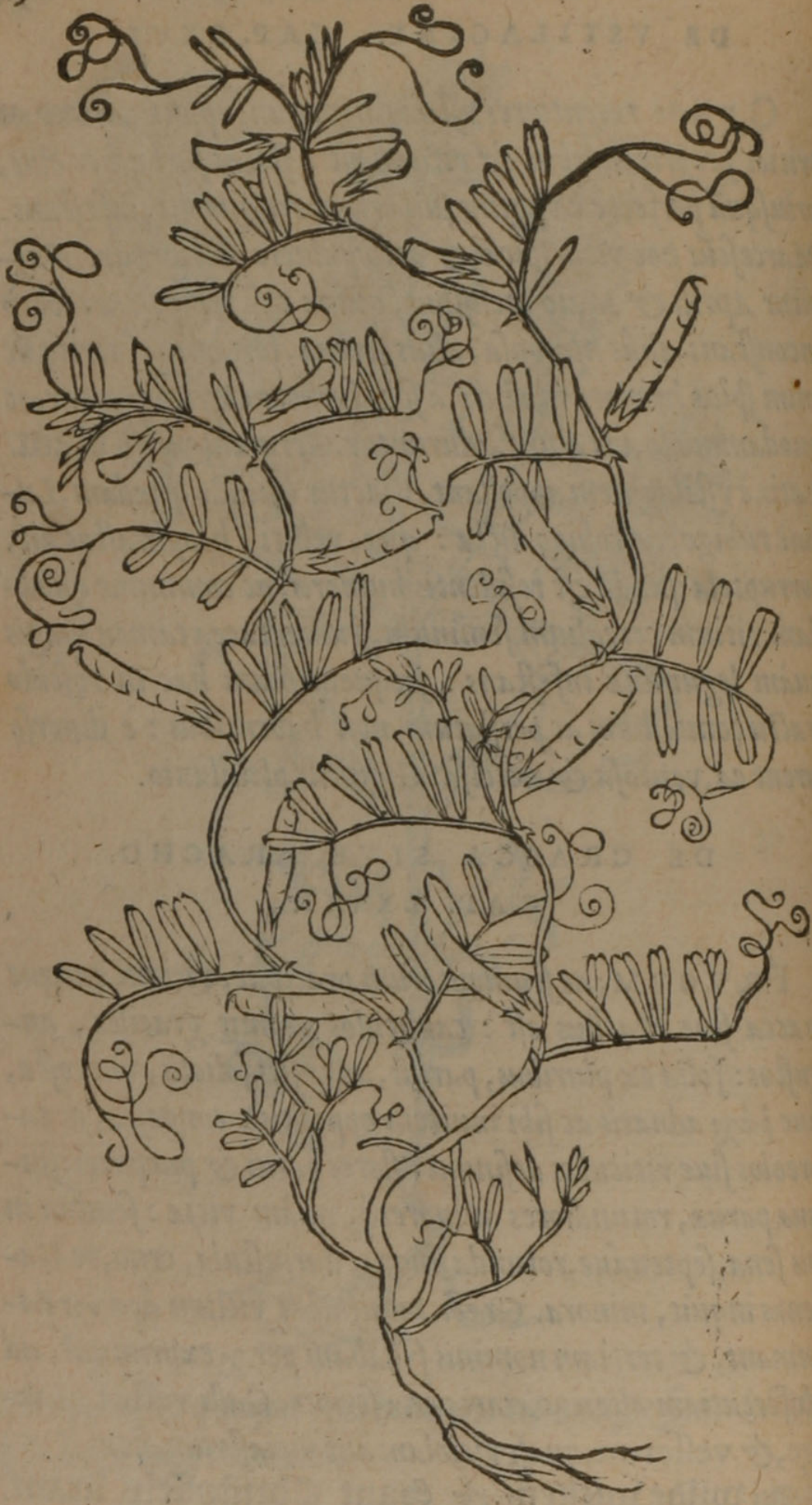
Theophrastus quoque, res innocens ait, neque sicuti lolium
graue, & caput tentans.

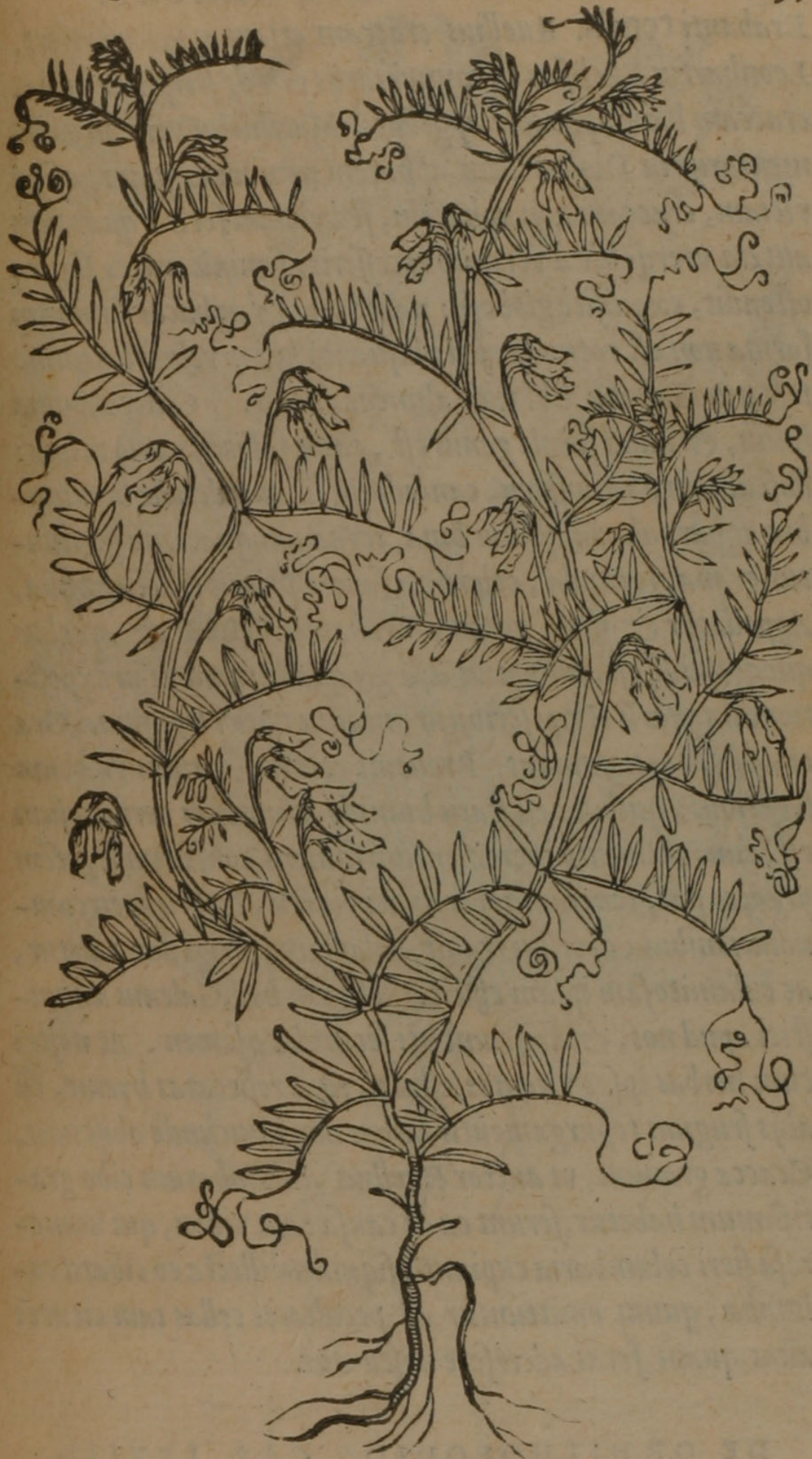
QVAM recentiores vstilaginem nuncupant, auena ac tritici propriè morbus & vitium est, spicas siue iubas eius, priusquã perfectè è vaginis suis erumpere queant, infestans. Marcescūt hoc vitio spica, & atro puluere obsidentur. Nascitur Aprili & Maio mensibus, quum cali tempestas crebrò inconstans, aliàs nimboſa, aliàs serena, feruensq; fuerit; tūc enim spica humore madida, à solis feruore corrumpuntur, ac quodammodo, vti aiunt, aduruntur. Germani vulgò *brant* / Latinè vstilaginem appellant. Videtur ἐπιτίϰη quædam, Latinè rubigo, ac robigo dicta: quæ, veluti Theophrastus ait, ^{ἐπιτίϰη} ^{quid.} corruptela quædã est residentis humoris, ac commune quoddam vitium cerealium seminum, frumentacea tamen magis quàm legumina infestans: frequentissima hæc in roscido tractu conuallibus ac perflatum non habentibus: è diuerso carent ea, ventosa & excelsa. Gignitur plenilunio.

DE CRACCA SIVE ARACHO.

CAP. LXVII.

FRVGVM, ac frumentorum præcipuè, vitium quoque cracca siue arachus est: cauliculos promit graciles, angustos: folia ex pluribus, paruis, angustis foliolis, vni costæ, siue ῥάχῃ adnatis ac sibi inuicem oppositis, congesta, in capreolos siue viticulas desinunt. flores parui & purpurei: siliqua parua, rotundiores minoresq; quàm viciæ: semina in his sena, septenâue, rotunda, nigra, duriuscula, eruo, vt Galenus inquit, minora. Græci huiusmodi vitium ἀραχον nominant, & tertiam nominis syllabam per χ exprimunt, ad differentiam alterius araci per κ scripti, Galli vesse ſauuage, & vesseron, quasi viciolam aut viciastrum dicas, Germani *wilde wicken* / & *Sant Chzistoffels kraut* /

Brabanti crock. Ruellius craccam etiam appellari refert. Leonhartus Fuchsius in commentarijs suis de stirpiū historia, craccam hanc aphacem appellat: Matthiolus verò, in commentarijs in Dioscoridem, aphacem nominans quam passim viciam, craccam non aphacem, sed viciam fecit: quantum autem vterq; hinc à veritate recesserit, feminis craccæ figura ostendit, exquisitè globosa: nam viciæ & aphaces seminum forma non est rotunda, sed aliquanto latior veluti lentium: testatur Galenus lib. 1. de aliment. facult. Craccæ autem huius, & aliud simile genus est, caule folijsq; paulò minus: flosculis, in paruis spicis, candidulis; siliquis deinde brevioribus ac paruulis, in quibus bina, terna aut quaterna gignuntur grana, rotunda, colore & sapore prioris craccæ similia. Appellatur & istud genus, Brabantis **crock** / & arachus quoq; quidē est, aut potius ἀραχίς quædā: nam vt in expositione linguarū Hipp. scribitur, minuta tritici legumina, Greci ἀραχίδας nominant. Prouenit vtrumq; vitium vnà cum segetibus, quibus cæli statu humido admodum perniciosum est, tunc enim citò incrementum sumens, confestim segetem præoccupat, teneramq; pertinaci vinctu, crebrisq; circumuolutionibus, deorsim trahit, delapsamq; erigi non patitur, ac calamitosam ipsam efficit. Seligunt hæc, Galenus ait, rustici apud nos, & abijciunt vti securidacæ semen. At nostri cum herbas ipsas virentes æstate, tum resiccatas hyemē, cū alijs frugum repurgamentis, bubus non iniucundè obijciunt. Craccæ granum, vt auctor Ruellius, columbarum cibo gratissimum habetur, serunt ea de causa eam villici, qui numerosa fieri columbaria cupiunt, siquidem illectæ eo cibatu columbæ, quum emittuntur ad peculiare cellas tam cicures alias, quam feras adcersere noscuntur.

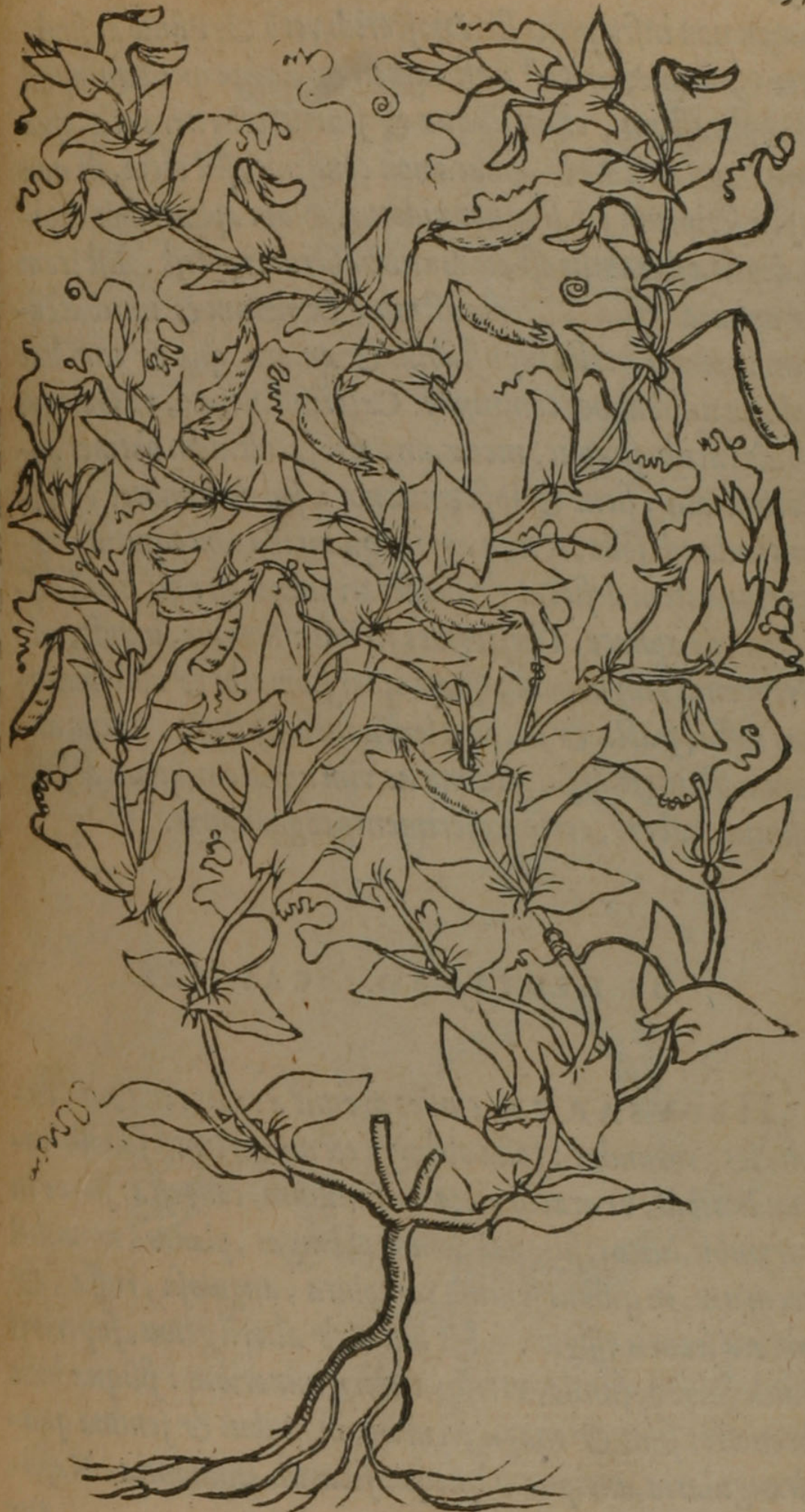

ORNITHOPODION paruulis, multis, tenuibus ac gracilibus exit cauliculis: foliola ei sunt parua, arachi ac lētis, minora & tenuiora: flosculi in exiguis corymbis luteoli: siliquæ paruæ, tenues, oblongæ veluti articulatæ, extrema parte recurua, in quibus sena, septenāue minuta, rotunda semina, napi ac rapi similia. Nascitur in aruis, segete potissimum demessa: reperitur & locis incultis, veluti in collibus pratisq; siccis & apricis, ac secus vias, quod in aruis nato, minus etiam ac tenerius est. Brabanti **vogelvoet** appellant, id Græcè est ὄρνιθοπόδιον, Latine auis pes, à similitudine nempe pedum paruarum auicularum, quos simul coniunctimq; nascentes, tenues, recurua articulataq; siliquæ referunt. Ex arachidum quoq; est numero ac genere. Nonnulli πολύγαλον esse existimant, quod Dioscorides tradit, exiguum fruticem esse, palmi altitudine, foliaq; habere lenticulæ similia, & gustu esse subacerbo, qui potus lactis abundantiam facere credatur. Porrò ornithopodium eundem quem arachides vsum habet: bubus enim ac iumentis letum iucundumq; pabulum est.

Polygalon.

DE APHACE. CAP. LXIX.

APHACE tenuibus, angulosis, geniculatis, longis, lenteq; altioribus cauliculis assurgit: folia ei sunt parua, tenuia, latiuscula, in acutum desinentia, è singulis geniculis bina, sibi inuicem opposita, & circa hæc, tenues viticulæ, & graciles pediculi flores ferentes, paruos ac luteolos: quos siliquæ sequuntur latæ, lentis longiores, in quibus semina quatuor, quināue lata, nigra, dura & lente minora: radicibus nititur paruis ac fibrosis. In agris frumentarijs leto pinguiq; solo, vnà cū tritico, secali ac alijs frugibus exit: floret Maio: semen Iunio ac Iulio maturū est, nostris ἀνώρουμ, licet tamen

Aphace
Theophrasti.

tamen non infrequens sit. Dioscoridi verò & Plinio ac similiter Galeno ἀφάκν est : est tamen & ἀφάκν quadam apud

Aphace olus

Theophrastum, cuius siliquæ & fructus celeriter perit, quæ cum hac Dioscoridis aphaca non conuenit, sed viciæ, de qua supra scriptum est, similior videtur. Nam aphace, hoc capite depicta durabilis est, ac diutine asseruari potest. Est item & aphace apud Theophrastum, ex olerum & intubaceorum numero, herba ingustabilis & amara, quæ & cum hac aphaca nihil habet commune. Ceterum aphace, vt Galenus lib. de facult. simplic. medicam. ait, facultatem obtinet adstringentiam, sicut & ipsa lenticula : sed & similiter vt ipsa lenticula edi solet, verum ægrius quàm illa concoquitur : valentius autem desiccatur & moderati caloris est : his haud dissimilia de aphace, Dioscorides scribit : Semina, inquit, adstringendi vim habent, quapropter stomachi & alui fluxiones tosta, fracta & decocta lentis modo, sistunt. Hanc autem adstringendi facultatem ac vim aphacem, quam descripsimus, habere, certo experimento cognouimus.

DE HEDYSARO. CAP. LXX.

HEDYSARVM caules promit à radice multos, cubitales, rotundos : folia oblonga ex multis lentis foliolis rotundioribus, vt arachi viciæ & similitum, congesta : flores in corymbis, luteos : siliquas deinde oblongas, planas, nonnihil recuruas, in quibus semina complura, angulosa, ruffa, & amara securis effigie. Est huius & alterum genus, superiori caule folijsq; simile, vtrisque ; tamen minoribus : siliquæ huic breuiiores sunt & magis recuruæ, in quibus & semina quadrangularia, ancipitem quoque securim æmulantia. Nasci-

fuit aut planta primo vidi
in horto. D. Ambrosij Magori
ad principium opij.

tur hedyfaron, Dioscorides ait, in hordeis & triticis. Galenus lentis vitium esse, atq; vnà cum ea enasci, lib. 1. de aliment. facult. scribit. Idem testatur Plinius. Theophrastus autem, cum aphace exire refert. Primum in Germanijs incultum non prouenit, floret in hortis Maio ac Iunio mensibus: alterum sua sponte, plerisq; superioris Germaniæ aridis & apricis locis exit, Gesnero in hortis Germaniæ teste. Græci hoc, siue legumen siue cerealium frugum vitium, ἡδύσαρον & πελεκίον nominant, Latini à seminis figura securidacam, officinis incognitum est. Huius semen, Galenus lib. de simplic. medicament. facultatib. v. 1. ait, amarum & subacribum apparet. Quamobrem potum gratum est stomacho, & viscerum obstructiones expurgat: idem præstant totius fruticis germina. Dioscorides, stomacho etiam in potu commodum refert, & antidotis admisceri, ante verò coitus, existimari, cum melle appositum conceptionem impedire.

DE FERRO EQVINO.

CAP. LXXI.

FERRVM equinum vulgò Itolorum nuncupatum, cauliculos habet multos, tenues, & procumbentes: folia tenuia hedyfaro minora: flores secundum ramulos paruos: siliquas deinde oblongas, latiusculas, & nonnihil recuruas, quæ ab vno latere, profundas, rotundas, ac sinuosas incisuras, soleam equi ferream quodammodo præferentes, obtinent. Radix longiuscula est. Prouenit incultis quibusdam & apricis Italiæ & Narbonensis Galliæ locis. Ferro de cauallo Itali vulgò nominant, Latine
L ferrum

ferrum equinum dixeris . Tota amara est, & hedyfaro natura assimilis.

DE SYLVESTRI FÆNOGRÆCO.

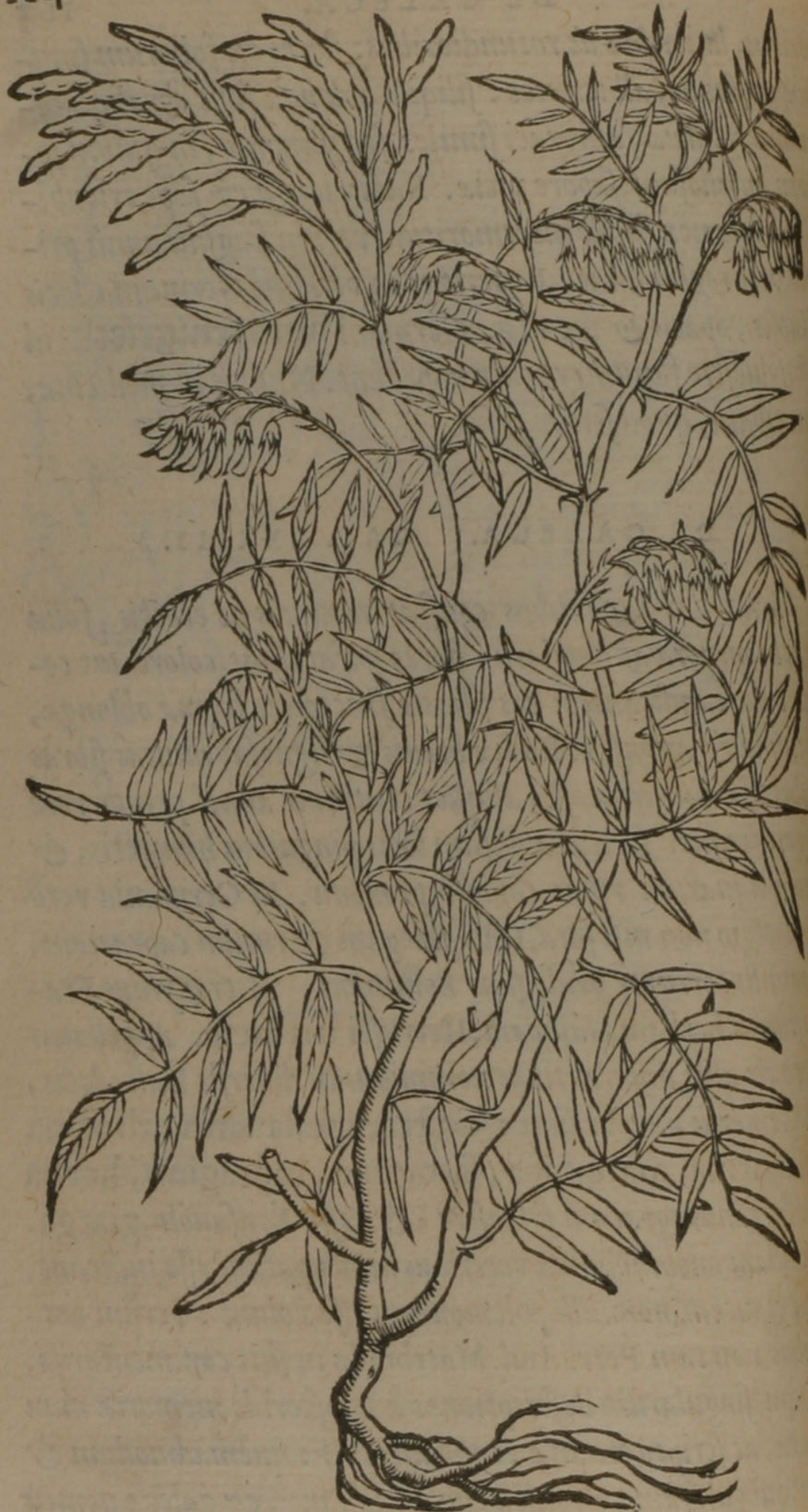
CAP. LXXII.

SYLVESTRE istud appellatū à recentioribus fænū-
gracum, multis, rotundis, & longis repit caulibus: folia ei
oblonga sunt, veluti viciæ, tigulis particularium tamē ma-
ioribus,

ioribus, latioribus ac rotundioribus: flores ex foliorum sinibus prodeunt, albicantes: siliquæ oblongæ sunt & aliquantulum recurvæ, fenigræci similes, sed minores, in quibus semen angulosum, sapore viciæ. Radix longa & sæpe tricubitalis, quæ non facile intermoritur, verùm singulis annis primo vere regerminat. Reperitur in vtraque Germania, locis siluosis, opacis & incultis. Germani *wild fenigriek* id est, sylvestre fenumgræcum appellant. Nullius in medicina, aut cibatu, quod scitur, vsus.

DE GALEGA. CAP. LXXIII.

GALEGA caulibus constat rotundis ac erectis, folia arachi maiora ac longiora: flores spicati sunt, colore aut cereulei aut candicantes: eos siliquæ succedunt forma oblongæ, rotundæ & angustæ. Radix brevis & lignosa, multas fibras habet, & diuturna est, aliquot continuis annis primo vere regerminans. In Italia passim locis pinguibus humectis, & prope aquarum riuos copiose prouenit. In Germania verò & Belgio non nisi sata. Itali galegam & rutam caprariam, nonnulli corruptè gralegam nominant. Hieronymus Fracastorius herbam Gallicam, Hetrusci lauaneſe. Appellatur verò & alijs differentibus nominibus in diuersis Italiæ locis, vt Gesnerus ait, vt sunt: Castracane, lauanna, thorina vel taurina, martanica, farracena, capragina, herbanesa, fenumgræcum sylvestre, & teste Brasauolo, giarga. Quidam onobrychim à veteribus nuncupatam esse iudicant, alij glaucem, nonnulli polemonium esse volunt: verùm omnibus, non tam Petr. And. Matthiolus in suis commentarijs, quàm singularum descriptiones à Dioscoride memoriæ mandate, ac scripto traditæ, contradicunt: quemadmodum & ijs, qui galegam polygalon esse autumant, & galega nomen

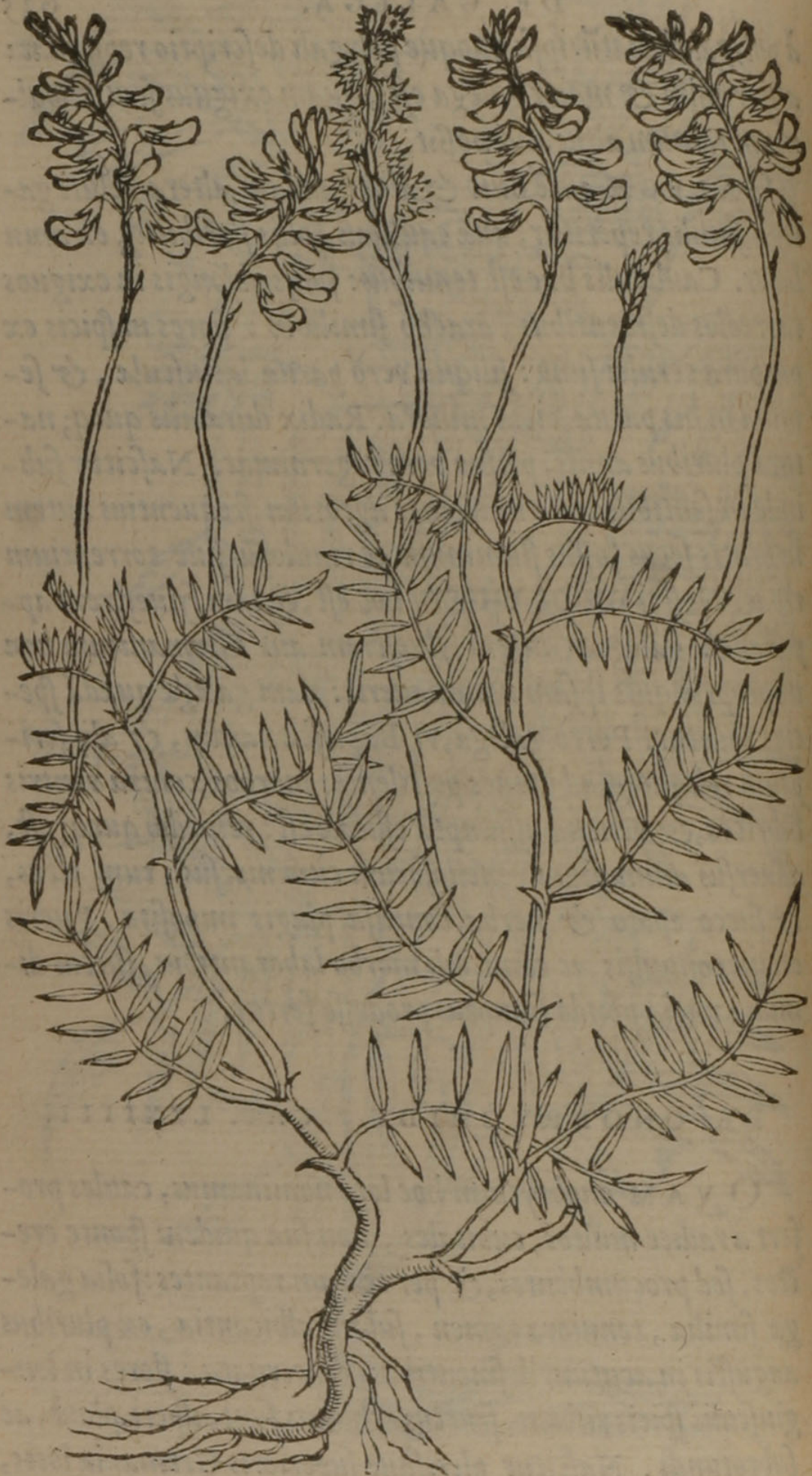

à polygalo luxatū: ipsa quoque polygali descriptio repugnat: altior enim & maior galega est, quam exiguus frutex palmum tantum altus, dici possit.

G A L E G Æ autē huic & alia quædam, altera veluti galega, similis reperitur, quæ caulibus, folijs floribusq; eā emulatur. Cauliculis hæc est tenuibus: folijs oblongis in exiguos capreolos desinentibus, aracho similibus: flores in spicis ex purpura cerulei sunt: siliquæ verò parvæ, latiusculæ, & semina in his parva, viciæ minora. Radix durabilis quoq; naturæ pluribus annis, primo vere regerminat. Nascitur subinde in sentibus circa margines agrorum, frequentius autem in pratis secus fossas fluminum ac riuulorū siue torrentium ripas. Nostri **wilde vitzem** hoc est, viciam sylvestrem appellant: galegam autem sylvestrem aut Germanicam non impropriè quis ipsam nominaverit: nam galega quædã species videtur. Porrò galega, vt Baptista Sardus, & alij scriptum reliquere, ad omnes pestilentes morbos, contra ventris lūbricos, & venena assumpta efficax est: remedio quoq; est, aduersus animalium venenosorum cū morsus, tum ictus, & succo epoto & herba contusa plagis imposita. Pueris etiam conuulsis, ac comitiali morbo laborantibus, succus dimidiæ vnciæ pondo sumptus prodesse fertur.

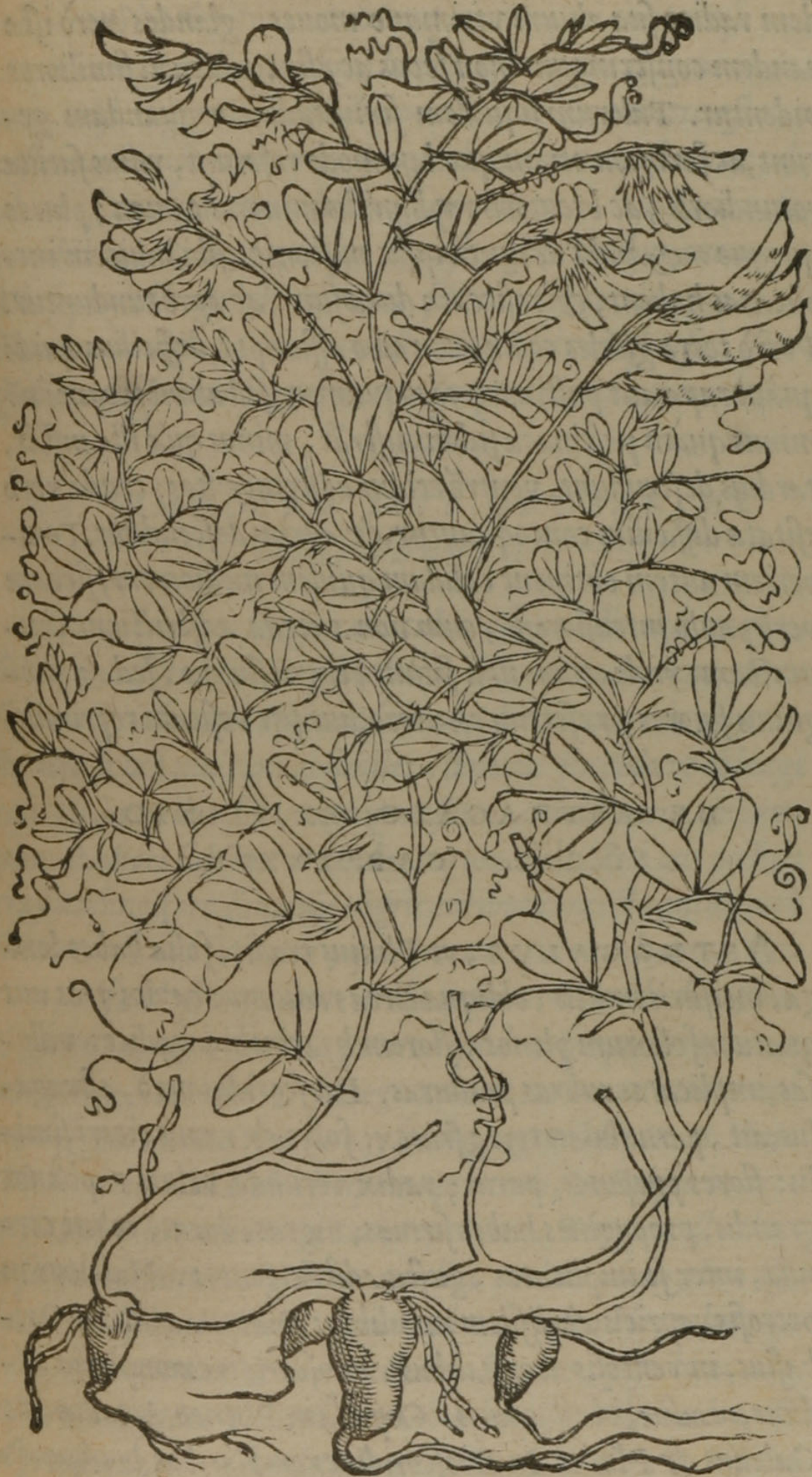
DE ONOBRYCHIDE. CAP. LXXIIII.

Q V A M onobrychim hoc loco nominamus, caules profert à radice multos, cubitales, non sua quidem sponte erectos, sed procumbentes, & per terram reptantes: folia galega similia, tenuiora tamen, subtus albicantia, ex pluribus angustis in acutum desinentibus, coaceruata: flores in longiusculis spicis rubent, fructus echinati sunt, asperi, plani, ac subrotundi. Nascitur plerisque superioris Germaniæ locis,

circa Curiam, inquit Gesnerus, in pratis abūdat: apud Bra-
bantos ac Flandros ab herbarum studiosis in hortis subinde
seritur. Ἀνώβρυμ & recentioribus herba est, à veteribus au-
tem ὄνοβρυχίς dicta est: quæ enim de onobrychide apud Di-
oscoridem aut Plinium reperiuntur, ea omnia huic maximè
conuenire videntur. Scribit autem Dioscorides quidem sic:
Onobrychis folia habet lenti similia, longiora: caulem do-
drantalem, florem phœniceum, radicem paruam: nascitur
in humidis & incultis. Plinius verò hunc in modum: Ono-
brychis folia habet lentis, longiora paulò; florem rubentem;
radicem exiguam & gracilem: nascitur circa fontes. Quæ
omnia & singula ἄνωβρυμον hanc herbam habere euidentis
est. Quam ob causam & eam veterum esse onobrychin mi-
nimè dubium esse videtur. Est & eadem fortè onopordon Onopordon.
Plinij, nam eadem hæc herba cum onobrychide à nonnullis
existimatur, altero eius nomine à crepitu, altero à ruditu
dicto: Onopordon enim, inquit Plinius, si comederint asi-
ni, crepitus reddere dicuntur. Onobrychis verò asini rudi-
tum sonat. Fieri autem possibile est, vt vnius herbæ esu, &
pedat, & rudiat asinus. At onobrychis, vt Galenus libr. de
facult. simplic. medicament. scriptum reliquit, rarefaciendi
digerendiq; vim obtinet, proinde folia eius virentis, etiamnū
imposita ad morē cataplasmatum phymata digerūt: arefacte
verò si in vino bibantur, strangurias sanant. Quin etiam su-
dores elicit, cum oleo inunctū. Quæ, & de onobrychi Dios-
corides quoque, his verbis perhibet: Vim habet herba phy-
mata discutiendi trita & imposita; cū vino verò pota stran-
gurias sanat; cum oleo autem illita sudores mouet. Onopor-
don verò, vt Plinius ait, trahit vrinas & menses, aluum sistit,
suppurationes & collectiones discutit.

TERRÆ glandes exilibus & infirmis cauliculis exeūt: folia tenuia & paruula, oblongis & tenuibus adnascūtur pediculis, qui in viticulas desinunt, quibus propè assistentia complectuntur atque apprehendunt: flores summis caulibus, pīso similes, sed minores, ex purpura rubent, odoris non ingrati, quos paruula, oblonga siliqua succedunt, in quibus semina bina ternāue rotunda. Radices crassa, oblonga, glandibus forma quodammodo similes, sed multò maiores, foris nigra, intus albicantes, sapore ferè castaneæ, à quibus inferius longa tenuisq; fibra dependet. Exeunt ab iisdem & alia fibra, iuxta caulis exortum, quibus transuersim serpentibus alia adnascuntur glandulosa radices, ita se multiplicante stirpe. Proueniunt in agris frumentarijs tum vnà cum ipsis frugibus, tū circa margines agrorū in rubetis ac senticetis. Reperiūtur in superiori ac inferiori Germania, Belgioq; locis plurimis, & vt Ruellius testatur, in Gallia quoq;. Seri & semine et radice potest, sed radice citius perficitur, vna enim glans sata, in plures breui tēpore multiplicatur. Florēt Iunio & Iulio, post messem effodiuntur ac colliguntur radicū glandes. Germani erdnullen / erdeychelen / grundeychelen / ackereychelen / erdfeygen: Belgæ eerdennoten & eerdeekelen appellant, & subinde muysen met steerten / hoc est, mures caudatas, à domesticorum paruorū murium similitudine, quam nigra, rotunda, oblonga, glandes retro propendente tenues fibra parte referunt. Recentiores Latine terræ glandes, siue terrestres glandes nominant, & Gracè quidem χαμαβαλάνους. Est tamen & alius χαμαβαλάν & qui ἀπι & ἰσχας dicitur, cum quo terrestres glandes non conueniunt, vtpote & forma non parum, viribus autem plurimūm ab eo differentes. Nam apios quidem

dem radice sua aluum vtrunque mouet, glandes verò ista eandem constringunt, non secus ac astragalus, cui similiores videntur. Talorum siquidem similitudinem quandam gerunt, ac formam etiam quodammodo referunt, vnius satiuæ rotundioris, ac breuioris raphanidis minores tamen, plures quoque *παγαυάδες* iuxta ipsas nascentes, sibi inuicem implicatas habent, & resiccatae duræ sunt, ac agrè tunduntur. Porrò terræ glâdes coctæ ac in cibo assumptæ, difficilius quidē quàm rapæ aut pastinacæ cōcoquuntur, sed alimēti tamē nō minus quàm pastinacæ subministrāt, minus quā illæ inflāt, tardius descendunt, ventrē etiam adstringentes: crudæ verò esit at. & difficilius concoquuntur, & agrius descendunt. Temperiem autem obtinent calidam quidem mediocrem, siccam verò paulò intensiorem, cum non exigua adstrictione coniunctam, vnde etiam non solum ventris fluxus, sed & sanguinis fluores, præsertim ex vtero, aut per vesicam reprimūt.

DE ASTRAGALO, EX PLINIO
& aliis. CAP. LXXVI.

ASTRAGALVS, vt Plinius tradit, folia habet longa, incisuris multis, obliqua circa radicem: caules tres aut quatuor foliorum plenos: florem hyacinthi: radices villosas, implicatas rubras præduras. Dioscorides verò, astragalus, ait, paruulus in terra frutex: folijs & ramis ciceri similis: flores purpurei, parui; radix rotunda veluti raphanus grandis, propagines habet firmas, nigras, duras, veluti cornua, inter se implicatas, gustu adstringentes. Nascitur in petrosis, apricis, & iisdem niualibus: Plinius. Aut, vt Oribasius, in ventosis ac niualibus. Dioscoridis exemplaria addunt, *συσκίσις*, id est, opacis. Copiosa in Pheneo Arcadiæ, vt Galenus & Plinius. In Dioscoridis exemplaribus ἐν μέμφοις

Dioscoridis
locus anim-
aduertitur.

τῆς ἀρκადίας legitur: at Memphis Aegypti ciuitas est, in Arcadia verò nulla. Radices habet Astragalus, inquit Gale- nus, adstringentes: quamobrem etiam ex numero est non instrennuè exsiccantium: nam vlcera vetera glutinat, & aluum fluxu tentatum sistit, si quis in vino decoctam radi- cem bibat. Eadem quoque de astragali viribus memorie Dios. prodidit: alui fluxum, ait, sistit radix in vino pota, & vrinam mouet: facit ad vetusta vlcera sicca inspersa: san- guinem supprimit: agrè autem propter duritiam tunditur.

DE LIMODORO SIVE OROBANCHE.

CAP. LXXVII.

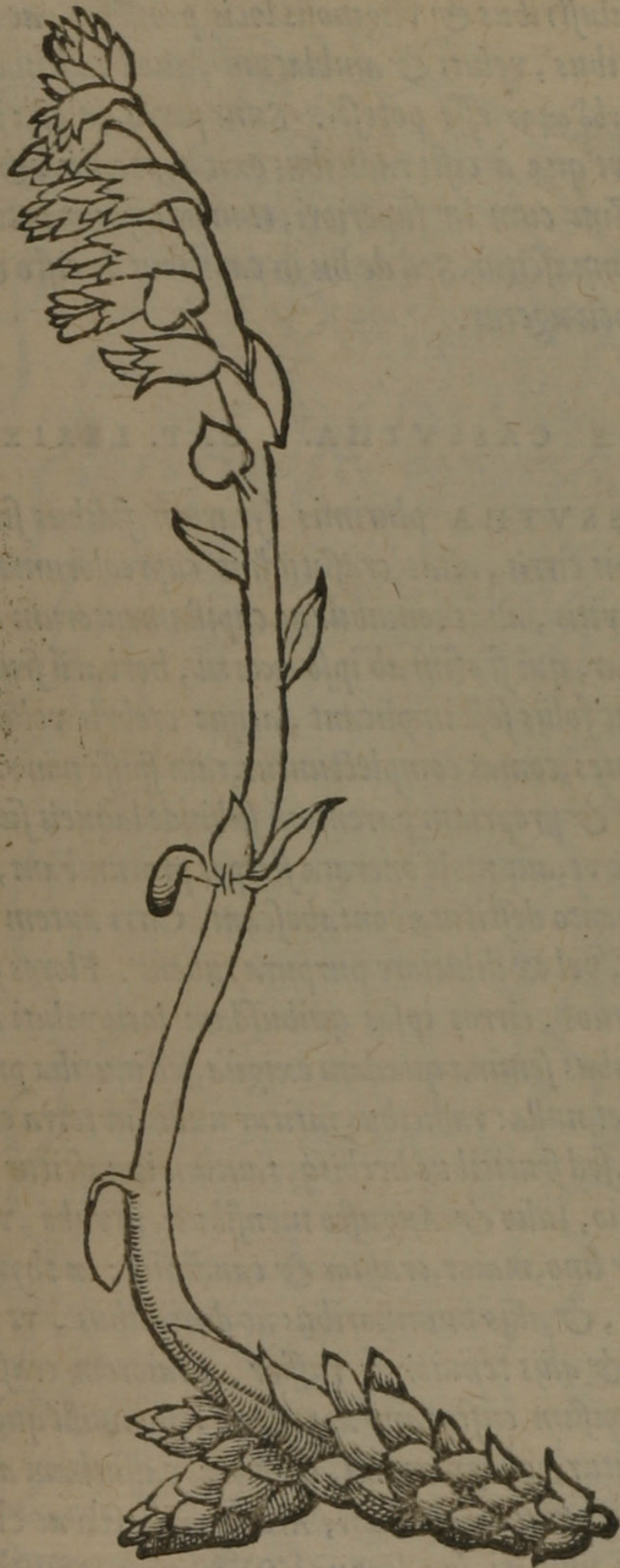
LIMODORVM cauliculus est pedalis aut maior, subrubens, fistulosus, fragilis: flores secundum caulem, parte superiori nascuntur, subcandidi, aut sublutei, vrticæ inertis floribus haud multum absimiles, floribus succedunt oblongi caliculi, in quibus semina minutissima, candicantia, & inu- tilia. Radices subsunt rotundæ, turbinatæ, digiti aut pollicis crassitudine, foris squamis nigricantibus contactæ; intus verò subcandidæ aut subluteæ, quæ recentes succum habent len- tum, ac facile franguntur; aridæ verò cornu modo durescunt. Gignitur in agris, inter legumina quidem frequentius, cum lino quoq;, cannabe, & fænogræco non rarò: exit etiam vnà cum segete: iuxta vias quoq; secusq; agrorū sepes, vt Mat- thiolus scribit, in Italia frequens prouenit: In Belgio in are- nosis maris littoribus non rarò reperitur. Theophrastus hu- iusmodi vitium λιμόδωρον appellat, veluti λίμον, hoc est, famem adferens, frugum enim alimentum ad se trahit, ip- sasq; & extenuat, & incrementum sumere, perfectæue ado-lescere, non sinit. Sotioni ὀσπρολέων siue leguminum leo est, alijs κυνομόριον, à similitudine canini genitalis, vt Plinius refert,

refert, Dioscoridi verò ὀροβάγχην nominatur. Est tamen & alia orobanche, quæ complexu ac circumligando se, legumina eruumq; enecat, quam Theophrastus & Plinius peculiariter orobanchem nominant. In olerum, inquit Dioscorides, numero est, & tum cruda tum cocta in patinis asparagi modo editur: cum leguminibus decocta facere creditur, vt ipsa citius percoquantur.

DE AMBLATO NEOTTIA, ET ALIIS
Limodori generibus. CAP. LXXVIII.

AD limodori genera referenda sunt quoque Valerij Cordi amblatum, & quam neottiam ex vernaculæ vocis significatione dixeris. Sunt autem amblato folia quidem nulla, cauliculus verò dodrantalis, erectus & succosus, à cuius medio summum versus, flores in ruffo candicantes, ab exiguis veluti caliculis squamosis exeunt, omnes antrorsus & ad eandem partem spectantes: post quos parua acuminata vascula prodeunt, in quibus semen paruum. Radices habet succulentas, & squamis, vt limodori contectas. Nascitur putri & vmbroso solo, locis syluosis.

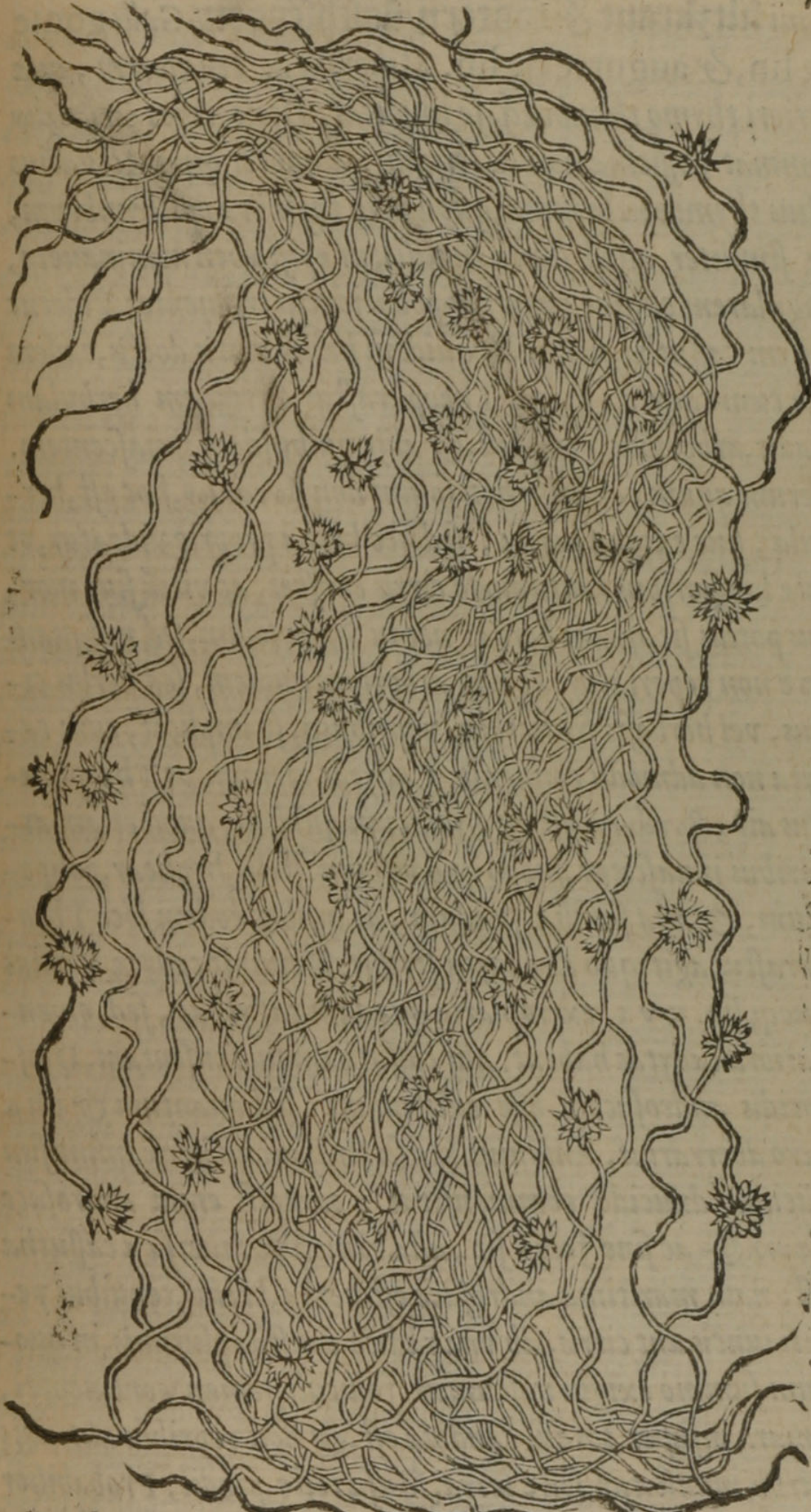
2 PROFERT & neottia caulem absque folijs, limodori colore quidem similem, sed tenuiorem, teneriorem, ac minorem, in cuius summo flosculi veluti in parua spicam congesti, eiusdem cum caule coloris. Radices multæ fibrosæ sibi inuicem, nidi alicuius auis modo, implicantur; vnde νεόττιον, auis nidum, & vulgò nostrate Brabantica lingua **vogels nest** nominarunt, Gallicè nid d'oyseau, Germani autem **margen drehen** appellant. λιμωδῶρον, vt diximus, genus quoddam est, quod forte etiam λειμῶδωρον per ei prima syllaba, aut λειμωνῶδωρον potius, haud abs re, quis nuncupauerit, veluti τῶν λειμωνῶν δῶρον, hoc est, pratorum donum:

nam in palustribus & vliginosis locis prouenit, ac in syluis humidioribus, veluti & amblatum, quod eadem ex causa & λειμωνόδωρον esse potest. Sunt porro & alia limodori genera, vt quæ à cisti radicibus exit hypocistis, & rapum quod passim cum in superiori, tum in inferiori Germania genista conuascitur. Sed de his in capitibus de cisto & genista, suis locis agetur.

DE CASSVTHA. CAP. LXXIX.

CASSVTHA plurimis lyrarum fidibus similibus, longis repit cirris, alias crassitudine capreolorum ac clauicularum vitis, alias tenuibus ac capillamentorum quorundam instar, qui statim ab ipso exortu, herbarum fruticumque ramulis ac folijs sese implicant, atque crebris voluminibus proserpentes, comas complectuntur, tam spisso non raro contextu, vt & propriam parentem subinde laqueis suis strangulent, sic vt, aut mole onerata stirpes procumbant, aut natiuo alimento destituta contabescant. Cirri autem vel candidi sunt, vel ex dilutiore purpura rubent. Flores edit cassutha paruos, cirros ipsos quibusdam locis veluti ambientes, à quibus semina quaedam exigua, sed inutilia prodeunt: folia habet nulla: radicibus nititur nullis, in terra enim non gignitur, sed fruticibus herbisque tantum innascitur. Reperitur Iunio, Iulio & Augusto mensibus: in rubo, vepribus, lupulo & lino, maior, crassior & candidior: in thymo vero, thymbra, & alijs humilioribus ac durioribus, vt eryngio, genista, & alijs tenuior ac ruffior. Maiorem crassioremque officinae passim cuscutam appellant, nonnulli quod linum amplectatur, podagram lini, doctiores cassutham aut cassytham, Gesnerus λινόδεσμόν, Arabes kessuth ac chasuth, Brabanti vulgari sua lingua scorfte & wranghe/ Germani

ἐπιθυμον.

ἐπισοίτη.

Cadytas.

Plinij locus
emendatus.

Androsace.

mani fultzkraut & todtern / flaschseyden / Galli gouite
 de lin, & augurre de lin. Minorem ac tenuiorem, quæ
 duriori thymo thimbræq; se implicat. Dioscorides ἐπιθυμον
 nominat, officinæ nomen seruant: alij inter quos Actuarius
 solius thymi epithymum, quod verò thymbræ epithymbrum,
 & similiter quod stœbæ innascitur epistœben nominauere,
 singularem cuique generi appellationem tribuentes. Videtur
 autem cassutha, nonnullis quidem huius ætatis doctis, eadem
 esse cum cadyta, quam Theophrastus Syriacam herbulam
 tradit, arboribus, vepribus, & alijs quibusdam innascentem.
 Verum quum cassutha non solum non βοτάνιον, hoc est, her-
 bula, siue exigua herba, sed nec herba propriè videatur, vt
 quæ longioribus tantūmodo cirris constet, ac vitiū siue mor-
 bus potius sit, quàm herba: nec in Syria solum, sed nusquam
 ferè non reperiatur: ac non arboribus quidem, sed herbis ci-
 tius, vel herbosis fruticibus, vepribusq; se implicet, cum ca-
 dyta non admodū conuenit. Cadytas etenim, vt Theophra-
 stus ait, βοτάνιον est & Syriacum quidem, quod etiam ar-
 boribus innascitur, modo quo viscum: stelis, hyphear, polipo-
 idium, & alia similia quædam, de quibus eodem loco Theo-
 phrastus agit, quo de cadyta scribit. Meminit cadytæ Plinius
 quoq; lib. xv i. exemplaria quædam cassuthas, sed emen-
 datiora cadytas habent. Alij cassutham siue cuscutam, Dios-
 coridis androsacem esse existimant, sed quantum & illi à
 vero aberrarint, Antonius Musa Brasauolus in examine sim-
 plicium dilucidè commonstrat: tametsi enim androsace
 ἀρούρα & ac sine folijs sit, alia tamen ac diuersa à cassutha
 est: nam maritima androsace est herba, breuis, tenuibus ve-
 luti iuncis aut cirris, ab vna radice constās plurimis, in quo-
 rum summo exigui nascuntur folliculi semen continentés,
 amara insuper, totaq; candida est, & non vepribus aut alijs
 herbis innascitur, sed è terra, Musa teste, prodit. Probabilior

ac verosimilior, eorum videtur sententia, qui cuscutam siue cassutham, orobanchæ similem, & genus quoddam eius esse existimant: non quidem Dioscoridis orobanches, sed eius de qua Theophrastus, & quam Plinius libr. XVIII. ait, circumligando se, cicer enecare ac eruum. Hæc etenim orobanche cassuthæ quædam species esse videtur, erui videlicet cassutha. Orobanchem siquidem Theophrastus erui vitium esse scribit, eruumq; ipsum superare, & amplexu compressuq; suo necare: atque in hoc ei similem aparinem facit, quod ea videlicet lentem ita aggrediatur, ac veluti laqueis, vel retibus totam capessat, sicuti eruum orobanche siue eruangina, vt Latinè Theodorus Gaza vertit. Temperiem autem cassutha habet calidam quidem remissiore, siccam verò paulò intensiorem, secundi nempe ordinis, abstergendi deinde facultatem, cum quadam adstrictione coniunctam, & præsertim ea quæ in rubo reperitur. Parentis enim suæ, cuiq; innascitur stirpis, naturam ac facultatem aliquam sibi quoq; adsciscit: quæ enim calidioribus herbis, thymo videlicet, ac thymbre adnascitur, calidior, siccior, tenuiorumq; partium redditur. Quæ genistam superat, vrinas potentius mouet, & ad alui deiectiones magis efficax est: humidior quæ lino implicatur: adstringendi, vt diximus, facultatem admixtam habet, quæ rubo insidet: quæ & propter hanc potentiam adiunctam, alijs ad iocinoris lienisq; affectus merito præfertur: quum enim abstergendi adstringendiq; facultates simul habeat, visceribus istis in primis vtilissima est. Talia enim iocinoris lienisq; oportere esse medicamenta, Galenus lib. XIII. methodi medendi abundè docet. Expedit autem hæc cassutha iocinoris infarctus, lienisq; obstructi vitia: venas à pituitosis biliosisq; corruptis ac superfluis humoribus exonerat: vrinam mediocriter pellit: renes aperit: regio morbo quem iocinoris fellisq; obstructio comitatur, succurrit: febris

Orobanche
Theophrasti:

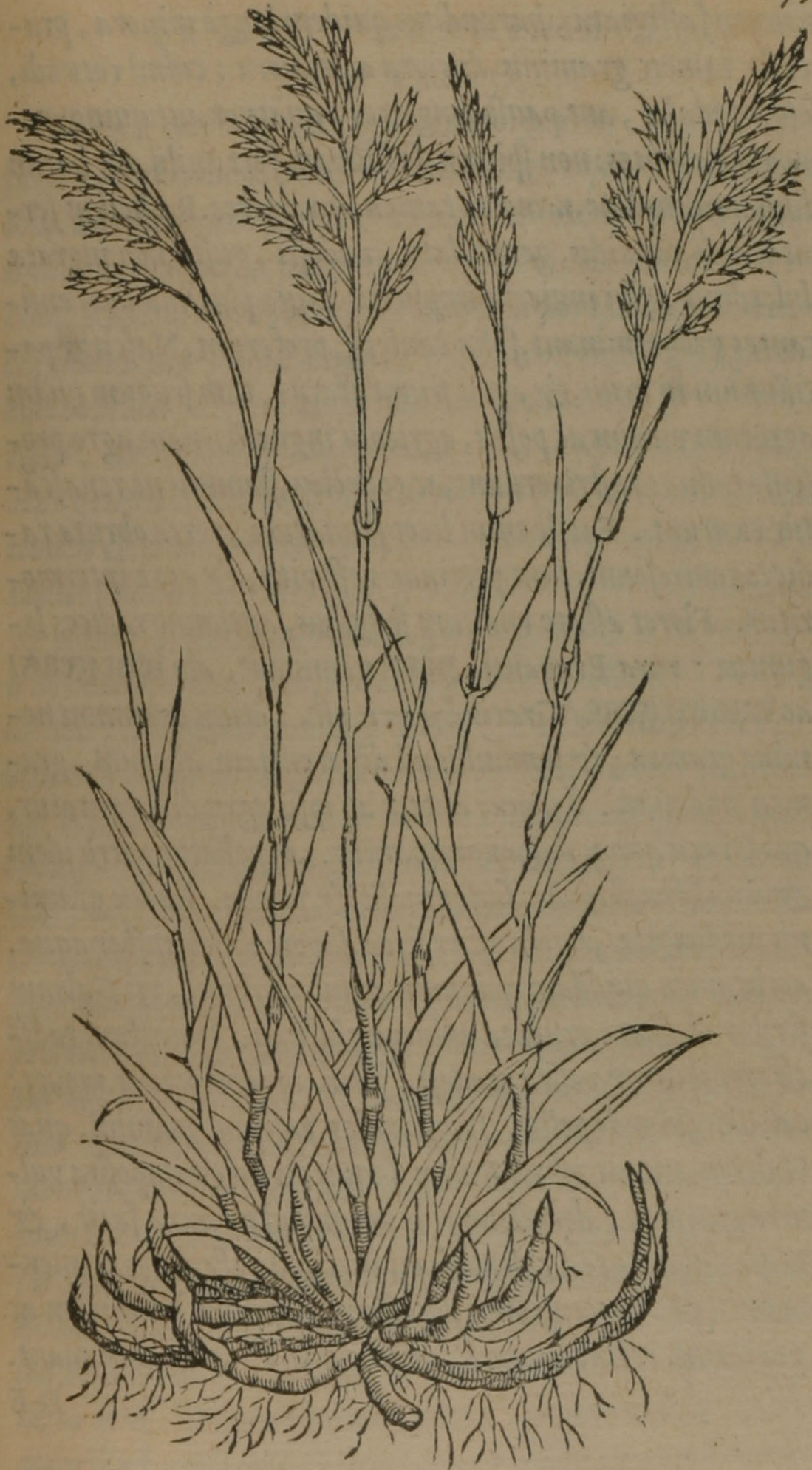
Cassuthæ ex
rubo vires.

Epithymi
vires.

bus auxiliatur diuturnis, vt tertianis impuris ac longioribus, item quartanis, & propriè infantium febribus, vt Mesues apud Serapionem ait: Qui & naturam cassuthæ esse tradit, flauam bilem per aluum deducere: ac efficaciorum cum absynthio præbere effectum: nimio deinde eius vsu ventriculum grauari: Auicenna tamen non grauare eam, sed fortem efficere ventriculum qui debilis sit, scriptum reliquit, quod & nobis magis probatur. Epithymum, cassutha de qua scripsimus, calidius est & siccus, ad tertium videlicet vtriusque qualitatis gradum, Galeno teste, accedens; partium item tenuiorum, & extergendi aperiendiq; efficaciori potentia præditum; lieni idcirco vtilissimum, & longè quàm iocinori vtilius. Nam vt Galenus lib. XIIII. methodi scribit, valentiora lienis medicamenta esse debent, quàm iocinoris, tantò videlicet, quantò crassiori vtitur alimento. Opitulatur igitur epithymum cunctis ferè lienis affectionibus: obstructionibus ac scirrosis eius vitijs omnibus succurrit: ad diuturnos capitatis dolores, morbum comitalem, melancholiam, & potissimum hypochondriacã efficax est, aliosq; ab atra bile morbos exortos: prodest lue venerea, malignis vlceribus, elephantiasis & scabie laborantibus: datur etiam vtiliter aduersus quartanas. Purgat humores atros & melancholicos per inferna, vt Aëtius, Actuarius & Mesues scribunt, nec non pituitam, Dioscoride teste. Purgat item & inferiorem ventrem, quod in thymbra ac stœbe nascitur, sed facultate, vt Actuarius ait, est imbecillius.

DE GRAMINE, QVOD GRÆCIS
ἀργωσις dicitur. CAP. LXXX.

FOLIIS, culmis, ac iuba parue harundini gramē istud
haud multum absimile est: folia enim ei sunt angusta in
acumen

acumen fastigiata, harundinis quidem longè minora, pratensis tamen graminis duriora ac maiora: culmi rotundi, sesquipedales, aut paulò longiores, quatuor aut quinque genicula habentes: non spicam, sed iubam fert, milij aut harundinis similitudine, minores tamen ac rariores. Radicibus serpit longis, candidis, geniculatis, nodosis, gustu non ingrata dulcedinis, sibi inuicem implicitis, quæ plurimis locis emicantes progerminant, folia caulesq; proferunt. Nascitur potissimum in aruis, & agris frumentarijs, tam frugum quam agrorum vitium ac pestis, agricolis ingrati: nam agro proficisso radices rastris eruunt, ac collectas, flammis ne renascantur exurunt. Facile enim licet semiaridæ, terra obruta radices reuirescunt: tam pertinacis est vitæ, & agrè intermoritur. Floret æstate vnà cum frugibus, autumno radices leguntur: rura Brabantie **pœen** nominant, alij **ledt gras** ac **knoop gras**/ Græcis ἀρῶσις est, Latinis communi nomine gramen; & nonnullis ad differentiam aliorum, gramen nodosum. ἀρῶσις autem ab ipsis agris dicta putatur, qui Græcis quoq; ἀρῶι nominantur. Appellatur porrò idem & ἀμαξίτις, ἀιχνόν, sanguinalis & vniola. Radix graminis mediocriter frigida est et sicca, sapore dulcis instar aquæ, acrè tamen quiddam exiguum ac subacerbum, vti Galenus scribit, obtinet: cruenta vulnera glutinat. Decoctum radicis, renibus & vesicæ prodest: vrinam mediocriter mouet: calculos subinde pellit. Dioscorides easdem graminis, quas Galenus, tribuit vires. Radix, inquit, trita & imposita vulnera glutinat: decoctum eius potum ad tormina facit, & vrinæ difficultatē: calculosa etiam circa vesicam excrementa conterit. Recentiores decoctum radicum infantium ac puerorum vermes necare, ac excludere potum, autumant.

DE ALIIS GRAMINIBVS.

CAP. LXXXI.

SVNT verò & alia graminum genera, quæ angustis folijs, & gracilibus quoq; exeunt culmis, quorum quedam lolij, aut milij, aut panici, aut alterius omnino frugis, nonnulla peculiarem, ac sibi propriam spicam, aut iubam proferunt. Radices omnibus tenues, plurimis fibrosæ, capillamentis similes, paucissimis longæ & serpentes. Nascitur frequentius in pratis ac locis palustribus, non rarò tamē & in montibus, & quibusuis alijs incultis, aut desertis locis virent. Hæc genera Theophrastus $\pi\acute{o}\alpha\varsigma$, hoc est, herbas nominat. Est tamen & $\pi\acute{o}\alpha$, eodem auctore, generaliter omnis herba à radice foliata, nō ramosa, quæ caule semen fert, vt frumēta, & pleraq; olera. Huiuscemodi autem gramē Latini generali ac cōmuni graminis nomine appellant, Gallis de l'herbe dicitur, Germanis ac Belgis GRAS. Pascuntur id boues & iumenta, cū viride, tū siccum & iam fenum factum. Est etiam & in graminum genere, minimum quoddam ac tenuissimum, subinde vix palmum altum, cui pro folijs iunci sunt tenuissimi, inter quos geniculati, & tenuissimi similiter culmi exeunt, dodrantales, aut breuiiores, mollem, lanuginosam, inconditamq; spicam, aut potius $\phi\omicron\lambda\eta\nu$, siue iubam, proferentes. Pro radicibus fibræ sunt capillis similes. Nascitur non in palustribus, sed tenui ac macro solo, locis aridissimis. Spicæ siue iubæ, Iunio & Iulio mensibus emicant. Gramen quis dixerit iunceum, propter eam, quam cum tenuissimis iuncis, folia similitudinem habent. Sparti autem herba, quæ in Carthaginensi Hispania gignitur, species fortè quædā est. Nam & huic sparto, pro folijs, styli iuncea sunt, Spartum
herba. lenti, obsequiosi, ad omnia vitilia utilissimi: locis quoq; gignitur aridis: Plinio etenim auctore, spartum istud, iuncus propriè est aridi soli: culmos etiam profert, in quorū summo

spica eminent, vti ex icone eius cognoscere licuit, quam nobis nuper amicus noster Carolus Clusius ostendit, vnà cum multarum aliarum rarissimarum & nondum cognitarum stirpium imaginibus, in sua per Hispanias peregrinatione diligentissime obseruatarum. quæ omnia similitudinem huius graminis cum sparto herba ostendunt. Sed spartum altum & magnum est, gramen verò istud humillimum, & non sparto aut iunco modò, verum & gramine longè minus ac breuius.

DE GRAMINE LEVCANTHEMO.

CAP. LXXXII.

LEVCANTHEMVM gramen cauliculos gerit à radicibus multos, tenues, teretes, crebrò geniculatos, facile in terram nisi propè nascentibus fruticibus fulciantur, procumbentes: folia ex singulis geniculis bina, contra se posita, angusta, oblonga, duriuscula, graminis tamè breuiora. Flosculi summis caulibus erumpunt plurimi, singuli suis insidentes pediculis, candidi, ex decem ferè exiguis & angustis foliolis congesti, Leucoij floribus minores; quibus pereuntibus, folliculi succedunt oblongi, in quibus semen paruum milio simile: radices tenues & geniculatæ, latè veluti agrestes serpunt, secus scrobes, agrorum aggeres, locis frutetosis ac opacis crebrò reperitur. Floret Maio & Iunio mensibus, & non rarò serius quoq;. Recentiorum plerique eufragiam faciunt, verum perperam; multum enim ab eufragia differt. Germani augentroost gras / Brabanti ooghentroost gras nominant: cum κρεταρογόνον autem Dioscoridis similitudinem habet nonnullam, quod à nonnullis κρεταρίονον, à Theophrasto verò κρεταρίον & appellatur. Nam folium quidem habet myagrio, quod à Dioscoride melampyron quoq; dicitur,

haud

haud multum dissimile, verum minus; culmos etiam geniculatos, ab radice vna complures, & semen exiguum: conueniunt etiam natales, nam similibus cratæogoni locis prouenit. Quod vero ad vsum attinet, nullius quidem nostris hac ætate gramen istud est. Qui verò pro eufragia eo vtuntur, non parum hallucinantur.

DE CRATÆOGONO, EX DIOSCORIDE & alijs. CAP. LXXXIII.

CRATÆOGONON, vt Dioscorides ait, folia habet melampyro similia: caules ab vna radice multos, geniculatos: semen milio simile: nascitur in vmbrosis ac fruticosis, vehementer autem acre. Porro, vt Theophrastus tradit, κραταῖ & nascitur ὡς περ λίνον πύρινον, hoc est, veluti linum triticeum, & fructum tanquam milium fert. Plinius autem cratæogonon non melampyri folio, aut lino pyrino: sed spica tritici simile esse prodidit, non absque errore: qui vti satis euidentis est, ita & suspicionem mouet, Theophrasti quoque locum corruptum ac vitiatum esse, ac pro eo, quod legitur, ὡς περ λίνον πύρινον, legendum esse, ὡς περ μελάμπυρον: praesertim quum lini pyrini, vel apud Theophrastum, vel alios etiam auctores, ne nomen quidem vsquam reperiatur. Ceterum cratæogoni, vt Galenus inquit, herbae fructus & acris gustanti est, & vtenti admodum similis milio. Traditum est à quibusdam, Dioscorides scribit, seminis huius potionem efficere, vt mulier masculum pariat, si post mensium purgationem, priusquam concipiat, ieiuna ter in die, trium obolorum pondo, in cyathis aquæ duobus, per dies quadraginta bibat, similiter & vir, totidem diebus, deinde cum ea coeat.

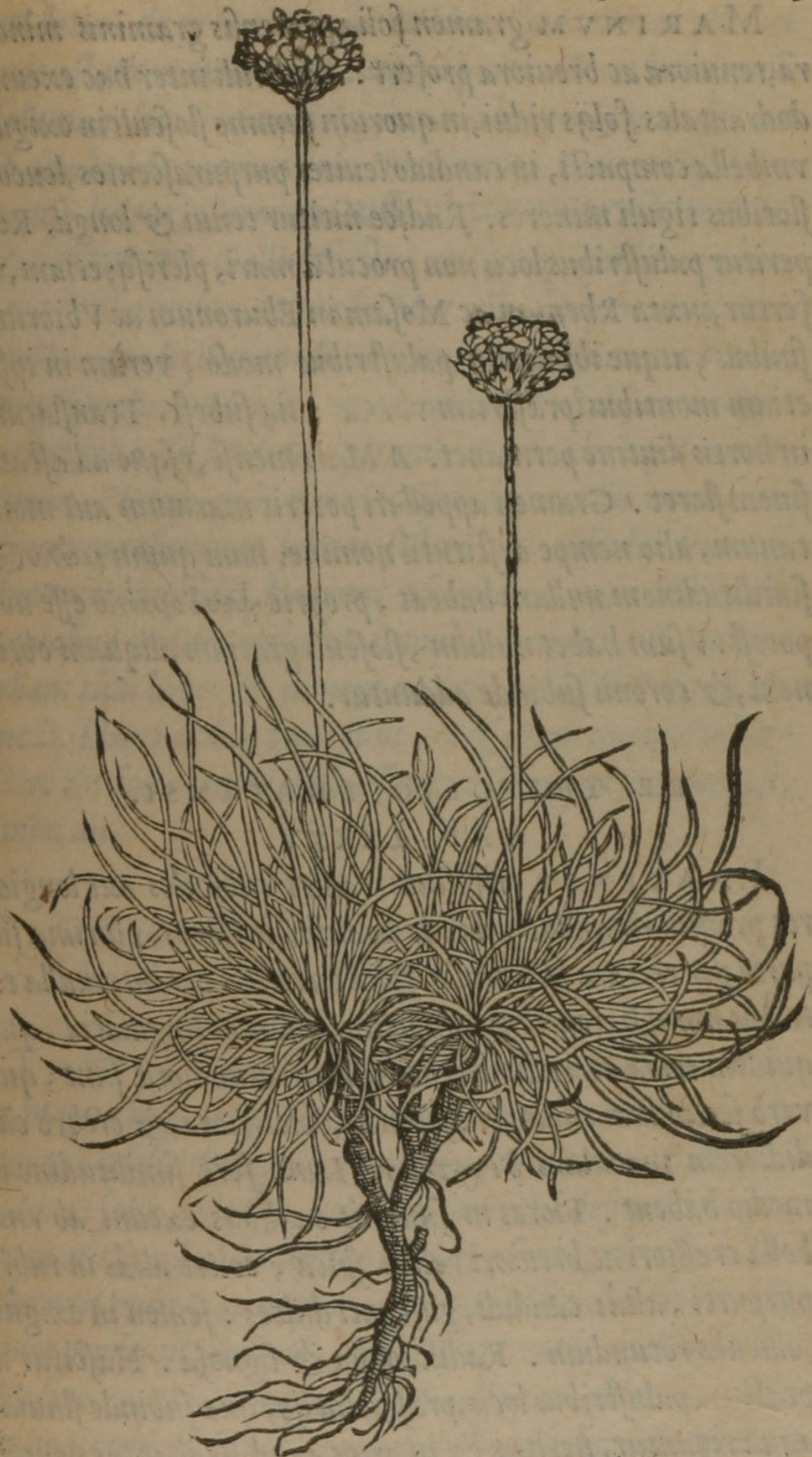
Plinij error.

Theophrasti
locus corri-
gitur.

DE GRAMINE MARINO.

CAP. LXXXIIII.

Mari-

MARINUM gramen folia pratensis graminis minorra, tenuiora ac breviora profert: cauliculi inter hæc exeunt dodrantales, folijs vidui, in quorum summo flosculi in exigua umbella compacti, in candido leuiter purpurascens, leucoij floribus tiguli minores. Radice nititur tenui & longa. Reperitur palustribus locis non procul à mari, plerisq; etiam, vt fertur, iuxta Rhenum ac Mosam in Eburonum ac Vbiorum finibus; atque ibi non in palustribus modò, verùm in ipsis etiam montibus, præsertim vbi Cadmia subest. Translatum in hortis diutinè permanet. A Maio mense, vsque ad æstatis finem floret. Gramen appellari poterit marinum aut montanum, alio nempe destitutũ nomine; nam quum $\mu\acute{\omega}\lambda\upsilon$ & similitudinem nullam habeat, propriè ψευδομῶλυ esse non potest. Vsum habet nullum, flosculi gratiam aliquam obtinent, & coronis subinde adduntur.

DE TRIFOLIO PRATENSI,

CAP. LXXXV.

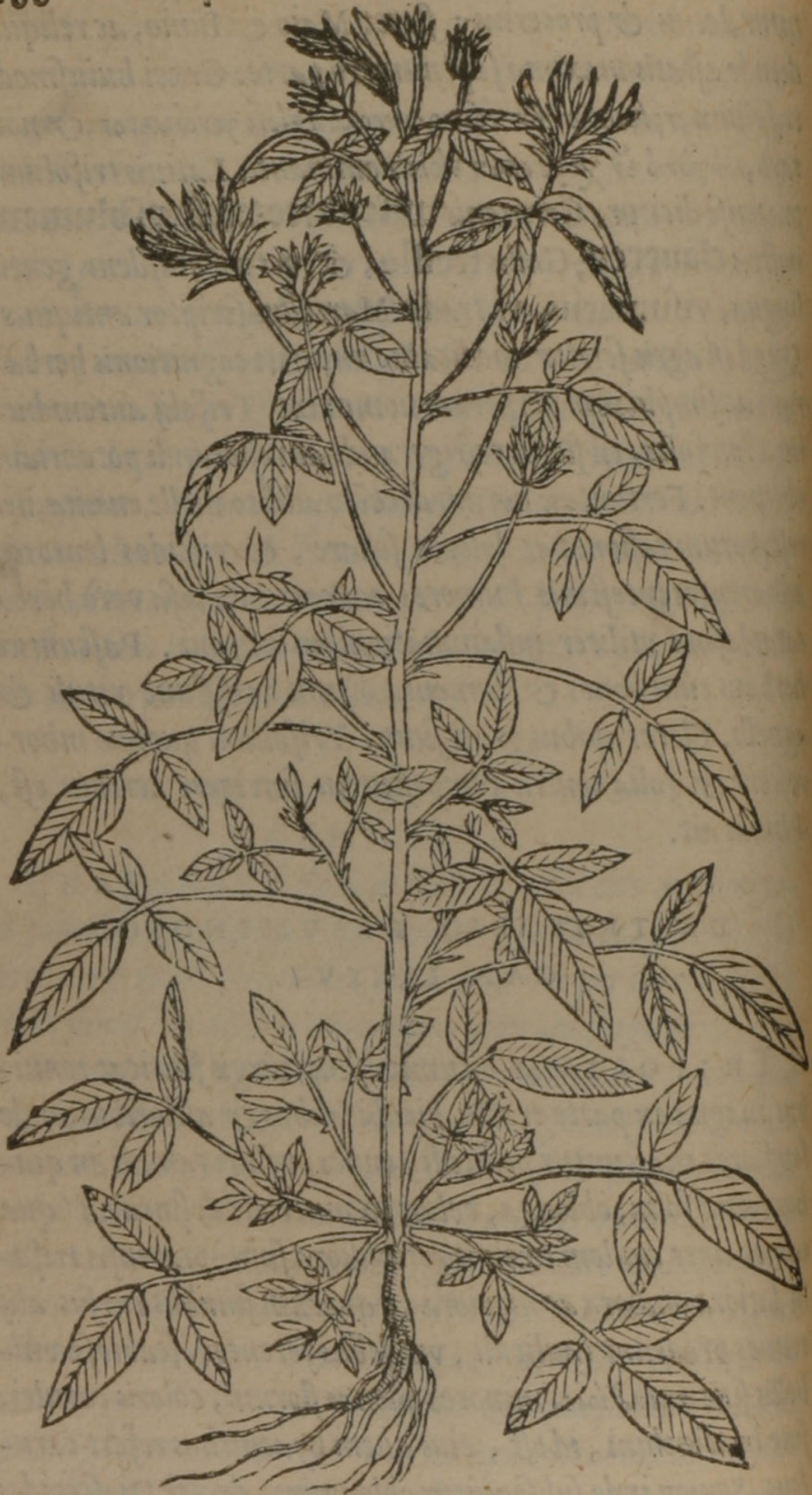
PRATENSE trifolium caules cubitales aut longiores promit, rotundos, subinde nonnihil hirsutos, plurima sui parte per terram serpentes, folia circa hos per interualla ex tribus simul hærentibus composita, quorum singularia, quæ quidem terræ ac radicibus proxima, rotundiora sunt, quæ verò secundum caules enascuntur, oblongiora, & crebrò candidiorem maculam $\delta\iota\chi\omicron\tau\acute{\omicron}\mu\omicron\upsilon$, Lunæ ferè similitudine in medio habent. Flores in summis caulibus exeunt ab umbella crassiori ac breuiori veluti spica, colore aliàs in rubro purpurei, aliàs candidi, gustanti dulces: semen in exiguis folliculis rotundum. Radix longa & lignosa. Nascitur in pratis ac palustribus locis, præsertim ijs, quæ subinde fluuiali aqua rigantur. Seritur & in aruis apud Brabantos nonnũquam huius generis trifolium: est hoc, eo quod in pratis gignitur,

nitur, letius & procerius: floret Maio & Iunio, ac reliqua deinde æstatis maxima sæpenuerò parte. Græci huiusmodi trifolium, τρίφυλλον ἐν τοῖς χορτοκοπέοις γινώμενον, & non τὰρδ, λωτὸν ὃ ἐν χορτοκοπέοις nominant, Latinis trifolium pratense dicitur, Germanis **wisenklee** vñ **fleysblumen** nostris **clauerem**, Gallis **treffle**, & veteri eiusdem gentis lingua, **visumarus**, vt tradit Marcellus scriptor antiquus. Quod in agris seritur, medicam, imperiti cognitionis herbarum ac simplicium perperam nominant. Trifolij autem huius, cum folia, tū flores refrigerandi ac resiccandi potentiam obtinent. Fertur, ex horum decocto addito melle enema, intestinorum raciones ac dolores sedare, & viscidos lentosq; adherentes intestinis humores educere: ex ipsa verò herba cataplasma vtiliter inflammationibus imponi. Pascuntur herbam cum boues & iumenta, tum vtilissimè vituli & agnelli. Flores apibus grati sunt. Trifolium quoque inhorrescere & folia contra tempestatem surrigere certum est, Plinius ait.

DE TRIFOLIO BITUMINOSO.

CAP. LXXXVI.

TRIFOLIUM bituminosum, virgis fruticat tenuibus, magna ex parte erectis, bicubitalibus & altioribus, vnde longiores enascuntur pediculi, tenues, veluti ramuli, in quibus terna folia, oblonga, veluti in mucronē desinentia (quæ tamen ante caulem exeunt rotundiora sunt) pratensis trifolij, latiora, maiora ac nigriora, è quorum sinubus rursus alij tenues prodeunt cauliculi, vmbellas ferentes, scabiosæ vmbellis siue σκιαδίοις, minores, plenas florum, coloris cærulei, siue hyacinthini, id est, eius quem hyacinthus refert cæruleus. Semen inde subsequitur oblongum, & vti Dioscorides

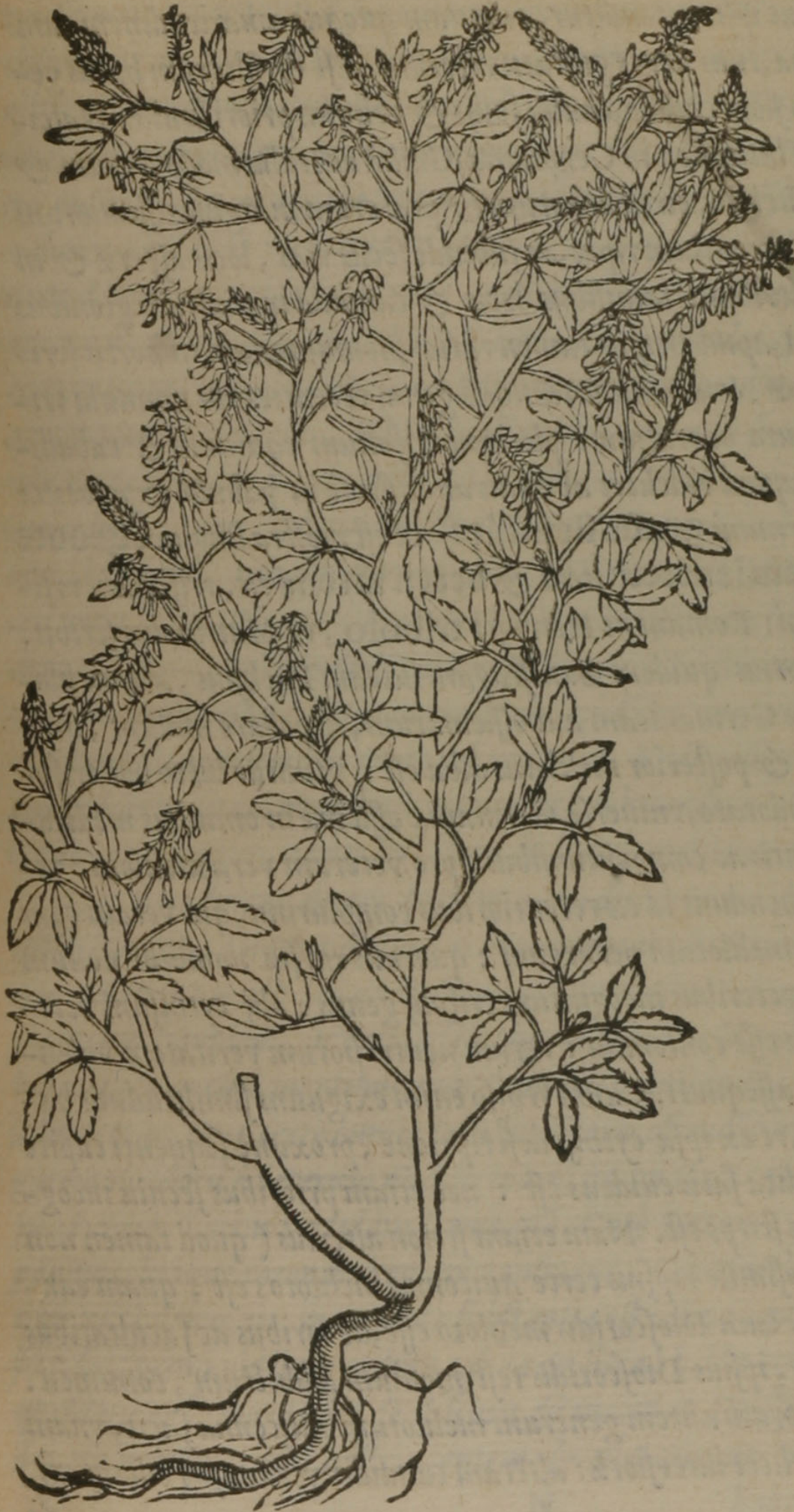

tradit, aliquatenus latum, hirsutum, & ab altera parte summoq³ cacumine, veluti apicem habens. Radix tenuis est & oblonga. Odorem herba, foliaq³ bituminis referunt. Nas-
 scitur, Hippocrates non Couis, sed Hippiatros ait, locis frago-
 sis, vt Ruellij conuersio habet. In Belgio ac Germania, nus-
 quam sua sponte, sed in hortis tantummodo satum proue-
 nit, vbi Iulio & Augusto demum mense floret. Græci τρι-
 φύλλον, & vti Dioscorides scribit, ὄξυτρίφυλλον nominant:
 pleriq; μινυανθές; alij ἀσφάλτιον; nonnulli κνίκιον: Nican-
 der etiam τριπέτηλον: Romani trifoliū acutū aut odoratū:
 nostra ætas trifoliū bituminosum. Auicennæ tarifilon est, nō
 autem, vt quidam existimāt, handacocha. Sub handacocha
 siquidem nomine Dioscoridi lotos dictas compræhendit, vr-
 banam videlicet, syluestrem, & Aegyptiam, quas vno capite
 inter se confundit. Describit trifoliū istud Scribonius etiam
 Largus cap. CLXIII. his verbis: Quod ὄξυτρίφυλλον Græ-
 ci appellant, nascitur hoc Sicilia plurimū, nam in Italia
 regionibus nusquam eam vidi herbam, nisi in Lunæ portu,
 quum Britanniam peteremus cum Deo nostro Cæsare, plu-
 rimū super circumdatos montes. Est autem folijs & spe-
 cie & numero similis communi trifolio, nisi quod huius ple-
 niora sunt, & quasi lanuginem quandam super se habent,
 & in extrema parte veluti aculeum eminentem. Sed huius
 frutex duorum pedum interdum, aut etiam amplior conspi-
 citur, & odorem grauem emittit, quorum nihil circa pra-
 tense trifolium inuenitur. Vis autem trifolio, quod asphal-
 teon dicitur, calida & sicca, Galenus ait, vt bitumē, vtrim-
 que tertio ordine, proinde potum laterum dolores ab obstru-
 ctione iuuat, et vrinam mensesq³ prouocat. Hippocrates tri-
 folium non solū menses prouocare, sed & fetus cum sum-
 ptum, tum appositum expellere tradit: Mulier, inquit, si ex
 partu non fuerit purgata, trifolium in vino albo bibendum
 dato.

dato, hoc etiam menses educit & fetus. Et alio loco : Idem etiam (de trifolio scribens) appositum menses erumpere facit, & fetum eijcit. Dioscorides, semen, ait, & folia in aqua pota, pleureticis, vrinae difficultati, comitialibus, ijs, qui aqua inter cutem principia sentiunt, & hystericis auxiliantur. Dari autem debent seminis drachmae tres, foliorum verò quatuor. Praesidio etiam sunt commorsis à serpentibus folia trita & ex aceto mulso pota. Tradunt aliqui, totius fruticis, radicis, foliorumque decoctum, fotu dolores eorum finire, quos serpentes momorderint : qua autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quispiam alius vlcus habens foueatur, perinde eum affici ac à serpente ictus. Quidam etiam terna folia, aut semina in tertianis cum vino exhibent, & in quartanis quaterna, veluti februm circuitus exoluentia. Radix quoque antidotis additur, Dioscorides ait. At veteres alij non radicem modò, sed & semen ipsis admiscuerunt, vt ex plurimis compositionibus, lib. II. de antidotis apud Galenum videre est: Theriacis videlicet Aelij Galli, Zenonis Laudocei, Claudij Apollonij, Eudemi, Heraclidis, Dorothei & Hera.

DE TRIFOLIO ODORATO SIVE
MELILOTO. CAP. LXXXVII.

TRIFOLIUM odoratum, siue vt Pharmacopœorum officinae nominant, melilotus, stirps est tres aut quatuor pedes alta, caule in alas ac ramulares adnascencias complures, mox à radice diuiso : folia ei terna trifolio aut citius fœnogræco similia, candidiora, per oras lentè ac minutè simbrinata : flores lutei melini coloris, in breuibus spicis exeunt : semen inde subsequitur in exiguis, nigris ac latiusculis siliquis, paruum, colore pallidum. Radix longa est. Refert tota herba odorem gratum, ac præcipuè flos eius, qui & siccescentibus

tibus ipsis intenditur, exiguam quoque amaritudinem cum folia, tum flores gustatu referunt. Est & alterum huius generis flore candido, caule, folijs & reliquis priori simile. Nasctur lutea non in Germania, Gallia ac Italia modo, verum & in Belgio, circa aruorum & pratorum margines, fluuiorum ac torrentium ripas, ac subinde secus vias, locis asperis & in ruderibus. Similibus locis & candida in multis regionibus exit, apud Belgas tamen rarior, nonnunquam in hortis feritur. Nominant vtrumque genus recentiorum nonnulli trifolium odoratum: plerique trifolium equinum & caballinum, quod videlicet ab equis auidissimè in pabulo expetatur: Germani **grosse steinklee** / id est, nostra lingua, **groote steenclaueren**: item & **beren klee** / id est, trifolium vrsinum: Romani ac Hetrusci tribolo, vt Matthiolus scribit. Et prius quidem Saxifragam luteam Fuchsius, alij melilotum Germanicam aut officinarum, appellare malunt, quibus & posterior melilotus alba est: vtuntur luteo hoc trifolio odorato, vniuersæ Germaniæ officinæ in omnibus medicamentis ac compositionibus, pro veterum vera meliloto: reprehendunt id ex recentioribus complurimi, qui veram eam esse melilotum pernegant: quorum rursus nonnulli nouum & veteribus incognitum trifolij genus: alij cythisum veterum esse contendunt: verum neutri horum veritatem videntur assequuti. Cum cythiso enim exiguum similitudinis habet, vt ex ipsa cythisi descriptione, proximè sequenti capite tradita satis euidens est: nec etiam prioribus seculis incognita stirps est. Nam etiam si non alterius (quod tamen non verosimile) ipsius certè Auicennæ meliloto s est, quam eandem cum Dioscoridis meliloto esse, de viribus ac facultatibus eius, ipsius Dioscoridis testimonium adductum, conuincit. Duorum autem generum melilotum Auicenna facit, vnam videlicet lutei floris: alteram candidi: vtramque odoratam,

& nonnulla amaritudinis participem, ac simul digerendi facultatem cum nonnulla adstrictione habentem. Qualis utiq; est presenti capite delineata, qua officinae & huius inferioris & superioris Germaniae, vtuntur. Qua de causa nec noua nec veteribus incognita stirps, sed ipsa veterum verissima videtur melilotus: praesertim quum ei nulla vera meliloti nota desint, & in qua facultates ac vires omnes, meliloto à veteribus ascriptae reperiantur. Est enim odorata herba, quae & plenius resiccata redolet, ac talis aliquandiu perdurat, qualem melilotum esse, Theophrastus libr. de causis sexto, XXII. & XXIII. cap. memoriae prodidit. Florem etiam habet lutei coloris, veluti eius esse, quae in Campania nascitur, Dioscorides tradit, (color enim ad florem contrahendus, nam herba, Plinius ait, incana est) laudatissimam siquidem in Attica, Cyzico & Chalcedone natam ait, quae colore croco vicina est, & boni odoris; at eam, quae in Campania, in luteum languescere ac odore infirmiore. Vnde colligendum odorem & colorem floris, remitti atque intendi, pro locorum ac regionum varietate. Iam & habet melilotus nostras amaritudinem, quam Auicenna, vti diximus, meliloto inesse scripsit. Digerendi quoque potentiam obtinet, quam non Auicenna modo, sed & Galenus meliloto tribuit. Cataplasmatibus siquidem, ac emplastris digerentibus resoluentibusq; necnon cōcoquentibus, tum & acopis omnibus vtiliter admiscetur. Quae certè omnia satis luculenter ostendunt, vulgarem melilotum à veterum non discrepare, quam Graeci quidem μελίλωτον; Latini Sertulam Campanam, Cato Sertam Campanam, plerique coronam regiam nominant. Copiosior autem, vt Galenus ait, in meliloto substantia est calida, quam frigida, (primi videlicet ordinis calida & sicca) habet etiam quiddam adstringens, sed & discutit & maturat. Dioscorides melilotum tradit adstringentem & malacticam vim

habere: At malacticam habet non propriam, sed quatenus in inflammationibus, aut aliâs collectos humores discutit ac digerit: nam eatenus, quod durum est, ac tensum emollit, quæ propriè nō emollitio sed digestio & per halitum discussio est, cuiusmodi facultatem διαφορητικὴν Græci nominant. Atque hoc modo inflammationem omnem emollit, præsertim, vt Dioscorides tradit, circa oculos, vterum, sedem, aut testes, cum passo cocta & imposita: interdum autem addito oui luteo assato, aut fenigraci farina, aut lini semine, aut tritici farina, aut capitulis papaueris, seridæue. Sanat idem recentes melicerides per se in aqua: & ἀχῶρας siue manantia capitis vlcera, cum terra Chia, vino aut galla illitus: stomachi item dolorem & cocta, & cruda, cum aliquo ex antedictis leuat. Aurium etiam dolores cruda expressæ, succus cū passo instillatus, sedat. Capitis dolorem quem κεφαλαλγίαν nominant, lenit, cum aceto & rosaceo irrigatum.

DE CYTISO, EX DIOSCORIDE,
Galeno & aliis. CAP. LXXXVIII.

FRUTEX cytissus est, vt Dioscorides ait, candidus totus, vt rhamnus, (aut, vt Plinius, aspectu canus, breuiterq; si quis exprimere similitudinem velit angustioris trifolij frutex) ramos spargit cubitales aut longiores, in quibus folia fenograci aut loti trifolia, sed minora, & medio eorum neruo maiore ac eminentiore, quæ digitis contrita erucam olent, gustu cicer nondum maturum resipiunt: Galenus libr. 1. de antidotis, cytissum fruticosam plantam esse tradit, eam altitudinem attingentem, ad quam myrthi crescunt. Theophrastus χαλεπὸν, siue molestum eum esse scribit, ac omnia sibi propè assistentia enecare, sed eo tamen valentiorē ἀλιμον, qui ipsum etiam cytissum interimit. Materies cytissi nigra est,

est, & proximè ad hebenum accedere videtur, vt Plinius post Theophrastum lib. xvi. refert. Inuentus est hic frutex in Cythno insula, inde trās-latus in omnes Cycladas: mox in vrbes Græcas, magno casei prouentu, propter quod maximè miror rarum in Italia: nō æstuum, non frigorum, non grandinum aut niuis iniuriam expauescit: Idem, Galenus in Mysia, qua parte Græciæ finitima est, tractum quendam occurrere, memoriæ prodidit, quem Britum nominant, vbi collem non magnum, thymo, & origano refertum, alibi locum cytiso plenum vidisse se, scribit. Satio autem cytisi (Columella ait) vel autumno circa Idus Octobris, vel vere fieri potest. Cùm terram benè subegeris, areolas facito, ibiq₃, veluti ocymi semen, cytisi autumno serito, plantas deinde vere disponito, ita vt inter se, quoquo versus quatuor pedum spatia distent. Si semen non habueris, cacumina cytisorum vere deponito, & stercorata[m] terram circumaggerato. Si pluuia non inceserit, rigato quindecim proximis diebus, simulatq₃ nouam frondem agere ceperit, sarrito. Potest etiam ante Septembrem, satis commodè rariùs cytisus feri, quoniam facile in quouis agro, quamuis macerrimo comprehendit, & iniuriam omnem sine noxa sustinet. Nuncupant hunc fruticem Græci ac Latini κυπισόννυ, Theocritus etiam κυτιλόν, nonnulli κυδίσον per δ, alij τηλίυ. A Cythno, aut vt alij, à Cythisa insula nomen, auctore Seruio, habet. Refrigerant porrò cytisi folia, Dioscoride auctore, tumores intra initia discutiunt, si cum pane trita imponantur: decoctum vrinam cit potum. Galenus cytisi folia digerendi facultatem obtinere refert, aqueæ ac temperatæ mistam, sicut & maluæ. Mulieres, Columella ait, si lactis inopia premantur, cytisum aridum in aquã macerare oportet, & quum tota præmaduerit, postero die expressi succi ternas heminas permisceri modico vino, atq; ita potandum dari, sic & ipsæ valebunt, & pueri

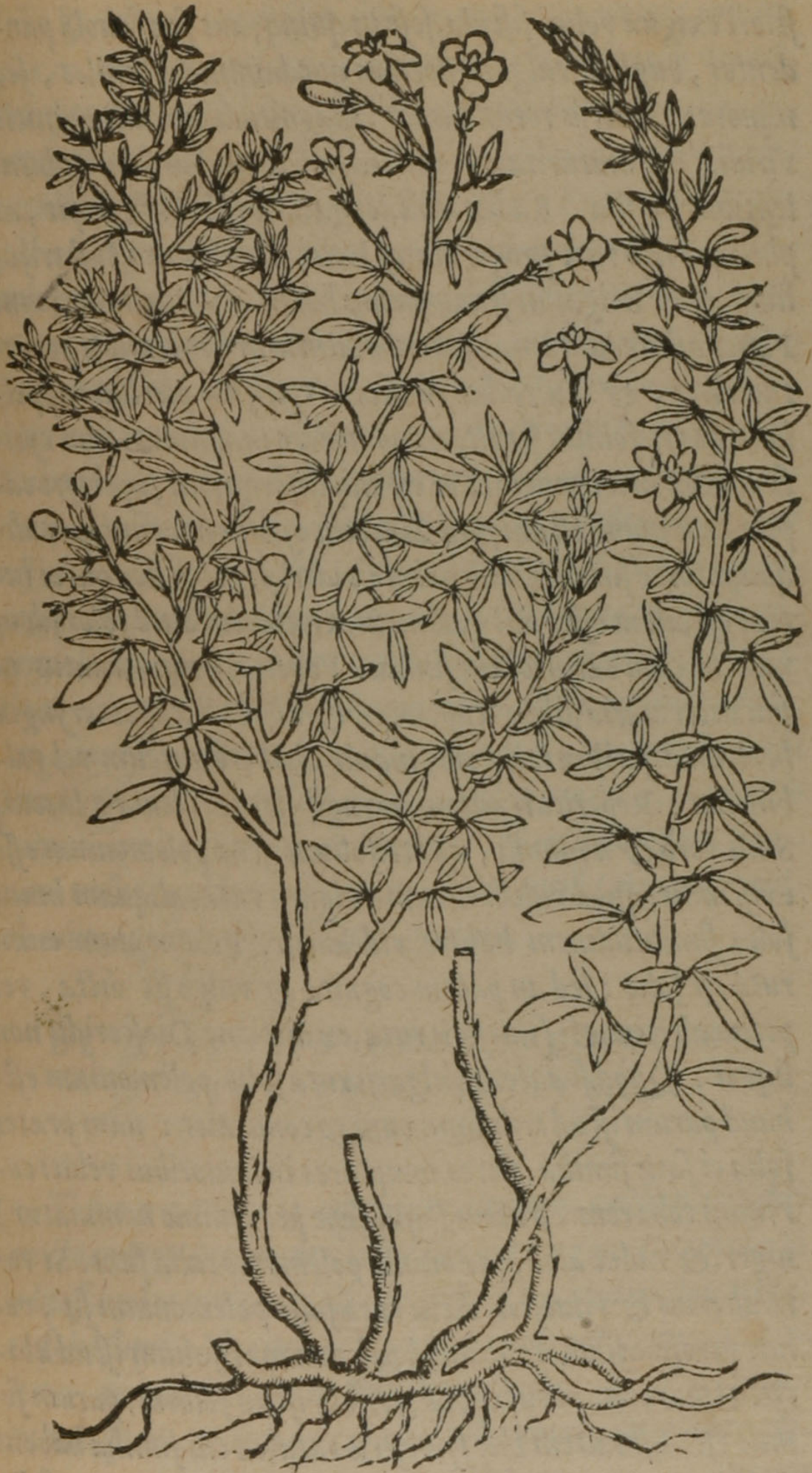
abundantia lactis confirmabuntur. Hippocrates cytisum etiam inter ea, quæ lac extinctum reuocant, libr. de natura muliebri, & de morb. mulieb. enumerat. Aristomachus quoque Atheniensis apud Plinium, nutricibus in defectu lactis, aridum, atque in aqua decoctum potui cum vino dari iubet. Apes non defore cytisi pabulo contingente, promittunt Democritus & Aristomachus. Siquidem de cytiso scriptores vno ore, Galenus inquit, tradunt, apes ex cytisi flore plurimum mellis excerpere. Columella cytisum etiam vtilissimū tradit gallinis, apibus, capris, bubus, & omni generi pecudū, quod ex eo citò pinguescit; & lactis plurimum præbere ouibus. Marcellus antiquus auctor, alium quendam cytisum describit, à superiore differentem, quem non iumentorum pabulo laudat, aut ad lactis copiam augendam commendat; sed mirum esse remedium tradit aduersus ischiadem & arthritim. Herba est vel fructetum, ait, quod maximè circa sepes vinearum nascitur, Latine cytissus dicitur, virgultis est subtortis vel curuis, folijs oblongis, benè virentibus, floribus conclusis, oblongis, albis vel etiam galbineis, benè olentibus, id est, mellito odore, fructetum ipsum semper virens æstate atque hyeme.

Cytissus
Marcelli.

DE TRIFOLIO FRUTICANTE.

CAP. LXXXIX.

TRIFOLIUM fruticans virgulas profert tenues, virentes, bicubitales & longiores, in obliquas, breues, ramulares adnascantias, subinde diuisas: folia circa has proximè ab ipsis radicibus plurima, singulis pediculis terna, sed medio eorū maiore ac longiore, trifolijs angustiora & minora, ex nigro virentia, inferiori tamen parte viridiora: flosculi in ramulorum summo, exiguis insident pediculis alutei, ab angustiori

stiori exigua veluti fistula, sese in quinq; aut sex foliola pandentes, buglossi vulgaris floribus quodammodo similes, sed minores: fructus rotundus est, magnitudine eruiliæ, initio viridis, per maturitatem verò niger, in quibus semina lata, lentibus similia. Radix alba, longa, latè sub terra serpit, ac plurimis non rarò progerminat locis. Reperitur istud trifolium apud Belgas in studiosorum hortis aliunde inuectum. Floret æstate: autumno semen maturatur: frutex ipse perpetuò viret, & viuiradice constat. Cytisum plerique appellant, nos trifolium fruticans nominare maluimus: cum cytiso etenim non conuenit, vt ex eius descriptione superiori capite satis manifestum; nisi Marcelli cytisus sit, cum quo aliquam fortè similitudinẽ habere videri posset, si flos qui ei luteus est, albus esset aut galbineus. Galbineus autẽ color idem videtur cum cæruleo, aut similis. Vegetius enim Renatus in sua veterinaria, lib. I. cap. xvii. & lib. III. cap. I. eryngiũ herbam describens, florem, inquit, habere aureum vel galbineum. Reperitur autem eryngij flos cæruleus & luteus. Sunt verò & nonnulli, qui trifolium istud polemonium esse existimãt, quòd videlicet cum vulgaris rutæ, aliquam huius folia similitudinem habere videantur. Polemonium enim rutæ est folio: sed an passim cognita & vulgò sic dicta, vel potius alterius & syluestris rutæ, ex dictione Dioscoridis non liquet. Quòd si autem vulgaris rutæ folio polemonium est, haud parum istud trifolium cum eo conueniet: nam præter folia ei satis similia, flores complures in laxioribus veluti corymbis coherent, fructus (qui sæpe pro semine nominatur) niger, & radix alba, quæ omnia polemonio talia sunt. Si verò alterius & syluestris dictæ rutæ folio polemonium sit, veluti verosimilius, multum à polemonio trifolium istud aberit. Huius etenim rutæ folio, trifolij istius folium, parum simile est. Est autem hæc syluestris ruta, ea cui similia habent

Galbineus
color.

folia

folia hypericum, androsenium, anonis, centaurium minus: quæ in vetustis Dioscoridis exemplaribus descripta reperitur, proximo loco à ruta, sed in posterioribus æditionibus inter notha caput eius reiectum est. Describit autem polemonium, Dioscorides quidem his verbis: Polemonium, aliqui φιλεταίριον, Cappadoces χιλιοδύναμιν appellant, cauliculos habet tenues, τεταρζόμενος (pinnatos reddunt interpretes) folia paulò maiora quàm ruta, sed longiora, ad polygoni accedētia: in summo veluti corymbi sunt, in quibus semen nigrum, radix cubitalis, & alba struthij radici similis. Exemplaria vulgaria ubi legitur, πρὸς τὰ τῆ πολυγόνου, addunt, ἢ τῆς καλαμίνθης, sed perperam id, ex alterius polemonij descriptione accessit: Plinius certè in polemonij descriptione, calaminthes non meminit, sed nec polygoni. Est autem alterum polemonium cuius Absyrtus meminit, quod latioris calaminthæ similitudinem refert, sed magis incanescit, amarius est, odoremq; grauiorem habet, & in vliginosis pratis nascitur: cum hòc autem, trifolium fruticans multò minus, quàm cum priore conuenit. Porrò trifolium fruticans nullius quidem vsus est, nec animantiũ cuiquam, multò minus apibus, quod sciatur, gratum.

Polemoniũ
Dioscoridis.

Dioscoridis
locus emen-
datus.

Polemoniũ
Absyrti.

DE TRIFOLIO ODORATO ALTERO,
SIVE LOTO SATIVA.

CAP. XC.

TRIFOLIUM odoratum alterum, cauliculos habet erectos, rotundos, inanes, cubitales aut longiores, ramulares adnascantias multas: folia singulis germinationibus trina, trifolio similia, leniter ac superficie tenuis per ambitum crenata, ex quorum alis in singulis pediculis: flores in exiguis veluti spicis, pallidi ex cæruleo albicantes, quos aspera se-

200 TRIFOLIUM ODORATUM ALTERUM.

quuntur capitula, in quibus semen fænogræco minus. Radix fibrosa est. Tota herba cum caulibus & folijs, trifolio non solum bituminoso, sed & pratēsi candidior est, odorata item est & aroma cum gravitate quadam sentit, & plenius resiccata quidem, qui in decerpta aridaq; diu etiam odor inheret, & pluuiosa ac humenti cæli constitutione intenditur. Fertur virens atque crescens septies in die odorem mutare, vnde & Germanicè **sieben gezeiten kraut** / annosa anus ipsum appellant. Floret Iunio, Iulio ac Augusto eiusdem quo satum est, anni mensibus: in hortis cum in superiori, tum in inferiori Germania, in Italia, Gallia, ac alijs in regionibus seritur: trifolium vulgò odoratum appellant, Germani, vt diximus, **sieben gezeiten** / nostri **seuen ghetjcruyt** / hoc est, septem temporum herbam, Galli treffle odoriferant dixerint. Lotus videtur vrbana, siue sativa, de qua Dioscorides lib. IIII. quæ Græcis λώτ & ὕμερ, & à quibusdam τρίφυλλον, ab alijs τριπόδιον nuncupatur. Vim autem vrbanam siue domesticam lotum mediocriter concoquendi, & resiccandi possidere, Galenus ait, & in caliditatis frigiditatisq; coniugatione mediam quodammodo ac temperatam esse. Quæ certè facultates in hoc odorato trifolio euidenter conspicuæ sunt. Dioscorides, extractus, ait, succus addito melle oculorum argemas, nubeculas, λευκώματα (albugines vocant) & quæ pupillas oculorum obscurant, expurgat: nostri oleum in quo folia floresq; odorati huius trifolij macerata, recentia vulnera glutinare tradunt, & ad puerorum enterocelas, bubonocelasq; plurimum commendant. Interponitur & arida herba vestimentis, quæ ne à tineis rodantur, defendere putatur.

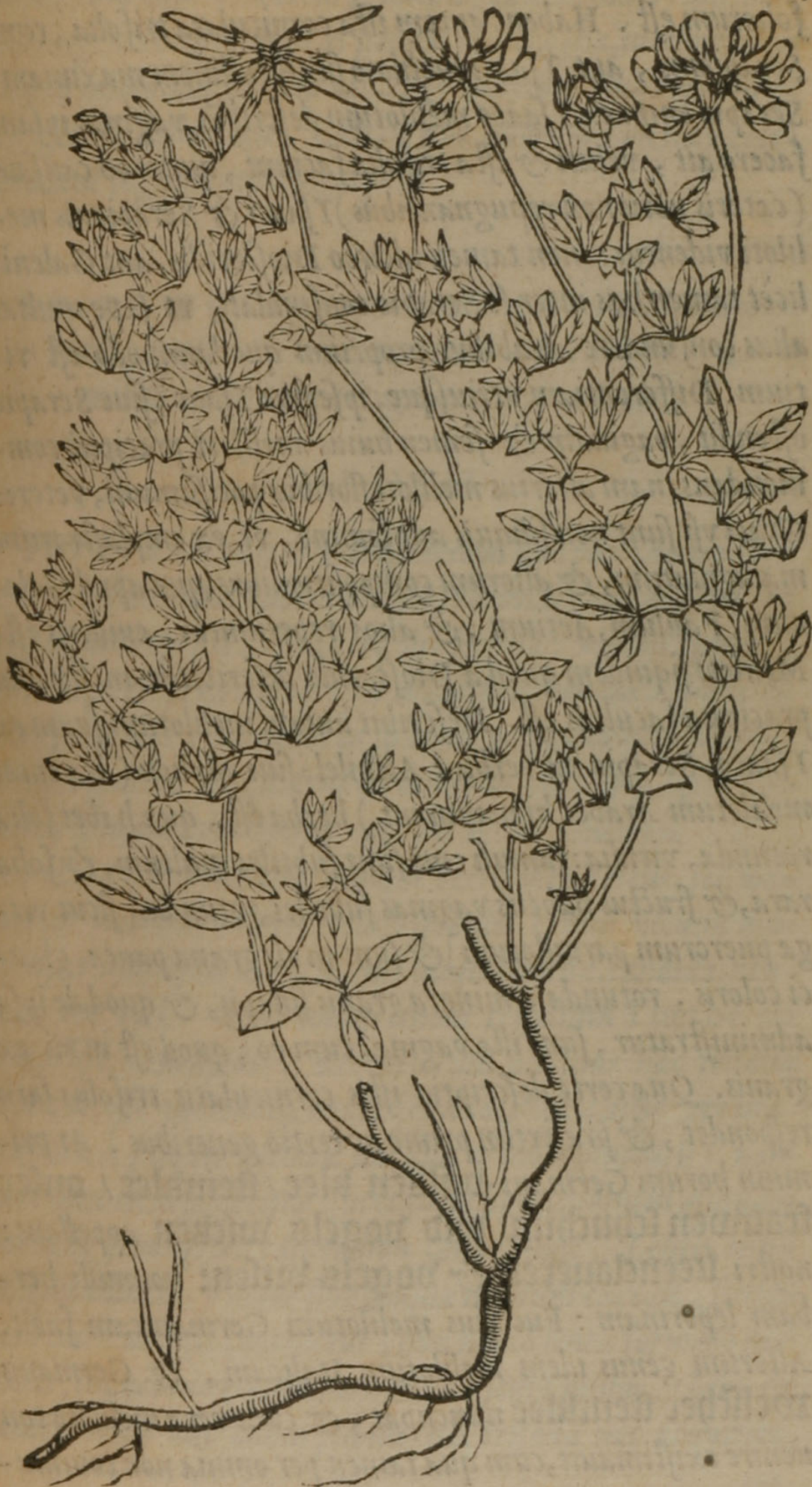
1 **CORNICVLATORVM** trifoliorum primum genus, multis exit tenuibus & infirmis cauliculis, humi procumbentibus, circa quos foliola incana, trifolij, minora & angustiora: flores habet splendentes auri penè coloris, in summo virgularum, in exiguis veluti spicis aut iubis, ochri floribus minores, ceterum figura aßimiles: post flores siliquæ tres aut quatuor succedunt, parua, oblonga, tenues, teretes ac angustæ, in quibus semina parua & rotunda. Radix durabilis nature, dura, ac lignosa, singulis annis regerminat.

2 Alterum genus cauliculos quoque habet tenues, longos: & folia trifolij aut fenogræci, in ambitu serrata: flores luteos, pallentes, in sciadio siue umbella pratensis ferè trifolij similitudine, post quos ex singulis umbellis complures exigua lunata ac corniculorum modo recurua siliquæ exeunt, in quibus semina parua, sapore ac forma seminis genestæ: radicibus firmatur longis, tenuibus & fibrosis.

3 Tertium genus caule, folijs, ac radicibus, prioribus, vti Tragus ait, simile, flores autem maiores, & in luteo splendidiore, siliquæ verò ei longiores, ex singulis tres, aut quatuor, autium vnguibus persimiles, in quibus semina rotunda, vt arachi. Nascuntur hæc genera, pluribus Germaniæ locis sua sponte, primū Belgio familiaris est, vbi secus vias, & agrorum margines passim reperitur: florent æstate. Trifolia corniculata, ad differentiam aliorum nominari possunt, aut loti syluestres. Differunt tamen non parum, à Dioscoridis syluestri loto, quæ in Lybia prouenit. Nam Dioscoridis syluestris lotus, caule est bicubitali, & sæpe maiori: alis multis: folijs trifolij pratensis: semine fenogræci, multò minore, gustu medicato: Quale in totum nullum horum corniculorum trifoliorum

Syluestris
lotus.

foliorum

foliorum est . Habent autem ista corniculata trifolia , cum Serapionis , aut Ysaaci meliloto similitudinem maximam . Serapio enim ex Ysaaco melilotum describēs , vaginas ipsam facere ait , veluti & ista trifolia faciunt , quam ob causam (ceteris notis non repugnantibus) Ysaaci & Serapionis meliloti videntur : non tamen idcirco Dioscoridis , aut Galeni , licet tamen has inter se Serapio confundat , vt sæpe multas alias confundere Arabibus proprium quodammodo est vitium . Differentiam vtriusque , ipse siue Ysaac , siue Serapio ostendit , vaginam & semen huius meliloti præcipuè commendans : nam alterius meliloti floribus potissimum , veteres Græci vsi sunt non siliquis aut semine , vt ex emplastrorum malagmatum , & aliorum compositionibus , quæ apud Galenum , Paulum , Aëtium , & alios reperiuntur , euidentis est . Meliloti siquidem quod à Dioscoride describitur in floribus præcipua facultas est . Describit autem melilotum suam ex Ysaaco , Serapio his verbis : Alchilel , siue Melich (ita enim melilotum Arabes hi nominant) herba est , quæ habet folia rotunda , viridia : ramuli eius sunt subtiles multum , & folia rara , & fructus habens vaginas subtiles , rotundas [sicut virgæ puerorum paruulorum] & sunt in eis grana pauca , glauci coloris , rotunda , minora granis sinapis , & quod de ipsa administratur , sunt illæ vaginæ , cum eo , quod est in eis ex granis . Quæ certè descriptio istis corniculatis trifolijs satis respondet , & præsertim primo ac tertio generibus . At primum horum Germani **wilden klee / steinklee / onser frauen schuchlin / vnd vogels wicken** appellant : nostri **steenclaueren & vogels vitsen** : nonnulli herbam leporinam : Fuchsius melilotum Germanicam facit .

2 Alterum genus idem melilotum Italicam , & Germanis **welscher steinklee** nuncupat , & cum vera meliloto conuenire existimauit , cum qua tamen per omnia non commu-

Melilotus
Ysaaci aut
Serapionis.

[] Videtur
redundare.

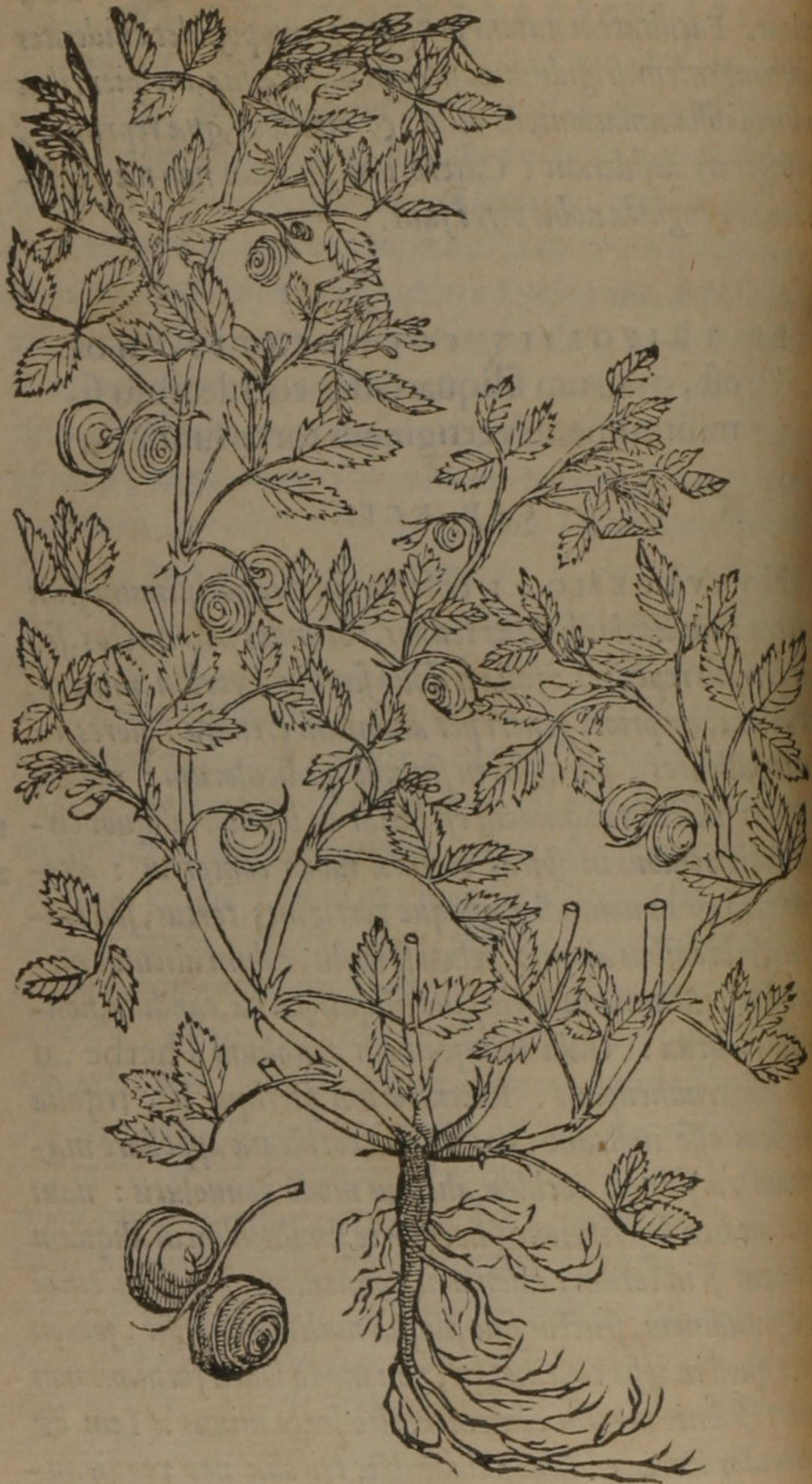
nicat.

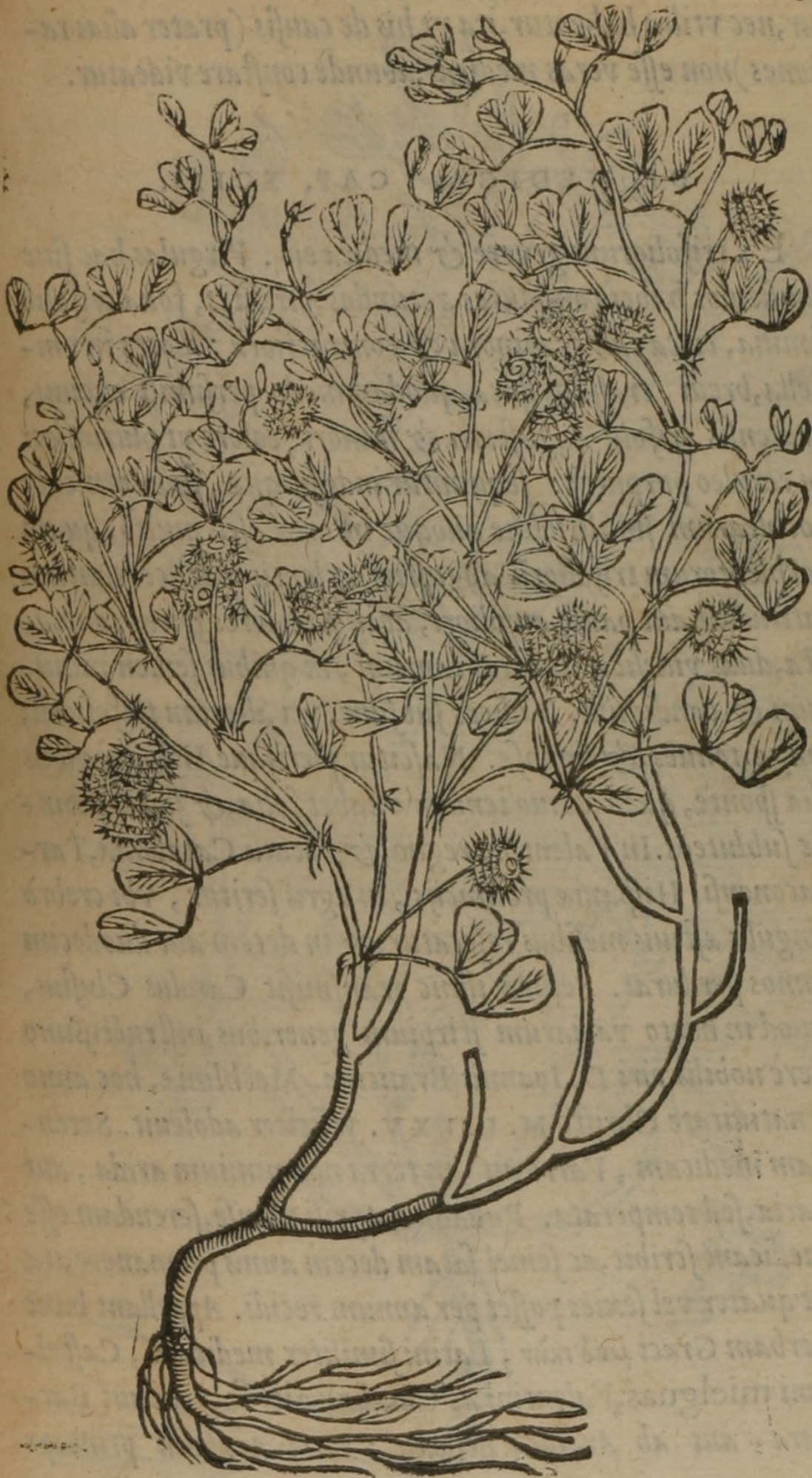
nicat. Facultatem autem primum genus possidet euidenter I
 adstringentem, frigidum ac siccum natura sua, incipientibus
 idcirco inflammationibus vtile, & omnibus, quæ reprimi ac
 refrigerari desiderant. Cæterorum duorum non ita explo-
 rata, aut cognita nobis vires sunt.

DE TRIFOLIIS COCHLEATIS, HOC
 est, quorum siliquæ testæ cochlearum si-
 militudine, in vertiginem tortæ sunt.

CAP. XCII.

HUIUSCEMODI trifoliorum duo potissimum sunt
 genera: cauliculos habent tenues, rotundos non erectos, sed
 per terram repentes: folia trifolio similia, verum minora,
 teneriora, & priori generi per ambitum crenata: flores ex
 luteo pallentes, paruulos in summo pediculorum: radices
 tenues: fructus vni quidem est latior ac breuior, aliquot cir- I
 cumuolutionibus in spiras cochleæ modo contortus: alte- 2
 rius verò & in nonnullas quoque vertigines tortus, sed lon-
 gior, & breuibus aliquot, veluti spinulis, echini alicuius mo-
 do asper. Semina in vtriusque siliquis parua, candida, non-
 nihil recurua. Galli huiusmodi trifolium l'herbe au
 limasson nuncupant. Recentiorum plerique hæc trifolia
 medicas esse iudicant, nos trifolia cochleata appellare ma-
 luimus, à siliquis cochleæ alicuius modo conuolutis: nam
 cum medicæ descriptione (licet fortè similitudinem aliquam
 habeant) in totum tamen non conueniunt. Lentis enim
 magnitudinem, fructus siue siliqua multum excedit, semen
 verò quod in ipsis continetur, non modò lentis formam non
 habet, sed nec magnitudinem, multò lente minus. Iam &
 iumentorum aut bouum pabulo hæc trifolia nec requirun-
 tur,

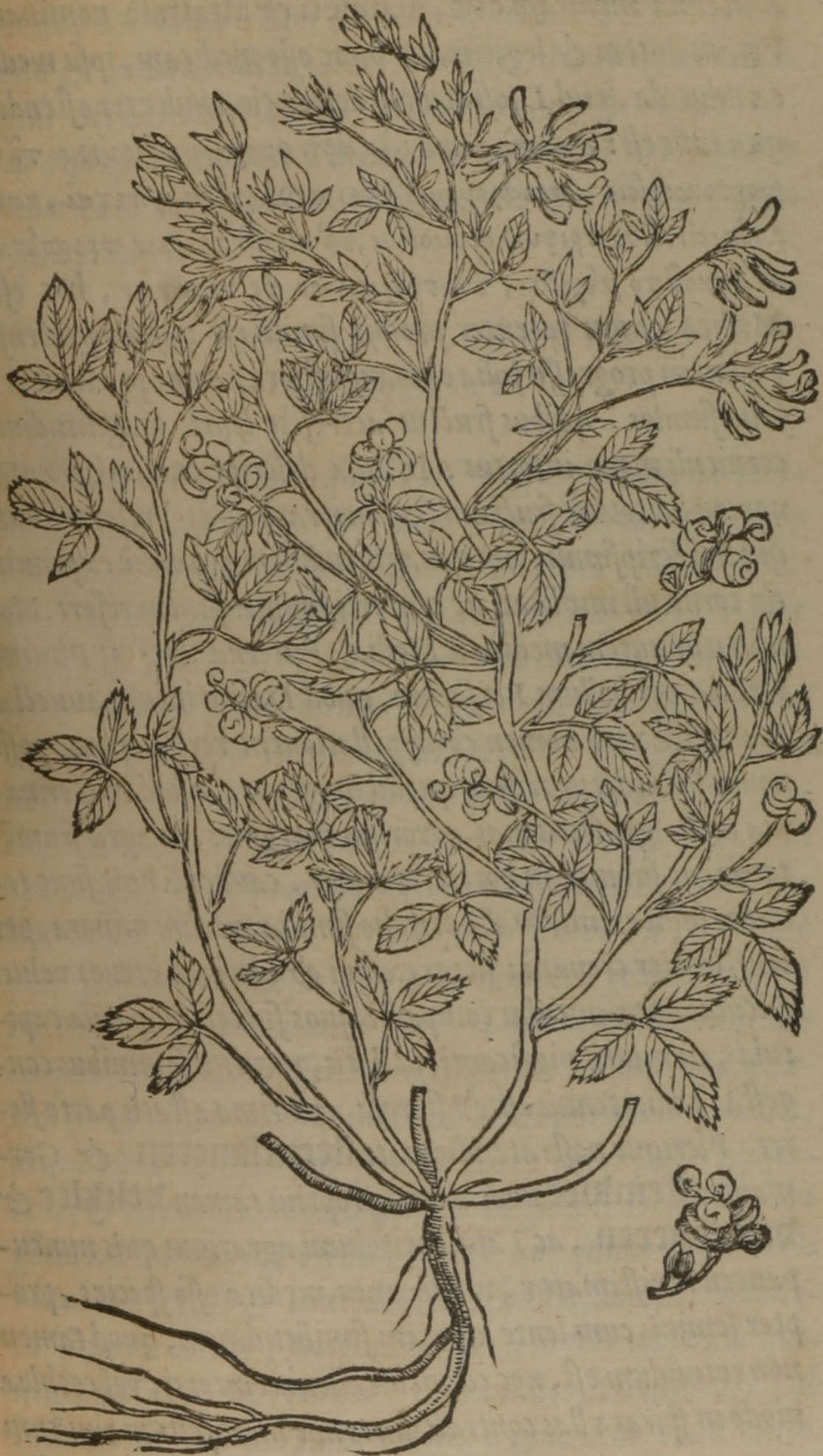

tur, nec utilia habentur, ita ut his de causis (præter alias rationes) non esse veras medicas, abundè constare videatur.

DE MEDICA. CAP. XCIII.

Ex trifoliorum genere & medica est. Virgulas hæc siue cauliculos habet complures, rotundos, virentes, folia trifolio similia, circa caules minora & contractiora: flores in umbella, breui, crassæq; spicæ quodammodo persimili exeunt, pratensis trifolij angustiori & minori; colore ut plurimum in ceruleo purpurei: sequuntur inde siliquæ, siue cornicula cochlearum similitudine quoque intorta, sed multò, quàm cochleatorum trifoliorum angustiora, lentis videlicet tantum latitudine aut paulò ampliori, ac in pauciores spiras contracta, duas videlicet aut tres tantum, in quibus semen minutum & candidum. Radices subsunt, uti aliorum trifoliorum, longæ, tenues, & lignosæ. Nascitur plerisque Hispaniæ locis sua sponte, quod satiuo tenuiora habet folia, & flores subinde subluteos. In Valentino regno, & vocata Catalonia, Tarraconensis Hispaniæ provinciis, in agris seritur, ubi crebrò singulis æstiuis mēribus refecatur, & in decem aut duodecim annos perdurat. Semen illinc transmisit Carolus Clusius, quod in horto variarum stirpium generibus instructissimo verè nobilis viri D. Ioannis Brancion, Mechliniæ, hoc anno à natiuitate Christi M. D. LXV. feliciter adoleuit. Serendam medicam, Varro ait, in terra non nimium arida, aut varia, sed temperata. Palladius Aprili mense, serendam esse medicam scribit, ac semel satam decem annis permanere, ita ut quater vel sexies posset per annum recidi. Appellant hanc herbam Græci $\mu\epsilon\delta\iota\kappa\acute{\iota}\nu$, Latini similiter medicam, Castellani mielguas, Valentini ac Catalani alfafa, voce aut Barbarâ, aut ab Arabica deflexa: nam Arabum princeps

Auicen-

Auicenna medicam cot, alaseleti & alfalfafa nominat: Veram autem & legitimam hanc esse medicam, ipsa medica dilucida apud Dioscoridem descriptio, euidenter ostendit, quæ talis est: μηδικὴ ἔοικε μὲν ἄρτι φουομένη τριφύλλῳ τῆ ἐν χορτοκοπίοις, προάρχουσα δὲ γενοφυλλοτέρα γίνεται, καυλοὺς ἀνιέῖσα τριφύλλῳ ὁμοίους, ἐφ' οἷς τὸ σπέρμα προσέφυκε φακοῦ τὸ μέγεθος, ἐπετραμμένον ὡς κεράτιον, hoc est, Medica quum recenter prodijt similis est trifolio pratensi, verum in progressu folia eius angustiora, caules producit trifolio similes, quibus fructus accrescit lentis magnitudine, corniculi modo intortus. In qua descriptione σπέρματ & nomen ad totum fructum (vt non rarò aliàs) referendum, qui, vti scripsimus, lentis magnitudinem proximè exprimit, & corniculi implicati ac contorti similitudinem refert. Nominatur autem medica à Media. Externa, inquit Plinius, Græciæ, per bellum Persarum, quod Darius intulit, inuecta.

2. *In medica verò nomen & appellationem recipi quoq; posse nonnullis videtur trifolij quoddam genus, quod in Germania ac Belgio secus vias, agrorum margines, in agris frumentarijs, ac subinde in hortis reperitur. cauliculi huic sunt tenues: folia ex interuallis trifolio similia, verum minora, per oras leniter crenata: flores exigui & lutei, in breues veluti spiculas aut paniculas compacti, quos succedunt parua capitula, ex multis nigricantibus, latis, recuruis seminibus congesta: radix tenuis est & fibrosa: plurima æstatis parte floret. Plerique nostrate idiomate steenclaueren / & Germanico steinklee nominant, proprius tamen veltklee & veltclaueren/, ac Latine trifolium agrarium quis nuncupauerit: existimatur, vti diximus, medicæ esse species, propter seminis cum lente aliquam similitudinem, quod tamen non rotundum est, nec corniculi alicuius intorti, vel cochleæ modo in spiras vllas contractum: vnde manifestum eius cum*

medica

σπέρμα.

Trifolium
agrarium.

medica discrimen . Iam & herba ipsa iumentorum , pecu-
 dum & quadrupedum pabulo , non expetitur , sed ferè negli-
 gitur . Medica enim , auctor Dioscorides , pro gramine vtun-
 tur , qui pecora alunt . Facultatem autem medica frigidam
 habet , ea de causa , quibus refrigeratione opus est , viridis im-
 posita prodest .

DE TRIFOLIO CANDIDO.

CAP. XCIII.

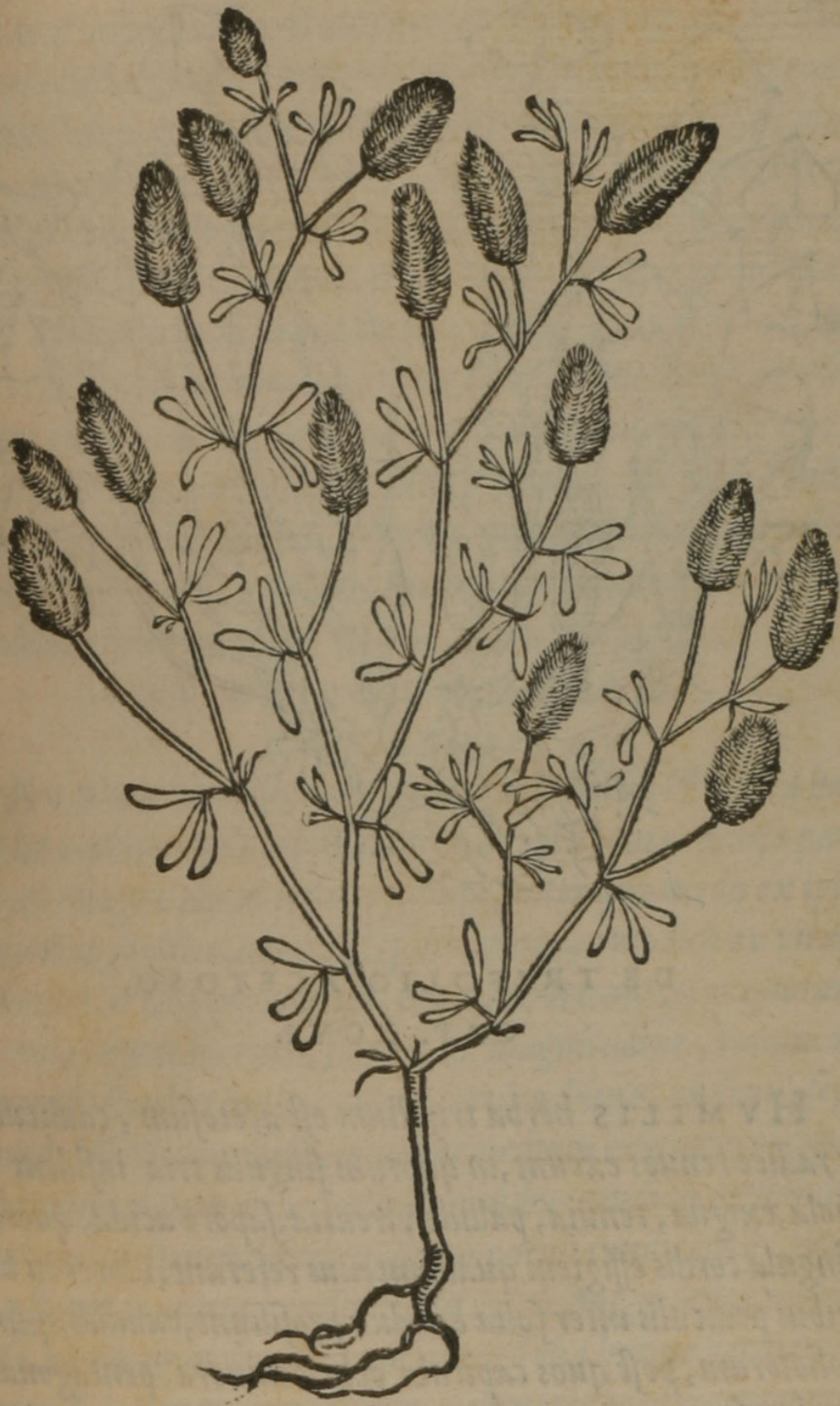
CANDIDVM trifoliũ , rectis assurgit caulibus com-
 pluribus , sesquipedalibus , aut altioribus : folia ei trifolio , aut
 fenogreco minora , in singulis pediculis trina , acuminata :
 flores candidi , aut tenuiter ex albido purpurascetes . Radix
 lignosa & viuax est . Tota herba , vnà cum caulibus & fo-
 lijs , ab vtraque parte , incana est , & molli tenuiq; lanugine
 hirsuta . Nascitur in quorundam hortis : peregrina enim
 Belgio & aliundè inuecta , floret hìc sub finem æstatis . Stu-
 diosorum plerique glaucem , alij cytisum faciunt , nonnulli
 Scribonij oxytriphylon . At Scribonij oxytriphylon à trifolio
 bituminoso non differt . Cytisus verò frutex est , vti paulò
 antè scripsimus , lignosus , apibus & iumentis grauis , at istud
 trifolium nec lignosum est , nec vel apibus vel animantium
 cuiquam iucundum esse , obseruari potuit . Cum glauce au-
 tem similitudinis quoque nihil aut exiguum omnino habet ,
 neque enim caulibus suis serpit , neque flores habet purpu-
 reos , & ramuli eius dodrante sunt longiores . Describit verò
 glaucem Plinius his verbis : Glaux antiquitus εὐλαακτὸν Glaux
 vocabatur , cytiso & lenticule folijs similis , auersa candidio-
 ra (superna virent , Dios. addit) rami in terram serpūt qui-
 ni , seniuè admodum tenues (dodrantes , Dioscorides) ab
 radice : flosculi purpurei exeunt , inuenitur circa mare .

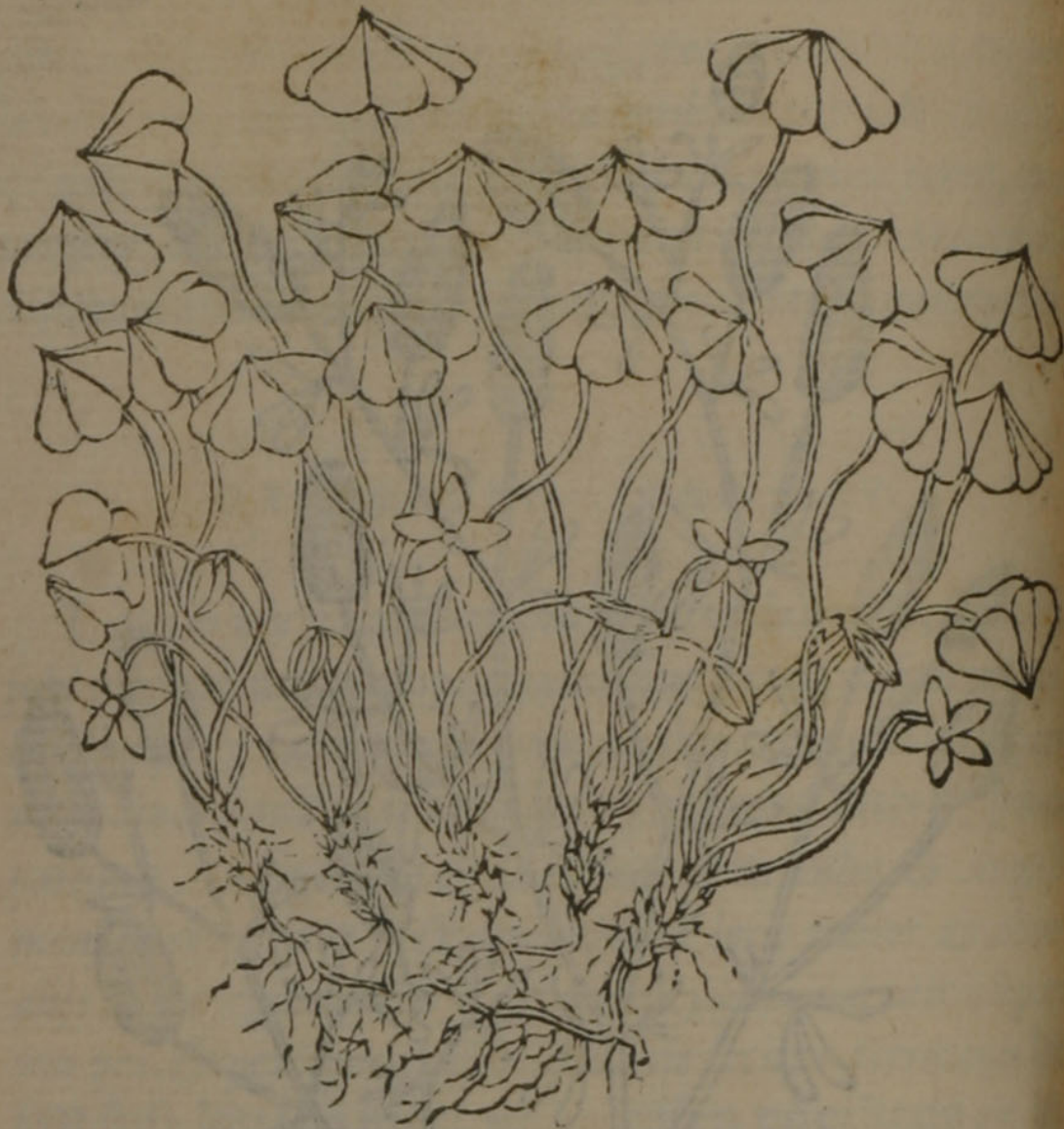
Eugalacton ab effectu nominatur, & idcirco à quibusdam non γλαύξ, sed γλάξ aut γάλαξ pronunciatur: hæc, inquit Dioscorides, decocta cum farina hordeacea & sale, & oleo, & in sorbitione exhibitæ, extinctū lac reuocat: eamq̄, quæ hauserit, Plinius superaddit, balneis vti cōuenit. At candidū trifolium cuius facultatis sit, aut ad quæ vtile, incomperitū.

DE LAGOPO. CAP. XCV.

LAGOPVS caule enascitur rotundo, erecto, folijs trifolij minoribus, paucis: paniculas, siue spicas, in summo cauliculorum & ramulorum gerit, molles, lanuginosas, leporinis pedibus simillimas: flores vt plurimum luteoli: semen paruum: In segetibus & hortorum areis Iulio & Augusto mensibus reperitur: & quibusdam locis maior & altior, alijs minor & humilior: Græcis λαγώπους, Latinis leporinus pes, & pes leporis, à similitudine dicitur, Germanis hasen fusz/katzen klee: nostris hasen pootkens & hasen voeckens: Gallis pied de lieure: nonnullis trifolium humile: quibusdam Hippocratis λαγώπυρ & videtur. At lagopyrus, non trifolio, sed tritico similis est vbi arescit, & folio paruo velut olea, sed longiore, vti Hippocrates scribit. Adstringit autē lagopus & exsiccat: vim habet, Dioscorides ait, sistendi aluum, cum vino pota: febrientibus autem, cum aqua danda. Alligatur eadem, contra inguinum inflammationes.

Lagopyrus.

DE TRIFOLIO ACETOSO,
CAP. XCVI.

HUMILIS herba trifolium est acetosum, cauliculi ei è radice tenues exeunt, in quorum singulis tria insident foliola, exigua, tenuia, pallidè virentia, sapore acida, quorum singula cordis effigiem quadamtenus referunt. Flores in brevibus pediculis inter folia è radice profiliunt, candidi, quinque foliolorum, post quos capitula ochris minora, pentagona, in quibus semen exiguum & luteum: radix obliqua, tenuis & ruffa. Nascitur locis syluosis, humidioribus, iuxta arborum radices, ac circa aquosa, & nõ rarò petrosa loca: floret Aprilis & Maii initio. Trifolium nominant acetosum, officinae &

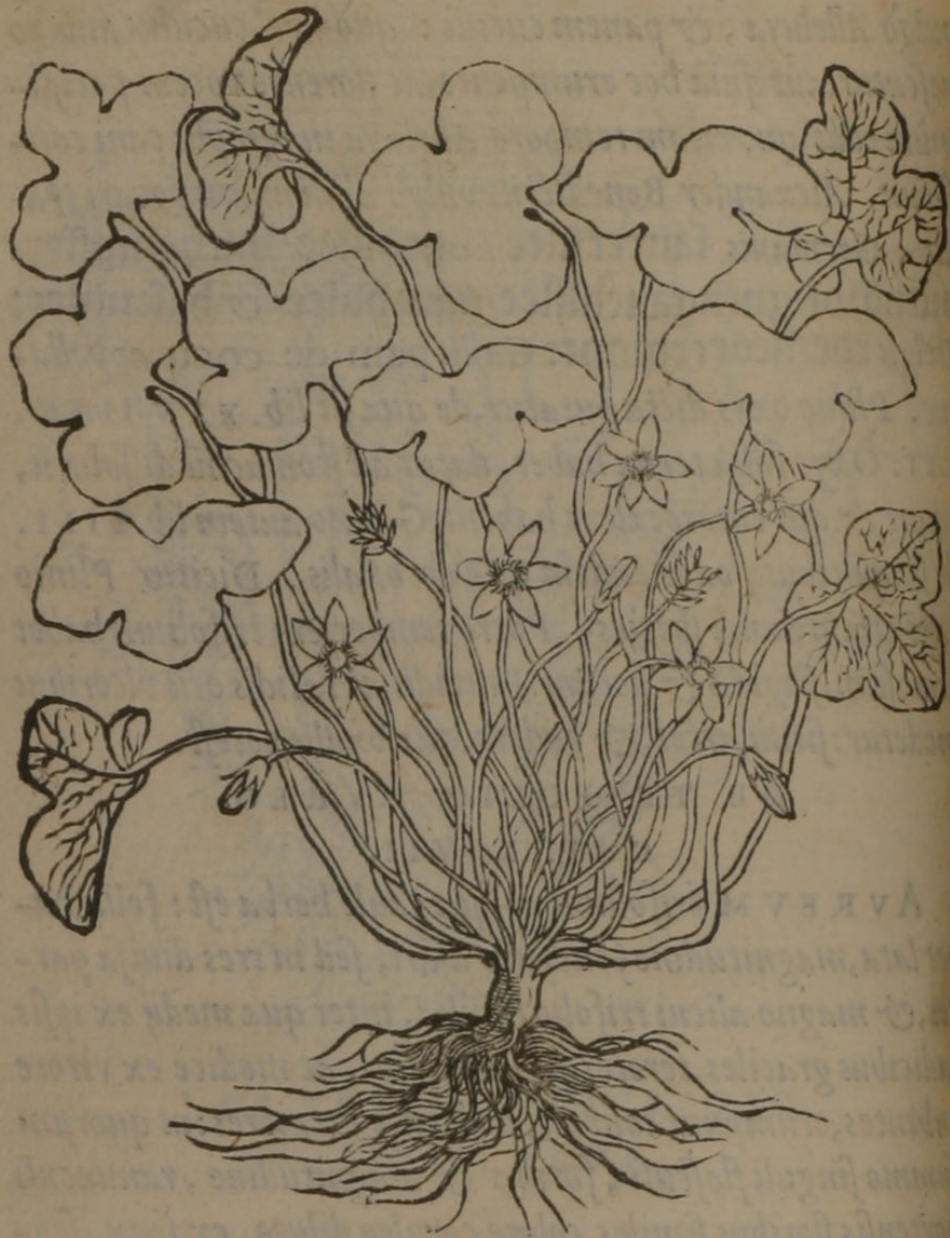
vulgò Alleluya, & panem cuculi: quòd vel cuculus avis eo vescatur, aut quia hoc erumpente, ac florente vocem potissimum edat, quo etiam tempore Alleluya in templis cani consuevit. Alexander Benedictus vulgò alimoniam vocari tradit, Germanis saurerklee / buchklee / buchampffer / buchbrot / guckgauchklee / gauchklee / & hasenklee: Belgis coeckcoeckbroot: Gallis pain de cocu appellatur. Plinio oxys dicta putatur, de qua sic lib. XXV II. cap. XII. Oxys folia terna habet, datur ad stomachũ dissolutũ, edunt & qui enterocalem habent. Galeno autem lib. IIII. de simplicibus, oxys eadem quæ & oxalis. Dicitur Plinio oxys etiam, iunci species. Porro temperiem trifolium habet acetosum, frigidã & siccam. Putridis ac fatidis oris vlceribus medetur: sitim arcet, & eadem, quæ oxalis potest.

Oxys Plinij.

DE TRIFOLIO AVREO.

CAP. XCVII.

AVREVM trifolium absque caule herba est: folia habet lata, magnitudine foliorum asari, sed in tres diuisa partes, & magno alicui trifolio similia, inter quæ mediũ ex ipsis radicibus graciles, teretesq̃, subhirsuti, ac modicè ex virore rubentes, erumpunt coliculi, dodrante breuiores: in quorum summo singuli flosculi, forma & magnitudine, ranunculi hortensis floribus similes, colore cæruleo diluto, ex senis, septenisq̃, foliolis commissi, quorum medium exiguum occupat capitulum, paucis & exiguis staminibus candidis circumdatum, in quo semen deinde nascitur parvũ candicansq̃, quod sua sponte maturum exilit. Radices subsunt graciles, numerosæ, nigrae, & in diuersa tendentes: folia hyeme permanet: flores, si cælum clemens fuerit, Februario medio erumpunt; sin rigidius: mense Martio. Semen Maio maturescit. Post florum defluuium noua erumpunt folia, quæ auersa parte nonnihil purpurescunt, sed minus quàm cyclaminus minor.

Nascitur plerisque Germania superioris locis in sylvis um-
 brosis, inter fruteta : in inferiori hac non nisi satum proue-
 nit. Herbarij nostræ ætatis hepaticam appellant, Germanicè
edel leberkraut / item & **guldenklee** / hoc est, trifolium
 aureū, nostris **edel leuercruyt** & **gulden leuercruyt** /
 Gallis hepaticque : Baptista Sardus, Trinitatem & Trini-
 tatis herbam nominat. Sunt qui βάλαις esse suspicentur,
 quam trifoliam herbam esse Hesychius scribit. Sed Balaris
 descriptione nusquam extante, nihil definiti potest. Refrige-
 randi

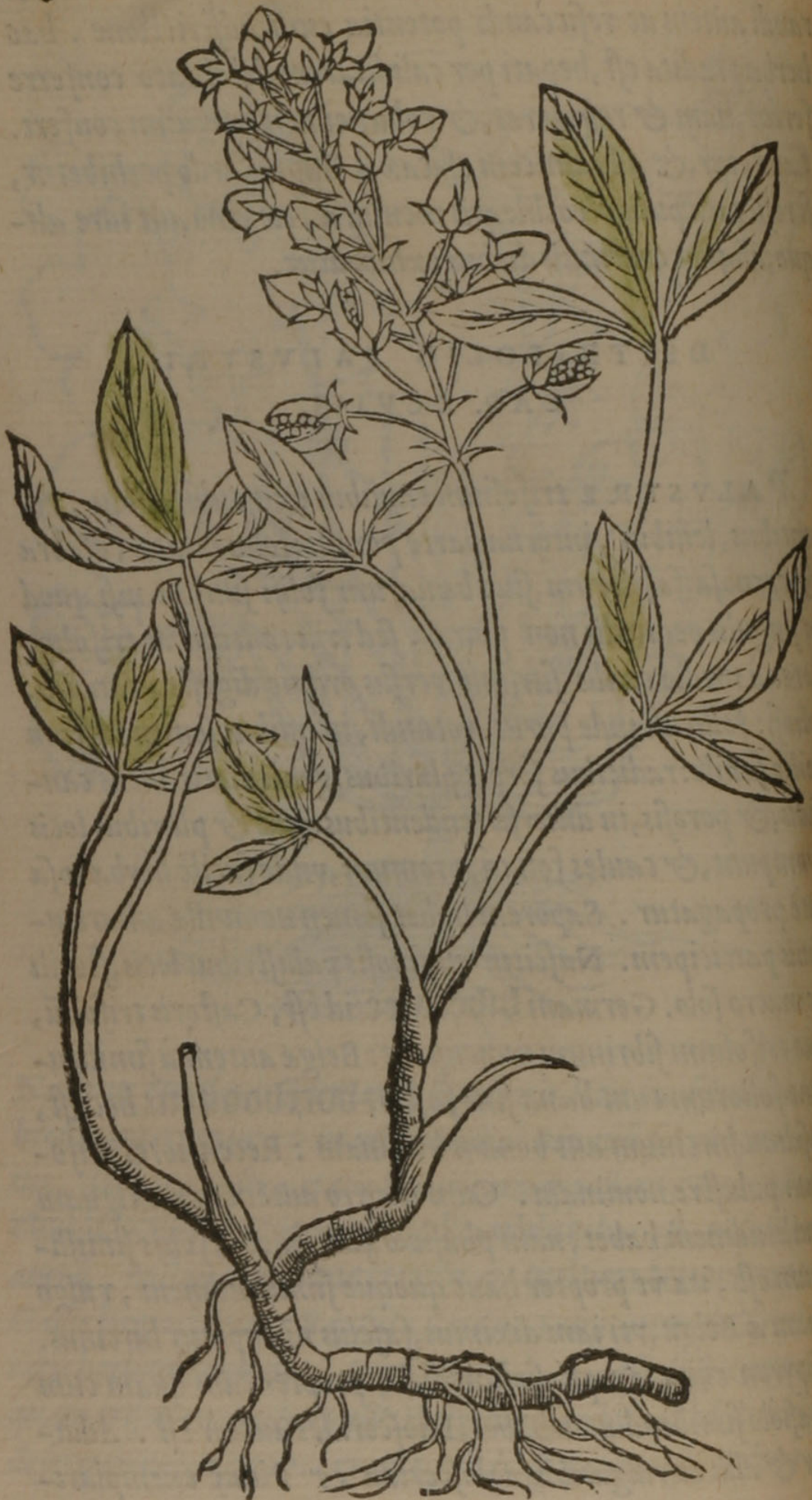
Βάλαις.

randi autem ac resiccandi potentia cum adstrictione, hæc herba prædita est, hepati per caliditatem debilitato conferre fertur, nam & refrigerat, & robur ei non exiguum confert. Laudatur, & ad ramicem efficax à Bapt. Sardo perhibetur, si resiccata pulvis cochlearis mensura, ex vino aut iure aliquo, aliquot continuis diebus exhibeatur.

DE TRIFOLIO PALVSTRI.

CAP. XCVIII.

PALVSTRE trifolium caulibus exit cubitalibus, virentibus, leuibus, interna parte porosus: folia ei lata, glabra & carnosæ, faselorum, siue bonarum folijs similia, nisi quod in singulis pediculis non plura, sed tria tantum vt trifolio: flores à medio caulis sursum versus ordine digesti, candidi, foliosi: folliculi inde parui, rotundi, in quibus semen ruffum milio simile: radicibus serpit pluribus, geniculatis, intus candidis, & porosus, in diuersa tendentibus, quæ & pluribus locis erumpunt, & caules foliaq; promunt, vnde facile herba ipsa latè propagatur. Saporem habet semen nonnullæ amaritudinis participem. Nascitur vliginosis palustribus locis, sterili ac macro solo. Germani **biberklee** id est, Castoris trifoliū, siue trifolium fibrinum nuncupant: Belgæ autem à similitudine foliorum cum bona siue faselo, **bocxboonen** hoc est, faselum hircinum aut bonam hircinam: Recentiores trifolium palustre nominant. Cum isopyro autem non exiguam similitudinem habet, nam phasiolo, siue faselo, folijs simillimum est, ita vt propter hanc quoque similitudinem, vulgò etiam à Belgis, vt iam diximus, faselus nūcupetur hircinus. Isopyron enim & phasiolum dici, propter eam quam cum phasiolo similitudinem habet, Dioscorides auctor est. Additur & alia in vulgaribus Dioscoridis & Plinij exemplari-

bus ratio: & in illius quidem, τῷ κατ' ἄκρον τὸ πέταλον ἑλικὰ φέρειν, id est, quod in summo folio clauiculas ferat. In huius vero, quoniam folium, quod est aniso simile, in pampinos torquetur. Quæ utrique auctori, perperam accessisse, satis manifestū: nec etenim faseli, nec faseoli, siue dolichi, foliū clauiculas habet, & anisi folium, præter quod clauiculis careat, cum faseli aut etiam faseoli folijs, nullam habet similitudinem. Emendandum igitur Dioscor. exemplar, & hoc modo legendum: Ἰσόπυρον, οἱ δὲ φασίολον καλοῦσιν, ἀπὸ τοῦ εἰοικέναι φασιόλω, ἔπεισι δὲ κεφαλαὶ ἐπ' ἄκρου τοῦ καλοῦ, λεπταὶ, σπερματίων πλήρεις, παραπλησίων μελανθίω τὴν γεῦσιν, hoc est, Isopyron aliqui phasiolum nominant, a similitudine phasioli, capitula ei sunt in summo caule tenuia, plena seminis, in gustu melanthio similis. Quod verò deinde sequitur: τὸ δὲ φύλλον ἀνίσω, id est, foliū verò aniso, aut accessorium similiter est, aut de gustu quoque venit intelligendum: forma siquidem folium Isopyri anisum referre non potest, quum phasioli folijs simile sit: sed verosimilius est ab aliquo adiectum; Oribasij enim liber ex Dioscoride transcriptus, hoc postremum non habet. Atque hoc quidem modo, Isopyri descriptione emendata & castigata, trifoliū palustre ei tam simile est, vt non aliud quàm verum isopyrum videatur. Isopyri autem semen, vt Dioscorides ait, contra tussim & dolores circa thoracem cum melicrato sumptum prodest: confert etiam hepaticis & sanguinem exscreantibus. Extergit enim, inquit Galenus, & incidit humores crassos, cum hoc, vt corpora contrahat & constringat.

Dioscoridis
& Plinij loca
emendata.

DE CRISTA GALLI. CAP. XCIX.

TENVIS & erectus caulis altitudine pedis cristæ galli est: folia angusta per ambitum crenata: flores lutei aut candidi,

didi, inertis vrtice haud multum absimiles: semen latum, colore nigrum aut subluteum, in valuulis latis, quæ quodam veluti folliculo breui, conteguntur. Radix tenuis & parua. Nascitur in aruis & non rarò in pratis, vtrobiq; inutilis & vitiosa: plurima æstatis parte floret, Belgæ **ratelen** & **geele ratelen** nominant, & pleriq; **hauecammekens** vulgò Latine cristam galli, & gallinaceam cristam, Germani **geel rodel**. Videtur nonnullis ἀλεκτορολόφου veteribus dicta, aut mimulus herba. De priore Plinius lib. XXVII. cap. v. sic: Alektorolophos, quæ apud nos cristæ dicitur, folia habet similia gallinacei cristæ, plura, caulem tenuem, semen nigrum in siliquis. Mimmulum autem in pratis pessimam, siliquis etiam dirã ferendis tradit, lib. XVIII. cap. XXVIII. Sed alektorolopho similior, quàm mimulo, cristæ galli nostra videtur. Quæ autem hæc facultate aut potentia prædita, cognoscere, curæ adhuc nulli fuit, cùm inutilis habeatur.

alij hoort. r. s. ge
viliun forui?

Alektorolo-
phos.

Mimmulus.

DE FISTULARIA. CAP. C.

FOLIA fistularia parua habet, crebris incisuris crispa; caules tenues, breues, quosdam per terram serpentes, alios erectos, circa quos flores vt cristæ gallinacæ, sed minores & colore rubentes, siliquæ deinde haud absimiles, parua, in quibus semen latum, & nigricans: radix tenuis & fibrosa. Nascitur in vlginosis pratis: herba non solum parum vtilis, sed & noxia, ac pratorum ipsorum vitium. Maio ac Iunio mensibus cum flore ac valuulis reperitur. Germanorum plerique **braun rodel** / alij **leuszkraut** & **braun leuszkraut** / Græcè φδιπίον, Latine pedicularum ab effectu nominant, quod pecori ac iumentis, quæ in pratis, vbi hæc prouenit, pascuntur, pedicularum copiam gignat, nostri **roode ratelen** / recentiorum nonnulli fistulariam, non pauci cristam etiam galli

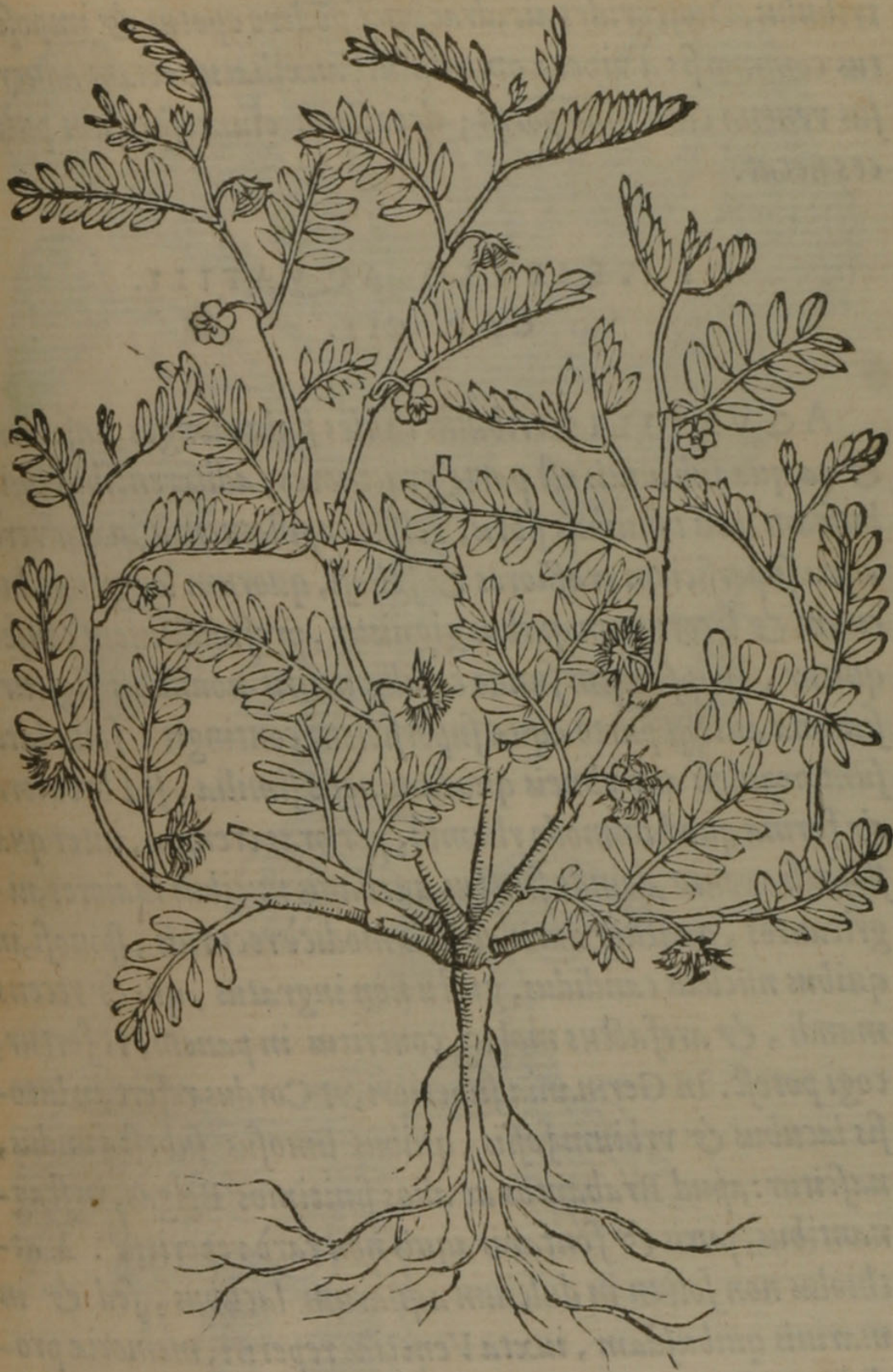
galli appellant. Cū mimulo Plinij plus similitudinis, quàm superior habet. Creditur ad fistulas & sinuosa vlcera vtilis esse, nec non menses, & aliunde profluentem sanguinem, in vino austero decocta, pota q̄, sistere.

DE TRIBULO TERRESTRI.

CAP. CI.

TERRESTRIS tribulus, quem nunc describimus, caules promit tenues, foliosos, circa quos folia ex multis vni costæ adnatis congesta, mochi siue satiui ciceris aut citius lentis folijs similia: fructus secundum caules, post quinque; foliolorum flosculos, iuxta foliorum exortus, à breuibus dependent pediculis, duri, multis aculeis ac spinis horridi, in quibus semen; radice nititur fibrosa. Apud Hispanos in aruis frequens, frugibus infestus, sed tamen, vt Plinius ait, inter frugum morbos potius, quàm inter terræ pestes numerandus: reperitur & plerisque Italiae ac Galliae locis: fructus estate perficitur. τριβόλ & Græcè, & Latine tribulus dicitur, ac ad differentiam alterius in aquis nascentis τριβόλ & χερσαῖ & tribulus terrestris. Est autem terrestris tribulus Theophrasto duplex, vnus folio exit ciceris: alter spinoso constat, hunc φυλλάκανθον appellari ait, serius germinare, & semen nigricans in lobo ferre: illum verò πρωτόν siue precoquū esse. Cum πρωτόν autem, qui hoc loco descriptus, magis conuenit. Quem & terrestrem Theophrasti tribulum, non omnino abs re, quis nuncupauerit. Dioscorides enim, qui vnus terrestris tantum meminit, hūc omisit. Suū siquidem tribulū, non ciceri, sed portulacæ, similia tradit habere folia, ac tenuiora, & κλήματα, siue tenuiores tenerosq̄, ramulos, per terram strata, in quibus spine acerbæ & duræ. Qui certè tribulus φυλλάκανθον, altero videlicet Theophrasti tribulo;

Tribulus terrestris Dioscoridis.

tribulo, magis similis est, quàm τριβίλιον siue praeoquo. Ceterum in terrestri tribulo terrea & frigida qualitas, quae & adstringens, auctore Galeno, superat: fructus eius quum tenui sit partiu, potus lapides in renibus cominuit. Terrestris
tribulus

tribulus, Dioscorides ait, drachmæ pōdere epotus & imposi-
tus commorsis à vipera opitulatur; auxiliatur etiam aduer-
sus venena cum vino potus; decoctum eius respersum puli-
ces necat.

DE TRIBULO AQUATILI.

CAP. CII.

AQUATILIS tribulus caules habet longos, inferiori
& ea quæ sub aquis est parte graciliores, adherentibus qui-
busdam locis tenuibus fibris, veluti capillamentis; iuxta verò
aquæ superficiem crassiores & foliosi, quorum longitudo la-
cuum & locorum in quibus gignitur, profunditatem conse-
quitur, in ipso enim fundo capillamentis nonnullis figitur,
summa autem parte aquæ superficiem contingit: folia lata
sunt populeis aut vlmeis quodammodo similia, sed breuiora
& forma quodammodo rhombi, per oras crenata, inter qua
flosculi exeunt, deinde fructus auellanis nucibus maiores, ni-
gricantes, quatuor duris aculeis modicè recuruis, spinosi, in
quibus nucleus candidus, gustu non ingratus, qui & recens
mandi, & arefactus molaq³ contritus in panem, vt fertur,
cogi potest. In Germania superiori, vt Cordus refert, in luto-
sis lacubus & vrbiū fossis, quibus limosus subest fundus,
nascitur: apud Brabantos ac alios finitimos Belgas, in stag-
nantibus, puris & fontanis aquis non rarò reperitur. Na-
thiolus non solum in dulcium aquarum lacubus, sed & in
marinis quibusdam, iuxta Venetias reperiri, memoriae pro-
didit, τριβουλος & ἐνυδρως Græcis; Latinis tribulus aquaticus,
sive aquaticus, et tribulus lacustris; officinis tribulus marinus
dicitur; Germanis Wassernuß / Weibernuß / Seennuß /
Stachelnüss / Spitznüss; Belgis waternootē & minck
piers: Gallis macres. Existimatur quoque à nonnullis

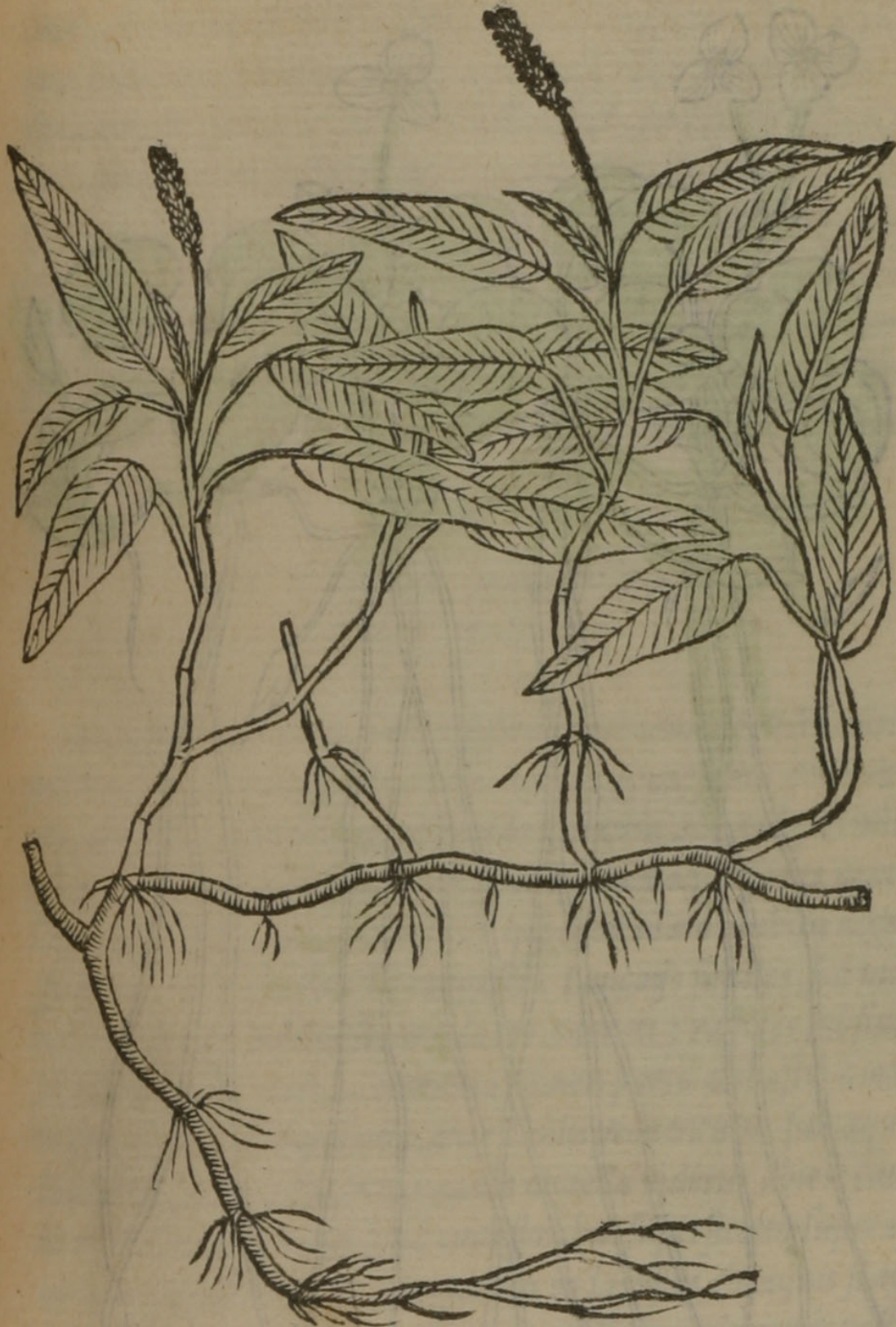
Butomum.

Butomon illud esse, quod in Geoponicis Cassiani Bassi, Constantino imperatori dedicatis, locis scribitur exire palustribus: & quod Ianus Cornarius vertit populneis nigris folia similia habere: Ruellius verò, folia ferre Irinis proxima. Græcè autē sic legitur: βούτομον γίνεται ἐν τοῖς ἔλεσι, φύλλα δὲ ὁμοία φέρει ἀειρίοις. Fructus autem huius tribuli, pleriq; castaneas aquatiles appellant. Refrigerantis autem tribulus iste est naturæ: ex humida & frigida essentia componitur, quæ magis in hoc aquæ est, quàm in terrestri, in qua terreū frigidum potentius, vt Galenus ait: proinde inflammationes omnes, vt Dioscorides tradit, cataplasmate adiuuat: cum melle aphthas, tonsillas, oris putredines, gingiuasq; persanat. Succus ad oculorum medicamenta colligitur. Thraces, Plinius inquit, qui Strymona habitant, folijs tribuli equos saginant, ipsi nucleo viuunt, panem facientes prædulcem, & qui contrahat ventrem.

DE FONTALI SIVE POTAMOGEITONE.

CAP. CIII.

CAVLICVLOS habet fontalis, tenues, viticulosos, geniculatos, folia oblonga, betæ folijs minora, durioraq; quæ tenuibus ac longiusculis pediculis insidentes, supra aquas eminent, & ipsius superficiæ, vt nymphææ folia incumbunt: flores in spicis, ex dilutiore purpura rubent, vt bistortæ, semen durum. Nascitur in paludibus, lacubus, urbium fossis, & alijs stagnantibus aquis, non raro etiam in riuulis lente fluentibus: vbique frequens. Flores Iunio & Iulio mensibus cõspicui sunt, interdum etiam Augusto aut Septembri. Creditur à Græcis ποταμογείτων dicta, quæ & σαχίτης, Latinis fontalis & spicata, Germani zamkraut / nostri fonteyncruyt / Galli espi d'eaue nominant. Potamogeyton
autem

autem, inquit Galenus, adstringit & refrigerat similiter
 polygono, sed essentia eius crassior est, quam polygони: pruri-
 ginibus vtile, & contra veterum vlcерum depastiones; auctor
 Dioscorides. Fluitat & in aquis, ac eius occupat superfi-
 ciem, sicuti fontalis, huius veluti altera species, quem ranae

morsum plerique nominant: sunt huic folia breuiora, rotunda, eodem quo fontalis modo, aqua innatantia. Flores in longioribus pediculis inter folia exeunt, parui, candidi, medio lutei,

*lutei, ex tribus foliolis, plantaginis aquaticæ floribus maiores, Iulio aut Augusto conspicui. Pro radicibus tenues fibræ sunt, quæ ex breui ac paruo veluti capite, vnde foliorum exortus, fundum versus tendunt: à quo etiam transuersæ fibræ exeunt, quibus progerminantibus, seipsum multiplicat. Reperitur similibus & iisdem crebrò, quibus fontalis locis: nostri **vorschen beet** id est, ranæ morsum, vti diximus, appellant; pleriq; etiam nymphæam paruum, & **cley n plompen**. Fontalis siue potamogetonis species videtur, eiusdem cum eo facultatis.*

DE VIOLA AQUATILI.

CAP. CIIII.

*AQUATILIS viola caules habet teneros, rectos, singulares, folia circa imum caulis, orbiculatim ipsum ambientia, multifida, similia quodammodo feniculo, aut vulgari millefolio, verum quàm huius ampliora maioraq;: flores iuxta summum caulis proueniunt, & ipsi orbiculato ambitu digesti, & ex quinque foliolis congesti, Leucoijs similes, sed minores, candidi, medio illorum luteo, odorati: radices subsunt tenues, fibrosæ, nigre, extrema tamen parte alabastri modo resplendentes. Tota herba, ante caulis prouentum, sub aquis conditur, atque tunc ei innatans nouella videtur abies: caulis verò vbi excreuerit, vnà cum floribus superficiem superat, ac supra aquas eminent. Reperitur in lacubus & aquis stagnantibus aut pigrius fluentibus, apud Belgas plurima: nostri violam aquatilem, & vulgò **water vilieren** appellant, Gallicè gyrofflees d'eaue. Petrus And. Matthiolus in commentarijs suis pro Myriophyllo pinxit, quod Latinè etiam millefolium, aliud tamen à millefolio habetur, qui $\sigma\rho\alpha\pi\acute{o}\tau\eta\varsigma$ $\chi\lambda\acute{\iota}\acute{o}\phi\upsilon\lambda\lambda$ & nominatur. Describitur autem $\mu\upsilon\rho\acute{\iota}\acute{o}\phi\upsilon\lambda\lambda\acute{o}\nu$ à*

Dioscoride his verbis: *Cauliculus est μονοφυής, id est, singularis, tener, vnica radice nixus, circa quem folia multa, leuia, fœniculo similia. Caulis ipse ὑπόκυρτος & siue subrubēs, διαποικίλος, versicolor. Nascitur palustribus locis. Cum qua descriptione, viola ista palustris non admodum conuenit, quæ nec caule est singulari, nec radice vnica: constant enim radices multis fibris, & caules promit complures. Facultatem autem viola palustris frigidam videtur habere & siccam, nullius tamen in medicina vsus.*

Myriophyl-
lon.

DE NYMPHÆA. CAP. CV.

AQVAVM soboles & nymphæa vtraque est, candida videlicet & lutea: folia candida habet in longis, teretibus, glabris, intusq; porosis pediculis, magna, lata, & prope modum rotunda, atque plurima parte supernatantia, quæ superiori parte glabra & equalia sunt, inferiori verò fibris aliquot distincta: flores in similibus cauliculis & in singulis singuli, candidi, ex compluribus foliolis oblongis & acuminatis, in quorum medio stamina multa lutea: post florem capitulum prodit rotundum, in quo semē nigricans, splendens, milio maius. Radices subsunt crassæ, nodosæ, foris nigrae, intus candidæ ac fungosæ, vnde plurimæ exeunt fibræ, quibus in fundo heret. Luteæ, folia similia candidæ sunt, paulò tamen oblongiora, foliorum florumq; pediculi similes, nisi angulosi essent: flores lutei, ex quinque tantum foliolis breuibus, rotundiusculis commissi, in medio quorum capitulum gignitur rotundum, turbinatum, compluribus luteis staminibus circumdatum, in quo, vbi ad maturitatem peruenerit, semina quoque splendentia, maiora quam alterius, triticeo grano minora. Radices crassæ sunt, longæ, quibusdam veluti acetabulis asperæ, intus forisq; candidæ, substantia fungosa

& porosa. Nascitur vtraque in paludibus, stagnantibus
 aquis, amplioribus fossis, & pigro lapsu dilabentibus riuulis,
 ac subinde fluminibus: Maio ac Iunio floret. Græcis νυμ-
 φαία ac Latinis similiter nymphæa, quòd aquosa loca amet,
 dicta, auctore Dioscoride: officinæ nenuphar nuncupant.
 Apuleius Latinè ait appellari, matrem Herculaniam, algam
 palustrem, papauer palustre, clauum Veneris ac digitum Ve-
 neris. Marcellus peruetustus auctor, Latinè clauam Hercu-
 lis, & Gallicè baditin nominari refert. Germani wasser
 mahem/ horwurtz/ horstrang / seeblumen / wasser
 gilgen; Belgæ plompen appellant; Galli blanc d'eaue.
 Lutea flos βλέφαρα, vt Dioscorides refert, dicitur. Habet
 autem, Galenus ait, nymphææ tum radix, tum semen desic-
 candi vim citra morsum: itaque ventris profluvia cohibet,
 semenq; siue per insomnia, siue alio pacto immodicè pro-
 fluens retinet. Iuuat porrò etiam dysentericos. Cæterum
 nymphæa, quæ candidam habet radicem, potentioris est fa-
 cultatis, vt & muliebri medeatur profluuio. Verùm & hæc,
 & ea quoque quæ atram habet radicem ex vino nigro au-
 stero bibitur: nonnullam habent & abstergerendi potentiam:
 itaque & alphas sanant, & alopecias: ad alphas maceran-
 tur aqua: ad alopecias pice liquida. Sed ad hæc aptior est ea,
 cuius radix nigra est, sicuti ad alia, cuius alba. Theophra-
 stus, trita, inquit, & plagæ imposita, sanguinem sistere tra-
 ditur. Nostra ætas, candidæ nymphææ flores, ad capitis ex
 causa calida affectus commendat: luteæ verò radicem, re-
 num & vesicæ calidis morbis mederi, & aduersus gonor-
 rhœam efficacem, non temerè existimat.

DELENTE LACVSTRI. CAP. CVI.

LACVSTRIS lens, veluti muscus quidam viridis est,
 minimis foliolis, rotundis, lentis magnitudine, è quorum me-
 dio,

dio, inferiori parte, tenuissimæ fibræ capillorum instar descendunt, quæ ipsis radicum loco sunt: caule, flore & fructu caret. In lacubus, vrbium fossis, & alijs non decurrentibus aut fluentibus aquis, innatans & latè saepe superficiem eius occupans reperitur. Græcis φαίλος ὁ ἐπὶ τῶν τελευμάτων dicitur; Latinis lens lacustris, lens aquatilis, & lens palustris. Pharmacopœi aquæ lenticulam nominant, Germani **meerlinsen** / Belgæ **waterlinsen**, & frequentius **endengruen**, hoc est, anatum herbam, quod videlicet eam anates pascantur, Galli lentille d'eaue. Est autem, vt Galenus tradit, humidæ & frigidæ temperaturæ, vtrunque ex secundo quodammodo ordine. Prodest, Dioscorides ait, omnibus inflammationibus, erysipelatis, podagrisq; & per se, & cum polenta imposta: puerorum etiam enterocælas glutinat.

DE RANUNCULO AQUATILI.

CAP. CVII.

RANUNCVLVS aquatilis cauliculos habet rotundos, tenues, in rectum & obliquum sparsos: folia sub aquis multifida, chamæmeli folijs similia, extra aquas autem rotunda, & per ambitum crenata: flores candidi & odorati, forma ranunculi persimiles, quos, veluti in hortensi ranunculo, aspera consequuntur capitula, semen continentia: radices tenues sunt & capillacæ: in fossis aquas habentibus, & lentè decurrentibus riuulis, necnon iuxta eorundem ripas, ac alijs locis humentibus gignitur. Aprili, Maio & subinde Iunio mensibus abundè & latè floret. Ranunculus quidem est aquatilis, & polyanthemum aquatile: pharmacopœorum & herbariorum pleriq; hepaticam aquaticam, & hepaticam albam perperam appellant, & cum maiori errore refrigerantis hepaticæ albæ loco, medicamentis admiscent:

facultate siquidem hic aquatilis ranunculus calidus est, & ranunculo herbæ similis.

DE SAGITTA. CAP. CVIII.

SAGITTA herba in longis triangularibus leuibus pediculis, folia profert triangularia, ari folijs longiora & angustiora, alatae sagittæ cuspidem proximè referentia, inter quæ medius exit caulis rotundus, leuis, intus spongiosus, in quo per interualla terni nascuntur flores, & ipsi ex tribus foliolis commissi, candidi, staminibus quibusdam in medio puniceis. Floribus subnascuntur, virentes, rotundæ & nonnihil asperæ pilulæ, castaneis minores: radices subsunt pallidæ & fibrosæ: gignitur in lacubus & aquis resedibus: radices in fundo hærent: folia & fructus super aquas eminent: floret potissimum Maio: fructus Iulio perficitur mense. Sagittam & sagittalem recentiores appellant, nonnulli linguam serpentis, & vulgò **Serpents tonghen**. Sagittam autem, à Græcis *πισάνα* appellari; Magonem referre Plinius tradit; pistanam dicit à Græcis vocari, quam inter vluas sagittam appellamus, lib. XXI. cap. XVII. Pistanæ, quædam etiam species videtur nostris anonyms, quæ folia habet lata, rotunda, hederæ quodammodo similia, sed tamen asaro similia, (quod & ipsum hederæ describitur folio) & maiora, in longis pediculis è radicum capite enatis, quæ super aquas vti sagittæ eminent: florem, aut fructum nullum facere existimatur. Radices fibræ sunt longæ, subnigræ: nascitur in stagnantibus aquis, & iisdem quibus sagitta, locis, inuentu tamen rarior. Nomen apud nostros, vt diximus, non habet, veterum autem epimedium esse videtur, de quo Dioscorides hæc scripta reliquit: *Επιμήδιον καυλὸς* est non magnus, hederæ similia folia habens, vt plurimum decem aut duodecim,

πισάνα.

Epimedium.

duodecim: neq; florem neq; fructum fert: radices tenues, nigrae, graueolentes, gustu fatuo: nascitur in locis aquosis: folia cum oleo trita, mammas increfcere nõ sinunt, imposita: radix conceptũ adimit: folia trita, & cum vino potata, post menstruas purgationes, drachmarum quinq; pondo, diebus quinque, steriles conseruant.

DE SEDO AQUATILI, SIVE STRATIOTE POTAMIO. CAP. CIX.

AQUATILE sedum, folia habet aloes herbæ similia, sed breuiora & minora, per ambitus, duris quibusdam breuibus aculeis spinosa, inter quæ vaginæ quædam erumpunt, cancrorum forficulis persimiles, quibus dehiscentibus flores exeunt candidi, trium foliorum, ranæ morsus persimiles, luteola, exigua stamina in medio gerentes. Pro radicibus fibræ longæ sunt, rotundæ, candidæ, crassioribus lyrarum fidiibus, aut longis lumbricis persimiles, quæ ab ipso folia promente, breui capite descendentes, aquæ fundum petunt, quem tamen rarius assequuntur. Exeunt ab eodem & aliæ fibræ, quibus vti ranæ morsus multiplicatur. Reperitur in stagnantiũ aquarũ lacubus, & fossis, locis circa Scaldim & Diliam Belgij flumina, complurimis. Maxima foliorũ pars vnà cum floribus aquas superat, reliquæ ipsius stirpis, sub aquis conduntur. Iunio, Iulio, & subinde Augusto floret. Sedum appellari potest aquatile, ab aloes videlicet similitudine, quod Latinè quoque sedum appellatur; à quibusdam cancri chela, siue cancri forficula dicitur. Videtur autem στρατιώτης ὁ ἐπὶ τῶν ὑδάτων φερόμενος, id est, stratiotes aquatilis, quem & στρατιώτην ποτάμιον nominant, Latinè militarem aquatilem quis appellauerit. Nam aquis innascitur, ÷isdemq; supernatat, & si fibræ illæ quas ad aquarum fundum demittit, radices non sunt, absq; radice etiam viuit: iam & semper-

uiuo orbiculato foliorum ambitu similis est, folijsq₃ quam illud maioribus ac longioribus, necnon refrigerantis etiam naturæ, qualem stratiotem potamium esse Dioscorides memoria prodidit. Siftit autem hic stratiotes, eodem auctore, sanguinem è renibus fluentem; vulnera ab inflammatione asseruat: erysipelatis & œdematis cum aceto impositum, prodest.

DE SIO AC EIVS GENERIBVS.

CAP. CX.

SIVM longis, tricubitalibus aut amplioribus, crassis, striatis & inanibus assurgit caulibus, qui superius attenuati, in alas quasdam diuiduntur: folia ei oblonga, ex pluribus alijs commissa, quorum singularia, pingua, glabra, & per circumferentiam serræ modo incisa, particularibus hipposelini folijs minoræ: flores in umbellis candidi. Radices tenues, nigre & capillaceæ veluti fibræ sunt, quæ non modo subsunt; sed & caulium geniculis adnascuntur, ijs quibus aquis conduntur aut limo insiguntur partibus. Apio aut etiam hipposelino, tota herba odoratior est, naphthæ (vulgò petrolei) odore vicina: in perennibus nascitur riuulis, & subinde, sed rarius, in resedibus exit aquis. Iulio & Augusto floret. Germanorum pleriq; **wasser eppich/ frosch eppich/ wasser merck/** & nostrate dialecto **water eppe** nominant. Plinio ac Latinis *lauer*, Dioscoridi *σίον* est: quod in vetustis eius exemplaribus, *anagallis aquatica* & *iuncus* quoq; dici odoratus legitur: vnde occasionem sumpsisse videntur, qui *anagallidem* vulgò dictam *aquaticam*, verum *sium* esse existimarunt. Qui si diligenter sij descriptionem expendissent, vocibus his supposititijs, aut adulterinis, parum aut nihil tribuendum, facile animaduertissent. Nam cum *anagallide*

aqua-

*aquatica, aut iūco odorato, sium, uti à Dios. describitur, simi-
 litudinis habet nihil. Est etenim sium, uti scribit, ῥαμνίον ὀρ-
 ρὸν, λιπαρὸν, φύλλα ἔχον πλατέα ἰπποσελίνῳ ἑοικότα, μικρό-
 τερα δὲ καὶ ἀρωματίζοντα, id est, frutex rectus, pinguis, folia
 habens lata, hipposelino similia, sed minora & odorata, qua-
 lis nec iuncus odoratus, nec anagallis aquatica, quæ neq; fru-
 ticis specie adolescit, aut odorata, vel hipposelino aliquo mo-
 do similis, sed plane dissimilis, à sio his de causis multum
 differens. Porrò sium, uti Galenus ait, quantum gustu odo-
 ratum est, tantum etiam excalfacientis facultatis est par-
 ticeps. Crudum coctumq; esu calculos, Dioscorides tradit,
 conterit & expellit, urinas cit, partus & menses euocat, com-
 estum dysentericis utile. Sio autem siue laueri odore & 2
 facultate proximum est, alterum quoddam veluti sij genus,
 multò tamen & minus & tenuius. Cauliculi huic sunt te-
 nues, rotundi, laues, obscure geniculati, inanes, iuncis quo-
 dāmodo similes: pro folijs pauci, tenues sunt & inanes quoq;
 pediculi, siue ῥάχιδες aut costæ, à quibus parua aliquot &
 angusta promuntur foliola: flores in exiguis umbellis, sca-
 biosæ angustioribus & minoribus, candidi, simul compressi
 exeunt: semen aniso maius, subcandidum, superiori parte
 latius. Radices tenuissimæ & nigræ fibræ sunt, caulibus in-
 ferius adherentes: emittit verò & ex imo caulis, fibras obli-
 què serpentes, quæ alicubi terræ aut luto herentes, radices
 faciunt & cauliculos promunt, seipsam hoc modo multipli-
 cante stirpe, quæ tamen & semine feri potest. Reperitur in
 perennantibus riuulis, aut alijs aquis frequentius, ac sæpissi-
 mē ubi sium gignitur: non rarò etiam in palustribus & ri-
 guis, iuxta riuulos ac fossas: adolescit etiam in hortis aut ali-
 bi, locus nō perinde humidis, satū, quod tamē minus attollitur
 & breuius est: foliaq; habet terræ proxima, cerefolio simi-
 lia, sed tenuiora; reliqua verò, uti eius quod in aquis exit; ra-
 dice s*

dices autem crassas, paruis syluestribus rapis similes, verum minores ac breuiores, à quibus & transuersæ quædam serpentes exeunt fibræ, quibus seipsum multiplicat. Ita non raro in alium locum translata stirpes, formam effigiemq; aliqua parte commutant: floret æstiuis mensibus: Augusto semen, in hortis quidem, ad maturitatem peruenit. Anonymos & absque nomine est, nisi sium illud sit, cui σχοίνου ἀροματίκου, id est, iunci odorati nomen tribui potest: quod sio datum legitur, inter eas voces, quæ suppositiæ habentur: quo nomine istud sÿ genus non improprie appellari posse videtur, quando illi caules sunt iuncis similes & odorati, tametsi non ille sit odoratus iuncus, qui proprie ac verè talis nominatur. Est verò & tertium, sio odore & facultate cognatum genus: caulem istud habet crassum, inanem, geniculatū, supra aquas bicubitalem, aut longiorem, in plures alas diuisum, primū viridem, postea verò, quum semen maturum esse ceperit, in luteum languescentem: folia hortensis apij (vulgò petroselinii) tenuiora: flores in non magnis umbellis, parui sunt & candidi: semen odoratum, subruffum, aniso maius. Radices fibræ sunt, veluti sÿ nigræ, ad inferiorem caulis partem ipsis geniculis adherentes. Exit iisdem ac similibus quibus sium locis, & simul cum eo sæpe reperitur: æstate floris productio: Augusto semen maturum est. Apud nostros, quod sciam, nomen nō habet, officinis etiam incognitum, sicuti & sium: à Plinio phellandrium nominatum videtur, quod lib. XXVII. cap. XI I. scribit in palustribus nasci, folio apij: potest autem & istud genus sium illud esse, quod Pseusippus, apud Athenæum in aqua nasci affirmat, foliumq; habere palustri apio simile, de quo Homerus:

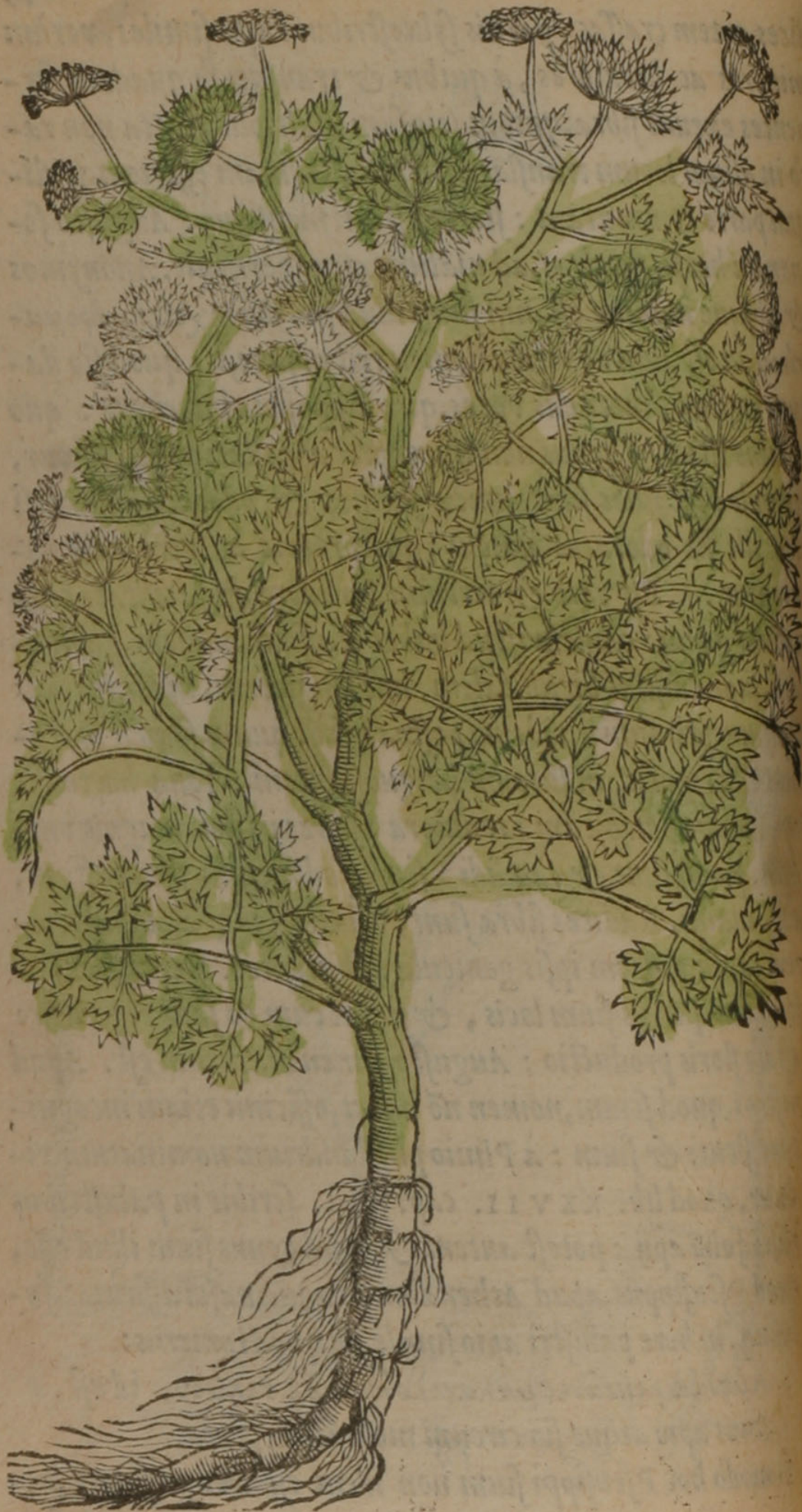
Ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ σίου ἢ δὲ σελίνου, id est,

Sunt apio atque sio circum mollissima prata.

Si modò hoc Pseusippi sium non idem est, cum priori loco

Iuncus odoratus.

Phellandriū.

descripto sio. Quod autem ad facultates harum duarum stirpium, haud dubium est, quin vtraque calida sit & sicca, ac sio potentia ac temperamento simillima. Qua de causa, vrinam & menses prouocant, ad vesicæ frigidos affectus utiles, & ad calculū: quem comminuere ac expellere possunt, si natura sua friabilis fuerit. Plinius, phellandrij, inquit, semen bibitur propter calculos & vesicæ incommoda. Præter has, 4 & aliam quandam pro sio Matthiolus herbam depinxit, quam à Senensibus Gorgolestro vocari refert. Pinguis est, Gorgolestrū. inquit, planta, caule recto, folijs latis, in ambitum serratis, olusatro similibus, sed minoribus & odoratis: floribus candidis: semine corniculis incluso: exit iisdem quibus nasturtium aquaticum, locis: rari admodum sunt, addit, fontium riuuli, quibus aquaticum si symbrium innatet, qui gorgolestrum etiam non habeant. Esse autem hoc gorgolestrum verum sium ac lauer, scriptum reliquit, nobis tamen non aliud verum ac Dioscoridis legitimum esse videtur, quam hoc capite primo loco descriptum, quod sij descriptioni, per omnia respondet.

DE NASTVRTIO AQUATICO,
SIVE SIO CRATEVE.
CAP. CXI.

NASTVRTIO aquatico caulis est crassus, longus & inanis: folia multa, oblonga, & virentia, ex pluribus in rotunditate oblongis composita: flores iuxta alarum & caulis superiores partes particulatim prodeunt: siliquæ deinde rotundæ, tenues, oblongæ, in quibus semen paruum lutei coloris. Pro radicibus fibræ tenues candidæq; sunt, cauli qua parte aquis immergitur, pluribus locis adhaerentes. In fontium limpidissimorum riuulis, & alijs locis puras aquas habentibus,

bus, gignitur: floret æstate, semē interea maturatur: hyber-
 nis mensibus ad epulas infertur, & acetariorum locum ex-
 plet. Tota herba odorem, sed saporem magis nasturtij refert,
 vnde & illi nomen. Appellatur autē nostris *waterkerse* /
 Germanis *byunkresz*, Italis *creffione*, Gallis *creffon*
 d'eaue. Latine recentiores *nasturtium* nomināt *aquaticū*:
 plerique etiam *nasturtiarum*. Dioscoridis autē *σισύμβριον*
 ἕτερον siue *sisymbrium* alterum est, quod à nonnullis, quia
 gustu καρδάμον, hoc est, *nasturtium* repræsentet, *καρδαμίνην*
 nominatur; ab alijs verò *sium*. Appellatur autem *sium*, à
Crateua, ac Plinio. *Crateuas* siquidem *σίον*, ait, πῶς θαμνο-
 ειδῆς, ὀλίγη, ἔχουσα φύλλα πολλὰ, περιφερῆ, μείζονα ἢ δ' ἰόσ-
 μου, μέλανα, παρεγγύζοντα ἐς ὤμω, id est, *Sium* herba est
 fruticosa, vilis, multa ferens folia, rotunda, maiora quàm
 mentha, nigra & ad erucam accedentia. Plinius verò, libr. *Sium* Plinij.
 XXI, ca. XXI. *Sium*, inquit, latius apio in aqua nascens,
 pinguius, nigriusq̄, copiosum semine, sapore nasturtij. Qua-
 rum descriptionum vtraque nasturtio aquatico conuenit,
 quod non modo diuisura foliorum, aut flore & semine ad
 erucam accedit: verum etiam odore ac sapore hortēsi nastur-
 tio, ac erucæ simile est. Facultatem autem istud *nasturtium*
 euidenter habet calidam & siccam: ad stomacatē, quam
 Germani *scorbuck* & *scorbuyck* nuncupant, in vi-
 no aut lacte decocta, & aliquot continuis diebus epota, mul-
 tum prodest. Vrinam prouocat, calculum & arenulas conte-
 rit ac expellit; renibus & vesicæ vtile. Sunt qui referant
 maligna, & antiqua vlcera, vtiliter decocto eius foueri, ac
 lauari, herbamq̄ ipsam deinde imponi. Galenus *sisymbrium*
 alterum, calidam habere & siccam temperiem, ait, & vi-
 rens quidem secundi, siccum verò tertij ordinis. Estur, in-
 quit Dios. crudum: vrinam mouet: purgat lentiginē & eph-
 elim, tota nocte impositum, maturinoq̄ tempore detractum.

Sium Cra-
teua.

Sium Plinij.

Sium nigrum
gram vocant.

DE FLORE CUCULI.

CAP. CXII.

FLORI, uti vulgò nuncupant, cuculi mox à radice folia in oblongis pediculis sunt rotundiuscula, inter quæ medius exit caulis tenellus, pedali ferè altitudine, circa quem folia tenuia, erucæ hortensis foliorum diuisura: flores in summo candidi, aut modicè purpurascētes, paruis leucoijs quodammodo similes: semen in exiguis valuulis minutum: radix fibrosa est. Nascitur non tam in aquis, quàm in locis humilioribus, & quæ creberrimè, non modò caelesti ac pluuiæ, sed & riuulorum, ac redundantium stagnorum aquis irrigantur: florem plurima æstatis parte edit. Vulgò, uti scripsimus, cuculi florem appellant: pleriq; nasturtium aquaticum minus, vel nasturtium aquatile alterum: Germanicè **gauchblum** / **wilderkresz** / & **wisen kresz** dicitur, Brabanticè **coeckcoeck bloeme** / **delyn waterkerfle**: Gallicè **passerage sauvage**. Sisymbrij alterius species quædam esse videtur, ei facultate ac temperamento similis.

DE ANAGALLIDE AQUATILI.

CAP. CXIII.

CAULES anagallis habet aquatica, pingues, rotundos, & in nonnullas alas diuisos: folia crassa, leuia, lata, subnigra: flores circa cauliculorum & alarum summa, ceruleos, anagallidis fœminæ floribus similes, sed minores. Radix subest candida, longa, serpens, tenuibus hærens fibris, ex qua complures attolluntur caules. Et in resedibus exit aquis, & circa fontes, ac riuorum ac fluuiorum margines. Iunio, Iulio ac Augusto flores, semenq; profert. Nostra ætas anagallidem, aquaticam nominat, plerique **becabungam**, à Germanica

Cepæa.

nica appellatione voce mutuata, Germani *bachpunghen* & *punghe*/ Belge *waterpunghen* & *beeckpunghe*/ Galli *berle* nominant, vnde & *berula* Latine dicitur. Marcellus tamen *berulam* dici refert, quam Græci *καρχαριν* vocant. Putatur autem *anagallis* hæc, *cepæa* esse, quam Dioscorides *portulacæ* similem scribit, sed nigriora habere folia, & radicem tenuem, cum qua *anagallis* ista aquatica conuenire potest, si per *ἀντίφραση*, *κηπαία*, id est, hortensis dicatur. Quod si verò idcirco *κηπαία*, quòd vel solùm, vel vt plurimum in hortis nascatur, nominata sit; parū ei *anagallis* hæc respondebit, quæ nusquam minus quàm in hortis nascitur: natura sua in totum syluestris, aquosa requirens loca, perenniterq; rigari postulans. Qualitatem autem ac temperiem *anagallis* aquatica calidam habet ac siccam, nasturtio aquatico similem, remissiores tamen: editur etiam vt illud, & ad Germaniæ maritimæ *ἐπιχόριον* malum, quod *scuerbuyck* appellat, vtilis quoque, eodem quo nasturtium aquatile sumptum modo. Dioscorides, *cepæam*, ait, in vino potam, vrinæ stillicidio, ac vesicæ scabie laborantibus optulari, præsertim addito radicem *asparagi*, quem *myacanthum* vocant, decocto.

DE COCHLEARIA.

CAP. CXIII.

HVMILIS herba *cochlearia* est: folia fert in medio-
cris lōgitudinis pediculis à radice exeuntibus, cōplura, splen-
dencia, lata, crassa, modicè caua, instar parui & non valde
profundi *cochlearis*, interdum nonnihil angulosa: inter folia
caules prodeunt dodrantales: flores in coliculis candidi, se-
cundum longitudinem eorum nascuntur: semen paruum,
ruffum, in exiguis valuulis, vti *nasturtij*: radices tenues sunt
&

& albæ fibræ. In Frisia, Hollandia, ac alijs maritimis inferioris Germaniæ regionibus, locis palustribus, & circa aggeres sponte nascitur: apud Brabantos & alibi quoq; in hortis sata, feliciter prouenit. Amat autem non aquas vel aquosa, sed palustria loca & rigua: floret Aprili & Maio mensibus, altero à satione anno, semè Maio & Iunio particulatim maturescit. Nominant eam Hollandi, Frisij, ac aliæ finitimæ nationes **loffelkraut** & **lepelcruyt**, Latine cochleariam: veteribus, nisi fallor, incognita. Nam cum Telephio aut Britannica (quod aliquando suspicari fuimus) non conuenit. Caule enim & folijs portulacam non refert, uti telephium: nec adstringens aut lapathis facultate assimilis, veluti Britannica est, Dioscoride & Galeno auctoribus. Facultatem autem cochlearia calidam euidenter habet, & siccam, uigenti nasturtio sapore, & qualitate persimilem. Malo, quod **scorbuck** Germania nuncupat, efficaciter medetur, in lacte aut uino decocta, & aliquot continuis diebus epota. Est autem malum istud graue, permolestum, ac diuturnum; abscedunt, tument, exulceranturq; gingiue: ex ore malus odor: in femoribus aut cruribus liuores, haud multum dissimiles ijs, qui parte quapiam suggillata excitantur, creberrimè concomitantur: facies reliquumq; corpus sæpenumerò pallet; pedesq; œdematosi, veluti in leucophlegmatia. Castrensis; Olaus Magnus ait in gentium Septentrionalium historia; est morbus, qui vexat obsessos & inclusos, ac salforum videtur ciborum esu nasci, frigida uerò murorum exhalatione foueri. Nominant hoc malum Germani, ut diximus, **scorbuck** & **scorbuyck**: à Plinio huius mali symptoma, os infestans $\sigma\omicron\mu\epsilon\kappa\alpha\kappa\eta\tilde{\nu}$; crura uerò afficiens, $\sigma\kappa\epsilon\lambda\omicron\tau\upsilon\rho\epsilon\tilde{\nu}$ appellatur: Marcellus uetus scriptor, oris malum oscedinem nuncupat. Hippocrates lib. de internis affectionibus, huic malo simile (si modo nõ idem est) describit, quod $\epsilon\iota\lambda\acute{\epsilon}\omicron\nu\ \alpha\iota\mu\alpha\tau\acute{\iota}\tau\eta\nu$

Febris nigra
 & scorbuck
 Scorbutus
 οκελοτύρη

nominat. Ex ore malè, ait, olet à dentibus, & gingivæ discedunt, & à naribus sanguis fluit: aliquando etiam ex cruribus ulcera pullulant, & alia sanescunt, alia emergunt, & color fit niger, & cutis tenuis. Ex crasso autè, frigido, lentoq; sanguine, qualis est, non ex adustione, sed qui veluti limus sanguinis, melancholicus succus, originem sumit: qui ex prava viuendi victusq; ratione, vt diximus, in corporibus colligitur. Afficiuntur autem per hoc malum, non modò oculis patentes partes, verùm & interiores non parum leduntur: nam iecur quidem non rarò, creberrimè autem lien, crasso huiuscemodi, frigido lentoq; succo repletur, tumidumq; efficitur, vtpote cuius substantia rara laxaq; sit, & promptissima ad recipiendos huius generis crassiores frigidioresq; humores. Quod & Hippocrates, *prophetici lib. II. scriptum reliquit. Gingivæ, ait, viciatæ, & ora graueolentia his sunt, quibus splenes magni. Quicumq; verò habet splenes magnos, & neque sanguinis eruptiones ipsis contingunt, neque oris graueolentia, horum tibiæ ulcera prava habent, & cicatrices nigras.* Tradit idem Paulus Aegineta lib. II. cap. XLIX, vbi huius morbi differentiam, ab ictero nigro, promptum est videre. Sed de hoc morbo hactenus, & præter institutum; nunc ad stirpes herbasq; reuertimur.

DE GLADIOLO AQUATILI.

CAP. CXV.

FOLIA à radice gladiolus aquatilis multa emittit, iridis luteæ folijs angustiora, longioraq; , inter quæ caulis medi-
 dius exit, duos longus cubitos, aut altior, leuis, æqualis, nullis internodijs interceptus, in cuius summo complures erumpunt
 flosculi, longioribus pediculis insidentes, in purpura diluti,
 in quibus stamina exigua crocei coloris: sequuntur inde ca-
 pitula

pitula purpurea, quasi rotunda, paruarum pilularum instar, & in his semen minutum. Radix crassa, candida, geniculis constat, & adherentes fibras complures habet. Nascitur locis palustribus in stagnantibus aquis, aut lentè pigreq³ fluentibus riuulis. A Maio ad Augustum vsque floret. Nostri water lisch appellant, Latine gladiolum palustrem siue aquatilem, plerique etiam scirpum. Videtur Dioscoridis esse $\alpha\alpha\gamma\acute{\alpha}\nu\iota\omicron\nu$, quod folia gladioli sed angustiora, & magis inclinata habere, & in summo caule quasi globulos ferre traditur. $\xi\iota\phi\acute{\iota}\delta\iota\omicron\nu$ id quoque à nonnullis nuncupatur. Facultatem autem gladiolus iste palustris refrigerantem habet, non tamen insignem. Dioscorides sparganij radicem & semen, cum vino dari ait, à serpentibus ictis.

Sparganion.

DE PLATANARIA, SIVE BVTOMO THEOPHRASTI.

CAP. CXVI.

PLATANARIA angusta habet folia, aspera, dorso eminentiori quodammodo triangula: caules leues, rotundos, bicubitales, aut altiores, in ramulos & alas quasdam diuisos: fructus circa hos complures, rotundi, nucis parua magnitudine, & vbi ad perfectionem peruenerunt, asperi, platani pilulis quadamtenus similes, coloris herbacei: radices subsunt fibrosæ. Locis palustribus, perennes aquas habentibus exit, ac iuxta riuulorum quorundamq³ fluuiorum margines: pilulas Augusto mense profert. Platanaria à fructu cum platani pilulis similitudine nuncupari potest. Ex nostris plerique **rietgras** nominant, id est, gramen arundinaceum, ac Græcè $\kappa\alpha\lambda\alpha\mu\acute{\alpha}\rho\omicron\varsigma\iota\nu$: non videtur tamen gramen arundinaceum esse, quod Dioscorides ait, in Babylone iuxta vias nasci & iumenta necare, tradi. Matthiolus hanc

Gramen arundinaceum.

vel

vel huic omnino similē pro sparganio depingit, verūm quantum ab eius descriptione absit, vel solus pilularum situs ostendit, quæ non ἐστὶ ἀκροῦ τῆ καυλῆ, siue in summo caulis modo, sed & multò infra eius summum & alibi quoq; exoriuntur. Plus similitudinis platanaria cum βετόμω habet, cuius Theophrastus lib. IIII. de stirpium historia sæpius meminit, quodq; ait, locis palustribus exire, folijs multis angularibus harundini similibus: caule, qui æqualitatem peculiarem sortitus sit; & fructu nigro, sida magnitudine proximo. Sida autem lacustris est planta, quæ caput gerit vti papaue-
 ris, eodem Theophrasto teste, lib. IIII. Meminit butomi & Democritus in Geponicis Const. Imp. dicatis: id autem, si folia fert ἀγρίω, siue populo nigra, similia, ab isto diuersum est. Porrò facultas platanaria, quum ea nullius vsus nostris sit, incomperta est.

Butomon
Theophrasti.

Sida.

DE HARVNDINE VVLGARI.

CAP. CXVII.

HARVNDIO Belgio vulgaris, multos profert culmos, crassiōres quidem quàm vllius vulgaris frumenti, sed tenuiores quàm multarum aliarum harundinum, inanes, geniculatos, interiore parte membrana tenui subcinctos: folia longa, lata, aspera. In summo caulis effusa exit iuba, mollis, ac veluti lanuginosa. Radices subsunt longa, numerosa, geniculata, latè serpentes. Nascitur in aquis resedibus, veluti in vrbium fossis, & circa fluminum laxiorum ripas. Iuba sub finem æstatis exeunt. Harundinem Græci κάλαμον nuncupant, nostri riet/ Germani roth/ Galli canne ou roseau. Tradunt autem veteres calamorum siue harundinum complura genera. Theophrastus omnes in duo prima genera primum distinxit, inde in plures species subdivisit: Calami,

R ait,

ait, duo genera tradunt, τὸν τε αὐλητικὸν, ἢ τὸν ἕτερον, hoc est, tibialem, vt Plinius reddidit, & reliquum siue alterum. αὐλητικὸν, siue tibialem, Plinius foraminibus multis peruiū esse scribit, ac tibijs vtilem, eumq; & orchomenium nominat: reliquos autem calamos inter se differre, Theophrastus affirmat, firmitate, crassitudine, tenuitate, exilitate. Crassam & validam χαρσακίαν nomināt, Gaza harundinem val latoriam; tenuem verò & exilem πλόκιμον, texilem, Plinius plotiam, si modò non vitiosum exemplar: hanc nasci, Theophrastus refert, ἐπὶ τῶν πλοάδων, id est, in insulis fluitantibus, Plinio interprete: illam verò, ἐπὶ τοῖς κώμοσι, in ripis expatiantis lacus, reddit Plinius. κώμοσας autem appellant, κωμόσαι. vbi aceruata harundo, multo radicum mutuo implexu est. Feruntur auleticae, siue tibiales harundines, aucta altitudine lacus, durante inundatione crassari, & vt Plinius ait, quum anno vno, inundatio permāserit, proficere in aucupatoriam amplitudinem, hanc ζευγίτην ille, hic armamentariam appellat: quum verò aqua non permanserit, & maturius reciproca fuerit, graciles βομβυκίας, siue bombycinas nasci. Est autem ζευγίτης plenior, carnosior, folium eius amplius candidiusq; & minus lanuginis habet quàm cetera: quaedam etiam omnino nihil habēt, quas ἐυόυχιας, & spadones nominant: ex hac optima fieri affirmant τὰ ζεύγη, Gaza paria: Plinius, hinc erant armamenta ad inclusos cātus, vertit. Genera autem non haec solū, sed plura etiam intelliguntur, Theophrastus deinde scribit: Quaedam enim densa, tam carne, quàm geniculis; alia caua tota, quàm σύριγγα siue σπρίγγιαν & fistularem nominant, fistulis vtilissimam: alia solida & penè tota intus repleta. Item alia breuis: alia procera, excelsa crassaq;: & alia gracilis & foliosa: alijs paucis omnino folijs. siue vnifolia. Multae etiam differentiae pro natura vsuq; intelliguntur, singulae autem ad

Singula vtilis, nominibus autem varijs appellatur, sed δὲν αὖξ
 communissima, quam densissimam maximè omnium refe-
 runt, & apud flumina lacusq; potissimum nasci, τοξικὴν
 quoque, quam creticam quidam appellant, Plinius sagitta-
 riam, sui generis est, nodis paucis geniculata, carnosior om-
 nibus, flexumq; maximè recipiens, obsequensq; quò libeat
 flecti, calefacta. Sunt & differentiae magnae, ex foliorum nō
 multitudine, aut magnitudine modo, sed & colore, quippe
 quae Laconica cognominatur, versicolor est; item & ab ipso
 situ, quaedam enim ab ima parte foliorum plurimum ferunt,
 alia fruticis modo adolescit. Genus etiam quoddam ἐπιγειον
 nascitur, quod non erigit caulem, sed iuxta terram grami-
 nis modo se spargit, vocatur à quibusdam elegia: Plinius in-
 quit, huius mascula solida est, foemina verò caua & inanis.
 Dioscorides harundines in quinq; contraxit genera, verum
 an bene, vel secus expendendū lectori relinquimus. Primam
 in harundinum genere, βασὸν, id est, solidam siue plenam fa-
 cit, ex qua sagittae fiunt, τοξικὸν κάλαμον hunc Theophra-
 stus, id est, sagittariam harundinem nominat. Proxima fo-
 mina est, ex qua ligulae tiliarum, haec ζευγίτης ἢ εὐνήχης
 dicitur. Tertia syringias, quam πολυσάρκην, hoc est,
 multum carnosam, siue multum carnis habentem, π-
 κροζονάτην siue frequentibus geniculis, & ad librorum con-
 scriptionem vtilem, ait. Theophrastus hanc κόιλην cauam &
 inanem esse tradit, quod & syringiae nomen satis ostendit.
 Quarta δὲν αὖξ, crassa, concaua, apud amnes nascens, quae à
 quibusdam Cypria. Quinta phragmites, sepicularis, sepiar-
 ia, gracilis, candicans, vulgo cognita: Ruellius hanc valla-
 toriam interpretatur, at Γαζα vallatoriam eam conuertit,
 quam Theophrastus χαράκιαν vocat. Quod si Matthiolus
 animaduertisset, non tam facile vitiosam Dioscoridis lectio-
 nem esse, suspicatus fuisset: nam mendum hīc nullum appa-
 ret,

ret, tali omnino existente sepiculari, qualem eam Dioscorides perhibet. Si quidem, vt existimamus, phragmites sit passim Belgio ac Germaniæ vulgaris, tenuis, candicans, præsertim vbi inaruerit, & inanis harundo: quæ certè non solum ad operiendas domos utilis, sed & sepimentis maximè idonea est. Inanem verò & φραγμίτην esse, ipse etiam Hippocrates, lib. de Hæmorrhoidibus, ostendit, vbi καυσήσα, siue κλυσήσα efformare docet, ad modum calami phragmitis, instrumentum per quod ferrum candens in anum mittatur. Potest verò hæc vulgaris harundo & Theophrasti σφίγγιας, siue fistularis esse, quæ, Theophrasto & Plinio auctoribus, vacua & inanis est. Cæterum quod ad facultates attinet, calami phragmitis, inquit Galenus, radicem cū bulbis aculeos & stipites ex alto extrahere quidam scripsere, ceu trahendi quedam vis ei inesset: nos tamen eius rei periculum non fecimus, verum quantum gustu liceat conijcere, abstergentem facultatem possidet non paucam, minimeq; acrem. Quinetiam folia ipsa abstergentis sunt facultatis: cortex verò eius combustus admodum tenuium partium, & digerentis facultatis efficitur, adiunctum habens abstersorium quiddam, vt exsiccet & excalesciat tertio quodammodo ordine, plus tamen desiccet quàm excalesciat. Vitandus est eius flos, quem ἀνδύλλην vocāt: nam si in aures incidat, ad eò tenaciter adherens affigitur, vt auelli non possit, auditumq; vitiat: quamobrem sepius exurdat.

DE TYPHA PALVSTRI.

CAP. CXVIII.

PALVSTRI typhæ oblonga sunt folia, angusta, dorso eminentiori triangula: caulis inter ea exit rectus, altus, glaber, lævisq; & enodis, non inanis, cui summo cacumine panicula quedam veluti spica gignitur, densa compactaq; la-

nugine stipata, pollicis crassitudine, palmo non raro longior, punicei ac obscuri coloris, in pappos tandem euanescentes, quæ florum est loco, radices crassæ, geniculatæ, candidæ, sapore dulces. Locis palustribus in stagnantibus aquis, & iuxta laxorum fluuiorum ripas exit: Iulio & Augusto mensibus spicæ reperiuntur. A Dioscoride τύφῃ siue typha nuncupatur: recentiores ad differentiam alterius typhæ, quæ inter fruges est, palustrem & lacustrem typham hanc nominant: appellatur ab iisdem Cestum morionis, necnon typha aquatica. Theophrastus typhæ siue tiphæ etiam cuiusdam meminit in lacubus exeuntis, quæ absque folio, uti scribit, est, quia non ut reliqua radice numerosa adhareat, & huic nostræ ea de causa parū similis. Plus certè similitudinis nostræ cum φλεώ Theophrasti habet, eo videlicet qui in lacubus nascitur. Reperitur enim & alter phleus, spinosa stirps, quæ & σοίβη. Lacustris phlei flos ἐνδίνη siue ἐνδίνη, id est, panicula dicitur: id πακκένδωδες, Theophrastus ait, quoddam molle & subrubens est, quo utuntur πρὸς τὰς κόνιας, hoc est, ad opera tectoria, miscentes videlicet (uti verosimile est) pappos siue lanuginem luto aut calci, sicuti nunc iisdem, pilus aliquis, aut consimile quippiam, ab his qui in operibus versantur tectorijs, adijcitur admisceturq̄, quò aut tenacius parietibus adhareant: aut minus findantur disrumpanturue, ex luto illiniti, cratitij parietes. Huius generis scæminam, aut quoque, sterilem & ad nexus utilem, marem verò inutilem. Quod & nostri de typha palustri referunt, aiunt enim folia eius, quando caulem non promit, ad tegetes storeas, quas mattas vulgò, contexendas, utilia fore; ubi verò caulem facit, inutilia. Dioscorides typhæ palustris florem ἐνδίνην quoque à nonnullis nuncupari, refert. Ovidius hanc stirpem scirpum videtur nominare, ex ea etenim storeas scirpeas mattas nominat, ut Fastorum VI.

φλεώς.

ἐνδίνη.

Scirpus.

At dominus discedite, ait, plaustroq³ morantes
Sustulit, in plaustro scirpea matta fuit.

Germani caulem cum spica narrenkolben et liesknospen nostri lischdodden & donsen, Galli masses appellant: & appositè quidem, inquit Ruellius, Gallie rura masses dixerunt, quòd sceptraregum, masses vulgò dictas, perpolitus caulis lanosa floccorum densitate summam fastigiatus emuletur. Hetruscis, Matthiolo auctore, mazza forda dicitur, quòd eius lanugo, si in aures decidat, surditatem afferat. Cibo idonea, Theophrastus ait, phlei pars tenera ab radicibus proxima est, vt quam pueri paruuli potissimum mandunt. Dioscorides typhæ florem suillo adipe eloto exceptum, ambustis mederi, refert. Herodotus Indos qui in palustribus fluminis habitāt, vestem ferre scribit φλοίνυν, id est, ex φλεώ, quem ipse φλῆν nominat. Nostri ex folijs storeas siue mattas, & alia multa contexunt.

DE IUNCO. CAP. CXIX.

IUNCORVM non vnum genus est, omnes autem absq; folijs, foliorum verò loco rectos, rotundos, tenues, longos & enodes promunt, veluti stylos, in acumen fastigiatos: fructum non omnes, sed qui ferunt, paulò infra cacumen, ab vno latere findente se iunco edunt, in paruis breuibusq³ pediculis, coherentium paruarum vuarum modo, in quibus semen exiguum cuspidis effigie. Radices tenues & fibrosæ. Plinius & eo prior Theophrastus, iunci radices omnibus annis emori, renasci autem eundem ex semine, marem verò sterilem ex semetipso cacumine in terram defixo, affirmant. Quale tamen nihil à nobis obseruari potuit. Horum vnum genus magnitudine & crassitudine reliquos superat, quod

leue plenumq; medulla est fungosa, candida, ad lucernarum
 lumina, in quibus ellychnij vice est, tum & alia multa utili.
 iuncus etiam ipse ad tegetes & vitilia omnia utilissimus,
 locis gignitur humidioribus, aquas crebro aut semper ha-
 bentibus. Proximus huic leuore similis alter est, sed mi- 2
 nor, breuior, tenuiorq;, qui & ad nexus similiter utilis,
 & medulla candida fungosaq; refertus: exit locis haud
 dissimilibus, sed non perinde humidis. Tertius secundo 3
 magnitudine similis est, sed asperior, & medullam ha-
 bet candidam quidem, sed omnino exiguam, plurima
 parte inanis, ad vincendum quoque idoneus, & præfer-
 tim resiccatus & aridus: huius iunci siue styli, non om-
 nes è radicibus, vt duorum aliorum, sed nonnulli ex
 aliorum sinibus oriuntur, sicuti iridis & ferulaceorum
 multorum folia ab alijs ante caulis productionem exeunt:
 reperitur iisdem, quibus priores, locis. Appellatur autem
 iuncus Græcis quidem σχοῖν &, Germanis **bintzen**/Bel-
 gis **biesen**/ Gallis ionc. Et primum quidem à nobis de- 1
 scripti genus ὄλοσχοῖνω à Græcis nuncupato simile est: ple-
 rique ex nostris vulgò **mattenbiesen** nominant. Proxi- 2
 mus leuis iuncus, siue σχοῖν & λεία Dioscoridis esse vi-
 detur. Tertius acutus iuncus, & ὄξυσχοῖν & appellari 3
 potest: à nostris **yseren biesen** nuncupatur. Iunci enim
 aliquot differentia genera veteres tradunt. Tria enim iunci
 genera sunt, inquit Theophrastus, vt nonnulli distinguunt,
 ὄξυς ἢ ἀκαρπ &, acutus & sterilis, quem marem appel-
 lant: κάρπιμ & frugifer, quem μελαγκρανῖν (atriferum
 Gaζa vertit) vocitamus, quoniam semen nigrum ferat,
 crassior hic iuncus & carnosior: tertius magnitudine, cras-
 situdine, carnositate insignis, qui ὄλοσχοῖνος vocatus est,
 Gaζa mariscum interpretatur: Plinius tamen holosche-
 num, à marisco differentem facit. Dioscorides tria quoq;

iunci assignat genera, aliter tamen, quàm Theophrastus ea distinguens, vnum lauem iuncum, siue σχῆνον λεῖαν nuncupat: alterum ὄξυσχῆνον & acutum; tertium cum Theophrasto ὄλοσχῆνον: & acuti quidem vnum ait, ἀκαρπεν siue sterilem: alterum fructiferum, semen nigrum ferentem: hanc μελαγκρανὴν, illum marem Theophrastus nuncupat. Holoschœni autem, vt Galenus inquit, fructus somnum adfert, conciliat & oxyschœni eius, que semen fert, somnum, sed minus quàm holoschœni: quamquam tamen hoc caput tentet. Vtrumque si frictum cum vino bibatur, ventris fluxus desiccet, & muliebri rubrum profluuium sistit. Ex quibus clarum est, quod composita eorum temperies est, ex terrena videlicet essentia leuiter frigida, & aquea leuiter calida: vt & inferna desiccare possent, & sensim frigidos ad caput vapores summittere, quibus somnolentos efficiant. Dioscorides, que proxima sunt radici folia tenera, conuenienter ait, imponuntur à phalangijs demorsis.

DE PLANTAGINE, VVLGO
DICTA, AQUATICA.

CAP. CXX.

PLANTAGO aquatica, vti à recentioribus nominatur, folia habet in prælongis, crassis pediculis, longa, lata, in mucronem desinentia, plantaginis maioris folijs longiora & acuminatiora. Caules inter ea exeunt longi, triangulares, intus fungosi, in complures ramulos diuisi, in quibus flores candidi, parui, tribus constantes foliolis, & fructus deinde parui, & triangulares, virentes. Radices subsunt fibrosæ. Exit humilioribus & aquas habentibus locis, in fossis, iuxta lacuum & riuulorum margines.

Floret

Floret Iunio, Iulio, & subinde Augusto mensibus. Nostra
 etatis studiosi plantaginem appellant aquaticam, & Ger-
 manicè *wasser wegerich*/ id est, nostrate lingua, *water*
wechbree/ & Gallicè *plantain d'eau*, plantagini tamen
 non admodum similem: præter enim folium, nihil habet
 plantaginis, quod tamē & ipsum plantaginis folio non satis
 respondet: nam longius, magis fastigiatum & minus ner-
 uosum est. Sunt qui velint *alisma* esse, cui quoque non vi-
 detur simile: *alisma* siquidem, Dioscoride & Plinio auctori-
 bus, folia habet plantaginis angustiora, in terram reflexa,
 & caulem simplicem, sed hæc herba, plantaginis maiora, lon-
 giora, non deorsum reflexa, at sursum erecta habet, & cau-
 lem plurimis alis ramosum. Quæ manifestam huius cum
alismate differentiam ostendunt. Facultatem autem hæc
 plantago frigidam videtur habere & siccam, nullius interim
 tamen, quod sciatur, vsus.

Alisma.

DE HYDROPIPERE.

CAP. CXXI.

HYDROPIPER caules edit cubitales, rotundos, la-
 ues, geniculatos, in plures ramulos diuisos: folia oblonga,
 mali persicæ aut salicis folijs similia: flores ex alarum folio-
 rumq; sinibus, tum & in summis cauliculis, in longioribus
 pediculis racematim coherent, colore candidi, aut purpurei:
 quos deinde semen sequitur minutum, latiusculum, rufum,
 aut nigricans: radicibus multis ac fibrosis nititur. Tota her-
 ba cum folijs, floribus & semine, acris est, & piper sapore
 refert, citra tamen vllam odoris gratiam. Nascitur locis pa-
 lustribus, in fossis & scrobibus hybernis mensibus aquas ha-
 bentibus, & iuxta stagnantes aquas. Iulio & Augusto po-
 tissimum floret. Græcis ὑδροπέπερι, Latinis *hydropiper*, siue
piper aquaticum, aut *aquatile* dicitur, Germanis *wasser*
pfeffer

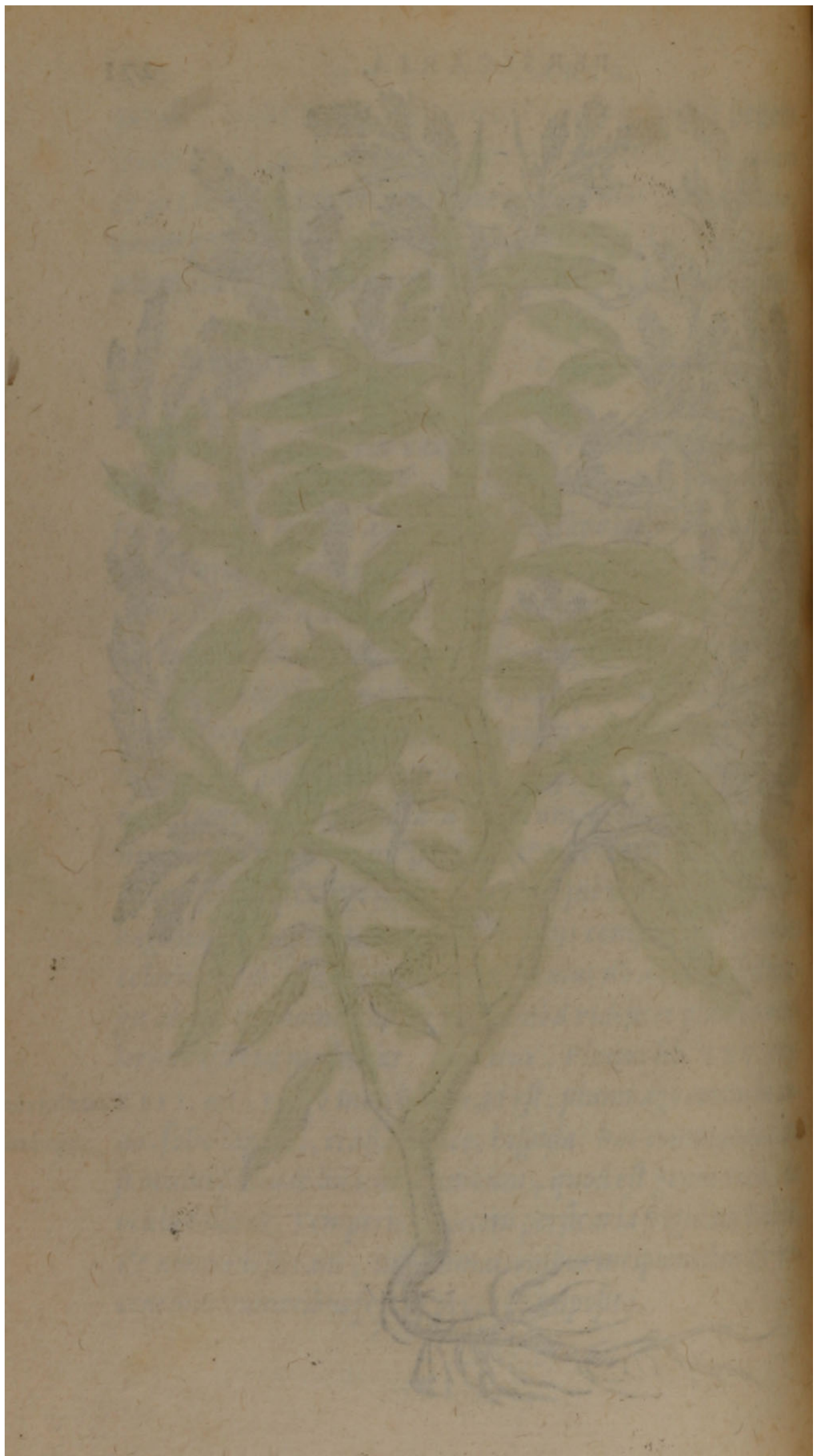

pfeffer oder muncken kraut / nostris water peper / Gallis curaige. Facultatem autem habet euidenter calidam & siccam: non tamen, vti Galenus affirmat, tam calidum, quam piper. Folia vnà cum fructu imposita, Dioscorides ait, œdemata & veteres durities discutiunt, ac sugillata delent.

DE PERSICARIA. CAP. CXXII.

PERSICARIA caulibus, folijs, floribus, semine, hydropiperi simillima est, caules habet rotundos, geniculatos, folia quoque persicæ aut salicis, sed sæpè, latiora & nigriora quàm hydropiperis, macula siue litura in medio nigra, plübi colore, qua nota manifestissima ab hydropipere dignoscitur: flores similiter racemosi, candidi, frequentius purpurascen-tes, semen nigrü, & radices fibrosæ. Sapore autem hæc herba non est acris, sed subacidum quippiam resipit. Reperitur similibus, & sæpè iisdem quibus hydropiperi locis, floretq; eodem tempore. Persicaria à foliorum persicæ similitudine, nuncupatur. Germani **persichkraut vnd rochkraut** Belgæ **persencruyt** nominant. Sunt qui velint Plinij plumbaginem esse, propter eas, quæ in folijs conspiciuntur plumbei coloris, notas. Sed plumbaginem Plinius nõ à colore, sed magis ab effectu nomē habere vult, quòd videlicet plumbo oculorum affectu medeatur. Nascitur, Plinius lib. xxv. cap. Molybdæna **XIII.** ait, vulgò molybdæna, id est, plumbago etiam in ar-
Plumbago. uo, folio lapathi, crassa radice, hispida: hac commanducata si oculus subinde linatur plumbum, quod est genus vitij, ex oculo tollitur. Temperiem autem persicaria frigidam habet, & nonnihil siccam, inflammationibus incipientibus & recentibus vulneribus fertur prodesse imposita.

INDEX HVIVS

LIBRI.

	A.		Butomon.	255.256. & 257
		31	Byne.	59
A Dor.		31	C.	
Adoreum.		31	Caditas.	176
Aegilops.		142	Calamus.	257. & 8
Aegyptia faba.		85.96	Camelina.	129
Alectorolophos.		221	Canatiense semen,	77
Alga palustris.		232.	Cancri chela, siue forficula.	237
Alica.		41.42	Candidum trifolium.	211
Alimonia.		215	Canicæ.	28
Alisma.		268	Cannabis.	134
Alleluia.		215	Cantherinum hordeum.	53
Alopecuros.	148.149		Cassutha.	174
Amblatum,		172	Castoris trifolium.	217
Amydum.		46	Catanance prima & altera.	120
Amylum.		45	Cepæa.	250
Amyleum frumentum.		35	Ceruisia.	60
Anagallis aquatica.		248	Cestum morionis.	152
Anatum herba.		233	Chondrus.	41.42
Androsace.		176	Cibarius panis.	28
Aphace.	156. 157		Cicera.	109
Aphace, legumen.		127	Cicercula.	107
Aphacæ olus.		158	Cicer arietinum.	113
Aquæ lenticula		233	Cicer satium.	110
Aracus		109	Cicer sylvestre.	115
Arachus		151	Claua Herculis.	232
Arietinum cicer		113	Clauus Veneris.	232
Arinca		37	Cochlearia.	250.251
Asphaltion		189	Cracca.	151
Astragalus		170	Cratægonon.	184
Athera		46	Crista galli.	217
Auena		77	Cuscuta.	174
Aureum trifolium		215	Cytisus.	194.195. & 211
Azymus panis		29	D.	
B.			Digitus Veneris.	232
Bactrianum triticum		75	Dolichus siue phaseolus.	98
Bera		60	E.	
Berula		250	Epimedium.	234
Biscoctus panis		29	Epithymum.	176. & 178
Bona, siue faselus maior		82	Eruiia.	103.105
Bona minor		88	Eruiia sylvestris.	107
Bona sylvestris		91	Eruum.	110.112. & 117
Briza	34.50		Eruum sylvestre.	120
Bromus herba.		146	Erysimon.	129
Butomum.		226	S	Eschâ-

INDEX.

Escharites.	29	Halicastrum.	31.35
Eugalaeton.	212	Harundo vulgaris.	257
F.		Hedysarum.	158
Faba.	84.91.93	Hepatica.	216
Faba Aegyptia.	85.96.& 97	Hepatica alba.	233
Faba Græca.	94	Hepatica aquatica.	233
Fænumgræcum.	137	Holoschœnus.	266
Fænumgræcum sylvestre.	162	Hordeum.	51
Fagotriticum.	81	Hydropiper.	268
Far.	31	I.	
Farris genera.	31	Irion.	131
Far Clusinum.	36.41	Isopyron.	217
Far factitium.	39	Iuncus, & eius genera.	263
Far halicastrum.	35	Iuncus odoratus.	242
Far venniculum rutilum.	34	L.	
Farina confusanea.	28	Lachryma Iobi.	66
Farrago.	49	Lagopus.	112
Faselus, seu bona maior.	82	Lagopyrus.	212
Faselus minor.	88	Lathyrus sylvestris.	107.& 110
Faselus, & Fascofus.	100	Lauer.	239
Faselus hircinus.	215	Lecythus.	103
Fegopyrum.	79.81	Lens.	115
Fermentatus panis.	29	Lens aquatilis, siue palustris.	233
Ferrum equinum.	161	Lens lacustris.	232
Festuca.	142	Lenticula.	115
Festuca altera.	144	Leporinus pes.	212
Fistularia.	221	Leucanthemum gramen.	182
Flos cuculi.	248	Limodorum.	171
Flos tritici.	26.27	Lingua serpentis.	234
Fontalis.	226	Linum.	132
Frumentum oculare.	34	Lolium.	140
Frumentum monococcum.	32	Lomentum.	94
Frumentum Turcicum.	73	Lotus sativa.	199
Furfuraceus panis.	29	Lotus urbana.	201
Furnaceus panis.	29	Lotus sylvestris.	201
G.		Lupinus sativus.	122
Galega.	163	Lupinus sylvestris.	125
Gallinacea crista.	221	M.	
Gemista.	86	Maltum.	59
Gladiolus aquatilis.	253	Marinum gramen.	186
Glaux.	211	Mariscum.	265
Gorgolestrum.	245	Massepanes.	58
Gramen.	178.179	Mater Herculania.	232
Gramen arundinaceum.	255	Mazo.	57.58
Gramen leucanthemum.	182	Medica.	208
Gramen marimum.	184	Mel frugum.	68
Gramen nodosum.	180	Melampyrum.	149
H.		Melica.	70.71
Malica.	40.41	Melilotus.	190.191.& 204
			Mili-

I N D E X.

Milium.	64	Pistana.	234
Mimulus herba.	221	Pisum maius.	101
Mochus.	110. 112	Pisum minus.	103
Molybdæna	270	Pisum Romanum.	101
Morsus ranæ.	229	Plantago aquatica.	266
Myagrion.	129	Platanaria.	255
Myriophyllum.	231	Plumbago.	270
N.		Polemonium.	198. 199
Nasturtium aquaticum.	245	Polenta.	57
Nasturtium aquaticum minus.	248	Pollen.	27
Nenuphar.	232	Polyanthemum aquatile.	233
Neottia.	172	Polygalum.	156
Nymphæa.	231	Potamogeton.	226
Nymphæa parva.	229	Pratense trifolium.	186
O.		Ptifana.	55
Ochrus.	103	Puls.	46
Ochrus sylvestris.	107	R.	
Ocymum.	81	Ranæ morsus.	228
Olyra.	36. 37. & 50	Ranunculus aquatilis.	233
Onobrychis.	165	Robigo.	151
Onopordon.	167	Robus.	22
Oriza.	72	Rogga.	47
Oriza Germanica.	35	S.	
Ornithopodion.	155	Sagitta.	234
Orobanche.	171. & 177	Sagittalis.	234
Oxys.	215	Sanguinalis.	180
Oxytriphylon.	211	Santalum Plinij.	36
P.		Scirpus.	261
Palustre trifolium.	217	Secale.	47. 50
Panicum.	68	Securidaca.	161
Panicum peregrinum seu Indicum.	72	Sedum aquatile.	237
Panis genera.	28. 29	Semen.	31
Panis cuculi.	215	Serta Campana.	193
Panis ex tritico.	26	Sertula Campana.	193
Panes hordeacei.	54	Sesamum.	128
Papaver palustre.	232	Setanium.	22
Paspale.	66	Sida.	257
Pastula Corinthiaca.	84	Siligo.	22. 26. 28. 50
Pedicularis.	221	Siligineus panis.	28
Perficaria.	270	Siliqua.	98
Pes leporis.	212	Simila.	28
Phoenix.	145	Similago.	28
Phalaris.	77	Similagineus panis.	28
Phasiolus.	217	Sisymbrium alterum.	247
Phasioli.	87	Sium.	239
Phellandrium.	243	Sium Plinij.	247
Phleus.	262	Sium Crateuæ.	245. & 247
Phragmites calamus.	261	Smilax hortensis.	100
Piper aquaticum.	268	Sorghum.	70. 71
		S 2	Spar.

INDEX.

Sparganion.	255	Trifolium humile.	218
Spartum frutex.	86	Trifolium odoratum.	190
Spartum herba.	86. & 181	Trifolium odoratum alterum.	199
Spelta.	30. 31	Trifolium palustre.	217
Spergula.	138	Trifolium pratense.	186
Spica.	226	Trimenon seu trimestre triticū.	221
Stratiotes aquatilis.	237	Trinitatis herba.	216
Stratiotes potamius.	237	Triticum.	21. 22
Subcineritius.	29	Triticum Baetrianum.	75
Sylvestris bona siue faselus.	91	Triticum Italicum.	26
Sylvestris eruilia.	107	Triticum murinum.	145
Sylvestris lotus.	202	Triticum Romanum.	26
Sylvestris cicer.	115	Triticum typhinum.	24
Sylvestre fœnumgræcum.	162	Triticum vaccinum.	149
T.		Turcicum frumentum.	73
Terræ glandes.	168	Typha.	24. 37. 38
Testuaceus panis.	29	Typha cerealis.	38
Tragus.	36. 44	Typha palustris.	161
Tribulus aquatilis.	214	Typhinum triticum.	24
Tribulus marinus.	224	V.	
Tribulus terrestris.	222	Vicia.	127
Trifolium acetosum.	214	Vicia sylvestris.	165
Trifolium acutum, seu odoratū.	189	Viola aquatilis.	229
Trifolium agrarium.	210	Vitis Idæa.	84
Trifolium aureum.	215	Vniola.	180
Trifolium bituminosum.	187	Z.	
Trifolium candidum.	211	Zea siue spelta.	30
Trifolium cochleatum.	105. 206	Zea Mnesithei.	31
Trifolia corniculata.	202	Zeopyron.	16
Trifolium equinum.	192	Zizania.	141
Trifolium fibrinum.	217	Zythum.	61
Trifolium fruticans.	196	FINIS.	

Animaduertenda.

Pagina 32. linea 29. Typham nimirum. 38. 13. *μυλίφρονα*. 44. 5. *agroium*. 50. 14. *at*. 20. *secale*. 52. 20. *ετέοκρηθος*. 56. 19. *aliquot*. 63. 2. *nonnulla*. 84. 19. *epinyctidas*. 107. 30. *foris*. 112. *ἡμερον*. 119. 13. *farinam*. 134. 31. *diem ix. & 140. 24. quarum*. 145. 31. *inutile*. 162. 32. *singulis*. 176. 28. *radice*. 182. 24. *agrosteos*. 186. 5. *singuli*. 187. 12. *rosiones*. 189. 27. *asphaltion*. 195. 19. *commodè ramis*. 21. *κυτίσθν*. 201. 16. *ἡμερος*. 215. 10. *enterocœlen*. 211. 20. *gratus*. 231. 14. *aquæ plurima*.

INDEX GRÆCARVM VOCVM.

Α.				
ἀγρωσις	178.180	δόλιχον		98
ἄζυμον	29		Ε.	
ἀιγικόν	180	ἐγκρυφίας		29
ἀιγίλωψ	142	ἔλυμον		68
ἀιγόκερας	137	ἐπανθρακίς		29
ἄιρα	140	ἐπίθυμον		176
ἄλεκτωρογλόφον	221	ἐπιμήδιον		234
ἄλευρον	28	ἐπισοίβη		176
ἄλευρον	59	ἐρέβινθον		113
ἄλιξ	41.42	ἔρεγμα		94.95
ἄλφιτον	57	ἔρσιβη		151
ἄμαξιτης	180	ἐρύσιμον		131
ἀνθήλη	262	ἔσχαρίτης		29
ἄπιον	168	ἔτηνον		103
ἄρακος	109	εὐγαλακτόν		211
ἄραχον	151		Ζ.	
ἄσεριον	134	ζέα, ζεία		31
ἄσφαλποι	189	ζέοπυρον		37
αὐτόπυρον	28	ζῆθον		63
ἄφακη	158	ζύθον		61
		ζυμίτης		29
			Η.	
βάλαρις	216	ἠδύσαρον		161
βλέφαρα	232		Θ.	
βέκερας	137	θαμνισκός		118
βέντον	226. 257		Κ.	
βρῶμον	77. 146	κάλαμον		257
βρύτον	61	καλαμάγρωσις		255
βρῶμον πόα	146	κάνναβις		134
βύνη	59	καρδαμίνη	247. 250	
βάσμεθος	75	κέγχρον		66
		κηπαία		250
		κνίκιον		189
		κόλλα		46
		κραταίονον		182
		κραταίοζονον	182.184	
			κρο-	
			Σ 3	

INDEX.

κραιβάι	182. & 184	Π.	
κριθή	53	παιπάλη	27
κρίνον	59	πελεκίνον	161
κύαμ	84. 91	πίσον	103
κύαμ ἑλληνικός	94	πισάνα	234
κυνομόρον	171	πίτυρα	28
κυρίθια	28	πολτός	46
κυπλός	195	πολύζαλον	156
κυπτός	195	πράμυγείτων	226
κωμύθα	259	πυρός	22
	Λ	πυπρίας	29
λαγάπες	212		Ρ.
λαγάπυρ	212	ρύπαρος	28
λάθυρ	109		Σ.
λέκυθ	103	σεμιδαλίσ	26. 28
λιμόδωρον	171	σήταμν	128
λίνον	132	σητάνιας	22
λωτός ὁ ἐν χορμηθπέοις	187	σιλίγνις	26. 27
λώτ ἡμερος	201	σίον	239. & 247
	Μ.	σισύμβρονον ἕτερον	247
μάζα	58	σμίλαζ κηπαία	98. & 100
μελάμπυρον	149	σπαργάνιον	255
μελίλωτος	193	σαχυίτης	116
μελίνη	68	σραπιώτης ποτάμιος	237
μηδική	208. 209	χαίνος	265
μινουανθές	189	χαϊνόςροφον	134
κυριόφυλλον	229		Τ.
	Ν.	τήλις	137
νυμφαία	232	τηλίσ	195
	Ο.	τραγήμαζα	136
οἶνον κρίθινον	61	τραγόπυρον	81
όλοχαϊνος	265	τρίβολος	222
ονοβρυχίς	167	τρίμηνος πυρός	22
όξυτρίφυλλον	189	τριπέτηλον	189
έρνισοπόδιον	156	τριπόδιον	201
έρσβάγχη	172	τρίφυλλον	189. & 201
έρσβος	112. 117	τρίφυλλον ἐν οἷς χορμηθπέοις	187
όρόθινον ἄλευρον	119	νάμενον	262
όρυζα	73	τύφη	262
όσπρηλέων	171		

INDEX.

<p>Υ. ὕδρὸς πέπερι</p> <p>Φ. φαγόπυρρον φακός φάκως ὁ ἐπὶ τῶν τελευμάτων φαλαρίς φασέολος φασήλος φασίολος φθίριος</p>	<p>268</p> <p>81</p> <p>115</p> <p>233</p> <p>77</p> <p>86.98</p> <p>86.87</p> <p>86.87</p> <p>221</p>	<p>φιλιταίριον φλεῶς φυλλάκωνθος</p> <p>Χ. χαμαιβάλανος χιλιοδύναμις χόνδρος χονδροπριοςάνη</p> <p>Ω. ὠμὴ λύσις ὠχρῶς</p>	<p>199</p> <p>262</p> <p>222</p> <p>168</p> <p>199</p> <p>42</p> <p>44</p> <p>55</p> <p>103</p>
--	--	---	---

SUMMA PRIVILEGIORVM.

NE quis hanc Remb. Dodonæi frumentorum, legumini-
 num, palustrium & aquatilium herbarum, ac eorum quæ
 eò pertinent, historiam, intra proximos quinque annos
 imprimat, præter Christophorum Plantinum, cui
 hoc Dodonæus permisit; aut alibi impressam distra-
 hat, Regijs priuilegijs cautum est, Datis Bruxellæ,
 An. cIo Io LXV.

Iulij quarta
& Iulij sexta

Signat. Bourgeois.
Signat. de VVitte.

100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120

INDEX
A
B
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

SUMMA PRIVILEGIORVM

Ne quis hanc Rem. Dodonaei frumentarium, legumini-
bus, pastinacis & aquilinis habentibus, ac eorum pas-
tuum, horti, inter quosdam quibusdam annos
praece. Christiophorus Placitum, qui
Dodonaei peritio, peritio in peritio dicitur.
Regis privilegia curantur, Parisiensi.

Signum. Signum.
Signum. Signum.